

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

Handl; 6600

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

Digitized by Google

ex libris fr Leonis vlaminy

HISTORIE EN AFBEELDINGEN
VAN ALLE RIDDERLYKE ORDERS.

HISTORIE
VAN ALLE
RIDDERLYKE
EN
KRYGS-
ORDERS;

BEHELZENDE

Haar instellingen, plegtelykheden, gebruyken,
voornaamste daden, en levens der Meesters; nevens
desselfs Dragten, Wapens, en Zintekenen.

In 't Koper gesneden door

ADRIAAN SCHOONEBEEK.

EERSTE DEEL.

AMSTERDAM,

By ADRIAAN SCHOONEBEEK. 1697.

Op de TITELPRINT.

't **G**Odvruchtig Syrien, weleer aan Jor-Dans stroomen,
In de eedle schaduwten der trotse cederboomen
En palmen, op een troon van kostlyk Sittimhout
Gezeteld, en gekroond met Ofirs fynste goud,
Word hier, op 't smookend puin der omgewroete steden,
Gevangen en geseurd, en op de borst getreden
Van Tarter, Arabier en woesten Afrikaan.

Wat raad? sy fiet Gods kerk op Petrus steenrots staan,
Reeds vaardig om haar, in die nood, met oopene ermen
Te ontmoeten, en voor haar doodvyand te beschermen.
Die rukt haar uit de klaauw van Turk en Sarafyn,
En troost die droeve met het kruis van Konstantyn;
Terwyl haar Gabriel, in eenen nis van wolken
De gunst van Jesus en Maria komt vertolken,
En met een palm beschenkt, die nimmermeer verdord.
Sie daar, hoe haar ontfer alom gehandhaafd word!
Sie deese beulen voor 't gewyde lemmer zidderen
Der Mariaanen en Janniters, en de Ridderen
Van 't Heilig Graf, het Vlies, de Duyf, en de Olyfant:
Ja self de Moor, die 't juk op Spanjes schoudren plant,
Verlaat sijn prooi, verschrikt, so 't blykt aan sijn manieren,
Voor 't spits der lanssen, en Sint Jacobs kruisbanieren.

't Gaat wel, wat schoufspel nam ooit bloediger besluit?
Het Agareens gebroed word in het woën gestuit.
't Getal der Riddren groeid, van wiens geschaarden degen
De onsaalge wereldplaaq, dwars door het hart geregen,
Elendig sieltoogd, daar 't in Edens slang hervormd
Nog daaglyks in dien schyn de Kristen kerk bestormd.

Wel hem, die deese print soo heerlyk kon stoffeeren,
En, na een bangen stryd, de Kerk dee triomfeeren:
O Roomsche Bruid, terwyl gy 't loon hem schuldig syt,
Bevry sijn schoone konst voor 't blaffen van de Nyd.

LUD. SMIDS.

VOORREDEN.

*Goedhartigen Leser, en beleefden
Beschouwer.*

Iet hier myn werkje van de Ridderlyke Orders op die der Geestelyken volgen. Myn beloften, en 't gestadig aanmanen van de Liefhebbers, zyn d'oorzaken geweest, dat het in 't licht komt: en ben te meer tot het maken aangemoedigd, om dat myn Geestelyken niet ongretig van 't gemeen ontfangen zyn geweest. 't Is waar, dat ik een stoffe onderhanden heb genomen, die wel een wyzer en beter besneden penne, ook swieriger etsnaald behoefde, als de myne; maar ik heb my met de spreuk van Propertius getroost:

*Audacia certe
Laus erit in magnis, & valuisse sat est.*

't Is een swaar en moeijelyk werk geweest, uit zoo veel duystere en eenzydige Schryvers zoo een boek op te stellen, en die zommige verscheyde onnodige zaken breed uit-

V O O R R E D E N .

gemeeten, en andere, die van meer belang waren, maar even aangeroord hebben: nademaal de aantekenaars van de Geestelyke Stoffen meer op de kleeding en instellingen van de Monniken, en verdere Geestelyke, om die aan de nakomeling na te laten, gepast hebben, als de Wereldlyke Schryvers, die voor 't merendeel zeer weinig gewag van de kleding en zintekenen der Ridder-schappen gemaakt hebben; en 't is te beklagen, dat als somtyds iemand al een fraay boek opsteld, dat men door de gierigheid van sommige Boekdruckers haar tot de onkosten van de nodige platen en afbeeldingen niet kan brengen; waar door wy niet alleen van deze, maar zelf van andere, en van meer belang zynde stoffen de nettigheden moeten ontbeeren. Ik heb in alles het waarschynelykste, en zoo ver als het doenlykst is, in myn verbeeldingen gevolgd. Van eenige heb ik in geen Schryvers eenig gewag van het Staatzy-kleed konnen naspeuren, maar alle die haar kleeding in myn aantekeningen beschreven zyn, meen ik dat opregt, en volgens gelooffelyke afbeeldingen, die my ter hand kwamen, gemaakt zyn. Ik heb, zoo veel 't my doenlyk was, en heb konnen navorschen
de

V O O R R E D E N .

de kleuren in deze klederen, door de Afscheffingen (als by de Wapenkenders, om de kleuren in de wapens, zonder verwen te toonen, gebruikelijk) aangewezen, waar van het laatste plaatje van myn Geestelyke Orders een voorbeeld verstrekt. De Halsbanden, Kruyssen, en andere sieraden, heb ik van zommige, als ik ze in myn plaatje niet wel duidelyk genoeg te pas kon brengen, op een ander stukje koper gesneden, en dat aan 't begin van 't hoofdstuk geplaatst; en aan de oudste Ridderschappen de voorrang gegeven. Ik had in 't eerst gedagt om dit werkje op de zelfde wijs, als de Geestelyke, te maken, te weten tot yder printje een zydje beschryving: maar ben daar van afgeweeken, om dat ik van eenige Ridderschappen zoo veel aanmerkens waardige zaken vond, datze niet in zo kort begrypte zeggen waren: dienvolgens heb ik ze tot een korte, doch voornaamste zaken vermeldende beschryvinge, laten uitdyen, 't geen den Lezer niet onaangenaam wezen zal; als mede, dat ik in deze Voorreden den Ridderlyken Stant in 't kort een weinig uit de grond ga uitpluizen. Het woord Ridder, dat de Grieken *ἵππεύς*, de Latynisten *Eques*, de Franssen *Chevalier*, de Italia-

V O O R R E D E N .

talianen *Cavallere*, de Spanjaarden *Cavallero*, de Duitsen *Ritter*, en de Engelse *Knigt*, noemen, beteekent in dit geval niet anders, als yemand die zyn Heer te paarde dienst doet, waar van het gebruyk zeer oud is, en zelfs by de Hebreen, Grieken, en aaloude Romeinen in swang geweest. 't Is zeer gelooffelijk, dat wanneer de onnosseheid van de gulde eeuw verbannen, en de hebzucht van de yzere door de magtiger ingevoerd wierd, den oorlog om myn en dyn gebooren is, en dat de Overstons, om haar vyand een kans af te zien, haar volgers op paarden deden springen, om haar tegenstrever in raddigheid en kragt te overwegen. Hier uit is gesprooten, dat men altyd de stoutste en strijdbaarste daar toe uitkoos, en dat de geen, die door een brave daad haar Vorst verpligte, met een zeker merk van hem beschonken wierd, waar mede hy van andere gemeene kon onderscheiden worden. Dit is metter tyd tot een vaste cerenstant geworden, als was het een staat van 't gemeene best; gelyk Aufonius in *Edyll. 11.* segt: *Martia Roma triplex, Equitatu, Plebe, Senatu, &c.* en *Martialis lib. 12. Epig. 3. ad librum suum. Ille dabit populo, patribusque, Equisque legendum, &c.* Onder de Hebreen
komt

V O O R R E D E N .

komt ons in Genesis, *Cap. 41.* en by Josephus, *lib. 2. cap. 4. Antiq. Jud.* voor, hoe dat Pharao aan Joseph den Halsband en den Ring schonk, en waardigde hem om het purper te dragen; gelijk Moses en Josua van gelijken haar dapperste met eerenteekens van 't gemeen onderscheide. Onder de Romeinen is het gebruik van den Ring mede een merk van Adelyke Ridderfchap geweest, en volgens Livius *lib. 1. cap. 15.* door Romulus ingesteld, als hy een Keurbende van driehondert Ridders opregte, tot bescherming van zyn lyf, die hy uyt het volk gekoofen had. Naderhand wierden tot deze waardigheid de Zonen van de *Patres*, of *Senatores*, verheven, en die noemden zy *Celeres*. Deze *Celeres* maakten dan een middel stant tusschen Raadsheeren en 't volk, en noemden haar *Equites*, en haar stant *Equestris*, en wierden zelfs van de *Censores*, of Wykmeester, met veel plegtelykheden, behalven 't dragen van de Ring, tot de Ridderlyke staat aangenomen, en een kleed, dat zeer gelyk aan des Raadsheers Tabbaart was, gegeven, zynde van purper met goud voorzien, dat zy *Clavus* noemde, en ter oorzaak dat het, om onderscheid te maken, smalder opslag, als der Raadsheeren rok had, wierd

V O O R R E D E N .

het *angustus Clavus* geheten. Deze waardigheid was zoo gelukkig, datze metter tyd met de Raadsheerlyke gelyk geagt wierd; Want als Junius Brutus Romen van de geweldenaryen van Tarkwyn de Troetze, verlost had, was hy de eerste die driehondert uit de Ridderschap nam, en vervulden'er de plaatsen der om hals gebragte Raadsheeren weer mede, en hield met dezer ontzag en hulp het Roomse gemeene best en vryheid in eeren. Naderhand mengde Cajus Gracchus, den broeder van Tiberius, en Livius Drusus de Ridders met de Raadsheeren, en gafze by deze waardigheid, de vryheid om in alle Raadsplegingen te mogen verschynen, zelfs de gewigtigste zaken van 't gebied waar te mogen nemen, waar van de Ridders nog wel het meest in aanzien waren. Metter tyd steeg den naam en agtbaarheid nog meerder in top, want Pompejus wierd, Ridder zynde, tot Burgermeester gekozen, en Tiberius gafaan eenen, van hem uitgekeurt, het Meesterschap over vyf duisent Ridders, die de naam van *Augustani* of *Augustales* voerden; onder welken zyn zoon Drusus, en zyn neven Titus Klaudius en Germanikus waren; waar uit naderhand zo menige bestierders van overheerde landen
en

V O O R R E D E N .

en ryken gesprooten zyn; en 't is aanmerkens waardig, dat tot op den tyd van Titus het *Perfectura Prætorialis*, of Hoofdmanſchap van de Lyfwagt, niet als van Ridders waargenomen wierd. Alexander Severus liet ook door een oventlyk plakkaat verbieden, dat geen vrygemaakte tot de Ridderlyke waardigheid mogt komen, dat zelf tot op Konſtantyn de Groote in gebruik gebleven is; gelyk Flavius Valentinianus ook de Ridderlyke ſtant voor de tweede ſtaat van 't gemeene beſt vaſt ſtelde, en met voorregten en bevrydinge begunſtigde. Zelf wierd als een loon-erkentenis aan Fabius Rutilianus, die met Papirius Kursor gevoegd, de Samniten t'onder bragt, de Stad Kapua tot een zetel geſchonken, en door hem tegen zoo veel vyanden van 't Roomſche volk altyd wakker beſchermd. De hooge aanzienlykheid van deze Ridders vereyſchte, datze met keuren van den Raad vereerd wierden, gelyk die zelf nog hedensdaags onder de Ridderſchappen geoeffent worden, waar van Alexander ab Alexandro een ſtaaltje by brengt, als hy zeyd: *Cantum neſus eſſe Civem novitium inter Equites ad numerari*. Ten zy dat ze den tyd harer nieuwelingſchap volbragt hadden. Nog moeſt niet alleen haare eigen

A-

V O O R R E D E N .

Adeldom, maar zelfs van haar voorouders blyken. *Cautumque, ne huic ordini ascisceretur, neve Jus annulorum aureorum daretur, nisi ipse ingenuus, pater & avus ingenui forent, cuique sestertia quadringinta census fuisset.* Nog een derde wet, waar by haar koopmanschap en handwerk verboden wierd, luide: *Cautum perpetuo Senatus-consulto ne cui pater, avus, aut maritus Eques Romanus fuisset, quastum sui corporis faceret, aut indignis artibus se pollueret.* 't Welk de zelfde keuren van de hedendaagsche Ridderenschappen zyn. Mede wierd het hoofd van de Riddererschap Grootmeester genoemd, 't geen by gezeide Alexander ab Alexandro, *lib. 2. cap. 29.* bevestigd word. *Lege militari sancitum, ut miles subsit Centurioni, Centurio Tribuno, Tribunus Praefecto Castrorum, Praefectus Legato, Legatus Consulis pareat Imperio, Consul autem, & Magister Equitum, Dictatoris jussui, & potestati subest.* Waar uit het gantschelyk blykt, dat de Ridderlyke waardigheid geen ander overmagt als den Dictator, en daar na de Keizers, erkenden. Maar om dat wy het woord *Miles* dikwils gebruiken, zal 't niet ondienstig zyn iets van zyn oorspronk op te halen. Dit woord beteekent eigentlyk krygsknegt te voet, gesprooten van het woord *Mills*, om dat haar bende gemeenlyk uit

V O O R R E D E N .

uit duifent bestont , en die Romulus , als hy de drie hondert Ridders aanstelde , opregte: want men noemde haar bende *Militia* , en zy wierden , zoo ze eenige fraije daden uitvoerden , met den gulden ring en halsband vereert , zelfs naderhand met den Adeldom , en 't Ridderfchap : op welke voorbeelden de Ridderfchappen gefigt zyn , onder den naam van *Militia sacra* . In alle eeuwen hebben wy gezien dat alle ftaten des werelds haar aanwas en vermindering gehad hebben , zoo is 't met de Ridderlyke waardigheid ook gegaan , die zoo nu en dan wel een duyftere wolk voor de glans van haar heldendeugt gehad heeft , waar doorze by wylen vermindert , of wel t'eenemaal verftorven zyn . Te meer , als een ftaat tot een onafhangelijk opperhoofdig bestier overgaat , en dat de rykfte voor de edelste geagt , en de minder hebbende onderdrukt worden ; gelyk de Chalcidensers , die de rykfte voor de agtbaarfte en edelste aanzagen . De Kretensers Grieken hielden de Ridderfchap voor de bekwaamfte tot haar bestier ; gelyk ook de Atheeners , en de aloude Duitzers . Dog wat de Ringen aangaat , de Perfianen gaven aan haar opperfte en voornaamfte Grooten en Edelen , in plaats van goude , yzere Ringen
te

VOORREDEN.

te dragen. Dit gebruik van de Ringen is met het veranderen der Ryken en Staten, minder in agting geworden, om dat zoo veel gemeene bestonden die zelve adelyke tekenen te dragen; waarom Aurelianus aan zyn krygsvolk een gouden Gesp, om haar van het slegte volk te onderscheiden, gaf. De Macedoniers vereerden de Ridders een Mantel, en Alexander de Groot beschonk zyn krygslieden met een Stool. In hoe groot een agting en getal de Roomse Ridders zyn geweest, is gemakkelyk af te meeten, als men bedenkt wat getal 'er te Kannas moet gesneuveld wezen, daar Hannibal zo veel mudden met haar afgetrokken ringen mee vulde, die hy na Karthago zond, om tot een teken van zyn overwinning te verstreken. Niet alleen dat de eerste stigters van Rome Ridderschappen ópgeregt hebben, maar haar navolgers zyn die zelve voetstappen gevolgt, onder welke men de *Ramnenses*, *Tatienses*, *Cornicularii*, *Torquati*, *Monoxonii*, en *Commales*, by Tacitus vind. Van de *Torquati* verhaald Livius, *lib. 7. dec. 1* tot bevestiging, hoe dat Manlius, om dat hy den Gal de halsband afgenomen had, naderhand den bynaam van *Torquatus* voerde, en den halsband altyd droeg: waar uit de Halsbanden,
die

V O O R R E D E N .

die men aan de Ridderd geeft, haar oorspronk hebben, en dat men, behalven de voorige vercieringe, aan de vroome Helden mede Halsbanden toeëigende. De *Cornicularii* waren uitgediende krygers, die met silvere Armbanden, en *Cornicali*, om haar deugd vereerd wierden; gelyk dit soort nog by de Duitzers in stand is, onder de naam van *Doppelsoldner*. De *Monozonii* waren de geene die met een Krygs-gordel begaafd wierden. Aan deze Ridderdenschappen zyn eindelyk gevolgd die van de Gordel, het Swaard en de Sporen, die zelfs al voor de Romeinen in swang geweest zyn, gelyk te zien is aan de wraak die Achilles over Hector nam, wegens Patroklos Gordel, by Homerus, *lib. 22.* en Æneas over Turnus, by Virgilius, *lib. 12.* wegens den Gordel van Pallas; een vaste blyk, dat de Grieken en Troyanen dit Ridderlyk merk gebruikt hebben. Alle 't welk by onze tyden met eenige verandering nog by de Kristenen gehandhaaft werd. 't Beschenken met den degen aan helden, die haar dapper geweest hadden, blykt by Tacitus dat mede zeer oud is, als hy schryft: *Arma sumere non ante cuiquam moris, quam civitas suffecturum probaverit. Tam in ipso concilio, vel principum aliquis, vel propin-*

V O O R R E D E N .

pinquus scuto, frameaque juvenem ornant. Hac apud illos Toga, hic primus juvena honos, ante hoc Domus pars videntur, mox Reipublica. Tot hier toe schynt het dat het zonder eenige byzondere plegtelykheid toegegaan is, en slegts verstrekte als een merk, dat dappere edelen van 't gemeene zoort deed onderscheiden. Deze Gordels waren met goud en gesteentens verciert, volgens 't getuigenis van Claudianus, *Panegyri 2. Stilicon.*

*Qui & Sydonias chlamydes & cingula baccis
Aspera, gemmataeque togas, &c.*

Maar onder de Ridderfchappen, by de Kriſtenen oppereggt, heeft die van Konſtantyn de eerſte plaats, die zyn Rid- ders te Romen een Kruys tot merkteeken ſchonk, na dat hy over Maxentius gezegen- praald had. In de Jaarboeken van 't Huys van Ooſtenryk, door Lazius beſchreven, vind men deze aantekening: *Anno 1104. Leopoldus Marchio Sanctus, accinctus est gladio, Anno 1180. Otocher ex Marchione Styriensi Ducis nomen adeptus est, eo anno quo & gladio accinctus est. Anno 1225. Fridericus Dux Austriae & Styriae consecrationis ensis dignitate Vienna sublimatur.* Gelyk Frederik in zyn eerſte jaar veel Rid- ders

V O O R R E D E N .

ders te Weenen floeg, volgens dat zelfde Jaarboek. *Anno 1245. Fridericus Dux Austriae auro plenus, & argento in festo Sii. Georgii 140, juvenes de terra sua Nobiles apud Viennam honorificum donavit, gladio & cingulo militari.* In Paulus Diaconus is aan te merken, dat der Langebaardens Konings kinderen niet met haar vader aan Tafel mogten zitten, ten zy fy eerst Ridder geflagen waren. *Apud Longobardos consuetudo est, ut Regis filius cum patre non prandeat, nisi prius à Rege gentis extera arma suscipiat.* Hier is op het woord *a Rege gentis extera* te agten, 't geen bewyft, te zyn geweest de gewoonte van oude tyden, dat de Koningen haar kinderen aan andere Hoven zonden, om dan van dien Vorst tot Ridder geflagen te worden; gelyk Henrik II. Ridder gemaakt wierd van David, Koning van Schotland, en dat dezen hem zyn zoon Malkolmus weer afvorderde, om dien zelfde eer aan te doen. Pieter, Koning van Arragon, ontving den Gordel als Ridder van Paus Innocentius III. Alexander, zoon van Willem, Koning van Schotland, van Henrik II. van Engeland. Eduard I. van dat zelve Ryk, van Alfonsus XI. van Kastilien. Ferdinand, zoon van Jan I, Koning van Arragon, na het gebruiken van 't Bad, van den

* *

Her-

VOORREDEN.

Hertog van Gaudia: Jan I, Hertog van Braganfen, van den Koning van Vrankryk, en meer diergelijke. Deze wapenen noemden zy *Arma Militaria*; en *Arma Virilia*, gelyk als of de Jongelingen daar mede tot haar mannelykheid overgingen. Dit gebruik is naar 's lands wyze op andere manieren mede geoeffent; want wy bevinden dat Francois I, Koning van Vrankryk, zich van zyn onderdaan Pieter Terraili, Heere van Bayard, in de slag van Melignac, tot Ridder liet slaan. Henrik II. van den Marschalk van Bisiens; Lodewyk van Philips de Goede, Hertog van Bourgondien; Eduard IV, van den Graaf van Devonshire; Henrik VII. van den Grave van Arondel; en Eduard VI. van den Hertog van Sommerfeth, alle haar onderdanen, maar in een oppergezaglyke stand, hoewel afhankelyk, gesteld zynde. By al deze voorensverhaalde Ridderlyke verzieringen, als het Swaard en den Krygs-gordel, heeft Karel de Groote nog de yzere Handschoen gevoegd; gelyk het blykt by de instellinge van de Vrieffe Ridders. Nog zyn de gulde Sporen hier naderhand by gekomen, en zulke wierden wegens deze goude Sporen gulde Ridders genaamd. Van dit
zoort

VOORREDE N.

zoort van Ridders brengt de Heer de Mezeray dit gedenkwaardig voorbeeld van St. Louis by: dat hy de zoonen van Robert, Grave van Artois, in Egypten verflagen, zyn neven met veel staatzy tot Ridders sloeg, waar van de Bye, in zyn *la France Metallique* een Medaille hervoort brengt, waar opaan de eene zyde den Koning in zyn Koninglyk gewaad op den troon zittende, aan twee jongelingen, op de knien voor hem leggende, den Halsband geeft, hebbende rondom deze woorden: *UT SITIS PRÆCINCTI VIRTUTIBUS*. Diergelyk een voorbeeld brengt Mennens ook uit een Engels Jaarboek voor den dag met deze woorden: *Anno 1316. Dominus Riccardus de Rondney factus fuit Miles apud Keinsham die transbationis S^{ti}. Thomæ Martyris, in prasentia Domini Amalrici, Comitis de Penbroke, qui cinxit eum gladio, & D. Mauritius de Barklay super pedem dexterum posuit unum calcar, & Dominus Bartholomeus de Badelismere Barouterque supposuit aliud super pedem sinistrum, in aula, & hoc facto recessit cum honore.* Yder landaard heeft in 't wapenen van haar Ridders byzondere gebruiken geoeffent, want Ignulfus verhaald, dat de Saxen gewoon waren haar Edelen eerst te laten biechten, en den gantschen

** 2

nacht

V O O R R E D E N .

nacht in gebeden over te blyven , dat zy des morgens na de Kerk gebracht wierden , en haar Swaard op het Altaar offerden , waar over de Misse gedaan , en na 't eindigen van 't Euangelie wierd het zelve , als mede den Ridder , gezegend , en met een riem om den rechter schouder , tot de linker heup neergaande , gehangen , en dan wierd zoo eenen voor een oprecht Ridder gehouden. *Qui militia legitima consecrandus esset , vespere precedente ad Episcopum , Abbatem , monachum vel sacerdotem contritus de peccatis confessionem faceret , & absolutus , orationibus deditus in ecclesia pernoctaret , in crastinum rem sacram auditurus , gladius super altare offerret , & post Euangelium sacerdos benedictum gladium Militis collo cum benedictione imponderet ; & communicatus sacris Christi mysteriis denuo legitimus miles permaneret.* 't Welk onder de Normannen mede in gebruyk geweest is , volgens 't schryven van Johannes , Bisschop van Salisbury : *Inolevit consuetudo sollemnis , ut ea ipsa die , qua quisque militari singulo decoratur , Ecclesiam sollemniter adeas , gladioque super altare posito , & oblato , quasi celebri professione facta , seipsum obsequio altaris devoveat , & gladii , id est , officii sui jugem Domino spondeat samulatum.* Noch van Pieter , Bisschop van Blois , *Epist. 94. Hodie*

V O O R R E D E N .

Hodie tirones enses suos recipiunt de altari, ut profiteantur se filios Ecclesiae, atque ad honorem sacerdoti ad tuitionem pauperum, ad vindictam malefactorum & patriae liberationem gladium accepisse.

Porro res in contrarium versa est, nam ex quo hodie militari cingulo decorantur, statim insurgunt in christos Domini, & deserviunt in patrimonium crucifixi.

De Tochten na 't Heilige Land hebben de oorzaken geweest, dat het aanstellen van Ridders door Geestelyken, met het zegenen van den Ridder, het Swaard, en verdere wapenen, in gebruik gekomen is. Ja dit is zelf zoo algemeen geworden, dat het in veel Hoven de gewoonten is, van de Koningen niet eer te kroonen, ten zy dat zy door de Geestelyke eerst tot Ridders geslagen zyn, waar van Otto, den Abt van Frisingen, eenige voorbeelden by brengt, als dat van Keizer Frederik I. en Willem de Rossie, Koning van Engeland, die door den Aardsbisschop Lanfrank tot Ridder geslagen wierd. Het zelve wedervoer Willem, Grave van Holland, in 't jaar 1248. die, eer hy de Keizerlyke Kroon te Aken ontving, op den Ryksdag te Keulen van den Koning van Bohemen, met hulp van Pieter Capuccio, Kardinaal van St. Joris, en Apostolischen Afgezand, tot Ridder geslagen

V O O R R E D E N.

flagen wierd, die hier van woord tot woord tot voldoening van de opmerkende Liefhebbers volgen.

Na dat in een plechtelyke Miffè, het Evangelie gezongen zijnde, Willem van Holland, als Wapendrager, aan den Koning van Bohemen, was voorgesteld, en aangeboden, met deeze woorden: *Vestra Reverentia Pater almiflue, presentamus hunc electum Armigerum devotiffimè supplicantes, quatenus vestra paternitas votivam ejus professionem suscipiat, ut militari nostro Collegio inscribi valeat;* waar op den Kardinaal hem kundig maakte wat het woord *Miles* te zeggen is:

*Magnanimus in adverfitate,
I ngenuus in confanguinitate,
L arguifluus in honeftate,
E gregius in curialitate, &
S trenuus in virili probitate.*

Verders las hy hem des krygsmans lessen voor, waar van dit den inhoud was:

Hac est regula Militaris Ordinis:

VOORREDE N.

I.

*Inprimis cum devotâ recordatione
Officium Dominicæ passionis diurnatim
audire.*

II.

*Pro fide Catholica audacter corpus
exponere.*

III.

*Sanctam Ecclesiam, ejusque ministros
à quibuscunque grassatoribus liberare.*

IV.

*Viduas, pupillos, & orphanos in eo-
rum necessitate protegere.*

V.

Injusta bella vitare.

VI.

Iniqua stipendia renuere.

VII.

*Pro liberatione cujuslibet innocentis
duellum inire.*

VIII.

*Imperatori Romanorum, seu ejus pa-
trrocinio, reverenter in temporalibus obe-
dire.*

** 4

Rem-

V O O R R E D E N .

I X.

*Rempublicam illibatam in vigore suo
permittere.*

X.

*Bona Feudalia Regni , vel Imperii
nequaquam alienare.*

X I.

*Ac irreprehensibiliter apud Deum , &
homines in hoc mundo vivere.*

*Hoc statum Militaris regulae si de-
votè custodieris , & pro virili diligenter
adimpleveris sicut temporalem te hono-
rem in terris , & post hanc vitam requiem
aeternam in caelo mereri.*

Dit volbracht zynde , sloot den Kardinaal
des Graven handen op het gelezen Evangelie
van het Misboek , vragende :

*Vis militatam ordinem in nomine Domini devotè
suscipere & regulam tibi verbotenus explicatam pro
tua possibilitate profiteri.*

't Welk hy beantwoorde :

Volo.

Waar op den Kardinaal hem den Eed ,
op een papier geschreven , over gaf , die hy
luide op las , van dezen inhoud zynde :

Ego

V O O R R E D E N .

*Ego Guilielmus Hollandiensis Militiæ Princeps ,
Sacri Imperii Vasallus , liber , iurejurando profi-
teor Regulæ Militaris observantiam , in præsentia
Domini mei Petri ad Velum aureum , Diaconi ,
Cardinalis & Apostolicæ Sedis Legati , per hoc
sacrofanctum Evangelium , quod manu tango .*

Hier, na den Kardinaal weder :

*Hac devota professio sit peccatorum tuorum vera
remissio Amen .*

Dit gedaan zynde , gaf den Koning van
Bohemen aan den Grave een groote slag op
de wang , zeggende :

*Ad honorem Dei omnipotentis te Militem ordi-
no ac in nostro Collegio te gratanter accipio . Et
memento quoniam Salvator mundi coram Anna
Pontifice pro te colaphizatus , & illusus est ; coram
Pilato præside flagellis cæsus , ac spinis coronatus ;
coram Herode chlamyde vestitus & derisus est , &
coram omni populo nudus ac vulneratus in cruce su-
spensus est . Cujus opprobria memorari te suadeo ,
cuius crucem acceptare te consulo , cuius etiam
mortem Christi ulcisci te moneo .*

Waar na zy de Misse voort hoorden , en
scheyde onder 't geklank van pypen ,
schalmeyen , trommels en trompetten uit de
Kerk , en den Grave deed eenige loopen met
de lans tegen des Konings zoon , en daar
* * 5 met

V O O R R E D E N .

met het uitgetoogen staal, waar mede hy zyn Ridderſchap begon.

Maar gemeenlyk is het de gewoonte geweest, dat de Vorſten haar edelſte en dapperſte onderdanen of voor of na een veldſlag met het Ridderſchap beſchonken; waar van Butken ons verhaald, dat Jan, Hertog van Braband, in 't jaar 1288, dat hy, eer hy zig tot den ſlag van Waring begaf, een en dertig van zyn edelſte Bevelhebbers in 't veld tot Ridders ſloeg, en Godefroy de Bouillon wapende te Antwerpen, ter gedachtenis van de twaalf Apoſtelen, twaalf van de aanzienlykſte inwoonders dier ſtad, als hy vaardig ſtond na het H. Land te trekken. Van gelyken maakte Philips de Goede, Hertog van Bourgogne, in 't jaar 1452, als hy tegen de Gentenaers zou ſlaan, twaalf van zyn onderdanen tot Ridders met het Swaard en den Gordel, en Karel de Stoute, toen ter tyd Graaf van Chavalles, wapende in 't jaar 1465 veel Ridders, op die zelve wyſgelyk Maximiliaan, Hertog van Braband, mede in het jaar 1479 over de twintig van zyn eerſte onderdanen, voor het aangaan van den ſlag van Blangis, tot Ridders ſloeg. Maar om de onderdanen noch meer tot dapperheid op

VOORREDEN.

op te wekken, is het op veel plaatsen de manier geweest, na den slag, de Ridders te beschenken, waar van de Spaansche Historien ons een voorbeeld toonen in Ferdinand, Koning van Kastilien, als hy Don Roderik Diaz de Vivar, zynde den beroemden Cid, na de hulp hem in 't winnen van Konimbra bewezen, tot Ridder sloeg. Het zelve vind men van Karel VIII, Koning van Vrankryk, na de Fornienſe overwinning. Keizer Karel V, na het onderbrengen van den Hertog van Saxon, en het winnen van Tunis. Don Jan van Oostenryk na de overwinning op de France, in het jaar 1657. en meer andere. Noch is by veele Vorſten de manier, datze op haar krooning de Ridders met het Swaard en den Gordel vereeren, als willende haar met deze eer te kennen geven, dat zy haar het swaard tot behoud van de kroon gaven, gelyk de gordel haar daar onafscheidelyk aan bond. Maar gelyk alle deze eeren-giften haar tot geen Broederschap of Maatschappyy maakte, zoo is het by veele goedgevonden, (gelyk de Godsdienst een band is die alle ſtaaten aan malkander bind) veel Ridderſchappen tot een Maatschappyy en Broederlyk Gezelschap, onder een veldtee-

V O O R R E D E N .

teeken , aan te stellen , gevende haar met eenen een geestelyken richtsnoer van regels om daar haar leven na te schikken , die van tyd tot tyd op de nakomelingen stand greep , en haar verbond het Geloof , de Kroon , de Vorst , en zyn even naasten voor alle geweld te behoeden en te beschermen ; ook haar eyge Kerkelyke personen , om zoodanig een gezelschap in het geestelyke te bedienen ; waar aan de Pauzen gemeenlyk het zegel van haar goedkeuringen staken .

Zelfs schynt het naderhand in Engeland een gebruik geweest te hebben , dat die 800 *Acras* lands bezaten , byna als recht hadden om het Ridderchap van den Koning te eischen , en zelfs wierden onder Henrik zoodanig vermogende , gedwongen Ridders te worden , op datze jaarlyks een zekere zom van haar inkomsten zouden betalen , om het Ryk in macht te sterken , waar door dit meer een last als eer wierd . Zelfs zeid Mattheus Parys , *Anno 1256 exiit edictum Regium , preceptumque est & acclamatum per totum regnum , ut qui haberet XV libras terra & supra , armis redimitus tirocinio donaretur , ut Anglia sicut Italia militia roboraretur , & qui nollent , vel qui non possent , honorem status Militaris sustinere , pecunia*
se

V O O R R E D E N :

se redimerent. Die zelve Schryver verhaald, dat die een gantsch Leen bezaten, wierden *Militēs gladio cincti* om datze van den Koning met een krygsgordel begiftigd waren genoemd, en ten tyde als den Koning Ridders sloeg, was hy, volgens den zelve Schryver, *veste deaurata, ex pretiosissimo baudikino & coronula aurea redimitus gloriose in folio sedit, singulisque militibus 100. solidos pro harnesiamentis prestavit*. Niet alleen is het der Koningen werk geweest, maar zelfs Graven hebben in die tyd Ridders geslagen: gelyk den Grave van Glocester zyn Broeder Willem, Simon van Montfort, Graaf van Leicester, en Gilbert de Klare, met den Sluyer gorde. Als in Vrankryk uit de brieven van Adeldom blykt, voor die zulks verworven heeft, *à quocunque milite voluerit, valeat militia cingulo decorari*. Hieronymus Curita verhaald, dat, na dat Alfonso IV. op den dag van zyn krooninge te Saragosse verscheide Edelen tot Ridders geslagen had, zyn broeder Petrus mede andere Edelen tot de Ridderlyke waardigheid, onder andere wetten en zintekens verhief; en van Raimond Folchius wierden mede eenige aangesteld. Maar naderhand is die gewoonte afgeraakt, om dat

V O O R R E D E N .

dat de Ridders haar waardigheid vermindert, na de hoedanigheid van die geen, die haar aangesteld had, zoo dat de Koningen die macht weder na haar getrokken hebben, en niet als aan haar oudste zoonen, naar dat zy daar toe gevolmachtigt waren, of wel aan andere, doch met gelyke magt van den Koning voorzien, toegelaten hebben. Met groote reden hebben de Engelse Koningen, aan die het wel verdiende, nevens deze waardigheid een jaarlyks inkomen toegeleid, om die geen, die bereids door een edele geboorte uitstaken, noch meer tot dapperheid aan te moedigen, als zynde den naam van *Miles* in grooter achting dan zelfs Baron, door dien dit als een onwederfprekelyke getuigenis van haar deugt, en lof voor haare nakomelingen mede bragt; en het was eertyds zoodanig in achting, als Koningen, Hertogen, Markgraven, Graven en Baronnen, die zelfs al haar tytels noch met den naam van Ridder verheerlykte. En die staat was zoo achtbaar als nu ter tyd de Graven, nademaal zy haar eigen volk, wapendragers, joncknapen, schildknappen, en bedienden, met haar kleuren en merk op de klederen geteekend hadden. Waar van
He-

V O O R R E D E N .

Hebricomtius de voorbeelden toond ; en in de Aaloude Bullen zietmen dat den naam van Ridder voor die van Baron gesteld word. Ook zyn van die oude gewoonte noch in de Leuvense Perkamenten de voetstappen te vinden , waar by verboden word dat niemand , ten zy hy den Vorst driemaal ten oorlog gevolgd heeft , met een Ridderlyken Gordel omhangen worde. In Vrankryk , en by andere Europeise volkeren , is het mede de gewoonte geweest , dat de Koningen haar zoonen met de Ridderlyke eere vercierde ; zoo heeft Philips August zyn zoon Lodewyk , en noch andere hondert edele mannen , te Compiagne , den Ridderlyken Gordel aangedaan. Dezelve eer deed St. Louis aan Philips III , deze weer aan Philips de Schoone , en die wederom aan drie van zyn zoonen , in tegenwoordigheid van zyn Swager , den Koning Eduard van Engeland. Het was een gebruyk van ouds her dat de Koningen de feesten van 't wapenen der Ridder's met zeer groote staatz vierden , want als dan warenze gewoon met haar Koninklyke klederen , en de Kroone op 't hooft , te verschynen , hielden ook voor yder open tafel ; gelyk Jon-
uil-

V O O R R E D E N .

uillanus , in het leven van St. Louis verhaald , dat dien Koning , als hy zyn broeder , den Grave van Poictiers , en der Druiden Grave met de Ridderlyke waardigheid beschonk , te Saumur zoo grooten maaltyd hield , als men ooit gezien had , of zien kon daar alles zoo overvloedig was. Zoo dat het blykt , dat het in 't gebruik is geweest zoodanigen toefstel en onkosten , by het slaan der Ridderen te geven. Dit slaan is echter niet altyd met die gewoonlyke plechtelykheden toegegaan ; want behalven dat Koningen en Vorsten zelfs in andere , als haar eigen handen konden Rid- ders slaan , zoo schryft den Abt Trithe- mius , dat op de zamenkomst van Keizer Fre- derik I I. en St. Louis , den Grave van Provence met de Ridderlyke waardigheid van den Keizer begiftigd wierd. Noch dat Keizer Sigismund in Maart 1415. op een Parlement te Parys tegenwoordig zyn- de , waar in een rechtsgeding tusschen de Heeren Pestellan en Signelli voorviel , als wanneer den Keizer , hoorende dat den laatsten door zyn tegenstrever voorgewor- pen wierd , dat hy geen Ridder was , hem tot zich riep , en nam aanstonds een van zyn Edelen het rapier van de zyde , zeggende

V O O R R E D E N.

de, dat het zyn recht was, om hem Ridder te maken, en Signelli, die op de knien viel, driemaal met het zelve sward op den rugge slaande, en noch een van zyn eigen spooren nemende, bond hem die aan de hiel, waar na hy hem noch den sluyer om het lyf deed, daar een groot mes, in plaats van een sward, aanhing. Dit dus verrigt zynde, zaid Tilius in zyn Franse zaken, dat den Keizer daar mede niets gedaan heeft, dat tegen het aanzien of de grootsheid des Konings streed. Kuspianus verhaald noch, dat Keizer Rudolf, in tegenwoordigheid van de Koningen van Bohemen, Hongaryen en Poolen, die hy yder een sward had doengeven, meer als twee hondert Ridders, slechts haar met de eene hand vrindelyk ontfangende, en met de andere haar zagjes op de schouder slaande, tot Ridders maakte. Het is ook voor de Ridderlyke waardigheid een vast bewys van den Adeldom haars vaders. In het Parlement te Parys, in't jaar 1269. gehouden, is geoordeelt, dat yemand, die bescheid van zyns vaders Adeldom aanwyft, schoon zyn moeder onadel is, zoo ze niet slaafs zy, Ridder kan worden, en dat die uyt een flavinne gebooren, mede voor sla-

* * *

- ve

V O O R R E D E N .

ve gerekent wörd; en op een slave kan de Ridderlyke waardigheid niet vallen. Echter verhaald Philippus Belmanorianus van een zeker zoon, uit een Edelman en flavinne gebooren, die door zyn vader tot Ridder geslagen wierd, verwerpende zyn slaaffe geboorte, met te zeggen, dat hy geen flaverny erkende, en ten aanzien van zyn vrydom, een vry Edelman en Ridder bleef; zoo nu yemand anders hem tot Ridder geslagen had, zou die vryheid en Ridderlyke waardigheid in den zoon gestorven hebben, daar hy en zyn afkomst door deze gunst adelyk bleven. Moeders Adeldom maakt, zonder 's Konings gunst, mede geen Ridder, want in Vrankryk is het de gewoonte, dat ymand van onedele vader en moeder gebooren, door den Koning tot den Ridderlyken staat verheven wordende, te gelyk geadelt is. Ook by ons word yemand, die maar van vaders of moeders kant edel is, niet veel geacht, en daarom is het dat zoodanige bezorgen datze van den Vorst tot Ridders geslagen worden; die dit ook als een voorrecht en eigendom voor zich zelve behoud; gelyk het blykt aan 't voorbeeld van Philips van Bourbon (die dien naam of

VOORREDEN.

of wegens zyn geboorteplaats, of van zyn vader voerde) welke twee onedele zoonen had , waar van den een de Ridderlyke Order van den Grave van Vlaanderen, en den anderen van den Grave van Nevers, des Vlaamsen zoon, kregen; waar over de Graven een boete afgevergt zyn, en de twee broeders moesten aan den Koning duysent ponden betalen, schoon zy door des Konings gunst haar Ridderſchap bleven behouden. Het is aanmerkelyk, dat in Arragon yder, die van Ridderlyk geſlacht afdaald *Infant* genaamd word, het zy echt of onecht, man of vrouwelyk, behalven zoo hy dat geſlacht niet van vaders kant, en slechts van moeders zyde afreekent. Yder *Infant* kan in dat Ryk ook *Krygsknecht*, of *Miles* worden, doch zoo hy door een, die zy *Ricos Hombres* noemen, tot den kryg niet aangevoerd word, verliest die *Ricos Hombres* zyn waardigheid, en word zelf onbekwaam, om ooyt weer eenige te bezitten, en na het afnemen van zyn paard en wapenen, een gemeen ſtedeling. En om datter veelderhande zoorten van *Infanten* in Arragon zyn, dient men te weten datter onderscheid tuſſchen de *Ricos Hombres* en krygslieden is; andere zyn

*** 2

Mes-

V O O R R E D E N .

Mefnaderii Milites : en andere weer enkelyk krygslieden genaamd ; die , om dat ze van geflachten afdalen , Krygers of *Milites* genaamd worden , daar dien naame eigentlyk niemand rechtelyk toekomt , ten zy hy van den Koning , den Prins , *Prelaat* , of ander machtig Heer met den Gordel vereert is. Den *Infant* heeft maar enkelyk de hoedanigheid , om als de gelegenheid voorvalt , tot den kryg aangefield te worden. Die zelfde voorrechten hebben mede de *Ricos Hombres* , zoo ze uit geen ander Ryk oorfpronkelyk zyn. De Krygers kinderen mochten in Arragon mede niet met de vaders aan tafel zitten , voor en al eerze den kryggordel ontfangen hadden , zynde dit gebruik noch van de Romeinen ontleent. Door de Krygers verftaan wy , dat dat Ridderlyke mannen zyn , die zy gemeenlyk *Cavalleros* heeten , daar de *Infanten* genoemt worden *Hyas Dalgo*. Deze Krygers haar eer bestond hier in , dat ze van den Koning met eenige inkomsten op huizen , landeryen affteden begiftigd wierden , waar voor zy gehouden waren voor den Koning en 't vaderland in den ftryd te winnen of te fterven ; ook mochten haar lyken , en voornamentlyk zoo het Overftens
ge-

V O O R R E D E N .

geweest waren , niet begraven worden , voor dat den Koning verklaard had , van haar gedrag voldaan te wezen . De *Ricos Hombrés* waren mede in zulken aanzien , datze met de Koningen gelyk scheenen te zyn , en deden zelfs haar teekenen en andere ciera-den prachtelyk , gelyk den Vorst , voor haar dragen ; en haar zoonen wierden *Infanten* , gelyk men des Konings kinderen gewoon is te doen , genaamd . Maar *Blanka* gelooft met dat onderscheid , dat des Konings kinderen *Infanten* , en deze *Infancias* geheeten wierden , als of men zeggen wilde minder *Infanten* , gelyk men hier te lande zoodanige zoonen Jonkheeren noemd . Maar schoon alle deze den naam van *Ridders* voerden , zoo blykt het , dat niemand daar voor geacht wierd , ten zy hy plegtelyk tot *Ridder* geslagen was ; volgens de woorden van *Michaël Molinos* : *Infancias nascuntur apud nos ; Milites vero fiunt seu creantur* ; en gelykze in Spanjen zeggen : *Los que actualmente son Armados Cavalleros* . Gelyk ten huidigen dage by ons nog nergens *Ridders* gebooren , maar om haar byzondere verdiensten van den Koning of Vorst tot dien staat verheven worden , door het slaan op de schouders , als ze voor hem

V O O R R E D E N .

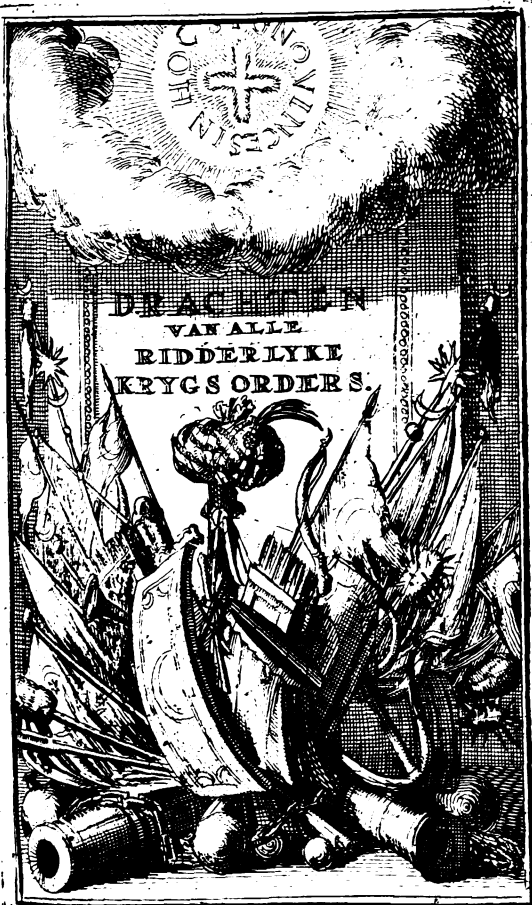
geknield leggen, met deze woorden: *Sis Eques in nomine Dei, surge Eques*. Behalven andere plechtelykheden na de gelegenheid van 't landschap op d'Order geschikt, het welk wy in zommige van onze beschryvinge aangewezen hebben, die den Lezer op zyn plaats zal vinden. Wanneer yemand tot deze waardigheid gestegen is, duurt dezelve voor al zyn leven, ten zy dat hy om verradery, lafheid, of andere quade fouten ontriddert word, het geen mede met een byzondere plechtelykheid toegaat. Het is de gewoonte dat zoo een in zyn volle cierraad op een schavot gebracht word, daar men hem van zyn eerenteckens berooft, den krygsgordel affnyd, het swaard ontnemt, de spooren met een byl afhakt, zyn kleedren uitschud, en zyn wapen, tot teeken van schande, het onderste boven keert, en met swart gantsch beschildert, en daar na tot zoodanigen straffe brengt, als zyn misdaad verdient heeft. Aan de Ridders volgen de Schildknapen, die ter oorzaak datze het Schild, de Speer, en verdere wapenen des Ridders droegen, *Scutiferi* genoemd wierden, 'tgeen by de Romeinen mede in gebruik geweest is. Yder Ridder plag cerlyds door twee zulke knapen gedient te wor-

V O O R R E D E N .

worden, maar nu ter tyd is daar meede groot onderscheid; want den eersten Schildknaap rekent men te zyn die op den Koning of Vorst past, en van hem daar toe verkoo- ren is. De tweede soort zyn der gulde Rid- ders oudste zoonen, en oudste zoons zoo- nen. De derde plaats hebben de oudste zoonen van der Baronnen minder zoonen, en andere van hooger stand, welken titul uitsterft, zodra den oudsten zoon zonder mannelyk oir overlyd. De vierde order zyn die in Engeland den Koning zelf dezen titul en de tekenen schenkt, of haar met den Halsband SS, of het zilveren S teeken, nevens witte, of zilvere sporen begiftigd; maar die worden, om van de Ridders onderscheiden te zyn, in de Westerlyke deelen van dat Ryk *Wibespurres* genoemd; en deze haar oudste zoonen komt alleenlyk die tytel me- de toe. De vyfde zyn die in 't gemeene best eenige hooger gunsten genieten, of met den Vorst zeer gemeenzaam zyn. Dezen staat, of den naam daar van, is, volgens Kambdenus eerst onder de rang der waardig- heden ingesloopen ten tyde van Richard II. maar gelyk in verscheide oorden van Italiën de Ridderfchap erffelyk is, worden aldaar veel Schildknapen gebooren. In Engeland
is

V O O R R E D E N .

is den titul van Schildknaap mede dikmaal erfelyk, en wel voornamentlyk die van den voorvechter, die op de krooning van haar Koningen in de zaal gewoon is te treden, en yder, die dien Vorst niet voor wettig acht, tot een lyfgevecht uitdaagt. Hier mede wil ik den Lezer niet langer ophouden, maar wyze hem tot de volgende beschryving van yder geslacht in 't byzonder. Die verders meer omstandigheden van de eigenschappen, wetten en gebruiken van de Ridderfchappen en Adeldom begeert te leezen, kan in Favin, Colombiere, en den Vader Mendo zyn lust voldoen.

Habitus et Insignia omnium Ordinum Eque-
 trium et Militarium
Actore W. d. Schoonebeek. A

I. ENGELSE GULDENE RIDDERSCHAP VAN KEIZER KONSTANTYN DE GROOTE.

 A dat eenige Roomse Krijgsbenden Maxentius voor Keizer uitgeroepen hadden, was den Raad en 't Roomse Volk over zyne dwinglandye magtig t'onvreden; dus besluiten zy een Gezantschap aan Konstantyn te doen, die zyn Heir ontrent den Ryn voerde, om haar van dezen dwingeland te komen verlossen. Deze kans was te schoon om voorby te laten gaan; die besluit hy, op 't verfoek van den Raad, na Romem te trekken, en de Stad te redden. Maxentius spaarde ondertussen geen moeiten om hem de doortogt aan d'Alpen te verhinderen, doch vruchteloos; dus hy besluit Konstantyn in Latium te wachten, 't geen hy van alle kanten ontvolkt had om zyn krijgsmagt te versterken. Konstantyn onderwijlen machtig bekommert zijnde, als hy bedagt tegen wat voor een starken Vyand hy aan moest, en hoe hacchelyk de uitkomst van de zaak was, begeeft zich tot der Kristenen gebeden, om zoo de zegen van den Hemel af te bidden; daar op ziet hy by helderen middag het kruis klaar blinkend aan den hemel, met deze woorden: *In hoc Signo vinces*, rondom, 't geen hem een goed en gelukkig voortteeken dagt; waar op hy een belofte doet, om als de slag voor hem gelukkig eindigde, de Kristeneid gantsfelyk te omhelzen. Des nachts onder duizent bekommeringen, verschijnt een Engel, die hem het eygenste teken nochmaals vertoont, met de zelfde beloften, waar op den Keizer in zyn Vendelen en Standaarden aanstonts den eenletterigen naam van Kristus, een X en P door een gevlogten, voor de eerste reis als een overwinnend veldteken doet pronken, 't welk Prudentius met dit Vers bevestigt:

*Christus purpureum gemmati textus in auro
Signabat Labarum, Clypeorum insignia Christus
Scripserat; ardebat summis crux addita cristis.*

't Was

Imp. Constantinus Max. milites sive Equites de
auratos Creat in tutelam Christianam nominis.

A. 2

1

4 C O N S T A N T Y N S E

't Was in de maand September des jaars 312, dat Konstantyn met een vast vertrouwen, en op den heerlyken naam in zijn Standaarden moedig. den Vyand in 't gezigt trad, op de boorden van den Tyber, ontrent de Milvius brug, daar hy alseen blixem op zyn vyand aanvalt, verwind, en doet Maxentius zelf over zijn looze toegestelde brug, die hy voor Konstantyn gemaakt had, vlugten, die door de swaarte invalt. en Maxentius in den Tyber ploffende, verdrenkt, 't welk den Poet met dit Vers bewijst:

*Milvius exceptum Tiberina in stagna Tyrannum
Præcipitans, quanam victricia viderit arma
Majestate Regi, quod signum dextera vindex
Prætulit, & quali radiarunt stemmate pila.*

Op deze overwinning haald den Raad en 't Roomse Volk den Keizer met de grootste blijdschap, als haar verlosser, Zegepralend in. Nu zag men dat groote werelds-gezag den kruis-standaard van Kristus eeren, als Konstantyn zyn Banieren op 't hooge Capitoel planttede, 't geen die zelve Poet zeer geestig met dit Vers uitdrukt:

*Tunc ille Senatus
Militiæ ultricis titulum, Christique verendum
Nomen adoravit, quod tot lucebat in armis.*

Deze verlossing der gantsche Kristenheid, die door soo veel sware vervolgingen drie hondert jaren lang, eerst haar aassem schepte, en 's Werelds Oppervorst voor hoofd erkende, zette een vaste voetstap voor de kerke; maar de Goddelijke voorsienigheid willende door dien zelve Keizer zijn kerke niet alleen voor die tyd, maar ook in 't toekomende vast stellen; deed hem de gedachten krijgen om een edele Krijgs-Ridderschap uit zyn Kristene Bende op te regten, die hy tot loon een merkteken den een letterigen naam van Christus, de X en P. om den hals hing, en geboden liet uitgaan dat niemant de Kriste-

nen

R I D D E R S. 5

nen om 't geloof meer mocht vervolgen; dit geschiede in 't byzyn en met goedkeuring van Paus Silvester, na dat hy den Keizer van zijn melaatsheid op de Vonte gewaarsden had. Daarna als Constantijn tegen Licinius optrok, zoude hy 't zelve teken nochmaals gezien hebben, en een stemme die uit den Hemel tegen hem sprak *Constantine cum hoc eodem signo tuos semper vinces hostes*. Noch na Bisance trekkende, zag hy met de Westerson het zelve kruis voor de derde maal, met deze woorden daar om blinkende: *Hoc ipso Signo hostes omnes vinces*, gelyk hy ook zijn levens-tijd geduurende altijd onder dezen standaard gelukkig is geweest, en groote overwinningen, door behulp van deze Ridder, zoo op de Ongelovige als Weerspannigen verkregen heeft. Deze Ridder werden door de volgende Keizeren machtig aangekweekt, en met het dragen der standaarden voorzien; men noemde haar *Præpositi Laborum* of *Labarorum*, als mede *Torquati*, wegens 't hals-cieraat dat zy droegen. De overvloedige gedenk-munten, standbeelden en opschriften kunnen genoegzaam getuigen in wat achting zy altijd by de Keizeren geweest zijn. Zy worden, ter oorzak dat aan Constantyn den Engel verscheen, Engelse, en om dat haar hals-cieraten van goud waren, Gulde, en wegens d'instelling van Constantijn, Constantijnsche Ridder genoemd. De verbeelding van 't hals cieraat is den naam van Christus, door de letteren X en P aangewezen, nevens een A en Ω, zoo veel als *Jesus Christus Principium & Finitis*, Jesus Christus 't Begin en 't Einde.

II. GROOTMEESTER EN SCHILDKNAAP VAN DE ENGELSE GULDENE CON- STANTYNSE RIDDERSCHAP VAN S. JORIS MET HET GROOT KRUIS.

Door deeze aankweeking kreeg de Kristen kerk in't kort een beter wesen; ook heeft de tijd en de volgende Eeuwen aan deze Ridderfchap een geheel ander aanzien medegedeelt; want haar magt en rijkdommen aengroeiende, deed ook vervolgens haar bestiering in agtbaarheid fteigeren, en tot een aanzienlyke Maatschappy in Groot-meester, Ridders, Schild-knepen, geestelyke en wereldlyke amptenaren verdeelt worden. Haar onderlinge regeeringe word door den Grootmeester in drie verdeelt, als *Torquati*, wegens 't hals-cieraat; Ridders van de Regtswetten en 't geestelyke; en dan Schild-knepen of dienende, die alle door den Groot-meester tot haar beloften of pligten genootfaakt worden, wiens staatzy-kleederen, die hy tegenwoordig in haar algemeene vergadering welke uyt vyftig Raats Heeren bestaat, gebruykt, zyn voor eerst, 't hoofd is met een Bonnet op de Macedonise wyze gedeekt, gemaakt van Carmosijn Fluweel ter hoogte van een span, van binnen met witte stoffe gevoert, de omflag bestaat in vier vleugels, yder met goude draden den eenletterige naam van Kristus X P door malkanderten gevlogten vertonende; hoger rijft een goude kroon met Toppen en Lelien, en op zy van de Bonnet steekt de veer van een Indise vogel, de Mantel is gevoert met silvere stoffe, buyten isse hemels-blaauw Fluweel, en word boven aen den hals met een Carmosijne koort aen d'enden met twee kostelyke knoppen voorzien, gestrikt, ter langte van een span, waar door weer twee andere koorden heen slingerden, en dalen den rug over tot de voeten toe, die men de sleep noemt. 't Carmosijn Fluweele kruis van de Order, met goud geboort, als Lelien eindigende, en op welker vier hoeken de letteren I. H. S. V. in hoc signo vinces te zien zyn, hebbende in't midden de X en P door een gevlogten, nevens de

A

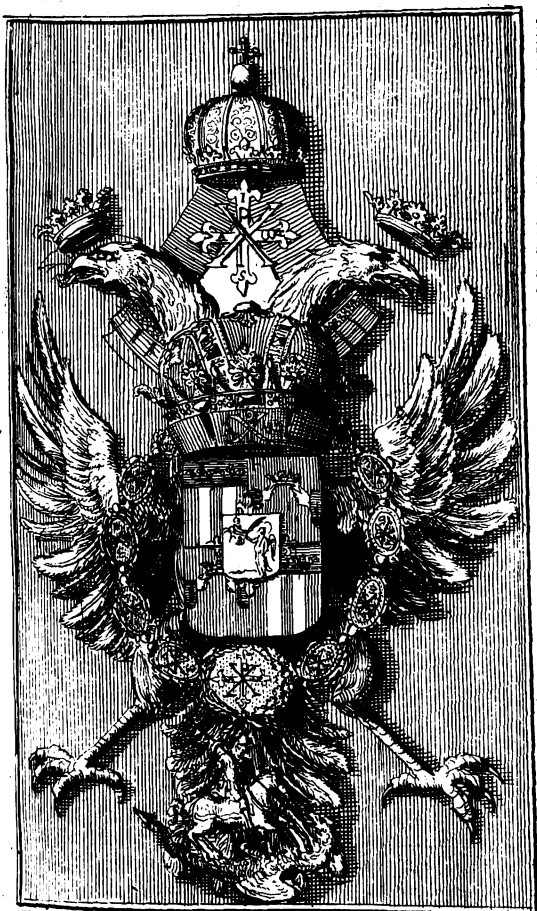
Magister et Scutifer Equitum Ordinis An-
gelici deaurati Constantiniani S^{ti} Georgii,
Magna Crucis.

A 4

2

§ CONSTANTYNSE RIDDERS.

A en Ω verciert de linker zyde des mantels. Het hals-cieraat bestaat uit de voornoemde letters meermalen aan malkander gevoegd, dragende het groot kruis van d'Order in eykeloof en laurier gevat, daar onder haar patroon S. Joris den draak bestrijdende hangt, en op de borst van haar silvere lyfrok is nogmaals het kruis gestikt. In oorlogs-togten en in omgangen voert haar standaard het beeld vande H. Maagd Maria, met het kindje Jesus op de schoot; daar 't Ridderlyk hals-cieraat en een wimpeltje met deze woorden: *in hoc signo vincas*, onder-heen slingert; op d'andere syde siet men het Grootmeesterlyk Wapen, 't welk door een groote dubbelde Arent, op yder hoofd een goude kroon hebbende, gehouden word, met een derde kroon tusschen beide in op rood. 't Eerste en 't leste deel van 't Schild word met twee goude kroonen op blaau, en vyf palen, drie rood en twee wit gevuld; het tweede en derde verthoont een goude kroon door twee armen met wye mouwen op 't aloud Grieks, op rood, gehouden; over deze vier deelen legt het kruis van d'Order, onder een kleinder schild, met een arm uit de wolken, die aan een Engel een palm geeft, gevult; een goude kroon dekt het schild, gelyk het halscieraat van d'Order het zelve sluit. Dit is het Stamwapen van het Keiserlyk Geslacht der Angelen Flavien Comnenen. De Schilddknaap, zynde van des Orders derde verdediging, heeft niet als een blauwe sluyer daar het kruis van drie punten op gestikt is, om 't lyf. De regels van den H. Basilius gebruiken zy als de rigtsnoer van haar leven.

Insignia Magni Magistri Ordinis Constantiniani;
Stemmati Angelo Flavio Comneno in perpe-
tuum competentia. A 5

III. ENGELSE GULDENE CONSTANTYNSE RIDDERS VAN S. JORIS MET HET GROOT KRUIS.

DE Overstems van deze Ordre bestaan uit een getal van vyftig Ridderd, die alle de Bonet, gelyk de Grootmeester dragen, uitgenomen de Kroon en de Veer des Konings-vogel, 't welk door een pluim van Indische Boom-veeren gemaakt, vergoed word. 't Maakzel van haar kleed is met de voorgaande gelyk, dan verscheelt in de stof, want het buitenste van de mantel is hemelsblau Armofijn, met witte Taf gevoert, en word door een roode koord, tot d'aarde toe hangende, gebonden. De gemeene Ridderd van de *Politis* of *Wet*, zijn op een andere wijs gekleed; haar blauwe Bonetten met wit Armofijn gevoert, zonder kroon, pronkt met een witte Struis-veer; haar mantel is dezelve als de bovenste, doch dragen geen hals-cieraat noch kruis op de lijfrok, maar in plaats van dit een goud kruis met een goude keten op de borst. Hoe grooten luister, adeldom en heerlykheid die deze Ridderdchap door haren instelder, van God zelve daar toe aangemaand, verkregen had, kon niet beletten darze het lot van alle wereldze zaken niet mede deelachtig wierd, en waar mogelyk gants te niet, zoo ze door Keizer Isaak Angelus Flavius Comnenus in haar voorigen glans niet hersteld was, aan welk geslacht zy als eigen is gebleven, en onder vier-en-dertig Grootmeesters van dien naam, door ontelbare zegekranffen op de ongeloovige bevogten, niet zonder 't bloed van veel Heiligen en Martelaren, haar glorie op 't allerhoogste geveft heeft. In 't leven van Keizer Heraclius, in 't jaar 615, leest men, dat deze Ridderd optogen om de ketters te dempen, die haar vergift door Perffien en Palestynen gespreid hadden, als mede dat zy de Landen van Fenicien en Egypten aan de Roomse Keizeren scharbaar gemaakt hebben; en in de algemeene tocht der Christenen na 't Heilige Land; wierden zy van haren Grootmeester Alexius Angelus Flavius Comnenus daar mede heen

ge-

Equites Angelici deaurati Constantiniani
S^t. Georgii, Magna Cruce .

12. C O N S T A N T Y N S E

geschikt in 't jaar 1115. Als de Kerke veel van de ketter-
 ryen der Albigenen leed, wierd deze Order van Paus
 Clemens tegen haar in 't veld geroepen; behalven veel
 dappere krijgshelden, pronkt deze Ridderſchap met de
 volgende Heiligen, als S. Demetrius, S. Procopius,
 S. Hippolitus, S. Mercurius, S. Martinus, S. Theodo-
 rus, S. Vital, en andere Martelaars, die in 't beſcher-
 men der Chriſten kerke haar bloed aan God opgeoefferd
 hebben. Veel groote Wereld-Vorſten rekende 't mede
 tot eer, haar met het bals-cieraat dezer Ridderſchap te
 behangen, als Keizer Frederik in 't Weſten, Henrik zyn
 zoon, Filips, Koning van Vrankryk, Richard, Koning
 van Engeland, Willem, Koning van Sicilien, Baltha-
 zar, Koning van Miſien, Caſimir, Koning van Polen,
 Alfonſus, Koning van Arragon, Don Alfonſus IX,
 Koning van Caſtilien, Don Emanuel zyn zoon, Otto,
 Hartog van Bourgonjen, Tankredo Guſcard, Thomas,
 Graaf van 't Dauphiné, Obiſſo, Marquis van Eſte, He-
 raelius Cantacufenus, Michiel Sebaſte, Joan Frederik
 Gonzaga, Albert, Graaf van Habsburg, Don Flips,
 Graaf van Vlaanderen, Laſarus Herſocovicus, den Graaf
 Michiel Cataplaſte, Don Guido Turiano, Stedehouder
 van Ravenne, en Carel V, nevens zyn zoon Don Jan,
 hebben onder 't geleide van dezen ſtandaart haar over-
 winningen willen voortzetten, aangemoedicht door de
 voorrechten en gunſten van zoo veel Pauſen en Vorſten,
 daar deze Order mee begenadicht is. Van Paus Leo I,
 in 't jaar 456, van de Keiſeren, Leo 489, Iſaak Angelus
 Flavius Comnenus, 1191, en zyn Zoon, herſtelder van
 deze Ridderſchap, Michiel Paleologus, 1293 en 1294,
 van Paus Paulus III, 1540, en drie van 1545, Ca-
 lixtus III, Pius III, Sixtus IV, Innocent VIII,
 Julius III, 1550, en twee van 1551, Paulus IV,
 1555, 1556, 1559, Pius IV, 1564 en 1565, Pius
 V, maakt haar door een Bulle der Vergadering van 't
Sant Officio bekwaam tot alle kerkelyke waardigheden,
 als mede van den Cardinaal Riarius onder Gregorius
 XIII, 1575 en 1578, Sixtus V, 1590, Flips II,
 Koning van Spanjen, die haar bekwaam maakt tot het
 ge-

gebruiken van alle haar Bedieningen in 't Koninkrijk van Spanjen, 1595, Clemens VIII, Keizer Ferdinand 1630, Alexander VII, 1665, Ferdinand Maria, Hartog en Keurvorst van Beyeren, 1667, den Raad van Venetien, 1671, en een van Keiser Leopold I, nevens die van Paus Clemens X van 't selve jaar; en de Koning van Polen heeft ook al de voorrechten dezer Ridders bevestigd, en ter gedachtenis dat sy haar in 't ontsetten der Stad Weenen soo dapperlyk gedragen hebben, het vrye gebruik in sijn Rijk vergund. Deze hooge waardigheid van 't Huis der Angelen Flavien Comnenen bestaat niet alleen in 't erfelyk sijn van haar Grootmeesterschap en Staats-bestier over de Ridders, maar door bysondere brieven is haar vergund tytuls aan Vorsten, Hartogen, Graven en Baronnen te geven; Gulde Ridders, of van de goude Spoor te maken, Notaris, Schryvers, gelaurierde *Doctoren* en *Poeten* te stellen, Bastaarden, en die uit onbehoorlijke byeenkomsten geboren waren, te wettigen, en de schande wech te nemen. Sy hebben byzondere macht om haar opene brieven met Goud, Silver, Looft of Was te zegelen, en Munte van Goud, Silver of andere stoffen te slaan, neffens veel meer andere voorrechten, en zy moeten huwelykse zuiverheid beloven. De Plechthelykheden in het wapenen dezer Ridders, zyn als volgt. Wanneer dan 't Feest van 't wapenen van een of meer Ridders gehouden sal worden, soo word eerstelyk de kerk tot die plechthelykheden geschikt, sray opgeciert, en de plaats met een tooneel tot de staatey, ter zake dienende, bekwaam gemaakt, en alle vereyfte noorsakelykheden versorgt. Voor eerst maakt den Grootmeester van d'Order, daar tegenwoordig te sijn, vergeselschap met alle (of althans zoo veel alst mogelyk is) Leden van d'Order, yder met hare behoorlyke klederen aangedaan zynde, met haar Wapenen en Standaarden van de Order, yder op haar plaats, den Grootmeester sittende in 't midden, hebbende ter rechterhand den Bisschop of Priester die de wyngte moet uitvoeren, en ter linker zyde den Lasthebbende met de behoorlyke blyken en brieven, om den voor-

ge-

gestelden Edelman tot Ridder te wyden, en bevestigen. In tegenwoordigheid van deeze komen twee of meer volg-Jonkertjes, dragende op silvere schotelen 't statelyk kleet van den Ridder, 't swaard, de gordel en de gulde spooren, met toorzen; gaan soo na haar beschikte plaats. Dan volgen twee Ridders Gevaderen in Tabbaarden, hebbende in 't midden van haar den Edelman tot Ridder te wijden; ongewapent, in een wit onderkleed, die dan inkomende, den altaar te zamen eeren, en den Grootmeester, nevens den Prelaat, en Lasthebber groeten, sich vervolgens tot haar voorbeschikte plaats voegen, en de toortsen ontstookten zynde, word'er aen den nieuwen Ridder een in de rechterhand gegeven; hier op zingtmen den Lofzang van den H. Geest, *Veni Creator Spiritus*, vervolgens nuttigt den Ridder het Heilig Sacrament, om de goddelyke hulp te beter te verkrygen. De Misse geeyndigt sijnde, staan de volg-Jonkers op, bieden de schotelen met de kleedren, 't swaard, spooren, enz. aan den Prelaat of Priester, die daar op de volgende zegeninge uit:

℣. *Adjutorium nostrum in nomine Domini.*

℞. *Qui fecit calum & terram.*

℣. *Dominus vobiscum.*

℞. *Et cum spiritu tuo.*

Oremus.

℣. *Deus invisibilis Virtutis Triumphator, & omnium rerum Creator, & Sanctificator intende preces nostras, & hoc indumentum militaris gloriae ministro tuo fruendum, ore tuo proprio bene ✠ dicere, & sancti ✠ ficare digneris, & hunc servum tuum, qui ipso utetur tibi devotè & laudabiliter servientem, gratum efficere digneris, per Dominum nostrum.*

℞. *Amen.*

Oremus.

℣. *Deus Omnipotens bonarum virtutum dator & omnium benedictor largus infusor terrogamus, ut manibus nostris opem tuam benedictionis infundas, & hoc pal-*

Creatio Equitum Constantinianorum.

pallium ad usum hujus Militis armandi preparatum virtute Sancti Spiritus bene H dicere, & Sancti I ficare digneris, ut ipso certè, ut dicet usus, tandem ab humanis solutus in conspectu tuæ Sanctitatis immaculatus, atque irreprehensibilis appareat, & auxilium tuæ misericordiæ acquirat. Per Dominum nostrum.

R. Amen.

Dit gedaan zijnde, rijzen de twee Ridderen Gevaders op, en nedergeboogen toetreedende na de voeten van den Prelaat en Grootmeester, soo maakt een van beiden, ootmoediger wyse, aan haar bekend het verlangen van den Edelman om ingekleed en gewyd te worden tot d'Order, vervolgens toont den Ridder Lasthebbende, aan de linker zyde van den Grootmeester sittende, de staatelyke en oprechte blyken, waar by den begeerende bekwaam verklaart is om in de Order ontfangen te worden; waar op een van de bystaande verkondigt dat in de Order geen aangenomen kan worden, ten zy hy belyde sekerlyk en ontwyffelbaar te gelooven al't geen dat de H. Kerk gelooft, eert, en voor waarheid aanneemt; waar op dan den begeerende na den Priester toetreed, die het open geslagen Evangelie houdende, en de woorden van soodanigen belydenis herhalende, begrepen in de Bulle van Pius IV, gegeven te Romem in 't jaar 1564, den 15 November, van de volgenden inhoud.

Ego N. firma fide credo, & profiteor omnia & singula, quæ continentur in Symbolo fidei, quo S. R. E. utitur videlicet. Credo in unum Deum, Patrem Omnipotentem, factorum Cæli & Terræ, visibilium omnium, & invisibilium, & in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei unigenitum, & ex Patre natum ante omnia secula, Deum de Deo, Lumen de Lumine, Deum verum de Deo vero, genitum non factum consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt, qui propter nos homines, & propter nostram
sa-

salutem descendit de Cælis ; & incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine , & Homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato , passus , & sepultus est , & resurrexit tertia die secundum Scripturas ; & ascendit in Cælum , sedet ad dextram Patris. Et iterum venturus est cum gloria judicare vivos , & mortuos , cujus Regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum Dominum , & vivificantem , qui ex Patre Filioque procedit , qui cum Patre , & Filio simul adoratur , & conglorificatur , qui locutus est per Prophetas. Et unam Sanctam Catholicam , & Apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum Baptisma in remissionem peccatorum & expecto resurrectionem mortuorum ; & vitam venturi seculi. Amen.

Apostolicas , & Ecclesiasticas traditiones , reliquasque ejusdem Ecclesiæ observationes & constitutiones firmissime admitto , & amplector. Iterum S. Scripturam juxta eum sensum , quem tenuit , & tenet Sancta Mater Ecclesia , cujus est judicare de vero sensu , & interpretatione Sacrarum Scripturarum , admitto : nec eam unquam , nisi juxta unanimum consensum Patrum accipiam , & interpretabor. Profiteor quoque septem esse vera , & proprie Sacramenta novæ legis a Jesu Christo Domino Nostro instituta , atque ad salutem humani generis , licet non omnia singulis necessaria ; scilicet Baptismum , Confirmationem , Eucharistiam , Penitentiam , extremam unctionem , Ordinem , & Matrimonium ; illasque gratiam conferre , & ex his Baptismum , Confirmationem , & Ordinem , sine Sacrilegio , reiterare non posse. Receptos quoque & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in supradictorum omnium Sacramentorum solemnibus administrationibus recipio , & admitto. Omnia , & singula , quæ de peccato originali , & de justificatione in Sacrosancta Tridentina Synodo definita , & declarata fuerunt , amplector & recipio. Profiteor pariter in Missa offerri Deo verum , proprium ,

& propitiatorium sacrificium pro vivis, & defunctis. Atque in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento esse verè, realiter, & substantialiter corpus, & sanguinem una sub anima, & Divinitate D.N. Jesu Christi, fierique conversionem totius substantiæ panis in Corpus, totius substantiæ vini in Sanguinem, quam conversionem Catholica Ecclesia Transubstantionem appellat. Fateor etiam cum altera tantum specie, totum, atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi. Constante teneo purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis juvari. Similiter & Sanctos una cum Christo venerandos, atque eorum reliquias esse venerandas. Firmiter assero imagines Christi, ac Deiparæ semper Virginis, necnon aliorum Sanctorum habendas, & retinendas esse, atque eis debitum honorem, ac venerationem impartiendam. Indulgentiarum etiam potestatem à Christo in Ecclesia relictam fuisse, illarumque usum Christiano populo maximè salutarem esse affirmo. Sanctam Catholicam, & Apostolicam Romanam Ecclesiam omnium Ecclesiarum Matrem, & Magistram agnosco, Romanoque Pontifici B. Petri Apostolorum Principis successori, ac Jesu Christi Vicario veram obedientiam spondeo, ac juro. Cætera item omnia à Sacris Canonibus, & Oecumenicis Conciliis, ac præcipuè à Sacro sancta Tridentina Synodo tradita, definita, & declarata indubitanter recipio, atque profiteor, simulque contraria omnia, atque hæreses quascumque ab Ecclesia damnatas, & rejectas, & anathematizatas, ego pariter damno, rejicio, & anathematizo hanc veram Catholicam Fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in præsentis sponte profiteor, & veraciter teneo, eandem integram, & immaculatam usque ad extremum vitæ spiritum constantissimè Deo adjuvante retinere, & confiteri, atque à meis subditis, seu illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, & doceri, &

pre-

*predicari quantum in me erit curaturum. Ego idem
N.N. spondeo, voveo, ac juro, sic me Deus adjuvet, & hæc
S. Dei Evangelia.*

Deze belydenis geeindigt zijnde, nemen de twee Rid-
deren Gevaders 't Ridderlyk kleed uit de silvere schotel,
waar over den Prieſter vervolgens deze wyng uit-
ſpreekt.

ŷ. Adjutorium noſtrum in nomine Domini.

R. Qui fecit Cælum & Terram.

ŷ. Dominus vobiscum.

R. Et cum Spiritu tuo.

Oremus.

*ŷ. Deus Omnipotens qui Crucis ſignum prætiſo Fi-
lii tui ſanguine decoraviſti, qui per eandem Crucem Filii
tui D. N. Jeſu Chriſti mundum redimere voluſti, &
per virtutem ejuſdem venerabilis Crucis humanum ge-
nus ab antiqui hoſtis chirographo liberaſti, te ſuppliciter
exoramus, ut digneris hanc Crucem paterna pietate
bene **†** dicere, & cœleſtem Dei gratiam, & virtutem im-
partiri, ſut hic novus armandus Miles, & ad dignitatem
noſtri Ordinis promovendus, qui eam in paſſionis, &
Crucis unigeniti tui Signum ad tutelam corporis, & ani-
ma ſuper ſe geſtabit, cœleſtis gratiæ plenitudinem in
ea, & munimen valeat tuæ bene **†** diſtinctionis accipere;
& quemadmodum virgam Aron ad rebellium perſe-
diam repellendam benedixiſti, ita & hoc ſignum tua
dextera bene **†** dicere, & contra omnes diabolicas
fraudes virtutem tuæ benedictionis impendas; ut per-
tanti illud animæ pariter, & corporis proſperitatem con-
ſervet ſalutarem, & ſpiritualia in eis dona multipli-
cet per eundem Chriſtum Dominum noſtrum.*

R. Amen.

Oremus.

ʒ. Rogamus Domine S. Pater Omnipotens eterne Deus, ut digneris bene I dicere, hoc signum Crucis caractere illo signatum, in quo Constantinum Augustum ad bella proficiscentem contra Tyrannos, & infideles victoriosum promissisti, ut sit remedium salutare huic famulo tuo, sit illi solidus Fidei profectus, bonorum operum redemptio, animæ suæ sit solamen, protectio, & tutela contra sæva jacula. Per Christum Dominum nostrum.

R. Amen.

Aanstonts naar 't sluiten van deze zegening, kleeden de twee bystaande Ridders den nieuwen Ridder met het statelyk kleed, en den Grootmeester legt hem de hand op; terwyl spreekt den Priester dit volgende.

ʒ. Accipe hanc vestem immaculatam, quam securus præferas ante tribunal Dei. Suscipe jugum Domini suave, & onus leve, quo non gravari sed acquiescere animus debet. Te parentes, & affines priorum posthac operum participes facimus, quæ per universum à nostro Ordine fiunt, & in posterum fient.

Waer op den nieuwen Ridder antwoord.

Amen.

Daar na wort den Priester het gulde Kruis aangeboden, hangende aan den halsband, op een schotel leggende, ondersteunt van een der volgjonkeren, zynde geknielt, als wanneer den Priester het wierookvat neemt, en na driemalen 't zelve Kruis berookt te hebben, spreekt deze woorden:

Bene I dic Domine Jesu Christe hanc Crucem tuam, per quam eripuisti Mundum à demonum potestate, &
super

superasti passione tua suggestorem peccati, qui gaudebat in pravaricatione primi hominis per ligni vetiti sumptionem. Per Christum Dominum nostrum.

R. Amen.

En vervolgens met wat opgehevener stemme dit Gebed.

Oremus.

Deus Gloria, Deus Excelsæ Sabaoth, fortissime Emanuel, Deus Pater veritatis, Pater sapientiæ, Pater beatitudinis, illuminationis, ac vigilationis nostræ, qui Mundum regis, qui cuncta regna disponis, qui, & bonorum collator munerum, & bonorum omnium attributor, cui omnes gentes, populi, tribus, & linguæ seruiunt, cui assistit omnis Angelorum legio, qui largis famulis tuis fidem, & laudem tui nominis, ut debita tibi oblata persolvant, cui prius fides offerentium complacet, deinde sacrificatur oblatio, quæsimus exorabilem misericordiæ tuæ pietatem, ut sancti Hæc fides tibi hoc signum Crucis, quod tota mentis devotione famulorum tuorum religiosa fides construxit tropheum scilicet victoriæ tuæ, ac redemptionis nostræ, quod in amorem Christi triumphalis gloria consecravit: Aspice hoc signum Crucis insuperabile, per quod diaboli est exinanita potestas, mortalium restituta libertas, quæ licet fuerit aliquando in pœnam, nunc versa est in honorem per gratiam, ea quæ reos quondam puniebat supplicio, nunc & noxios absolvit ab delicto, & tibi quid per hoc placere potuit, nisi id, per quod tibi placuit nos redimere; & nullum tibi debitum amplius munus est, quam hoc tibi tunc corporis dedicavit affixio; nec tibi est magis familiaris oblatio, quam quæ familiari manuum tuarum extensione sacrata est. Illis ergo manibus hanc Crucem accipere, quibus illam amplexus es, & de sanctitate illius hanc sanctifica, & sicuti per illam Mundus expiatus est reatu, ita hanc gestientis famuli tui anima devotissima hujus merito Crucis omni careat

perpetrato peccato, & tuæ veræ Crucis obtectū eniteſcat, ſucceſſibus aſſiduis triumphator. Radiet hic unigeniti D. N. ſplendor divinitatis in auro, emicet gloria paſſionis in encauſto, in Cruce rutilet noſtræ mortis redemptio, ſit tui proteſtio; ſpei certa fiducia cum fide confirmet, ſpe, & pace conſociet, augeat, triumphis amplifcet, in ſecundis proficiat ei ad perpetuitatem temporis, ad vitam æternitatis; ut cum temporali florentem gloria muniat, & ad perpetuam redemptam coronam ad regna cœleſtia potenti virtute perducatur. Preſta per propitiationem ſanguinis ejus, per ipſum datorem, qui ſeipſum dedit redemptionem pro multis, qui ſe hoſtiam pro delictis offerre dignatus eſt, qui exaltatus in ligno Crucis ſuæ principatus, & poteſtates humiliavit, qui tecum ſydereo concidit throno indiſſolubili connexionē Spiritus Sancti per infinita ſæcula ſæculorum.

R. Amen.

En nemende het kruis kuſt het, het zelve overgevendē aan den Grootmeester, die 't van gelyken gekuſt hebbende, den Ridder om de hals hangt. Dit gedaan zynde, komt de andere voljonker met het ſwaard, en de draagband, mede in een ſilvere ſchotel leggende, en knielende aan de voeten van den Grootmeester en Priester; die daar op de volgende Zegening zingt.

Ÿ. *Adjutorium noſtrum in nomine Domini.*

R. *Qui fecit Cælum & Terram.*

Ÿ. *Dominus vobiscum.*

R. *Et cum ſpiritu tuo.*

Oremus.

Ÿ. *Exaudi quaſumus Domine præces noſtras, & hunc enſem, quo hic ſamulus tuus circumcingi deſiderat Majestatis tuæ dextera dignare bene I dicere, quatenus poſſit eſſe deſenſio Viduarum, Orphanorum,*
omniſum-

omniumque fidelium; aliisque tibi insidiantibus sit terror, & formido; præstaque ei æquæ persecutionis, & justæ defensionis effectum. Per Christum Dominum Nostrum.

R. Amen.

Oremus.

†. Benedic Domine Sancte Pater æterne Deus per invocationem sancti Nominis tui, & per adventum Christi Filii tui Domini nostri, & per donum Sancti Spiritus paracliti, & per merita B. M. V. ac Martyris tui Georgii hunc Ensem, ut hic Famulus tuus, qui hodierna die (tua concedente pietate) præcingitur, invisibiles inimicos sub pedibus conculcet, victoriamque per omnia potitus semper maneat illæsus. Per Christum Dominum Nostrum.

R. Amen.

†. Gloria Patri & Filio, & Spiritui Sancto.

R. Sicut erat in principio, & nunc & semper, & in sæcula sæculorum.

†. Salvum fac servum tuum Domine.

R. Deus meus sperantem in te.

†. Esto Domine Turris fortitudinis.

R. A facie inimici.

†. Domine exaudi orationem meam.

R. Et clamor meus ad te veniat.

†. Benedicamus Domino.

R. Deo gratias.

De gebeden geeindigt zynde, neemt een van de Rid-
ders 't swaard, en 't zelve uitgetrokken hebbende, knielt
neder, geeft het den Grootmeester over, terwyl vervolgt
den Priester, zeggende:

†. N. N! Accipe gladium hunc in nomine Patris †
& Filii † & Spiritus Sancti † . Utaris eo ad defen-
sionem Sanctæ Dei Ecclesiæ Romanæ, Catholici Imperii,

24 C O N S T A N T Y N S E

Protektororum nostrorum, Supremi Principis, & Magistri nostri Ordinis, & tuam: quoad autem egregiè ferentis animi præstantia suadet, illo neminem ledas, quod ipse præstare dignetur, qui cum Patre, & Spiritu Sancto regnat Deus in sæcula sæculorum.

Hier op zegt den Ridder

R. Amen.

Daar op geeft den Grootmeester aan een van de Ridderes gevaderen 't swaard over, die 't in de scheede steekt en desselfs hand kust, daar op met zyn gezelschap, den Ridder middelerwyl opryzende, hem 't zelve op de linker zyde binden; en ondertusschen zingt het Koor dit volgende.

Ÿ. Speciosus præ filiis hominum accingere gladio tuo super femur tuum potentissime.

En den Priester

R. Hoc sit tibi in nomine Domini Nostri Jesu Christi, & attende quod Sancti non in gladio, sed in fide vicerunt Regna.

Hier op treed den gewapende Ridder een stap achterwaarts, swenkt het ontbloote staal driemaal door de lucht, en buigt zich driewerf ter aarden; knield daar op neder, dan komt den Grootmeester, zyn eigen degen getrokken hebbende, slaat hem daar mede drie reizen zeer zachtelyk op de schouder, zeggende deze woorden:

Esto miles pacificus, strenuus, & Deo devotus.

En den Priester hem zachtelyk de wang rakende, zegt:

Exiteris à somno malitiæ, vigila in fide Christi, & fama laudabili.

Vorders hem kussende, zegt:

Pax tibi.

Daar

Daar op bied men de Gulde Spooen aan den Grootmeester, die de zelve ter hand stelt aan de Ridders geva-
deren, die ze daar op door twee bediende den Ridder aan
de hielen laten hechten, terwyl zingt het Koor.

Speciosus forma præ filiis hominum &c.

Daar op volgt de Priester.

ÿ. *Exaudiat Dominus præces nostras.*

ÿ. *Easque clementer adimpleat.*

ÿ. *Omnipotentem infundat benedi-⁺ctionem.*

ÿ. *De brachia altissimo.*

Oremus.

ÿ. *Omnipotens æterne Deus, qui cuncta solus ordinas,
& rectè disponis, qui ad tollendam malitiam reprobo-
rum, & tuendam justitiam armorum usum in terris tua
salubri dispositione instituire voluisti, clementiam
tuam suppliciter exoramus, ut super hunc Famulum
tuum, qui gladio accinctus est, tuusque miles arma-
tus, gratiam tuæ bene ⁺ dictionis infundas. Inde sicut
David puero tuo gloriam superandi largitus es, ac fa-
cultatem, & Judam Machabæum de feritate gentium,
et nomen tuum non invocantium triumphare voluisti,
ita, et huic famulo tuo, qui noviter militiæ jugo colla
supponit, et pietati cælesti vires, et audaciam ad fidei,
et justitiæ defensionem tribuas, præstaque fidei, spei,
et charitatis augmentum, et da ei timorem pariter no-
minis tui crudelitatem in hostes infideles, ut nemi-
nem istis cum armis lædat, omnesque suo brachio con-
terat, ac rectè fidem Catholicam defendat, tuamque
gloriam augeat, per Christum Dominum Nostrum.*

ÿ. *Amen.*

Deze diensten geëindigt zynde, nadert de Ridder aan
de voeten van den Grootmeester, van dewelke hy teder-
lyk gekust en omhelst word, met eenen zich oprichten-
de, groet alle de Ridders van d'Order die 'er tegenwoor-
dig

dig zyn, en vertrekt naar zyn voorbeschikte plaats, alwaar alle zyn Vrienden en bekenden hem komen groeten, kussen en omhelzen. Maar by aldien den Ridder begeerig is vervolgens zyn belofte aanstonts te doen, vervoegt hy zich gekniet aan de voeten van den Priester, dan maakt den Grootmeester hem al 't voorgaande indachtig, nevens de inzettinge van d'Order, yder hoofdstuk in 't byzonder, waar op hy moet antwoorden, hem wel byzonderlyk afvragende of hy genegen is die welen heiliglyk te onderhouden, nevens alle de regelen in de Krygs order vervat, waar op, zo hy antwoord ja, komen twee Koorjongelingen hem op de knien van den Priester het Misboek, nevens de inzettinge van d'Order, aanbieden; waar op hy vervolgens met een heiligen Eed, de volgende belofte uitspreekt.

Ik N. N. Soon van N. N. zweere, en beloove aanden Drie-Eenigen God, aan de heilige altijd Maget Maria, en den heiligen Joris, altijd getrouw te zijn aan mijn geboortevorst, en aan de zeer nederige en Godsdienstige Heer N. N. mijn Overste, den Grootmeester van d'order van den heiligen Joris, onder den Regel van den grooten Aartsvader den heiligen Basilius, en zyn wettige opvolgers in 't toekomende, en zoo yemant iets tegen haar staat, of perzoon, wie het ook zy, mocht konnen te doen, 't zelve te beletten, en haar bekant te maken; beloove altijd op te volgen de geboden van de heilige Katholyke en Apostolijke Kerke, en hare Herders; te oppeffen en te beschermen de Weduwen, Wezen, en verdrukke ellendige menschen, met woorden en werken, zoo veel als immers in mijn magt is; te volgen de Benden en Standaarden van de Constantinaanse Krijgs-Ridderschap van den H. Joris. Te leven in humelykze zuiverheid; de nedrigheid zoo veel my doenlijk is te omhelzen; nevens de voor/z gehoorzaamheid barmhertigheid offenen; 't kwaad my aangedaan vergeven; mijn vyanden beminnen, haar weldoen zoo veel als de menschelyke zwakheid toelaat; ongeschonden waarnemen alle de Wetten en Inzettingen van de Order, bereids gescreven, of noch te s. brijven; altyd te dragen het kruis van d'order; tegen

genwoordig te zijn op alle raadsbesluiten, zoo wel algemeene als byzondere, ten zy dat merkelyke redenen my't zelve verbinderen; in 't uiterste oogenblik van myn leven iets te laten aan myn Gods-verbintenis, en dat niet doende, of stervende zonder beschikking myner goederen, zoo make ik van nu af aan honderd goude Schilden (Ecus) waar voor ik verbindte alle myne goederen, hebbende of toekomende. En gy ô heilige Drievuldigheid, heilige Maget, en heiligen Ioris, hoort myn belofte, zyt tegenwoordig my behulpzaam tot het uitvoeren van deze myne laatste wille, en in den dag des oordeels zyt zelve hier van myn getuigen.

De belofte volbracht zynde, kust den Ridder het Misboek; daar na neemt den Grootmeester de Halsband met het kruis van d'Order; en dan vraagt den Priester

ŷ. Credis ne hoc esse vivificæ Crucis signum, à quo Christus pependit, ut sua morte nobis vitam conciliaret?

ŷ. Credo.

Daar op zegt den Priester wederom

ŷ. Et hoc est militiæ nostræ signum, quod semper tuo pectori aubereat.

Dan kust den Ridder het kruis, en de Grootmeester hem 't zelve om den hals gehangen hebbende, zoo vervolgt den Priester

Suscipe hoc signum in Nomine Sanctissimæ Trinitatis, Beata Mariæ semper Virginis, & Sancti Georgii Martyris, in fidei, & Christiani nominis incrementum, pectori idè Crucem commendamus, ut tuo sit cordi proximior, & dextera fortiter dimicans illam defendas, & defensam toto zelo revertaris; alias si pro Cruce decertans justo in bello eris profugus, injustum te Militiæ nostræ professorem putabimus, & ex decreto habitu spoliaberis, ut miles indignus, & depravator veterum.

Ver-

Vervolgens word den Ridder ter handkus van den Grootmeester toegelaten, die hem, nevens den Prieſter, weder aan 't voorhoofd kuffen, gaande daarna naar den altaar waat op den 47 Pfalm gezongen word.

Magnus Dominus, & laudabilis nimis in Civitate Dei noſtri,

Na volgen deze gebeden.

Ÿ. *Kyrie eleiſon.*

Be. *Chriſte eleiſon.*

Ÿ. *Kyrie eleiſon.*

Pater Noſter. Heel ſtil.

Et ne nos inducas in tentationem,

Be. *Sed libera nos à malo.*

Ÿ. *Salvum fac ſervum tuum.*

Be. *Deus meus ſperantem in te.*

Ÿ. *Mitte ei Domine auxilium de Sancto.*

Be. *Et de Syon tuere eum.*

Ÿ. *Nil proficiat inimicus in eo.*

Be. *Et filius iniquitatis non apponat nocere ei.*

Ÿ. *Esto ei Domine Turris fortitudinis.*

Be. *A facie inimici.*

Ÿ. *Domine exaudi orationem meam,*

Be. *Et clamor meus ad te veniat.*

Ÿ. *Dominus vobiscum.*

Be. *Et cum ſpiritu tuo.*

Oremus.

Ÿ. *Deus, qui juſtificas impium, & non vis mortem peccatoris, Majeſtatem tuam ſuppliciter deprecamur ut hunc Famulum tuum N. N. de tua miſericordia confidentem cœleſti protegas benignus auxilio, & aſſidua protectione conſervas, ut tibi jugiter ſerviat, & nullis tentationibus à ſe ſeparat. Per Chriſtum Dominum noſtrum.*

Be. *Amen.*

Oremus.

Ÿ. *Suſcipiat te Deus in numerum fidelium, ut nos licet indigni*

digni suscipimus in Orationes nostras; concedat tibi Dominus locum benignè agendi, voluntatem perseverandi, & gratiam ad aeternæ vitæ beatitudinem feliciter perveniendi; & sicut nos charitas fraternitatis injunxit in terris, ita divina pietas, quæ dilectionis auxiliatrix existit cum suis fidelibus te conjungere dignetur in cælis, præstante Domino nostro Iesu Christo qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat in sæcula sæculorum.

R. Amen.

Aldus eindigt den tweeden dienst wegens de belofte. Dit zyn nu de Plechtlykheden van de Constantynse Ridder; alhoewel de andere Orders wel iets vershillen in de byzonderheden, *mutatis mutandis*, zoo zyn egter de gebeden en zegeningen byna eveneens, alleenlyk in eenige eigene woorden iets afwykende, en die juist tot zodanigen Order geschikt zyn, waar van men de nette byzonderheden in 't vervolg van zommige Orders zal vinden.

IV. RIDDERS VAN 'T H. GRAF.

 Egens het beginzel van deze Ridderſchap komen de Schryvers niet overeen. Mennens zegt dat den H. Jacobus , eerſte Biſſchop van Jeruſalem, eenige bewaarders tot het H. Graf ſtelde, die hy onder den Standaard van 't H. Kruys wapende in 't Jaar na onſes Heeren geboorte 96 ; dog met meerder reeden , ſchryft hy dit S^t. Helena , de Moeder van Konſtantyn de Grootte, toe, na dat zy wonderlyker wyze het H. Kruis gevonden had; dat zy op die plaats een kerk timmerde , en die met Kanoniken voorziende , met een ook krijgsknechten beſtelde , die in geval van overlaſt, de H. Plaats met het ſwaart beſchermen moeſten , en voor reizende Pelgrims , die ter beſoeking kwamen , de wegen en toegangen beveiligen: Maar naderhand het heilige Land onder 't Turkeſe jok komende geraken, wierden de Kriſtenen ter nauwer nood de oeffening harer Godsdienſt toegelaten , waar door allengs de luifter, aanzien en grootheid deſer Ridders verviel zoo dat zy haar tot Charlemagne wiens regering van 't jaer 801 tot 815 duurde keerden, die met Aron, der Saraſijnen Koning een verbond aanging waar door aan deze Ridders en de andre Kriſtenen de vrye oeffening haer Godsdienſt bedongen was , en zelfs meent Mennens dat hier door de Order van dien Keizer herſtelt wierd, alzo hy haar Wetten onder den Regel van den H. Baſilius gaf, die daar na door de grootſte Vorſten vermeerderd en goed gekeurt wierden , en die noch in Jeruſalem bewaart worden , luydende van woort tot woord als volgt :

STATUTA & LEGES

A Carolo Magno Imp. Ludovico VI. Philippo Sapiente, Ludovico Sancto, Franciæ Regibus, & Godefredo Buillonio, Summis Ordinis, Equeſtris Sanctiſſimi Sepulchri D. N. Jeſu Chriſti Principibus ac Magiſtris latæ, quæ etiamnum in Archivis ejuſdem Ordinis Ieroſolymitana in Urbe adſervantur.

ART.

Eques militaris S^{ti} Sepulchri Hierosolimitani.

4

ART. I.

 N nomine & ad honorem Dei Patris, Filii, & Spiritus sancti: Beatæque Virginis Mariæ ejus matris: Angelorum & Archangelorum, Patriarcharum & Prophetarum Dei, Apostolorum, Evangelistarum, sanctorum Discipulorum, & omnium sanctorum & sanctarum, & Spirituum omnium cœlestis curiæ.

Art. II.

Sit notum & evidenter pateat omnibus excellentissimis, & illustrissimis Principibus, nobilibus, militibus, & populo Christiano, anno ab Incarnatione Domini nostri Iesu Christi, millesimo nonagesimo nono, quod illustrissimi, invincibiles & Serenissimi Principes, Sanctus Carolus Magnus Imperator et Rex totius Franciæ, Ludovicus Sextus sapiens, dictus Pius. Philippus dictus sapiens magnanimus, et conquerens. Sanctissimus atque magnanimus Ludovicus. Præses Godefretus de Buillon, ac alii magnanimi Principes et Reges Christiani: assensu per eos in eorum Imperio, et regno corona, sponte Deo voverunt ac promiserunt sese et eorum bona atque personas exponere ad militandum et bellum gerendum ultra mare, pro subinganda et destruenda perversa, et tyrannica natione Sarracenorum Infidelium et eorum potestatibus et autoritatibus. Regnum Hierosolymitanum ejusque terræ, et dominia à dictis infidelibus occupata subjiciendo, pro viribus fidem Christianam augendo. Statum Ecclesiæ Catholice Apostolicæ, et aliarum Christianarum Ecclesiarum ab omnibus vexationibus, et oppressionibus tuendo et defendendo, in earum protectione, et tuitione prelatos ejusdem Ecclesiæ: Pauperes, orphanos, viduas, et cæteros Christianos contra quoscumque inimicos eorundem ponendo.

ART. III.

Sit etiam notum quod nos supra nominati circa præ-
missis-

missa vota nostra adimplevimus. Nostrisque diligentibus, & cura, Deo inspirante, regnum Hierosolymitanum, partesque Sarracenorum adepti fuimus, & contra illos victorias laudabiles obtinuimus, dictamque fidem Christianam auximus. Propterea nomen Christianissimi Principis justè nobis impositum fuerit, & merito ab aliis Principibus, & populo Christiano datum. Cum feliciter in regnum nostrum Franciæ terrasque & dominia ad nos spectantia reversi fuimus, etiam omnia alia regna Principibus Christianis nobis amicissimis in nobis subveniendo, tam suis divitiis quam hominibus, & tandem possemus adimplere vota nostra, & quæ jam dudum inceperamus. Propterea, ut ipsa ratio docet, habuerunt partem honoris prout nos ipsi habuimus.

ART. IV.

Insuper in honorem Passionis Domini nostri Jesu Christi, atque reverentiam quam nos debemus Sanctissimo Papæ sedi Apostolicæ, atque obedientiam Vicariis Dei in hoc mundo, atque etiam Episcopis de magna civitate Romæ humiliter recepimus sanctissimas Cruces, quibus nos signaverunt atque milites nostros, in honorem quinque plagarum Domini nostri Jesu Christi, ut eo magis essemus solidati in hujusmodi infideles, ut cognosceremus nos, atque populum nostrum Christianum, tam vivum, atque mortuum in regionibus horum infidelium. Insuper inspeximus atque deliberavimus fundare ordinem sanctissimi Sepulchri, nostræ civitatis Hierosolymitanæ, in honorem & reverentiam sanctissimæ Resurrectionis nostro nomini Christianissimo dignitatem primariam dicti ordinis adjunximus, & dictas quinque Cruces rubeas, ejusdem etiam in honorem quinque plagarum Domino nostro Jesu Christo insistentium, deferri volumus milites dicti ordinis,

C

quam

quam plurimos creavimus, illosque dictis crucibus contra dictos infideles insignivimus: qui fugitivi ob id remanserunt, nec non exercitu resistere nequiverunt.

V.

Et ut dicti milites, & alii ceteri homines bellici veagium in dictum regnum Hierosolymitanum facere volentes, qui in nostro servitio & exercitu strenuos & magnanimos in præfatos infideles sese gesserunt, & circa præmissa in augmentum dictæ fidei Christianæ, & defensionem Catholicæ Apostolicæ Ecclesiæ Romanæ, & aliarum Ecclesiarum Christianarum favorabiliores & faciliores reddantur, his uti & gaudere posse auctoritatibus, præminentis privilegiis, & juribus, quibus nostri officarii & domestici utuntur, & gaudent, permissimus & permittimus, quoque non sint tributarii, nec de rebus & mercaturis ab eis transferendis aliquod subsidium solvent, nec non ab omnibus oneribus, & subsidiis, aut tributis quibuscunque nobis, quamvis ex causa seu ratione domicilii, vel alias debitis, seu debendis, in partibus & terris nobis subditis, cum equis, armis, vestimentis, aut alias proficiendo remanebunt liberi, exempti & immunes: animumque acuent aliorum nostrorum subditorum dictum veagium facere, & in eo nos concomitari, nostras susceptiones juvando contra dictos infideles volentium.

ART. VI.

Voluimus præterea & volumus, quod qui honorem dictæ militiæ assequi, ac dictis franchisiis & libertatibus uti & gaudere voluerint distagia & servitia in gratiam & augmentum dictæ fidei Christianæ defensionem Romanæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ, ac aliarum Ecclesiarum Christianarum in se suscipient, dictoque ordini adscribantur, & in Ecclesia Divi Sepulchri Hierosolymitani à nobis aut nobis absentibus nostro locum tenenti ibi Cruce signabuntur. Postque certificationibus auctoritate Archiepiscopi seu Curati diœcesis, vel

parochia in qua orti fuerint debita expeditis, constituerit nobis, aut dicto nostro locum tenenti eos esse Christianos, Catholicos legitimos, & non notos nec ullo modo fuisse reprehensos, nec aliquo crimine nephario & enormi in iudicio, vel extra diffamatos & notatos. Quodque dicti milites confessi à suis peccatis, & absoluti die eorum receptionis in dicta militia Sacrosantum Eucharistia Sacramentum à Sacerdote; tunc in dicta Ecclesia divi Sepulchri officium divinum celebrante, accipient: in qua nos, aut noster locum tenens laures dicti ordinis decorabit, illosque quinque crucibus obsignabit. Juramento per eos, & eorum quemlibet de contentis in ordinationibus dicti ordinis per nos editis & promulgatis fideliter observandis, & defendendis præstito, solutaque summa triginta scutorum coronatorum, thesauro dicti Sepulchri pro eleemosyna pauperibus peregrinis & aliis bellicis hominibus in dictum locum venientibus, & ibi in dies affluentibus, & ægrotis in hospitalibus ejusdem S. Sepulchri urbis Hierosolymitanæ, & sancti Johannis; ac sancti Lazari jacentes applicanda.

ART. VII.

Quod nostri viatores subditi gaudebunt libertatibus, & franchisiis latus in nostra ordinatione de super facta & edita declaratis. Summamque quinque scutorum coronatorum dictæ eleemosinæ applicandam solvent, & ad observandam dictam ordinationem sese obligabunt.

ART. VIII.

Voluimus etiam & volumus, quod in dicta Sancti Sepulchri Hierosolymitani & aliis Ecclesiis per nos ac alios Reges & Principes hætenus ædificatis & in posterum ædificandis in dicto regno Franciæ, & alibi in eorum terris & dominiis, in honorem ejusdem Sancti Sepulchri & devotionem celebrabuntur officia divina, modo & forma sequentibus. Scilicet quod qualibet die dominica mensis Presbyteros Latinos ceremoniis in tali-

bus adhiberi solitis, adhibitis, alta una, & quinque missæ, voce submissa in honorem & reverentiam dictarum quinque plagarum Domini nostri Jesu Christi celebrabuntur. Hujusmodi officio, nos, seu nobis absentibus locum tenens, nostri milites, & viatores præfati assistent.

ART. IX.

Quod dictus noster locum tenens, milites & viatores quotidie missam audire, præces & horas Sanctæ Crucis dicere, & quasdam elemosynas largiri tenebuntur.

ART. X.

Quod diebus festis annualibus Conceptionis, Nativitatis, Annunciationis, Purificationis, & Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis, alta voce, verbis Latinis Missæ celebrabuntur, fientque processiones, quibus nos, dictusque noster locum tenens, milites, & viatores assistere, & Sacrosanctum Eucharistiæ Sacramentum recipere tenebimur, ut Deo acceptabiles & grati, contra dictos Infideles securè bellum gerere, & eos subjugare possimus:

ART. XI.

Quod indies Missas celebrari procurabimus, pauperibus elemosynam largiemur: dicti autem milites solum diebus Veneris cujuslibet hebdomadis in honorem passionis Domini nostri Jesu Christi id fieri procurabunt, horas sanctæ crucis dicemus, & sero Vesperas mortuorum dici faciemus: Deumque optimum pro principibus, regibus, & populo Christiano precabimur, & rogabimus ut victoriam contra dictos Infideles in gratiam, & augmentum fidei & defensionem Catholicæ, Apostolicæ, & Romanæ Ecclesiæ concedere velit & dignetur.

ART. XII.

Quod nos, dictus noster locum tenens, & alii milites bellicosi, & viatores dicti ordinis temporibus Adventus Domini, quadragesimæ, quatuor temporum anni, rogationum, & vigiliarum dictorum festorum annualium
bea-

beatae Mariae virginis, & in contemplationem paenitentiae nobis & populo Christiano à Deo veniam, & remissionem peccatorum nostrorum obtinendam impositae, ac ut tentationes diaboli evitemus & in dictos infideles reddamur victores, jejunabimus.

ART. XIII.

Ex nostra scientia decrevimus, & decernimus, quod die festo Sacrosancti Sacramenti, in Ecclesia dicti sancti Sepulchri urbis Hierosolymitanae tres missae, scilicet, prima in lingua Soriana, secunda lingua Graeca, tertia verò lingua Latina, alta voce officiumque divinum ceremoniis solitis adhibitis celebrabuntur. In aliis autem Ecclesiis per nos & nostros amicos in Franciae regno nostrisque terris & dominiis in honorem dicti Sancti Sepulchri aedificatis, Latina celebrabitur idem officium. Fientque processiones in honorem & reverentiam fidei, & credentiae in Sacro-Sanctum Sacramentum Eucharistiae, nobis & populo Christiano infusè.

ART. XIV.

Quod anno quolibet die Dominica in Ramis palmarum à nobis aut nostro locum tenente in nostra absentia, assumatur & eligatur unus ex Presbyteris, qui supra asinum sedens in convocatione & cœtu duodecim Presbyteros, qui officium divinum in Ecclesia S. Sepulchri celebrare solent, dictam urbem Hierosolymitanam introibit. Cui quidem Presbytero sic electo, nos & dictus locum tenens noster, milites, viatores, & populus Christianus ejusdem urbis obviam ire, illumque benigne recipere, & in Ecclesiam dicti S. Sepulchri magna cum humilitate concomitari tenebimur: in qua quidem Ecclesia dictus electus, & alii supra nominati Presbyteri, officium divinum in honorem & reverentiam introitus Domini nostri Jesu Christi, quem in dictam urbem Hierosolymitanam sanctis ejus discipulis praesentibus fecit, honestè receptionis per habitantes dictae urbis,

Et lætitiæ ab eis ob ejus adventum & introitum factarum, solemniter celebrabitur.

ART. XV.

Die autem Jovis sequenti officium divinum cum ceremoniis assuetis per electum & alios Presbyteros supradictos in Ecclesia S. Sepulchri celebrabitur & dicetur: nosque & noster locum tenens refectioem illorum in pane, vino, piscibus, in domo S. Cœnaculi dictæ nostræ urbis Hierosolymitanæ preparabimus: in qua illos benignè recipiemus, eorum pedes humiliter lavabimus & osculabimus, cœnamque celebrabimus, illisque elemosynas ob charitatem elargiemur. Et postquam dicti electus & alii presbyteri gratias Deo egerint, Sanctumque Dei Evangelium quod suis Apostolis prædicavit, nobis enunciaverint, nos, aut noster locumtenens, milites & viatores supranominati in dicto Cœnaculo nostram refectioem sumemus, elemosynas in auro, argento, vestimentis, victualibus, panibus, vino, & aliis dabimus, omnibus ægrotis in magnis hospitalibus jacentibus, cæterisque pauperibus in indigentia & necessitate constitutis nobis notis, in reverentiam & commemorationem Sanctæ Cœnæ, quam simili die Dominus noster Jesus Christus cum dictis suis Discipulis in præfata, domo sancti Cœnaculi fecit, elargiemur & concedemus.

ART. XVI.

Quod electus & presbyteri ante nominati, qui illum in dictam urbem Hierosolymitanam, ut supra fuerint concomitati in monte Olivarum sese conferent: ibique tota nocte dictæ diei Jovis precibus & orationibus, in dicto loco per eundem Dominum nostrum Jesum Christum fuscè vacabunt.

ART. XVII.

Die verò Veneris sancti, dictus presbyter electus Evangelium Passionis Domini nostri Jesu Christi in Ecclesia dicti sancti Sepulchri perleget, illudque nobis, nostroque

locum tenenti, militibus & viatoribus populoque Christiano interpretabitur, officiumque divinum cum aliis supranominatis presbyteris Latine celebrabit; cui assistere tenebimur, nec cibo aliquo reficiemur aut utemur, donec hora, qua Dominus noster Iesus Christus in redemptionem generis humani in cruce pendens emisit spiritum, pulsata fuerit.

ART. XVIII.

Quod quatuor milites dicti ordinis nocte dictæ diei veneris usque ad meridiem diei sequentis in honorem & reverentiam Domini nostri Iesu Christi, cujus corpus ab infidelibus Judæis ibi dicta nocte custoditum fuit, fideliter custodiant.

ART. XIX.

Quod omnes Presbyteri Chaldaei, Græci & Latini continuas præces tota nocte diei Veneris in Ecclesia dicti Sancti Sepulchri in gratiam fidei & defensionem Catholica & Apostolicæ Ecclesiæ, ac aliarum Ecclesiarum Christianarum adversus hujusmodi infideles fundent.

ART. XX.

Insuper ordinavimus & ordinamus continue elemosynas elargiendas & concedendas esse, ut à carceribus dicti milites viatores, & alius populus Christianus liberentur, qui tam à nostris regno Franciæ dominijs & terris, qui ab alijs partibus & terris Principum Christianorum nobis amicorum venientes, contradictos Infideles nobiscum bellum gesserunt: Et illud ita persecuti fuerunt, ut captivi & detenti ab ipsis infidelibus fuerint, nec non humiliter dictos Principes ac reverendos Dominos Archiepiscopos, Episcopos, Abbates & alios beneficiatos tam in dictis nostris regno Franciæ, dominijs & terris, quam in alijs ad dictos Principes Christianos spectantibus obtinentes, supplicare & requirere, ut quartam partem tertiæ partis redditus beneficiorum suorum pro redemptione dictorum captivorum in honorem Dei & remunerationem

suorum laborum circa impugnationem dictorum infidelium, in gratiam & favorem fidei & defensionem Ecclesiarum Christianarum & Prælatorum.

ART. XXI.

Nos quoque supplicavimus & rogavimus sanctissimos almæ urbis Romæ Pontifices, quatenus indulgentias omnibus Principibus nobis amicis populoque Christiano, qui pro redemptione & liberatione dictorum captivorum & pauperum, nobis & aliis prædictis Principibus subjectorum, & dictum Sanctum Sepulchrum visitare, nosque contra dictos infideles & ad illos impugnandos, prout supradictum est, concomitari voluerint, concedere & impartire velint.

ART. XXII.

Præterea statuimus, & pensata animi deliberatione volumus, quod milites dicti ordinis Sancti Sepulchri sub salvagardia Soldani Babylonensis, aut ejus locum tenentis, omnes dictos captivos redimendi & liberandi in se suscipient. Quibus militibus ad hunc effectum denarii dictarum eleemosynarum tradentur, & de his computum rationes, & reliqua nostro locum tenenti in dicta urbe Hierosolymitana in communitate militum dicti ordinis, & viatores dicti Sancti Sepulchri reddent.

ART. XXIII.

Quod ex nostra scientia & spontanea voluntate eligimus, nominamus, & constituimus, & nominamus dictos milites nostri ordinis Sancti Sepulchri in perceptores & administratores reddituum & proventuum, fundationum & eleemosynarum præmentionatarum. Et de his præfati milites, & in eorum absentia dicti viatores administrationem & regimen habeant. Nec non aliorum fundationum per nos aut nostros amicos in Ecclesiis nostri regni Franciæ dominorum & terrarum nostrarum, ac aliorum Principum institutarum, & eleemosynis datarum pro redemptione & liberatione di-

dictorum militum, & viatorum ac populi Christiani, in potestate & dominio, ac carceribus dictorum infidelium forsan detentorum & detinendorum, ut huiusmodi redditus & eleemosynæ presbyteris officium divinum in dicta Ecclesia Sancti Sepulchri celebrantibus, ac pauperibus in dictis hospitalibus Sancti Sepulchri, S. Joannis, S. Lazari, & aliis hospitalibus, ab aliis Principibus nobis amicis & senioribus, ac populo Christiano, in honorem Dei, sanctorum Apostolorum, aliorumque Sanctorum, tam in nostro regno Franciæ, terris & dominiis, quam amicorum nostrorum fundatis & institutis affluentibus, & ibi moram trahentibus fideliter ab eis respectivè distribuuntur. De quibus redditibus & proventibus sic receptis & distributis, iidem milites & viatores, anno quolibet in crastino festi Sacro sancti Sacramenti, in Camera nostri consilii Hierosolymitani, rationes & computa reddent, & ad hos fines iidem perceptores & administratores ibi sese representare, aut de his eorum computa seu verum memoriale eorum mittere tenebuntur.

ART. XXIV.

Quod clericus thesauri dicti S. Sepulchri Hierosolymitani bonum & fidele memoriale redditionis huiusmodi computorum describet, cartas, seu papiros eorum conservabit huiusmodi. Reliqua si quæ debeantur, recipiet, quitantias & acquitamenta eorum computorum sic à dictis administratoribus tam presentibus quam absentibus per nos seu in nostra absentia locum tenentem nostrum attestari & signari procurabit.

ART. XXV.

Voluimus etiam ac volumus, quod centum milites dicti ordinis in nostris regni Franciæ terris & dominiis, & aliis regnis ad nostros amicos

spectantes, degentes & moram trahentes, veniant in cameram nostri consilij Hierosolymitani & compareant, qui nos aut nostrum locum tenentem in dicto viagio viriliter & animo alacri ac benevolo concomitare & nobiscum assistere, mediaque rationes & causas, in dicto consilio pro bellis gerendis contra dictos Infideles in augmentum fidei & defensionem Ecclesiarum Christianarum, tam Latinarum quam aliarum linguarum predictarum, administratorum, fundatorum & elemosynarum allegandas, & intelligere possint & valeant, ut super his conclusiones validas & necessarias ac iuridicas assumamus.

ART. XXVI.

Statuimus etiam & ordinavimus aliquem ex equitibus dicti ordinis eligere oratorem apud Soldanum Babilonem, qui permittat dicto nostro oratori quod spatium trium annorum computorum in dicta Babilonia commoretur, & vitam ducat, ut de quibusdam militibus viatoribus, & aliis Christianis captivis à dicto Soldano seu ejus belligeris detentis notitiam habere possit, pretioque auri & argenti, quod per alios nostros milites sub salva guardia & protectione dicti Soldani mittent, liberentur dicti captivi ab hujusmodi detentione, aut si maluerit ipse Soldanus quod in locum infidelium à nobis aut nostris subditis in bello aut alibi captivorum detentorum seu detinendorum: quos eo casu ab hujusmodi sua captivitate liberare intendimus, modo dicti nostri captivi liberentur.

ART. XXVII.

Cum autem noster miles sic delegatus orator de dictis captivis, a Soldano seu ejus belligeris, ut profertur, detentis, plenam habuerit notitiam, is nobis cartis veris nomina illorum, loca in quibus detineantur significari, salvagardiam à dicto Soldano ab his fines obtentam mitti procurabit, ut dicti milites & viatores si captivi securius ad nostras partes redire possint.

ART

Quod dictus orator et milites nobis aut nostro locum tenenti in absentia nostra, de redemptione ditorum captivorum fidem facient, quam summam pro redemptione captivitatis hujusmodi, cui et in quo loco exsoluerint. Et ad hos fines dictos captivos, saltem copias cartarum liberationis eorundem nobis repræsentabunt, præmissaque omnia et singula ad notitiam aliorum Regum et Principum Christianorum, dominorumque Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum, & aliorum beneficiariorum nostri regni Franciæ, terrarum & dominiorum nostrorum, & aliorum nostrorum amicorum deducere volumus, ut fructum ex suis sanctis elemosynis consequantur gloriosum, ac in posterum in illis elargiendis promptiores reddantur.

ART. XXIX.

Quod intendimus & deliberamus quotidie dictas quinque cruces dicti ordinis S. Sepulchri nostris vestimentis appositas deferre. Quas dicti milites & viatores, sive eos bellum gerere adversus dictos infideles, & alibi adire seu aulas regias & convocationes, seu cæus Principum & aliorum Christianorum populorum frequentare contigerit, similiter deferre tenebuntur.

XXX.

Quod dicti etiam milites adversus aliquos Principes Christianos bellum gerere minime tenebuntur, imò illis favorabiles erunt, casu quo sibi constiterit dictos Principes esse excommunicatos auctoritate Dei & summi Pontificis, ab Ecclesia Catholica exules & dispersos, eorumque regnum belligeris esse prædam. Quo casu adveniente dicti milites pro eis contra dictos Principes arma suscipient, ad exemplumque Dei iura pauperum, orphanorum, viduarum, extraneorum defendent, & ab omnibus vexationibus & oppressionibus viriliter protegent.

ART.

Nos igitur præmissis & aliis legitimis causis & rationibus consideratis animum nostrum moventibus, præscriptas ordinationes à nobis ferri & edi, illasque de verbo ad verbum, nil de contentis in eisdem omisso, observari decrevimus, statuimus, sapienter deliberavimus. Et in ejus rei testimonium & robur ad sancta Dei Evangelia per fidem & legem nostram in fidei nec sponte aliquid de contentis in eisdem ordinationibus executione dignum omittere promisimus, & juravimus illas à nostris successoribus regni Franciæ regibus dicti ordinis Sancti Sepulchri, ac præsentium capitibus secundum eorum tenorem observari si ordinantes, & in hoc eorum conscientiam illis contraveniendo onerantes, vota que & obligationes per milites dicti ordinis, & viatores in dictam urbem Hierosolymitanam emitti, & factas observari & adimpleri, prout eisdem ordinationibus cavetur. Quas volumus deponi & fideliter custodiri in thesauro dicti Sancti Sepulchri, memoriasque illas absque diminutione continentes continentia in nostrum Franciæ regnum, terras & dominia, tam ad nos quam ad alios principes spectantia transferri, ut omnia & singula præmissa ab eis videri, visitari & fideliter observari possint, ac si in dicto thesauro existerent ipsos humiliter supplicantes, quatenus in his nostram intentionem & bonam voluntatem in honorem Domini nostri Jesu Christi, qui nostrorum cordium scrutator est, aliaque in ejus protectione & possessione conservat, principiumque & terminum nostræ vitæ dat & tribuit, adimplere velint & dignentur: & ut magis ac magis dictæ nostræ ordinationes cunctis pateant evidenter, & sint notæ ac observentur in perpetuum, volumus & ordinamus eas nostri sigillis quinque crucibus dicti or-

ordinis, in medio ejusdem appositis munimine roborari. Quae data & latae fuerunt à nobis in urbe Jerofolymitana, die prima felicitis mensis Januarij, anno à Nativitate Domini nostri Jesu Christi millesimo nonagesimo nono.

Waar by het schynt te blyken dat deze Order eerst in 't jaar 1099 ingesteld is, of ten minsten zyn zy toen eerst tot een Ridderlyke Order bevestigd, daar zy mogelijk te voren noch geen Ridderschap kon genaamt worden. Den Abt Justiniani houd deze Instellingen en wetten verlicht, om dat de tyd, wanneerze gegeven zyn, met de tyden dat deze Vorsten leefden, en de winning van Ierusalem, niet overeenkomen; en stelt zelf de hervorming als de verlossing en herstelling onder Kon. Godefroy de Bouillon, en zyn broeder Boudewyn, weer helder, door 't herwinnen van Ierusalem, in 't jaar 1110, opdaagde, zoo hier mogelijk haar eerste instelling niet geweest is; maar naderhand de twist haar kwaad zaad al t'ontydig onder de Kristen Vorsten zayende, is oorzaak van 't verliezen der H. Stad, en met eenen 't verval van deze Ridderfchap geweest, welkers dapperheid haar tegen zo zwaren vyand niet kost beschermen, maar genootzaakt wierden na Italien te wijken, daar zy haar zetel te Perusien gevest hebben, en een gedeelte daar van zyn, door 't begeeren van Paus Innocentius VIII. onder de Rhodise Ridderf overgegaan, en andere naar haar Land-goederen vertrokken, waar van Nederland noch eenige blyken kan geven: en by die zelve Mennens vindmen een geschrift, gegeven te Hoogstraten, gedagte kent den 26 Maart 1558, by 't welke deze en de Spaanse Ridderf Koning Philips van Spanjen tot hoofd en Grootmeester, en zyn zoon Karel en nakomelingen, by desselfs overlyden tot eeuwige opvolgers in de Grootmeesterlyke waardigheid verkoosen. In Vrankryk hadden zy noch verscheide Bevelhebberyen, en Godsdienstige huizen, bekwaam om werken van barmharrigheid te oeffenen, maar zy zyn eindelyk in 't jaar 1672 door den Koning aan d'Or-

d'Order van S. Lazarus van Ierufalem; en S. Maria van den Berg Karmel gevoegd. In Polen en Bohemen vind men ook noch overblyfzelen van deze Ridderfchap, doch leven als Kanoniken, volgens den Regel van den H. Augustijn, en dragen vyf roo kruizen op een wit kleed aan de linker zyde. Door toelating der Turken is aanden Eerwaardigen Gardiaan van 't H. Graf, van S. Franciscus Order, die de bewaring bevolen is, noch de macht van Ridder te maken, 't geen veel verfcheelt met de manier van andere Orders, en gefchied op de volgende wyze:

Eerst moet den Edelman biechten en *communiqueeren*, en gaat dan tuffchen den *Pater* en de andere Ridder in de Kapel van 't heilig Graf, daar zingen zy den lofzang *Veni Creator Spiritus*, dat gedaan zynde, heft den Gardiaan, die den Dienft waarneemt, op:

ŷ. Emitte Spiritum tuum, & creabuntur.

ŷ. Et renovabis faciem terræ.

ŷ. Domine exaudi orationem meam,

ŷ. Et clamor meus ad te veniat.

ŷ. Dominus vobiscum.

ŷ. Et cum Spiritu tuo.

Oremus. Deus qui corda fidelium Sc.

Dan vraagt den Gardiaan aan den Edelman, dieterwyl op de knien legt, en hem in de gebruikelijke taal antwoord.

ŷ. Wat zoekt gy?

ŷ. Tot Ridder gewapend te worden van 't heilig Graf ons Heeren Jesus Kristus.

ŷ. Van wat geflagt zjyt gy?

ŷ. Van Edelen afkomst, en van adelijke Ouders geboren.

ŷ. Hebt gy middelen om eerlyk u staat en de Ridderlyke waardigheid, zonder handwerk of koophandel te kunnen handhaven.

ŷ. Ik heb, God zy geloof, genoegzaam overvloed van goederen.

R. Sta

†. Sta op, en maakje gereed om te sweeren, datje de wetten zult op volgen, newens de gebruiken, die als volgt luiden.

- I. Den Ridder van 't heilig Graf is verbonden dagelyks Misse te hooren, zoo hy kan.
- II. Te wagen, en zelfs 't leven en goederen te verliezen in de bescherming van 't Kristen geloof tegen al die 't vervolgen, zo hy kan zelfs in perzoon, zo niet, een ander bekwaam man in zyn plaats te stellen.
- III. Altyd moet hy 't Rooms Katholyk Geloof, en deszelfs bedienden, beschermen en verlossen.
- IV. Altijd bezorgen dat hy onrechtvaardige twisten, schandelyke winsten, lyf-gevechten, en diergelyke (ten zy ter oorzaak van kryg-oeffening) mijd.
- V. De vrede en eendracht onder de Kristelijke geloo- vigen bezorgen, 't gemeene best vercier en vermeerderen, 't beschermen der Weduwen en Wezen bevllytigen; vloeken, sweeren, lasteren; roof, woeker, heilig-schendery, doodslag, onmatelyk wyn-drinken, oneerlyke plaatsen, kwade befaamde menschen en onkuisheid, als de pest schuwen; en eindelyk dat hy altijd een goed voorbeeld verstreke, naarstig in 't kerk gaan; werken van Gastvryheid oeffenen, en zich altyd aangenaam aan God make te zyn.

†. Wild gy nu zoo wel met het hert, als met de mond deze dingen zweeren?

Ɓ. Ik N. bely en beloof aan God onzen Heere Jesus Kristus, en aan de Allerheiligste Maget, alle deze dingen ongeschonden te bewerken.

Vervolgens zegent den Gardiaan den degen, dezelve ontbloot hebbende, met te zeggen:

†. *Adjutorium nostrum in nomine Domini.*

Ɓ. *Qui fecit Caelum & Terram.*

†. *Dominus vobiscum.*

Ɓ. *Et cum Spiritu tuo.*

Orō

Oremus.

Exaudi quæsumus Domine præces nostras, & hunc ensẽ, quo se famulus tuus hic cingi desiderat, Majestatis tuæ dextra dignave bene dicere, quatenus possit esse Ecclesiarum defensor, Viduarum, Orphanorum, omniumque Deo servientium, contra sævitiam paganorum, aliisque sibi insidiantibus, sit terror, & formido, præstans ei æquæ persecutionis, & justæ defensionis effectum. Per Christum Dominum nostrum &c.

Oremus.

Benedic Domine Sancte Pater omnipotens æterne Deus, per invocationem nominis tui, & per adventum Christi Filii tui Domini nostri, & per donum Spiritus Sancti hunc ensẽ, ut hic famulus tuus, qui hodierna die, tua concedente pietate præcingitur, visibiles & invisibiles inimicos prosternat & conculcet, victoriæque potitus maneat semper ille Jesus, per Christum Dominum nostrum.

R. Amen. Benedictus Dominus Deus meus qui docet manus meas ad prælium & digitos meos ad bellum, misericordia mea, & refugium meum, susceptor meus & liberator meus, protector meus & in ipso speravi, qui subdit populum meum sub me. Gloria Patri & Filio, &c.

V. Salvum fac servum tuum Domine.

R. Deus meus sperantem in te.

V. Esto ei Domine turris fortitudinis.

R. A facie inimici.

V. Domine exaudi orationem meam.

R. Et clamor meus ad te veniat.

V. Dominus vobiscum.

R. Et cum Spiritu tuo.

Oremus.

Domine Sancte Pater, omnipotens æterne Deus, qui cuncta solus ordinas, & recte disponis, qui ad coercendam militiam, & improbitatem malorum, & tuendam justitiam,

usum

usum gladii in terris hominibus, tua salubri dispositione permittisti; & Militarem Ordinem ad populi protectionem institui voluisti, quique per B. Ioannem Militibus ad se in deserto venientibus, ut neminem concuterent, sed propriis contenti essent stipendiis, dici fecisti: clementiam tuam suppliciter exoramus, ut sicut David puero tuo percusso Golia superandi largitus es facultatem, & Judam Machabeum de feritate gentium nomen tuum non invocantium triumphare fecisti, ita & huic famulo tuo, qui noviter jugo Militiæ colla supponit, pietate Cælesti vires; ac robur, ad fidei, & justitiæ defensionem tribuas, præstesque ei fidei, spei, & charitatis augmentum, & tui timorem pariter, & amorem; humilitatem, & perseverantiam, obedientiam, & patientiam, cunctaque in eo recte disponas, ut neminem cum gladio isto, vel alio injustè lædat, & omnia cum eo iusta, & recta defendat: & sicut ipse de minore gradu ad novum Militarem provehitur honorem; ita veterem hominem deponens, cum actibus suis, novum induat hominem, ut te timeat, & letè colat, perfidorum consortia vitet, & suam in proximum charitatem extendat; præposito suo in omnibus rectè obediat, & suum in cunctis justè officium exequatur. Per Christum Dominum nostrum &c.

Dan leit den Gardiaan zijn rechterhand op des geknielden Edelmans hoofd, zeggende:

Wel zijt dan een getrouw, verstandig; goed en sterk Ridder onses Heeren Jezus Kristus, en van 't heilig Graf; dient dan zijn Goddelyke Majestest, dat gy verschijnen moogt voor hem, en alle heiligen in de eeuwige glorie.

Na deze zegening geeft den Gardiaan de sporen aan den Ridder, en ontbloot het swaard, zeggende:

Onsfangd dit heilig Swaard in den naam des Vaders H , des Soons H , en des Heyligen Geest H , Amen. Wend u dit te gebruiken tot bescherming van u zelf, en van de Heylige Kerk, tot verwarring der vyanden van 't Krays

D

ons

ons Heeren Iesus Kristus, en 't Kristen geloof, voor zoo veel als in u magt is; dat j'er niemand mede beledigt ten onrechte, 't geen u wil verleenen den Heere onzen God, die leefd, en heerscht in eensghedyd van den Vader, Soon, en den Heyligen Geest, in alle eeuwigheyd. Amen.

Hier na steekt den Ridder het Swaard in de scheede, en den Gardiaan gord hem het zelve op zyde, zeggende,

Accingere N. gladio tuo super femur tuum potentissime in nomine Domine Iesu Christi, & attende, quod sancti non in gladio, sed per fidem vicerunt Regna.

Dan recht den Ridder zich op, en zijn hoofd na 't heilig Graf buigende, word ter zelve tyd van den Gardiaan drie zachte slagen 'op de schouder gegeven, met deze woorden.

Ego constituo; & ordino te N. Militem Sanctissimi Sepulchri Domini Nostri Iesu Christi, in nomine Patris , & Filij, & Spiritus Sancti . Amen.

Gevolgelyk daar na geeft den Gardiaan aan den Ridder den kus des vredes; en men zingt het *Te Deum Laudamus*. Dat gedaan zynde, vervolcht den Gardiaan.

Speciosus forma prae filiis hominum, accingere N. gladio super femur tuum potentissime.

Ps. Domine exaudi orationem meam,

Rc. Et clamor meus ad te veniat.

Ps. Dominus vobiscum.

Rc. Et cum Spiritu tuo.

Oremus.

Da Ecclesiae tuae misericors Deus, ut Sancto Spiritu congregata, hostili nullatenus incursione turbetur.

Oremus.

Omnipotens sempiternus Deus, super hunc N. famulum tuum, qui

qui eminente mucrone circumcingi desiderat, gratiam tuæ benedictionis infunde; cum denique dextera tuæ virtute munitum; fac contra cuncta adversantia cælestibus armatè præsidis, quibus nullis in hoc sæculo tempestatibus bellorum turbetur. Per Dominum nostrum Jesum Christum filium tuum, qui tecum vivit & regnat in unitate Spiritus Sancti Deus; per omnia sæcula sæculorum.

℞ Amen.

Dit alles gedaan zijnde, geeft den Gardiaan aan den Ridder een boek van d'instellingen, die hy verbonden is waar te nemen, om zich daar na te schikken, waar mede alles besloten word.

V. RIDDERS VAN S. LAZARUS.

Volgens de getuigenis van Gregorius Nazianzenus, zou den H. Basilius, Bisschop van Caesarea, een Gasthuis onder den naam van S. Lazarus gesticht hebben, ontrent het jaar 360, 366 of 370; maar die eerste instelling was schier uitgestorven op die tyd als de Kristenen Vorsten de kruisvaart na 't H. Land ondernamen. tot dat Paus Innocentius III, in 't jaar 1200, haar weer tot dien togt opwakkerde, en 't geen door Paus Gregorius IX goedgekeurt, en met veel voorrechten vermeerderd wierd, als mede van Paus Innocentius IV, die onder andere in 't jaar 1245 aan deze Ridder de magt gaf om een Grootmeester te kiezen. Onder Boudewyn I, Koning van Ierusalem, stichten zy aldaar een Gasthuis onder den naam van S. Lazarus, om de melaarze, schurfsde, en andere besmettelijke zieken, als mede de arme reizigers, te herbergen, en te dienen; waar toe Boudewyn II, Fulco, Almarik Boudewyn III en IV, Koningen van Ierusalem, veel giften en inkomsten gaven, zoo dat zy door gants Syrien verscheide woningen met dit zelve oogmerk timmerde, daar de Koninginnen Theodora en Melisinde geen klein deel in hadden, en Blagny, in 't gebied van Orleans, toont nog een tafereel tot bewys, welke plaats door Lodewijk de jonge, Koning van Vrankrijk, na dat de Kristenen weer uit het H. Land moesten wijken, aan deze Ridder toegevoegd is, alwaar den Grootmeester zijn woning had, en de Bevelhebberen uit Italië, Sicilië, Savoye, Engeland, Schotland, Hongaryen en andere Landen te zamen beriep, tot op het jaar 1558. De Koningen van Vrankrijk, als Filips August, S. Louis, Filips de Schoone, Filips de Lange, Jean, Karel VII, Louis XII, Henrik II, Henrik III, en Henrik, Koning van Engeland en Hartog van Anjou en Normandic, nevens meer andere France Vorsten, hebben veel geschenken, weldaden en jaarlijkze renten, onder Pausselijke goedkeuringen, aan deze Order vereert. Frederik II, Keizer en Koning van Sicilië, heeft haar ook zo wel in dit Eiland,

Equites S^ti Lazari.

land, als in Calabrien, Apulien en Campanien, veel treffelijke woningen, giften, en renten verzorgt; 't geen daarna door de Pausen Alexander IV, Nicolaas III, Clemens IV, Iohannes XXII, Gregorius X, met krachtige Bullen bevestigd is. Als deze Order naderhand wat aan 't dalen raakte, verworven de Rodise Ridders van Paus Innocent VIII, in 't jaar 1490, datze met haar vereenigt wierden, maar Paus Pius IV heeftze daar na, in 't jaar 1565 weer gants hersteld, en een Milanees Edelman, Jeannot Castellioni tot Grootmeester gegeven, maar door dien de Malthesers reets in 't bezit van die goederen en inkomsten waren, heeft dit de oorzaak van een groot krakeel tussen deze Ridders geweest, 't geen Pius V, in 't tweede jaar zyns Pausdoms bemiddelde; Castellioni ondertusschen in 't jaar 1572 komende te sterven, bragt Gregorius XIII deze Grootmeesterlyke waardigheid op Emanuel Filibert, Hartog van Savoyen, en in 't naaste jaar erffelyk op zyn nakomelingen, die vervolgens deze Ridders te Nice beschreef, en haar nieuwe wetten en instellingen, tot luister van d'Order, door den Paus goed gekeurt, gaf, met de Ridders van S. Mauritius vereende, en twee huizen, een te Nice en een te Turin, uit zyn eigen geld timmerde, waar van de Niceër Ridders op de Galeyen, en de Turinse te land tegen de Turken moesten dienen. Zy mogen niet meer als eens een Maagd trouwen, moeten de zieken en melaatsen dienen, en vierdubbele proef van adeldom bewyzen. De manier op welke deze Ridders gewapend worden is gelyk met de Constantynze, maar haar inzettinge en regels komen met die der Maltheze Ridders overeen. Onder de voorrechten die zy genieten is mede, datze bekwaam zyn tot alle kerkelyke waardigheden. De Gasthuizen en Bevelhebberyen die zy in Vrankryk bezaten, wierden door Hendrik IV aan de Ridderfchap van de H. Maria vanden berg Karmel gevoegt, en door een Bulle van Paulus V bevestigd. Louis XIV heeft deze Order in 't jaar 1672 in Vrankryk in zyn bescherming genomen en hersteld, en 't staarzy kleed dat tegenwoordig de Grootmeester in Vrank-

Vrankryk draagt, is als volgt: Voor eerst een groote rood-achtige purpere fluweele mantel met een lange sleep, die met goude lelien bezait is, en door een Ridder gedragen wort, met het kruis van d'Order, daar onder een wit kleed met bloemen doorwerkt, waar op insgelyks 't kruis van de Ridderfchap zich vertoont; zyn Muts is mede van roodachtig purper fluweel, met een veder die uit een knoopzel van diamanten ryft, vastgebonden door een band van gesteente. D'ecne zyde van haar standaard word met het kruis van d'Order; en d'andere zyde met haar's vorsten wapen, een wit kruis op rood, verciert. Deze Kidders plachten een groen kruis ter linker zijde van een wit kleed en mantel, en haar Schildknepen en bediende op de rechter zijde te dragen. Over de gedaante van dit kruis zyn de Schryvers niet eens; want in de beschryving van alle Ridderlyke Orders, te Parijs in 't jaar 1671 gedrukt, vind men 't als der Malthesers groen, met een ander wit kruis tuffen beide, met dit byschrift: *Ordre de Saint Lazare sous S. Benoît, institué par Denis Perioca VI du nom, Roy de Portugal, l'an 1321*, en dat zelve boek toont noch een ander, zynde 't kruis van S. Lazarus, boven dat van S. Mauritius leggende, en voegt 'er by: *Ordre de S. Lazare & S. Maurice, unis ensemble par le Pape Gregoire XIII.* waar uit het schijnt te blyken datze met de verandering van d'Order ook het kruis verandert hebben; waar van op zyn plaats meerder. Volgens de brieven van Gregorius IX moesten zy na den regel van S. Augustyn leven.

VI. RIDDERS VAN S. ANTONIUS ABT *in Æthiopiën,*

Ntrent het jaar 370 heeft den Keizer van Ethiopiën, gemeenlyk onder den naam van Paap Jan bekend, het begin aan deze Ridderſchap verſchaft, tot beſchutting der Kriſtelyke Godsdienſt, zynde daar in van den H. Baſilius geholpen, en volgens wiens Regel zy onder de beſcherming van haren Patroon den H. Antoniusleven. In den Nyl leyt het Eyland Meroë, daar den Grootmeester zyn hof houdt, hem door Paap Jan Klaudius in eigendom geſchonken, daar hem dagelyks honderd bevelhebbende Ridders, en honderd Schildknaben en bediende, by maandelyke beurten opwachten; deze zyn uit yder Abdy een tot zyn dienſt gezonden, en dan noch vyf-en-twintig honderd voorzorgers. Behalven de groote rykdommen en aanzienlykheden kan deze Order, als 't den Keizer van noden is, drie duizend Ridders leveren, die in haar ſtandaart op de eene zyde de Leeuw van Juda, met een kruis in de voorſte poten, en dit byſchrift: *Vicit Leo de tribu Juda* voeren. De groote menigte, zoo Geestelyke als wereldlyke Conventen en Bevelhebberyen die zy door 't ganſe Ryk, (want in yder Stad is een Abdy) en zelf in Vrankryk, Spanjen, Italiën, en door gants Europa hebben, worden door ontrent twaalf duizend Ridders, alle van adelyk geſlacht bewoont; zelf te Wenen, in Ooſtenryk, heeft tegenwoordig noch een groot Abt zyn verblyf: yder adelyk onderdaan die drie zonen heeft, moet 'er een, den oudſten is'vry, aan de Order opofferen, 't geen den Keizer zelf onderworpen is, alleenlyk worden de inwoonders van 't Eyland Meroë daar van verſchoont; en om dat deeze hooge waardigheid noyt aan hem zou vervallen, mag niemant van 't Keizerlyk geſlacht tot Grootmeester verheven worden, die men overſhands, dan eens een Geestelyk, en dan weer een Wereldlyk kiest, waar van den eenen te vooren Geestelyk Abt en gebiedter over Moniken geweest is, en den ander Ridderlyk Abt, en inſgelyks gebiedter over de Ridders was, alzo de wetten luiden dat yder zyn eigen onderdaan en gebied heeft; over deze heeſt den Groot-

mee-

Eques S^ti Antonii in Æthiopia.

meester, met den naam van Groot Abt, zoo wel over het Eiland, als over de Ridder, die gemeenlyk met twaalf geestelyke en twaalf krijgs-Ridders, (waar van yder Provintie uit haar onderhoorige twee kiest) in den Raad komt. Haar inkomsten zyn door Paap Jan, Alexander III, vermeerderd en van de Roomse Pausen Pius V en Leo bevestigd; de goude draden daar haar blaauw Kruis 't geen zy op haar mantel dragen, mee gezoomt word, is volgens 't begeeren van Paap Jan Philips IV, zoon van den Instelder; dit Kruis dat aan drie einden met Lelyen voorzien is, draagd den Grootmeester op de borst, zyn hoofd is met een kostelyke kap, met peerlen en gesteenten bezet, en met zeer kostelyk bont gevoert, bedekt; en heeft gelyk de Vorsten, een bonte omslag op zyn mantel, daar by een hals cieraad, met gesteentensbezet, waaraan 't kruis van de Order hangt, en zyn kleed dat tot over de knyen komt, is heel sierlyk met goud en zyde bloemen, van allerhande couleur gestikt, waar onder zy een swart onderkleed dragen; 't zelve kleed is ook gemeen aan de Ridder, maar zy worden door de kruisen op de borst en linker zyde van de kap onderscheiden, 't geen de Ridder veel kleinder dragen. De Geestelyke en Moniken gaan gekleed in 't swart, en hebben in plaats van het kruis een T. gelyk in de afbeelding der Geestelyke Drachten, de 33 Plaat, *Religiosus S. Antonii*, te zien is. Haar instellingen, wetten en manier van leven is zeer gelyk met de Konstantynze Ridder, en zy mogen niet meer als eens met een Maagd trouwen, beloven als 't nodig is, haar bloed voor de Roomse Godsdienst te storten, en erkennen den Paus als haar wettigen Overheer, wien zy ook gehoorzaamheid bewyzen. Zy doen negen proef-jaren in den oorlog, te weten drie in 't beveiligen van de Bermese zee, drie op 't Eiland Meroë, dat Egypten bewaard, en drie tegen de invallende Turken en Arabiers, waar van den krygsknecht, ten einde zyns dienst, een blyk van den Hooftman, waar onder by

ge-

geoorlogt heeft, krygt, geschikt naar den voorzorg van het hof des Grootmeesters; daar op volgt dan dat den Grootmeester een blyk aan den *Provincialen* Abt afstuurt om dezen nieuweling te wyen, 't welk aldus toegaat: Den nieuweling na een maand verloops, die hy in 't bezoeken van zyn vrinden besteed heeft, komt dan gewapent met een borst-harnas van een Elefants-huid, den degen op zyde, de lancie in de rechter, en 't schild aan de linker hand, tot aan de Abdy met zyn vrienden verzelt, daar hy van twaalf Ridders, eveneens als hy gewapent, ontfangen word; een uit zyn vrinden geeft drie sware slagen op de poort van de Abdy, waar op den oudsten Bevelhebber roept, *wat zoekt gy?* waar op den nieuwen Ridder antwoord, *den loon van myn arbeid, het kleet van den Godsdienst van S. Antonius*; den Bevelhebber vraagt verder, *habet gy gedient in den oorlog volgens de Instelling en Regels der Ridders?* Daar op vertoont den Ridder zyn blyk van den Grootmeester, die den Bevelhebber aan den geestelyken Abt doet zien, welke straks daar op zyn staatcy-klederen aantrekt, en met den krygs-Abten twaalf gewapende Ridders verzelt, na de poort gaat; eerst komt een ander gewapend Ridder, d'Order tot de Bevelhebbers aan de poort brengen, die dan geopent word; waar op den krygs-Abt nadert, en den nieuweling vraagt of 't zyn naam is die in de brief vermeld staat; zo hy daar ja op zeit, neemt den Abt hem by de hand; hem na de trappen van de kerk leidende, daar hy den geestelyke Abt met veel Moniken en Ridders verzelt vind, dan knielt den eiffende, en den krygs-Abte legt zyn hand hem op de schouder, zeggende tegen den geestelyken Overste: *Vader, dezen Ridder N. N. is zoon van N. N., die over negen jaren gezegent, die tijd tegen de Arabiers, Moren en Arrianen gestreden heeft, zyn lijf kloekelyk aan 't gevaar overgeevende. voor den naam van Jesus Kristus en de Rooms Katholyke Godsdienst; nu begeert hy zyn belooning, en de vrucht zyns arbeids te ontfangen, te weten 't kleet van onzen glansryken vader den Heiligen Antonius, volgens d'Orders en Instellingen onzes Godsdienst.* Den gezeiden Abt doet hem dan zitten, en

word

word door den geestelyken Abt over de punten van 't geloof ondervraagd; dat gedaan zynde, staat den Ridderlyken Abt met vier der oudste Bevelhebberen op, trekken zyn wapenen uit, en doen hem het swart onderkleed met het kruis op de borst, en daar na de kap aan; dan neemt den geestelyken Abt den Ridder by de hand en leit hem in de kerk, waar in alleenlyk by deze staatsie de vrinden, zoo mans als vrouwen, mogen ingaan. 't Is ook de manier dat den Parochiaan hier mede by is, die dan een deftige reden, tot lof van 't geslacht en daden deses Ridders voert. Daar na valt den Ridder op de knien en aanbid het heilig *Sacrament*, en legt in handen van den Abt den gewoonlyken eed van gehoorzaamheid en getrouwigheid tot de H Roomse Apostolyke Stoel, den Keizer Paap Jan, den Grootmeester, en Abt af; en belooft verders op 't eerste verzoek van zyn Overste tegen de ongelovigen op te trekken, en de Besluiten van 't Florentynse Concilie, onder Eugenius IV, waar te nemen, en sweert noch aan den geestelyken Abt van noot tegen de Kristenen te zullen oorlogen, noch geen andere gewijde Order aan te nemen, zonder byzonder verlof van den Paus. Zoo yemant dezer Ridders komt te trouwen, moet hy in een byzonder huis wonen, doch is verbonden op alle Feestdagen, en in de Heilige Diensten met zyn staatsie-klederen nevens andere Ridders te verschynen. Als yemant van deze Ridders ten oorlog begeert te trekken, maakt hy zyn verlangen aan de vergadering bekend; en word van die Abdy met wapens, paard, en dienaars voorzien, die hem tot een der drie bovengenoemde plaatzen verzellen en byblijven. De manier zo als deze Ridders dan van d'Order onderhouden worden, is als volgt. De Ridders Bevelhebberen worden te zamen aan een tafel gespijst, de nieuwelingen die 't kruis noch niet dragen aan een andere, om onderscheid te maken; en de dienaars wederom in 't byzonder; yder tent heeft zyn Kapellaan, die haar den H. Dienst te vooren doet en de *Sacramenten* bedient; verders worden zy van alle noodzakelykheden door haar Abdy verzorgt. De bedienden zyn twaalf jaren verbonden, te weten negen onder haar hooftmannen ten oorlog, ten welken einde zy een verlof-brief van hem krijgen, die zy aan den geestelyken Abt tonen, daar zy nog drie jaren moeten blyven, na welke tyd zy meest in erkentenis van haar diensten tot Priesters gewyd worden. 't Is de gewoonte dat beide de geestelyke en krygs-Abten op

op de Vigilie van S. Antonius de Ridder vergaderen, alwaar zy (als willende betonen datze niet voor altyd tot Overstems gekozen zyn) haar ampt neerleggen, onder voorwenden van haar onbekwaamheid, waar op den Spreker uit de vergadering (haar deugden en bekwaamheden hoog opheffende) haar weder als op nieuw uit den naam van haar allen verkieft en bevestigd. Jaarlyks word een nette aantekening en onderzoek van de voorraad en noodzakelykheden in yder Abdy gedaan, en zy alle van nieuwe klederen voorzien, wórdende de oude aan de bedienden gegeven, niemant mag iets van buiten, van ouders of vrienden, ontfangen, om alle ongenoegen te myden. Des Grootmeesters inkomsten van 't Eiland Meroë konnen wel twee millioenen bedragen, die oode goud, silver, koper, en yzer mynen, als mede andere koopmanschappen, en de schatting die zy van de Joden en Turken, uit Afrika na Mekka gaande, krygen. Wanneer zy een Grootmeester verkiezen, word yder Provintie aangeschreven om een Bisschop en drie Abten te zenden, die de verkiezing van een nieuwen Grootmeester by wonen, en hem (met veel gebeden en zegeningen die by haar in zoo een voorval in gebruik zyn) statelyk wyen. Wanneer nu een Grootmeester verkooren is, word het overal bekend gemaakt, en een *Janbilé* uitgeschreven; dan gaan al de Ridder, Geestelyke en bediende, na 't huis van zyn naaste vrienden, en halen haar met vrouwen en kinderen onder een statelyk geleyde in de Abdy, alwaar men acht dagen lang wakker vrolyk is, en den tyd met alle Ridderlyke oefeningen doorbrengt, die verstreken zynde, worden die vrienden, naar een hertelyk afscheid, weer met staatz na haar huis gebracht. Als den Grootmeester gestorven is, word het lijk met zyn kostelyke staatsie-klederen aangedaan, de Priesters met haar vercierselen aan, dragend van het doodbedde na de kerk van desselfs verblyf; den Deken gaat voor aan met zyn harders-staf in de hand, en de krygs-Abt van het Grootmeesterlyk hof draagt het swaard, in de kerk gekomen zynde, word de uitvaart gehouden, die 30 dagen agter malkander duurt, en eer 't lyk ter aarde bestelt word, nadert yder Ridder zig buigende, en kust desselfs hand. De uitvaart eens geestelyken Abts is wat minder; de verandering bestaat meest dat de 30 dagen tot drie verkort worden, en 't gatal der tegenwoordig Ridderzoo groot niet is; Zo den krygs-Abt sterft, die word met zyne wapenen, welke hy gewoon is te dragen, gekleed, en die men na 't eindigen der uitvaart hem weer af, en het geestelyk gewaad aan doet. Een enkele Bevelhebber doenze 't gewoone Kapittelkleed aan, en worden alzoo, gelijk zy in klederen by haar leven zyn geweest, ook na de dood onderscheiden.

VII. RIDDERS VAN DEN H. REMIGIUS,
of van d' Ampulle in Frankryk.

MEn heeft geen andere blyken, of deze Ridder-
schap is als Klovis de I uit een Veldslag tegen de
Duytzer verwinnaar keerde ingesteld, doe
hy volgens de beloften aen God en sijn Huys-
vrou gedaen, zig vanden H. Remigius, Aarts-bisschop
van Reims liet dopen; men zegt, dat als den Pre-
laat de H. Oly aen brengen zoude, maer niet door
't gedrang der menigte aenschouwers konnende komen,
een Duyve aen den H. Remigius een Ampulle, of Flesje
met Heylige Balzem gevuld, uyt den hemel bragt, waar
mede de Koning gezalft wierd; alhoewel dit voorval door
Hincmar van Reims, Aimoin en Flodoret beschreven
word, trekken 't sommige in twijffel, 't is altrans zeker
onder een der Koningen van d'eerste stamme geschied,
volgens de getuygenis van zo veel Medailles wegens deze
zaak geslagen. Deze Ridderchap bestaat uit vier Barons,
te weten de Barons van Terriet, van Belestre, van Sene-
stre, en van Louversy; zy worden door haar zonen in
die waardigheid op gevolgt, en dragen aen een swart
lint, tot merkteken, niet anders dan een goud Kruys
daar met zilver een Duyve met de Ampulle in de Bek,
als die van den Hemel brengende, en die door een hand
gegrepen word, op uytgewerkt is, zy moeten 't ver-
hemelte, daar d'Ampulle onder gedragen word, by
't Kroonen der Fransse Koningen houden; men agt
haar als stigtters van de Hoofstkerk te Reims, en bezitten
veel ryke bevelhebberyen.

VIII.

Equites S^ti Remigii dicti Ampullæ in Gallia.

VIII. RIDDERS VAN DE RONDE TAFEL *in Engeland.*

AN de Historien der eerste Koningen van Engeland, (hoewel vry wat verciert) vindmen, na dat Arthur, Koning van Engeland, de Saxen door verscheide veldslagen ten eenemaal overwonnen, en Schotland, en Yerland, met de bygelegene Eylanden onderdanig gemaakt had; (andere menen dat deze overwinningen wegens een Rooms hoofdman, Lucius genaamd, geweest zijn) en vervolgens 't grootste deel van Wallis verwoeste, dat hy op sijn wederkomst een Adelyke Ridderchap instelde, waar mede hy vier en twintig van zyn kloekste en strijdbaarste helden, in vergelding van haar getrouwe diensten, vereerde; en om te tonen dat hy haar altermaal even veel agtede en beminde, deed hy in 't Jaar 516 een Ronde Tafel, zonder onderscheid van hooger of lager eynde maken, om alle twist en misverstand die der om de Rang zoude mogen ryzen, weg te nemen, waar aen zy op alle Feestdagen zamenliden, met haer schilden op den Rug hangende; welk gebruyk de oorsaak was, dat men haar Ridders van de Ronde Tafel noemde. De Engelse willen bevestigen dat deze Tafel nog op 't Casteel van Winchester te zien is. met de namen der eerste Ridders daar in gesneden. Maar Willem Kambden meent dat deze Ridderchap zoo oud niet is, en dat het eeten aan een Ronde Tafel al lang te voren by de Fransien in 't gebruyk, een gewoonte onder de grooten en Oversten der Krygs-lieden, die haar in 't hanteren der wapenen, en 't werpen met schigten oeffende om de krakelen over de rang te myden, was, en dat uyt die gewoonte vervolgens een Ridderchap gesproten is, zonder dat hy een vasten instelder of 't jaar wanneer zulks geschiede, aan wijst; hy, nog geen andere schryvers maken eenig gewag van een byzonder kleed of merktykan dat deze Ridders zouden gedragen hebben, maer wel dat zy de onderhouding en bescherming der Katholyke Godsdienst tegen alle vyanden moesten beloven, dog met de instelling van d'Order des Koussébants en de verandering van 't Geloof in dat Ryk, is deze Ridderchap, allengs verslapt, te niet gegaan en uit gestorven. IX.

Equites Mensæ rotundæ.

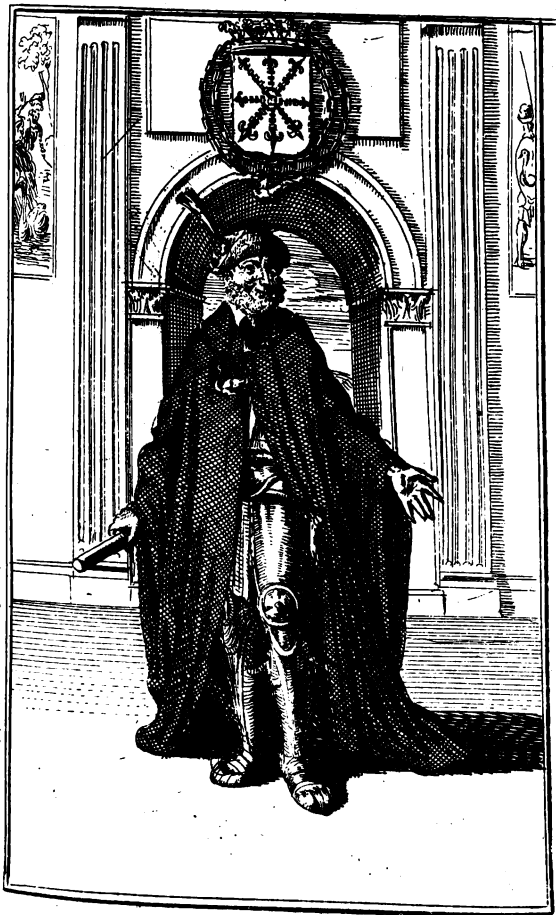
E

8

IX. RIDDERSCHAP VAN DE SWAAN.

DEn oorspronk dezer Order word van veel Schryvers aan Salucius Brabo (daar Braband den naam van heeft) toe-geeygend, ter oorzaak dat hy een groote oneenigheid en misverstand onder zijn Landzaten, en gebueren bemerkte, en beducht wezende dat het ter eeniger tyd tot een al te bedroefd treurspel mocht uitbarsten, te rade wierd eenige van zijn wijste en vreedzaamste Heeren uit te kiezen, die met Eeden beloofden altyd te waken, en met raad en daad de smeulende oneenigheden; zoo veel het doenlijk was, by te leggen, tot Ridders koos; en haar het zinnebeeld van een Swaan tot merkteken gaf. Om dat de historien ons het rechte jaar van d'instelling niet zeggen, maakt Vader Jan Baptist Ricciolus dezen Brabo tot tydgenood van Julius Cæsar; en dat Trajanus eenen Octavius Brabo daar naar Heer van Wals Braband gemaakt zoude hebben; mogelyk op 't zeggen van een zeer oud Tydboek, te Parys, onder den naam van *Cronica Cronicorum abregée*, gedrukt, 't welk de volgende geschiedenis verhaald, dat Salvius Brabo, een Arkadis Ridder, door twintig geslachten uit Brabo, de derde zoon van den Troyaanen Hector dalende, die het Roomsche Leger altyd onder de vader van Iulius Cæsar tegen Mithridates, Koning van Pontus, gevolgd hebbende; en daar naar van Iulius Cæsar zelf met het dragen van het krygs-teken aan den Rijn vereert; deze Brabo ging, als Cæsar zich op het Kasteel van Kleef wat uitrusteden, naar zyn benden aan den Rijn zich verluichten, wanneer hy een groote witte Zwaan gewaar wierd, die het water langs swom, en die hy uit nieuwsgierigheid tot aan het Kasteel Mege volgde, daar hy Germania, of Germanica, Cæsars zuster, vond, de dood van haar Gemaal, die Karel Ynach genaamd wierd, Koning van Tongeren, beklagende, vergefelschapt met een dochtertje Zwane, en een zootje Octavianus geheten. Deze Germania beval haar en haar kinderen in de bescherming van Brabo,

en

Eques Cygni.

E. 2

9

en bad hem de verwijdering tuffen haar en haar broeder Cæfar te willen byleggen, 't geen hy te weeg bragt, en Cæfar zelf op 't kasteel leidc, daar hy tot loon van zyn moeite deze Swane van Cæfar en zyn zufter ten echt verzoekt, en verkrijgt, waar op zy met groote staatcy trouwen, tot vreuchd van 't gantse Leger, en Cæfar hem als zyn Neef, mildelyk groot land, onder den naam van Hartog, schonk. Ziet hier dezcs schryvers eigen woorden: *Furent celebres les Noces en grât pöpe, & solennite ou temple des Dieuz, Mars & Pluton a louvain, selon l'anciëne coustume en la psence d' Cesar, le qual doña à sa aë. niepce pour dovaire en tiltre de Duché toute la terre depuis la mer Ruthenique, c'est a dire de Norwege jusque aux dernieres en cöpñant le boys de Soigne, & la riviere descault jusque au Ruisseau, que se nôme jacea, döt les Barons feirët hömaige au aë. Brabon leur pmier Duc cöe à leur Prince, & des lors la dite contree fut appellee Brabāt.* Hier blykt de benaming en begin van Braband wel, te meer, als hy verders zaid; *si furët ces choses fautes l'an devāt ñre Señr LI.* dog dit verzekerd geen opkomst van deze Or- der, of het zou kunnen wezen dat de volgende woorden van den zelven schryver: *Luy seul suyant le dit Cigne le long du fluve, & jusque an Chateau de Megue, il trouva la dit grand venture, la quale le decouvrit à luy,* de oorzaak van d'intstelling van een krygs-Ridderfchap zyn geweest, om dat hy door den Zwaan tot zyn geluk gekomen was, de zelven ook heeft willen veredelen en vereeuwigen. Maar onder d'oude Roman-schryvers vind men een historie die d'opkomst van deze Ridderfchap zoude willen vaststellen ontrent het jaar 500. Dirk, Hartog van Kleef, zyn Landen aan zyn eenige Dochter Beatrix nalatende, verschafte haar met eenen veel moeiten en onrust met haar gebueren, 'die haar uit de erffenis poogden te zetten, en dwongen op het kasteel Nieuburg te vluchten, daar zy van een Ridder, Elias genaamt, die een Zwaan op zyn Bëukelaar geschildert had, gehandhaafd en beschermt wierd, die haar ook, na dat alles te recht gebracht was, troude, en op zyn bruilofst-feest, ter gedachtenis, een Rid-

Ridderschap instelde, die hem hulde en getrouheid swoeren, en tot kenteken een Zwaaraan een goude ketting, hangende haar om den hals, gaf. Michielis bevestigt dat haar gantse kleet swart was, met deze woorden: *La insignia sue un Cisne in habito negro*, waar uit het schijnt te blyken dat zy een byzonder staatcy kleet gehad hebben. Tot noch toe houden die van den huize van Kleef haar voor nakomelingen van deze Ridderschap, gelyk met het Kleeffe wapen met de keten en Ridderschap omhangen, in de Ridderlyke Orders te Parys 1671. gedrukt vind.

X. RIDDERS VAN DEN HOND.

Esbius de Montmorency, die men agt uit de Libyſe Koningen geſproten, en met den groten Martelaar Dionys den Areopagiter vermaagſchapt te zyn, liet ſig nevens Kon. Klodoveus dopen, waar door hy en zyn nakomelingen, tot heden toe, altyd den naam van eerſte Kriſten, en Aartsbaron van Vrankryk, gedragen hebben; maar met zulk een loffelyken tyt el nog niet veruoegt zynde, heeft aan gants Vrankryk en den Nazaat een byzonder merk van zyn getrouheid willen nalaten, als hy, toen t'Orleans een Algemeene Ryksdag gehouden wierd, d'eerſte was die veel andere Ridders aannoopte om aldaar met gulde halscieraaden te verſchynen, waar onder aan een Hond, het bekende teken van getrouwigheid, hing. Dit meint men is het begin deſer doorlugtige Ridderſchap geweest, ontrent het jaar 500, ſchoon het van vele tegen geſproken word, niettegenſtaande men in eenige af-beeldingen der Montmorencys een Hond als de kam op haar helm ziet; want zy meenen dat Bouchard IV, bygenaamd met den gedraayden Baard, mede uit het zelve geſlagt, onder Philips of zyn zoon Louis IV, die naderhand de Dikke bygenaamd wierd, de inſtelder was, als hy tegen Adriaan, Abt van S. Denys, oorloogde, by welke gelegenheid den Prins Louis hem zyn Kasteel afnam en tot reden bragt, waar op de vrede volgde, en Bouchard met zyn vrienden den Koning te Parys kwamen vinden en begroeten, zynde met gulde hals-kerenen omhangen, met een hond onder aen, in 't jaar 1102. Welke meining nu het zekerſt is kan men kwalyk vaſt ſtellen; 't is althans ontwyffelbaar dat het door een der eerſte van dit geſlagt ingeſtelt is, gelyk zy haar wapen met een hond, tot bevestiging van haar eigendom aan d'inſtelling, en om haar getrouwigheid wegens Vrankryk te betuigen, plegen te vullen, voegende daar gemeenlyk by 't krygs-geſchrey: *Dieu en ayde au premier Chrétien, & Baron de France*, maar tegenwoordig en zints vyf eeuwen herwaarts heeft men haar wapen met een rood kruis op goud, zynde yder der vier hoeken met vier blauwe Areſts-kuikens op goud geciert, met een kleinder ſchildje, waar in een gekroonde roo klimmende Leeu op zilver, gezien, ter gedagtenis van de neerlaag der Sarafynen by Lions, daar Matthys de Montmorency ſeltien Standaarden op de ongelovige veroverde, waar voor Keizer Otho hem zeltien jonge overwinning Arendjes in zyn wapen ſchonk, om tot eeuwig gedenkteiken by den nakomeling te blyven. XI.

Eques Canis.

E 4

10

XI. RIDDERSCHAP VAN DEN HOND EN DEN HAAN.

BY de voorgaande Ridderſchap ſchrijven eenige deze mede aen't geſlagt der Montmorencys toe, te weten eenen Petrus, maar andere Schrijvers ſtellen geen vaſt jaar van d'Inſtelling, doch verzekeren dat de zelve Bouchard (daar in de voorgaande Ridderſchap van geſproken is) de Inſtelder geweest is, als hy tegen de Mauren kloekelyk veggende het zinnebeeld van den Haan uytgekozen had, om te betonen dat hy ſoo wel als deze, die de veggachtigſte aller vogelen is, en waarom de Aaloude hem Mats toegewyd hebben, niet alleen zoo getrou als een Hond, maar ook zoo oorlogs-gezind en wakker als een Haan was; welk voorbeeld van veel vroomer Ridderſ gevolgt wierd, en wy vinden dat deze Orders in malkander geſmolten zyn, onder de zinspreuk van *Vigiles*, 't geen by de t'zamen-gevoegde Hond en Haan, die aan een keten van gekoppelde hartshoofden aſhing, te lezen was; en men verzekerd zelfs dat Koning Philips I van Vrankryk, veel Ridderſ met deze eeren-teykens wapende. Noch doet zig een ander verhaal van d'Inſtelling op, niet tegen ſtaande het algemeen gevoelen deze eer aan de Montmorencys gund; te weten, in 't jaar 1214 zoude eenen Claude Palier, een Edelman uit Langedok, die een Haan in zyn wapens droeg, ſig in een gevegt tegen de Engeliſe bevindende, daar Louis IX, Graaf van Toulouze, 't gebied had, onder de regeering van Philips III, genaamd de Stoute, 't geluk aengetroffen hebben om den Dauphyn van een groot gevaar te verloffen, die ter erkentnis van deze weldaad, de Ridderſchap van den Haan inſtelde, en hem den eerſten Ridder ſloeg, en die naderhand door een der Franſſe Koningen met die van den Hond vereenigd zoude zyn.

Eques Canis et Galli.

E 5

Digitized by Google

XII. KRYGS-RIDDERSGHAP vanden EYK in Navarra.

 Ls't beste deel van Spanjen ellendig onder 't jok der Mooren moest zugten, en zy alles roofden en verwoefte, ontrent het jaar 716 of 722, leefde Garcias Ximenes, uyt het Koninglyk bloed der Gotthen gesproten, in een Afrikaanse woestyne; na dat hy door heerlyke overwinningen zoo veel zegekranssen op d'ongelovige weggedragen had, en in een wildernis zyn Koninglyk purper met een slegt en grof kluyzenaars kleed bedekkende, om die aangename rust naer ziel en lichaem in geen Koninglyk Hof, of 't gewoel der Hovelingen, te vinden; maar dit kon niet beletten dat hy bywylen de rampen zijner onderdanen zich niet erinnerte, en door een edele moet ontstooken, besluit Gods eer en zyn Volk te wreken. Hy gort den degen weer aan, keert tot zyn spitsbroers, die hem met groot gejuych en handgeklap welkom hieten, hersteld de vervalle zaken zoo veel als 't mogelyk is, en getrooft zig den aanstoot der moren kloekelyk onder Gods hulpe 't hoeft te bieden, die zoo haest niet aanvallen, of hy zyn oogen om hulp na den hemel slaande, word op den top van een Eykeboom het H. Kruys, door veel Engelen aengeboden, gewaar; dit was een vast voorteken van d'overwinning, waar door hy en zyn gants leger gemoedigt, de Mooren met een onvertzaagde kloekheid aantasten, slaan, en gantselyk nyt het Ryk jagen, aanstonts na den slag, wort dese srydbaeren Garcias met volle vreugd, als Verlosser en Vader des Vaderlands, tot haar eersten Vorst en Koning van Navarre verklaard, die dit wonderlyk voorval willende vereeuwigen, zyn kloekste Helden tot Ridders wapende: doende haar op een wit kleed het reken van een rood kruis, aen d'enden Lelys-gewys eindigende, en als bloeyende, op een Eikenboom op de borst voeren, veranderde met eefsen ook 't Aaloude Gotse wapen, waar in eerst 3 kronen waren, met dit zelve teken, onder 't byschrift: *Non timebo millia circumdantes me* (ik zal geen duizenden vresen die my omringen.) Dese Ridderfchap pleeg altyd op d'aude zy van haar standaarden dez 3 kronen te voeren, en beloofden de bescherming der Kathol. Godsdienst, 't onderhouden der instellingen, en gehoorzaamheid aan den Konink, bezaten veel ryke bevelhebberyen. Pauffelyke goedkeuringen vind men niet, en door de veranderingen 't Ryk Navarre overgekomen, is deze Ridderfchap te niet gegaan. XIII.

Eques Quercus.

XIII. RIDDERSCHAP DE LA CALZA te Venetien.

Als de Noordse Volkeren onder Alarik 't meeste deel van Italiën, ontrent het jaar 409, woestede, hebben zy door 't vluchten dier Landzaten, Venetien bysonder bevolkt en als de opkomst toegebracht; want die menschen al 't beste dat zy kosten bergen mede nemende, zyn daar na toe geweken, en hebben vervolgens een gebied, dat door Burgermeesters bestierd wierd, opgerecht; daar na een Tribuin of beschermheer des Volks gekozen; maar om dat dit metter tijd naar heerschappy begoft te ruiken, hebben zy'er tien aangesteld, die malkanderen niet wel verstaande, ook te niet gingen, en kozen, na verloop van 282 jaren, een Hartog of Dogue, 't was in 't jaar 697, of volgens andere 703, dat Paul Lucius, of Paulucio Anafesto, een burger van Eraklea, de eerste tot die waardigheid kwam. Hem volgde in 't jaar 717 Marcellus Tagallianus, en aan dezen Orso, met wie die waardigheid een tyd lang geschorst bleef, en verhieven in 't jaar 737 Malamocco in plaats van Hartog, met een jaarlykse waardigheid, die sy noemde meester van de Ridderfchap en Adeldom, en men meent dat deze 't begin gegeven heeft aan dat edele Gefelschap *de la Calza*, 't geen uit twaalf der voornaamste Adelyke jongelingen, naderhand tot twintig vermeerdert, bestond; deze waren dagelyks in alle Ridderlyke handteeringen besig, aan geen byzondere beloften, als de bescherming des geloofs, en 't gemeene best verbonden. Den Ridder Leonard Fioravanti wil dat de instelling van deze Ridderfchap op een tyd met die *de la Banda* in Spanje, onder Alphonsus, in 't jaar 1368, zyn begin gehad heeft, van welk gevoelen ook Mennens is, die verders schryft dat deze Ridderfchap in 't jaar 1562 vernieut, en met veel voorrechten, tot glans van d'Order, vermeerdert is; maar 't is te beklagen, dat door d'onachtsaamheid der voorgaande eeuwen, men de nette waarheid niet weten kan, doch voor zoo veel na te speuren is, blykt dat by tyd en wylen de naam verandert is. Zy waren in groote achtung

ca

Eques Venetus qui dicitur de la Calza
Societatis Floridi.

en gunsten by de Hartogen van Venetien; de reden dat zy Ridder *de la Calza*, of van de Kous, genoemd wietden, is om dat haar kenteken een kous was, die zy van boven de rechter dy af tot de voeten toe droegen, van verscheide coleuren, met goude en silvere arends-klaautjes, en andere borduurzelen als banden, op d'Arabise wyse gestikt; zommige van boven neerwaarts na de voeten gaande, andere weer dwers. Den Abt Giustiniani brengt uit de boekery van den Heer Girolamo Duodo een afbeelding, in koper gesneden, voor den dag, met het opschrift *Compagnia dei Floridi*, en op de kant van het zelve printje, *La divisa della Calza*, zynde aan de rechter zijde 't binnenste deel scharlaken, 't buitenste violet, en 't andere grys; de linker was gantsch groen; op de ander zy van 't printje stond borduring op de kous, en onder aan MDXXIX. Verders stonden hier op gesneden de namen van negen-en-twintig Ridder uit de voornaamste Venetiaanse *Patricii*. Waar by blijkt dat de rechter kous in drie op en neerwaarts gaande banden verdeeld was, te weten, de binnenste rood, en de twee andere violet en grys, en de gantsche linker kous groen. 't Wambus was geheel met silver en goud gestikt en met een gordeltje dat aan d'enden met goud beslagen was gebonden, daar over hadden zy een zeer fijn kleedje, met groote ope mouwen ter aarde toe, dat zomwijlen rood, altemets violet of Carmosijn-Taf, ook wel Damast; en in byzondere plechtigheden van goud Laken was; zy droegen mede een Stool op de rechter schouder. Den zelve Heer Duodo bezit noch een oud Gedenkschrift dezer Ridders, die men *Sempiterni* heet, dat zeer aanmerklyk is, en mogelyk niet yerveelen zal dat het hier ingevoegd is, 't begint

In nomine Sanctæ, & individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, ac Divi Marci Evangelistæ Protectoris Nostri feliciter, Amen.

Anno Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi millesimo quingentesimo, quadragesimo primo, indictione XIV. die
men-

vero Martii XV. mensis Junii, Principatus Nostris
Serenissimi Principis, & D.D. Petri Landi Dei Gra-
tia Inclyti Venetorum Ducis Anno III.

't Volgende was in de Italiaanse taal.

Aanmerkende, dat wy in onze teere jaren een begin-
zel gegeven hebben om malkander als broeders te bemin-
nen, en in deze jongelingschap ons in eendracht en
goedwilligheid gehouden hebben, behoort men niet
voorby te gaan om aan ieder een tot een openbaar te-
ken, en onbreekbare band van onze altyddurende vriend-
schap, een blijk te geven zonder dewelke de Staaten,
de Rijken, en de Republiken niet konnen staande blij-
ven. En derhalven hebbende overdacht de eerwaardige
voetstappen onzer voorouders na te volgen, en aan on-
ze nakomelingen een gedenkbeeld, en eeuwige geheugenis
van ons gemoed na te laten, maken wy, volgens den
inhoud van het tegenwoordige, opentlijk verdrag eene
Broederschap, genaamt de Maatschappij van de Kous,
(Compagnia de la Calza) om onder ons gesticht en be-
vestigd te worden met de ondergeschreven verbintenif-
sen, manieren en hoofdstukken; tot dewelke de hoogste
God zich gelieve te verwaardigen een gelukkige uit-
komst en eeuwige opvolging te geven; op dat wy
met seesten en vermakelykheden deze onze uitstekende
Stad konnen doorluchtig maken, tot lof en glori van
ons eeuwig gebied.

Hier doet zich iets op waar by 't schijnt te blijken, dat
deze Maatschappij ouder is als de dagtekening, want de
woorden, de eerwaardige voetstappen onzer Voorouders
na te volgen, schijnen te bewyzen dat dit gezelschap eer
een herstelling als begin is. Achter dit volgen de voor-
waarden, bestaande in twee-en-veertig Hoofdstuk-
ken.

I. Het gezelschap dat bygenoemt is van de altijd duurende sweerende eendracht, en wederzijdse liefde in de handen van den Notaris, stelt in met eede de Verdragstukken te onderhouden.

II. Dat het Hoofst, of de Prior moet aanblijven tot datmen (indien het zal kunnen geschieden) de Kous zal aantrekken, by zal moeten alle de kentekenen of panden houden, die men geven zal tot de tijd van het aantrekken van de Kous, dat geschieden zal op Sondag voor het Feest van de Hemelvaard onzes Heeren, of zoo veel eerder, als het aan het meeste gedeelte van de Maatschappy zal goeddunken. Den Prior zal het algemeen Verdragstuk van de Maatschappy moeten bewaren. Indien iemand op de gezette tijd de Kous niet aan zal hebben, zal hondert ducaten (zijnde een zilver stuk geld, ter waarde van ontrent acht-en-twintig stuivers) moeten betalen, uitgezondert in voorval van rou of droefheid. Den Prior van huis gaande, zy'er tot zijn wederkomst een in zijn plaats verkooren.

III. Dat vier dagen na verlof van de Hoofden van de Raad van Thienen gekregen te hebben, ieder een in de Bank vijftig Ducaten moet inschrijven, welke men niet moet verteeren voor datmen de geborduurd Kous zal aantrekken, als wanneer men een plechtig Feest zal houden, en die genoemde penningen of meer of minder verteeren, zoo als de Maatschappy zal goedvinden, en dan moet men de Kous borduuren.

IV. De Maatschappy zal zijn tot het getal van twintig die aangenomen zullen worden door stemgeving of looting van de medemaats.

V. Die gene welke aangenomen zullen worden, na de Kous aangerokken te hebben, zullen onder schrijven en sweeren de hoofdstukken van de Maatschappy naar te komen; noch men zal geene zaak met balletjes, loten of stemmen, als in tegenwoordigheid van den Prior, Pensionaris, en Notaris.

VI.

VI. Indien iemand eenig persoon mogt voordragen, die aangcnomen zijnde daar niet wilde intreden. zal die geene, welke die zal voorgesteld hebben, in de straf van vyftig Ducaten vervallen voor elken reys: en derhalven moet hy, eer by die voorstelt, een teken of zekerheid geven van vyftig Ducaten in de hand van den Prior, want anders kan men niet looten of stemmen.

VII. Zijnde op eenmaal meer als een voorgedragen en aanbevoelen, zoo moeten haare namen door briefjes uitgerokken, en al zoo door het lot gestemd worden.

VIII. Dat de Ordens en Hoofst-stukken door de voorforgers van 't Gemeen, moeten goet gekeurt worden; die ook recht moeten wijzen in zaaken raakende de Maatschappy, zonder herroeping.

IX. Dat alle de Mede-gezellen een kleed van zijde moeten dragen op den dag, als men de Kous aantrekt, en de twintig volgende dagen: over welkers Kous boedanigheid, manier en tyd men raadslaan moet, zoo, als het grootste gedeelte van de Maatschappy het goet zal vinden, op boete voor die de genoemde Kous en Zijde kleed op de gezette tijd niet aan zal hebben, van hondert Ducaten; uitgenomen de voorvallen van verlies van Vader, Moeder, Broeders en Sisters, of andere Vrienden, door welke zy uit de Capel mogen blijven; maar de tyd van Rou voorby zijnde, moeten zy de Kous en Kleed aantrekken op de zelve boete.

X. Dat die geene welke in de Maatschappy zullen willen intreden niet meer als drie maal met balletjes kunnen gesteme worden.

XI. Den Prior verkooren zijnde moet aanblyven tot het aantrekken van de Kous, en daar na van jaar tot jaar, ten zy men'er een temaken heeft: en die verkooren is, zal het niet zal kunnen weygeren op boete van

hondert Ducaten, die ontfangen moeten worden van de Kamerling der Maatschappy.

XII. Men moet verkiezen twee Raads-Heeren, een Pensionaris en een Kamerling, die een jaar moeten aanblyven, en alle jaren moeten'er andere gekoozen worden. De Kamerling, de penningen van de veroordeelden en de boetens in de tijd van acht dagen ontfangen hebbende, moet zulks aan de Maatschappy deelachtig maken, en dit niet verwittigende, van zijn eygen betaalen. De verkoofene konnen het niet weigeren op de boete van vyftig Ducaten voor yder een, en niemand kan iets voorstellen, dan den Prior, de Raads-Heeren ende Pensionaris.

XIII. Gebeurende dat'er een van 't gezelschap geduurende de Maatschappy komt te trouwen, zyn alle de Met-gezellen op de troudag verbondeneen kleed van Scharlaken, en de Bruydegom van Zyde drie dagente dragen, op de boete van vyf-en-twintig Ducaten.

XIV. Om dat sommige van 't Gezelschap Soonen van geslachten zyn, en men die tot deze hoofstukken niet kan verbinden, verklaard men uitdrukkelijk te verstaan, dat die ontslagen is van alle wetten en keuren, die daar tegen mochten zyn; dog die zich daar toe verbind, wel te degen verbonden zal zyn.

XV. Dat iemand van het Gezelschap komende te sterven, zy alle verbonden zullen zyn een mantel (dat het rouwkleed der geslachten is) vier dagen te dragen, op de boete van twintig ducaten voor ieder een.

XVI. Dat den Prior kan verwijzen, zoo als het hem believen zal, die de hoofstukken overtreden hebben; dog konnen nochtans de verwezene op de Maatschappy zich beroepen, en wat het twee dardedeel oordeelt, zal plaats grijpen.

XVII. Men verstaat niet, dat de Maatschappy vergadert zy, ten zy twee derde deelen der Metgezellen daar van in de Stad zyn; en men moet ten minsten eenmaal

maäl in de week voor het aantrekken van de Kous de vergadering houden, op de boete van vyf-en-twintig ducaten voor den Prior, zoo by de vergadering niet te zamen geroepen heeft.

XVIII. Dat om onze feesten te houden, men onder ons een Heer of Hooft van de Zaal moet kiezen, die de zaaken tot de zelve behoorende, zal bestieren, volgens zijn goedvinden, en een of meermaal die geene kan veroordeelen, welke zich daar in vergripen, en deze vryheid zal duuren acht dagen voor en drie na de zelve.

XIX. Dat de genoemde Heer of Hooft door vier verkiezingen moet gekooren worden, en by het niet willen de aannemen, zal hondert goude ducaten aan de Maatschappy betaalen.

XX. Na dat de genoemde Heer of Hooft van de Zaal het ampt zal aangenomen hebben, zullen de Metgezellen verbonden zijn hem terstont een merkteken of pand van vijf-en-twintig goude ducaten voor ieder te geven, tot dat dit feest geëindigt zal zijn, en daarna moet by het pand aan ieder van het gezelschap weer ter hand stellen.

XXI. Dat onder het Feest op de Zaal ter eere van de Maatschappy, en om alle schandelijkheden te myden, geen hoeren, of slavinnen, van wat slag het ook mag zijn, mogen komen, of staan, moettende de Heer of Hooft van de Zaal bezorgen datter geen binnen gelaten worden, op de boete van vyf-en-twintig ducaten zoo dikwils als iemand dit overtreed.

XXII. Dat ieder der Metgezellen komende te trouwen, twee maaltijden met trompetten en pijpers verbonden zy te houden, een in 't huis van de Bruid, en 't andere in zijn eigen, en na het tweede moet de Bruidgom noch een onthaal, met een Blijspel of Mommerij aanrechten, dat hem dertig ducaten, boven de maaltijd kost, op de boete van vyftig ducaten, 'elkens

als hy zulks overtreed, en het Blyspel zy met verlof der Hoofden van den Raad van Thienen.

XXIII. *Dat ieder getrouwt Metgezel, of die trouwt, aan 't huis van de andere medegezellen, ook aan den Capellaan, Notaris, en Nuncius, of Bode, moet zenden een Marselpain van zes gulden, een zuikerbrood; en een goude ducaat aan den Notaris, op de boete van vyf-en-twintig ducaten, zelfs aan die gene die buiten de Stad mochten zyn.*

XXIV. *Dat het voornaamste Festein van de Maatschappy voorvallende, den Prior aan alle de metgezellen, die tot vyftig mylen buiten de Stad mochten zyn, moet laten schrijven, en haar acht dagen vergunnen om te komen, en die binnen de gezeide tijd niet komt, haar in zodanige boeten kan slaan, als hem believen zal, volgens de Hoofstukken.*

XXV. *Dat zoo een Metgezel iemand voorstelde om met schrift aangenomen te werden, dat die telkens in de boete van honderd ducaten vervalle.*

XXVI. *Zoo yemand van 't Gezelschap uit de Maatschappy wil treden, zoo verstaan wy, dat hy op de Plaats van Sint Marcus en Rialto uitgekreten word, en daar-en-boven betale tot een boete vyf honderd ducaten; en zal zelfs onder de geseide straffe, in geen andere Maatschappy van de Kous, of andere algemeene mogen gaan.*

XXVII. *Dat in het aannemen van de Metgezellen, den Notaris aan altemaal den eed moet afnemen, van aan niemand beloofd te hebben, om hem te zullen kiezen, en het belooft hebbende, niet kunnen stemmen, op de boete van vyf-en-twintig ducaten ieder reis.*

XXVIII. *Dat de Metgezellen, die komen te trouwen, voor een Gevader van de ring geen andere kunnen nemen, als van onze Maatschappy, op de boete van honderd ducaten.*

XXIX. *Die binnen drie dagen de boeten niet be-*

betaalt; word verstaan dat hy dubbeld zal geven.

XXX. Voorvallende datmen stemmen moet, zullen de Bussen of Doozen dicht by den Prior, Raadsbeeren, Pensionaris, en Notaris staan, die de genomene raadsbesluiten met stemmen moeten uitvoeren.

XXXI. Ieder Metgezel, die in de Maatschappy zal aangenomen worden, na het aantrekken van de Kous, moet een avondmaal in zijn huis aan al het gezelschap geven met vyf-en-twintig Tuffers, boven de Medegezellinnen, met groote Lieren (speeltuigen met een boogje) binnen de tijd van acht dagen na de aanname, op de boete van zestig ducaten, zoo zy niet getrouwt zijn, of betalen hondert en twintig ducaten aan de Maatschappy.

XXXII. Ten tijde van het afleggen van de Kous, moet ieder Medegezel aan de Maatschappy iets geven, om een festein in 't borduuren van de Kous te doen, zoo als het de Maatschappy goed zal vinden, op de boete in het XXVI Hoofdstuk begrepen, boven 't afschrijven in de Bank van vijftig ducaten.

XXXIII. Ieder Metgezel moet op het Feest van klederen veranderen, en een kleed van zijde dragen, tot het afleggen van de Kous toe, op de boete van honderd ducaten, uitgenomen het voorval van Rou.

XXXIV. Indien iemand van de Metgezellen eenige toebereidzelen, of iets ten huize van zijn Metgezel, daar men een onthaal of festein doet, zal komen aan stukken te snijden of te scheuren, zal honderd ducaten aan de Maatschappy geven, en aan de belëdigde de stukken gesnede dingen vergoeden, op den eed van den Schafbeer.

XXXV. Men mag geen Metgezellen verkiezen, als een voor een, op de boete van vijf-en-twintig ducaten.

XXXVI. Na het afleggen van de Kous moet ieder Metgezel die drie jaaren dragen op alle de Feesten

van onze Metgezellen, op de boete van honderd ducaten.

XXXVII. Ieder Metgezel moet de zaaken van de Maatschappy, die men in de t'zamenkomst verhandelen zal, geheim houden, en die aan niemand openbaaren, t'elkens op de boete van vijf-en-twintig ducaten: moettende ieder een sweeren de dingen, geboorende tot voordeel en behoudenis van de goede gewoontens van de Maatschappy, te swijgen.

XXXVIII. Indien een Metgezel in de vergadering, of op de Ffeesten, eenige moeyte mocht aantrechten, ofsmaadwoorden zeggen, dat die t'elkens vervalle in de boete van vijf-en-twintig ducaten.

XXXIX. Die gene, welke in de Maatschappy zullen treden, na dat het getal van twintig vol zal zijn, kennende de Kous niet aantrekken, noch Metgezellen worden, indien zy eerst niet in 't Kladboek van onze Notaris, als in het geloofwaardig verdrag, ingeschreven zullen zijn; en aan de Maatschappy geen vereering van zestig ducaten in banco gedaan zullen hebben, boven de giftê van vijftig ducaten, om de Kous te borduuren.

XL. Dat zoo den Prior, Raadsbeeren en Pensionaris, goed zullen vinden iets voor te slaan, om zommige Hoofstukken en Ordens van ons te herroepen, zoo willen wy, datmen die niet kan herroepen, als met het vier vijfde deel van onze Metgezellen door briefjes of balletjes.

XLI. Dat om eenige byzondere inzichten Heer Andries Contarini niet verbonden zal zijn de Kous te dragen, als maar voor een jaar van den tegenwoordigen dag; uitgenomen op de openbaare Ffeesten, in de welke hy die zal moeten dragen.

XLII. Dat de genoemde Contarini en Heer Bartel Vendramino tegenwoordig getrouwt, niet verbonden zullen zijn iets anders aan haare Metgezellen te geven,
als

als een avondmaal in haar huis, of twintig ducaten. Maar Heer Octavius Grimani zy gehouden na Paassen een groot festein by daag van twee honderd per zoonen te geven, of twee honderd ducaten te betaalen, noch dit Hoofstuk zal men ooit kunnen herroepen, op de boete van honderd ducaten die de vernieuwinge daar van voorsuez, 't geen evenwel niet zal kunnen herroepen worden.

Hier achter volgde noch de kleur van de Kouffen, zoo als zommige Heeren ze byzonderlyk moesten dragen, te weten :

De Kous, zoo als den Prior Heer Jeronymus Valier Raadsheer, en Heer Andreas Contarini Raadsheer, verdeelen zullen, zy;

Derechter Kous Scharlaken, en de slinker incarnaat buiten, en grijs binnen.

Heer Jeronymus Bernard,

De rechter Kous wit, en de slinker scharlaken en zilver.

Heer Aloisius Grimani.

De rechter van scharlaken, en de slinker half incarnaat en half blaauw, zijnde 't blaauw naar binnen.

Heer Laurens Soranzo.

Derechter grijs, de slinker violet.

Heer Zorzi Corner van Heer Jacob

Derechter rood, de slinker incarnaat en violet.

Heer Bartholomeus Vitturi

De slinker Kous van Scharlaken, en de rechter incarnaat van buiten, en grijs naar binnen.

Heer Bartholomeus Vendramin

De slinker Hemels-blaauw, en de rechter rood, en -grys naar binnen.

Hier blykt het by dat zy altemaal de Kous moesten dra-

dragen , maar dat de kleuren van yder byzonderlyk gefchikt waren ; en dat haar befluit maar tot twaalf ftrekte , met toelating om 't zelve tot zo fterk te mogen kiezen. Des anderen daags verbonden zy malkander eendragtig om met de Kous gekleed in den Grooten Raad te verſchynen , en op de bewufte bank te gaan zitten , in karmozyn damaft gekleed wezende , en een roo fluweele Bonnet op 't hooft , 't geen te met by verandering der kleding ook verandert wierd ; als zy 't karmozyne kleed afleiden droegen zy wederom een van zwart taf met een zwarte fluwele Bonet. Aan haar Hooft gaven zy de magt om in zoodanige dagen een effen karmozyne Mantel , met een goudlaken onderkleed , een goude keten om den hals , en een Hartoglyke Muts te dragen ; met de vryheid om zyn Kerk met Hartoglyke cieraaden op te ſchikken na zyn weibehagen , en hebbende dezelve met effen karmozyn om hoog bedekt , mag hy dezelve met koſtelyke ſtof vercierien , en aldie van 't gezelfchap bezorgen 't cieraad voor 't verhemelt van de Kerk , dat Satyn met ſcharlaken gevoerd is. Op den beſtemden dag wierd de plaats van *Sant Stefano* tot den dienſt met alle bedenkelyke koſtelykheid van binnen opgeſchikt , men zag 'er een groot getal Schilderyen der voornaamſte Meesters ; daar was een ſchoon tooneel opgereggt , daar een Autaar op ſtond , alwaar de Miſſe gedaan wierd ; waar tegen over de plaats voor de Ridders gefchikt met overkoſtelyke tapyten beſpreid was , die meeft van Titiaans vinding en rekeningen waren , door deze Maatſchappy bekofligd. Den toeloop van Ridders , Edelen , Juffers , en alderhande volk was ongemeen , maar byzonderlyk was de toegang aan de hoeren verboden ; de Ridders verſcheenen alle met de Kous en haar Staatzykleederen aangedaan , vyftig Duitze Hellebardiers van den *Nuntius* , gekleed met de Kous van ſcharlaken , een karmozyn Satyn kleed , met een violette laken Mantel ; den Geheimſchryver met zyn kleederen en Muts van ſcharlaken , en dan den Kapellaan met een rooskleurige laken kap en kleed , en een overkleed van violette zyde , gingen voor uit.

Eques quem Veneti de la Calza vocant

F 5

uit. De Misse wierd onder 't geluid van Trommels en speelgereedschap, met groote pracht gezongen op 't daar toe voorgeschiedte toneel, 't welk alles met een groote Feestmaalyd van de Edelste Ridderfchap, Heeren en Juffers, ten kosten van de Maatschappij, besloten wierd. In 't vervolg van tyd heeft dat gezelschap goed gevonden al de byzondere manieren van de Kous zoo goude, zilvere, als andere kostelyke stoffen tot een te brengen. Onder de wereldsdrachten van Titiaan, in 't jaar 1589 uitgegeven, vind men een afbeelding op het 50 blad, die met die van de *Floridi* en de *Sempiterni* verscheeld. Waar by blykt datter zelfs verscheide Gezelschappen zyn geweest, nademaal dat zy by wylen vergaan en weer opgekomen zyn, te met ook haar dracht verandert hebben. Deze droegen in plaats van het Hartoglyke kleed of Mantel, een Tabbaart of Manteltje daar een lange kap over de rug ahsing, en in welkers binnenste deel men met goud en zyde een afbeelding geborduurt zag, 't geen yders zinnebeeld verstrekte, en een Pallas, Minnegoodje, Son, Beestje, of iets diergelyks was; men vind 'er ook een Meermin, met dit byschrift, *Con tempo*. Het hoofd was met een roode of swarte Bonnet, met gesteenten en goud gestikt, gedekt, het hair met een zyde snoer gebonden, 't Wambus van fluweel of zyde stoffe met doorgesnede mouwen, daar men het onderkleed door heen kon zien, door eenige zyde linten met goud beslagen, opgestrikt, alles rykelyk met goud, gesteenten en paarlen bezet. De Kous was van veelderhande kleuren, door een bladerryke rak, wel rykelyk met edel gesteenten, paarlen, goud en silver geciert, waar in yder om 't kostelykst tegen den ander heeft willen uitmunten. Deze Ridderd waren gewoon haar dagelyks in alle eedele verlustigingen en Ridderlyke hantteringe te oefnen, en hebben by tyd en wylen zeer groote kosten in feesten, maalyden, zangvertoningen, toneelspeelen en gebouwen, die overvloedig met beeld en snywerken opgepronkt waren, gedaan. Men vind nog een zeer aanmerkelyke geheugenis in de Historien der bevolking

van Spanjen, door Roderik Mendez Silva, een Spanjaard, beschreven. Hy sprekende van de stad Palencia, aan 't twintigste Hoofdstuk, verhaald, dat Hendrik I V. Koning van Kastilien en Leon, die van 't jaar 1454. tot 1474. heerschte, Don Gutierrez de la Cueva, Prelaat van deze stad, tot Grave van Pernia maakte; deze was altyd gewoon, ergens in een stad komende, op een witten Hengst te zitten, met goude sporen aan de voeten, met een kostelyke roodagtige Rok van scharlaken, en met d'eene kous van die zelve kleur, en d'andere swart, een roo hoed met groen geboord op 't hoofd, en de regter hand gewapend. Dit zyn zyn eigen woorden: *Adelante Enrique IV. hizo Conde de Pernia, à Don Gutierrez de la Cueva, de aqui Prelado, gozandolo sus sucesores, los quales acostumbran al entrar en esta Ciudad, venir sobre un Cavallo blanco con Espuelas doradas, Ropa rozagante de grana y carmesi: una calza colorada, otra negra, sombrero de lo proprio orlado de verde, el brazo derecho armado, acompañandole la mayor Nobleza.* Waar by 't blykt dat de Calza ook buiten Venetien een groot Ridderlyk cicraad verstrekt heeft.

XIV. RIDDERS VAN DE GULDE STOOL TE VENETIEN.

Nder al de Koninklyke grootsheden die de Republyk van Venetien oeffend, is mede het maken dezer Ridders, dat een waardigheid aan geen getal gebonden, is; zy worden Ridders van de gulde Stool genoemd, om 't cierzels dat zy op de linker schouder dragen, dat een Stool, ter breedte van een span, en zo lang dat het voor en agter tot ontrent de knien ahangt, is, zeer kostelyk met goude bloemen gestikt. Den Raad is niet gewoon ymand tot die waardigheid te verheffen, ten zy hy van de geslachten (*Patricis*) is, of zig in den oorlog, eenig gezantschap, of andere groote diensten aan 't gemeen, zig deze eere waardig gemaakt heeft. Deze Ridders zyn gewoon in 't openbaar te verschijnen met een Hartoglyk kleed, van roo Zyde, Taf, of Daruaft gemaakt, met wye monwen, die ten naasten by op d'aarde hangen, dat men het Hartoglyke kleed noemt. Haar klederen die zy onder dit kleed, dat 's winters met de kostelykste witte bonten gevoerd is, dragen, zyn Carmosijn rood, gelyk zy onder de werelddragten van Titiaan met deze woorden beschreven worden.

Equites, Venetique Senatores holoferica Ducalique Veste nostra hac etate latis manicis, atque patentibus amittuntur; sed tamen sine auro, quod nescio, nisi quod eorum erga Principem observantiae declarat; Statis temporibus tamen aurca Stola utuntur. Tibialia, & baxæ sunt rubri coloris: hiemales vestes pellibus albi muris, Schytia Mustela, Lincis, aliorumque magni pretii animalium citima parte muniuntur: Aestivæ sunt leviores, eadem sane forma; quibus nonnulli alii etiam utuntur.

Met deze klederen moesten zy agt dagen naar malkan-
det, na dat zy Ridders geworden waren, op de Broglio,
en gemeene Paleizen, daar de Ridderfchap en Adeldom
gewoon is te wandelen, verschynen; en 't was zelf een
Wet,

Eques Auratæ Stolæ.

wet, op de verbeurte van 500 ducaten, dat zy den Hartog in haar Ridderlijk gewaat agt dagen lang moesten opwagten. Wegens d'instelling is gants geen zekerheid, alleenlijk willen de kundige in d'oudheid zeggen, dat het een aaloud cieraat is dat haar voorvaders op 't hoofd gedragen hebben, en, om dat d'Artzen oordeelden dat de swaarte voor de gezondheid van 't hoofd schadelijk was. van haar vervolgens op de schouders gedragen is, gelijk Titiaan met deze woorden wil te kennen geven: *Ducentis abhinc annis* (dit schreef hy in 't jaar 1589) *Veneti Senatores quadam palla manicas Ducales angustiores habentes amiciebantur: Capite pileolum, cui Stola usque ad humeros demissa hærebat, gestare consueverunt; Et meo quidem iudicio errant ii, qui doctores tantum tale capitis ornamentum gestari solitum fuisse affirmant. Quod deinde ob quendam oculorum morbum, quem a nimio illius pondere oriri, medici assererant, à capite omnes amputarunt illudque humero gestare cæperunt. Quod nos à Venetis Stolam quandam humero ferentibus huc usque observatur.* 't Is een bekende zaak dat in de voorgaande eeuwen aander de vrygheid was om wye klederen met groote ope mouwen van alderhande coleuren, als rood, carmoesijn, violet, en zelfs op Feestdagen van goud laken te dragen, waar door men geen adelijke of gemeene personen onderscheiden kost, 't geen op den 15 Maart 1631 doot den grooten Raad by een strikte keur verboden wierd, niet willende dat ymand, ten zy hy van Adelijken huize, of door byzondere verdiensten, tot het dragen van diergelyke kostelyke klederen, uitdrukkelyk van den Raad daar toe bekwaam gemaakt was, zoude toegelaten werden, om dat het als een Adelyk en Ridderlyk merkteken verstreken moest, nademaal zy toen een order op de staatzy klederen van den Doge, de Raadsheeren, Burgermeesteren en Ridderchap stelden, die alleen duurde voor zo lang als zy in bediening waren; de woorden van dat besluit luiden als volgt:

Li Cavalieri parimente siano obligati nel termine di gorni

1110,

otto, sotto pene di Ducati cinquecento, come sopra, à deporre la Ducale, e vestir à maniche strette dal pari de gl' altri; e solo per conservazione, e dimostrazione del titolo, ed insigne del Cavalierato, possono portar di sotto gl' abiti rossi, gl' ornamenti della cintura, è gl' orli della stola dorati. Non dovendosi abbracciare con la presente ristrettiva quei, che secondo il tempo, e le occasioni saranno invitati ad accompagnare sua serenità, incontrare Ambasciatori, ò comparire à qualsivoglia funzione pubblica, per la quale al presente sono chiamati à vestir di rosso; perche in casi tali, doverà esser pienamente continuato ad osservare il modo, che si fa al presente.

En uit kragte van deze wet is 't dat de Ridders van de goude Stool de boven-genoemde klederen niet als op byzondere bedien-dagen aan hebben, daar zy op alle andere gemeene tyden haar onderkleed, gelyk zy gewoon zyn, en een swart laken pragt Tabbart, die 's zomers met Armofijn, en 's winters met bond, 't geen zy door een fluweele gordel met goude franje of knoppen, binden, en de swarte Stool met goud geboort, dragen; haar Bonnet is met alle Staats-personen gemeen, van swart laken met franje, die zy met swart Armofijn voeren. Dese Ridderfchap die de eerste en voornaamste onder de geslachten is, word meest tot de Gefantschappen ontrent de Vorsten van Europe gebruikt, en worden op haar weer te ruggekومت van de Oudsten, en den Voorzorgcr van S. Markus statelyk ontfangen en ingehaald; en wanneer zy ter gehoor in den raadkamer komen om bescheit van haar verrichtinge te doen, toonen zy de eeren giften, als een Ridderfchap, degen wel of iets diergelyks, dieze van de Vorsten daarze gesonden waren, gekregen hebben, 't welk zy alles aan 't Vaderland weer opdragen; maar 't word gemeenlyk haar van den Raad gegund, en ver-eerd.

XV. RIDDERS VAN S. MARCUS.

Egens 't begin dezer Ridders kan weinig met zekerheid gezegt worden, maar wel dat het een waardigheid is die den Raad van Venetien aan haar zelfs houdt, en aan die geene, die een byzondere dienst aan de Republyk gedaan hebben, vereeren, geen Proeve van Adeldom is haar nodig te doen, en haar kenteken bestaat alleenlyk in een Medalie daar den Leeuw van St. Markus (het bekende Wapen van Venetien) in komt, houdende een boek, daar *Pax tibi Marce Evangelista meus*, in te lezen is, in de Pooten, 't geen aan een Goude keten om haar hals hangt. Als men ymand met deze Ridderfchap zal vereeren, wort den Doge of Herrog, als 't hoofd van de Republyk, door den Raad versogt om de staatzy waar te nemen, en den nieuwen Ridder werpt zig voor hem op de knie, biddende dat het zyn Hoogheid gelieve hem met deze Edele waardigheid te begunstigen, waar op den Hartog hem vermaand te volharden in de getrouwe diensten tot de Republyk, verder goeds moets te zyn, en altyd gedagtig te wesen de eer die hem aangedaan word; dit verrijgt zynde, reykt een bystaande Ridder aan den Hartog het Swaard, daar deze plegtelykheid gemeenlyk mede gelchied, over, die den nieuwen Ridder daar mede op de schouders slaat, zeggende *Esto miles fidelis* (zyt een getrouw krygsknegt) dit gedaan zynde rigt den Ridder zig op, en dan worden hem de gulde sporen aan gebonden, en den degen op zyde gegord, waar op hy wederom knield, en den Hartog bedankt, die hem dan de Medaille met de Goude keten om den hals hangt; waar op hy een zeer beleefd en dankelyk afscheid neemt, en van zyn medegenoten na huys geleid word. Andere byzondere merktekenen, ofte Staatzy-kleederen, als de Medaille, hebben zy niet.

Eques S^ti Marci.

C

15

XVI. RIDDERS VAN DEN DOGE, OF HARTOG VAN VENETIEN.

 Elyk in den Hartog de gantse waardigheid van de Republyk van Venetien uyt schynt, en de magt heeft om in 't openbaer Ridders te slaan, zoo kan hy nog zelfs buyten den Raad, in zijn gehoor-kamer, die geen, die 't hem beliest, en die hy 't waardig agr, met de Ridderlijke heerlykheid begunstigen, welke plegtigheid op dezelve wyze toegaat als die der voorgaande, en zy worden ter dezer oorzaak Ridders vanden Doge genoemd. Haar Eer-teken dat zy op de borst dragen, is een agtkantig blaauw met goud gesoomd kruys, van maaksel als dat van de Malthefer Order, op 't midden is den gevleugelde Leeuw van St. Markus uyt louter goud. En gelijk alle Ridders de wettelykheid van haar natuurlijke Vorst erkennen, zo erkennen deze mede niemant als den Doge van Venetien, voor haar Vorst en Grootmeester, wiens bevelen zy gehoorsamen, onder den standaert en bescherming van S^t. Markus.

Eques Ducis Veneti.

G 2

16

D It is een soort van Ridderfchap of hooge Adeldom, meest in alle Landen bekend onder de namen van Baronets, Baander of Bannierheer, ook wel Baron en Banneret. Veele zyn van gevoelen dat het een eigenschap wasaan zulke Heeren die zoo machtig waren dat zy uit het gebied van haar Ban een bende Krijgsknechten te paard konden onderhouden, en dat sy daarom in 't veld onder 's Konings standaard, met seekere plechtigheden van de Koning (als zynde een eigendom van gekroonde hoofden) Bannerets gemaakt, en ter deser oorzaak Banierheeren genoemd wierden, hoewel deze hoedanigheid haar daarom juist geen Ridderlyke waardigheid byzette, tenzy sy door vrome daden, in 't beschermen van 's Vorsten Kroon of Regten, daar mee verheerlykt wierden, en de rang voor jonger Zoonen van Burg-graven kregen, gelyk Charles Loifetu met deze woorden bewijst. *BANNERETE à cause du Ban, & evocation d'iceux; & encor ceux de leurs Vassaux sous eux; 't geen met de Fransstaal wel wat, maar met de Latynse weinig over een komt. Verders zeit hy noech: Ceux d'entre les simples Chevaliers, qui avoient moyen de lever BANNIERE; c'est à dire, qui avoient si grand nombre de Vassaux relevant de leurs Seigneuries, qu'ils estoient suffisants pour faire une compagnie complete des gens de cheval estoient appellez CHEVALIERS BANNERETS, non que pourtant la ditte suffisance les rendit Chevaliers, mais BANNERETS. Le mot de Chevalier y ayant esté adjouffé, par ce qu'ils estoient ou de haute noblesse, ou Chevaliers simples auparavant. Combien que les BANNERETS n'ont lassé d'avoir par fois aussi esté appellez CHEVALIERS BANNERETS, sans avoir esté crééz Chevaliers, ce que procedoit de ce, que les BANNERETS estoient ser-vants à Cheval. Car proprement la qualité de Chevalier est une dignité apart, & personnelle & ne se peut transferer aux heretiers.* 't Was van ouds het de manier der Vorsten, dat

Baneretti five Baroneti promotio.

G 3

17

dat zy de dapperste uitkooften, en die met het dragen harer Banieren vereerden, om dat het gantse Leger den Standaard moet volgen, en derhalven een dapper man vereift. En ook dat met het vallen vanden Banner dikwils het gantse Leger in onorden raakt, waar door sy gevolglyk als voor de vroomste en braafste oorlogshelden van yder geagt wierden; 't geen by de Romeinen al bekend en in gebruik is geweest, onder de naam van *Præpositi Laborum* of *Labarorum*, maar is naderhand (gelyk alle eeuwen nieuwe vindingen van benamingen hebben) onder den naam van Bannerets, gelyk een nieuwe waardigheid, weert bekend geworden. In Spanjen wierd dese waardigheid niet als aan de grootste van 't Ryk, en die naast den Koning waren, vertrouwt. Ten tyde dat Adofinda, dochter van Alfonsus den Katholyken, heerste, die aan Don Silo getrouwt was, welke in 't jaar 783 stierf, hebben de *Ricos-Hombres* in Spanjen haar begin genomen. volgens dese woorden uit de Koninklyke Geslacht-rekening. *Tuuo principio en esse tiempo la Dignidad de Ricos-Hombres, lo mismo que aora Grandes de España, cuyas Insignias eran un Pendon, y Caldera dadas por el Rey: significando con la primera, tener facultad de lebantar gente para la guerra, la segunda ser poderosos à sustentarla. Que durò espacio de 736 años basta los Reyes Cattolicos Don Fernando V. y D. Isabel.* Dese haar gezag en waardigheid was zoo groot, dat zy de macht hadden om volk uit haar eigen gebied te lichten, en zonder wiens toestemming den Koning selve geen oorlog voeren, of volk op de been brengen mocht. Niemand beneden Ridder wierd eertyds in Vrankryk of Neerland met de eer van Banneret verheerlykt, en die waardigheid vereifte ten minsten een gevolg van vyf en twintig Edellieden; 't was erffelyk, en gevoegd by de Leenen van Hertog, Marquis, enz. 't verhef bestond in 't affnyden der staarten, of 't ontvouwen der Banieren, als de waardigheid van Vaan-leenen; 't welk in 't Hartogdom Bourgondien, alwaar wel 't sinnelykste van deze waardigheid onderhouden wierd, aldus toeging: Den Koning der wapenen vertoonde aan den Overste, den Rid-

Ridder (die een speet, daar de Banier aan vast gemaakt was, in de hand hield, en daar sijn geslachts-wapenen in gestikt waren) seggende: *Mijnen Machtigen en Overheer, dezen uwen nederigen Onderdaan, gesproten van een aaloude Bannier, uw onderdanig, en zijnde de heerlijkheid van die Bannier in handen van zijn meerder; kan, noch beboord by dien Bannier niet zonder sijn bevel te dragen, uit reden van 't geslacht daar hy uit gesproten is; maar sijn Heerlykheid besit een aaloud banne Lands; daarom bid by uw 't overwegen de edelheid van sijn geboorte, en de diensten van sijn Voorouders, hem te willen Banneret maken, en met die hoe danigheid voorzien om de Bannier te mogen heffen, en daarom is 't, dat ik U E, sijn Standaard of Banier vertoon, genoegzaam gewapent, en met vijf-en-twintig mannen van wapenen verzelt, gelyk hy moet zyn, volgens 't oude gebruik.* Daar op antwoorde de Vorst: *Dat hy welcom zy, ik zal 't hem gewillig maken.* Dan gaf den Heraut aan de Vorst een degen, die sonder den slinker hand t'ontwapenen, met deselve den Banier by 't handvatzel greep, en met de andere hand de staarten affnee, makende alzo een vierkante Banier. Waar na den Heraut aan den eisschen- den Edelman de Banier weer over gaf, seggende: *Edele Ridder, ontvangt de eere die u dezen dag Uw Heer en Vorst bewyft, en weest van nu af aan een goed Ridder, en geleid uw Bannier tot eer van uw geslacht.* Op deze wyse is van Philips de Goede, Hartog van Bourgondien, in 't jaar 1452, Louis de Vicuville, Heere van Sains in Rupelmonde, tot Ridder Banneret verheven, uevens meer andere Heeren. Philips Morel teikent noch een andere manier van 't maken der Baroenen of Bannerets aan, die, alse zoo machtig gevonden waren datse vyftig mannen van wapenen, die de Banier moeten versellen, konden betalen, bracht men haar eerst voor den Koning of sijn Maarschalk op een gesetten dag, met haar Banier knielende, waar van d'einden door den Maarschalk afgesneden wierden, en van die tijd waren sy Bannerets in 't eerste gevecht; en in 't tweede Baroenen. Maar nademaal yder Land sijn bysondere gewoontens heeft om Bannerets te

maken, soo vinden wy by Mennens een ander voorbeeld, 'tgeen door voorschryven van de Vorst geschiede, gelijk den brief van Koning Eduard III. van Engeland, waar by John Coupland, die Koning David van Schotland overwonnen en gevangen had, tot Banneret aangesteld wierd, welke luid als volgt: *Volentes spium Johannem, qui Davidem de Bruis cepit, & gratanter nos liberavit, propter ipsius probitatis, & strenuitatis merita taliter premiare, quod alii per hoc exemplum capiant nobis temporibus futuris fideliter obsequendi, eundem Johannem in statum Bannereti posuerimus, & pro eodem statu manutenendo concesserimus pro nobis, & heredibus nostris eidem Johanni quingentas libras percipiendas sibi & heredibus singulis annis &c.* Noch vind men een aanmerkelyk voorbeeld by Frossard: als men Sir John Chaudos tot Banneret vorderde, wierd hy tussen twee Ridders voor den Koning gebracht, zyn Pennon of Banier opgewonden dragende, zeide hy tegens Prins Eduard de Swarte, Zoon van boven-genoemde Koning Eduard, in 't bywesen van Don Pedro, Koning van Castilien, voor de slag van Navarret, *Myn Heer, dit is myn Banier, 't believe u aezelwe t'ontwinden, op dat ikze heden drage; ik hebbe door Gods gunste tot d'essels onderhoud genoegzame middelen; waar op den Prins en den Koning van Castilien de Banier in handen namen, die door den Prins ontwonden wierd, en hem weerom gegeven, met te zeggen, Heer Johannes, dat dit tot u geluk, voordeel, en lof verstreke, dat gy dappere daden doende, toont een braaf man te zyn; hy die weder ontfangen hebbende, ging met radde schreden tot zyn mede krijgsgenooten, en 't selve om hoog heffende, riep, Spitsbroeders, ziet deze myne en uwe Banier, dat gy die als d'uwe kloekelyk beschermt.* En dat van Sir Thomas Trever, die dese waardigheid van den Graaf van Bukkingham, jonger broeder van Prins Eduard, en Zoon van Koning Eduard III voor de slag te Teroane tegen den Hartog van Bourgogne, broeder des Konings Karel V van Frankryk, ontfing. 't Onderscheid der waardigheden die de Schryvers aanmerken tussen Banueret en Baron, zal niet

niet ondienstig zijn eens aan te roeren. Zy stellen dat de laagste in order de Schildknapen zyn, dan volgen de *Bacheliers*, (misschien *Bas Chevaliers*) de Ridders Bannerets, Barons, Markgraven, en eindelyk de Graven. In de Baniers worden de Bannerets met de Barons ook onderscheiden. De Bannerets haar Banier is geknot of vierkant, met een spiets boven op de speer, en der Baronnen heeft een geestig gewerkt klooitje boven op, dat met twee koordjes gestrikt is, en verciere de Banier met lange franje. Op 't voeren der wapenen in de Banier word in Vrankryg groot onderscheid waargenomen, naar trappen der waardigheid die d'onderdanen besitten, want de Graven en Markgraven mogen in den oorlog haar Geslacht-wapenen vierkant, daar de Burg Heeren ze schildsgewijs moeten voeren: maar de Ridders Bannerets mogen 't doen soo als zy willen, als aan welken den Koning toegestaan heeft Banieren op te steken. In Engeland voeren veel Heeren vierkante wapens in haar Banieren, als willende te kennen geven dat zy van Bannerets afkomstig zyn. Tillet in zyn Historie der Koningen van Vrankrijk wil d'opkomst der Ridders Bannerets, en d'instelling van Ruiters te paard onder de Banner te lichten, ten ryde van Karel V I I brengen, en maakt ook onderscheid tusslen deze met de *Bacheliers* in deze woorden: *Le Banneret qui avoit assez de Vassaux pour lever Banniere, & le Bachelier, qui, marchoit sous la Banniere d'autrui.* Hoewel Monstrelet dit tegenspreekt, en bewyft dat Karel V I voor de Stad Bourges, (daar hy zyn gewoonlyk verblyf had) wel vyf hondert Ridders maakte, en ontallyke Banieren deed oprichten; zoo dat het zeggen van Tillet als voor een vernieuwing van de Zoon moet verstaan worden. Rafael Olinsed in zyn beschryving van Engeland, steld, dat de waardigheid van *Bacheliers* in dat Koningryk van grooer oudheid was, en dat naderhand de Bannerets (die men daar ook Baronets noemt) uit Heeren van d'eerste rang bestond. Zy waren gewapent met den degen, harnas, schild, knots, en den helm met den uitkyker, zy mogen Kastelen met Totens onder haar gebied hebben; maar deze waardigheden zyn nu vry vermindert en in 't vergeten geraakt. Alleenlyk schynt in Vlaanderen, (als hebbende dat noch van de Hartogen van Bourgondien overgehouden) noch iets dezer waardigheid overgebleven te zyn; doch niet volgens 't oude gebruik, want zy hebben geen macht om volk te lichten, maar is door Koninklyke brieven een zuivere Ridderlyke waardigheid geworden.

XVIII. RIDDERSCHAP VANDE GENETTE OF 'TWEZELTJE IN VRANKRYK.

Karel Tudes bygenaamd Martel, die dappere voorvechter van Vrankryk, en den geesfel der ongeloovigen, was een byzonder groot liefhebber der Wapenen, Ridderschappen, en Ridderlijke waardigheden; hy was de eerste die by de Franssen 't aaloud gebruik der ringen weer in swang brach; de agting die de Parlementen en de gantse Gemeente hem toedroeg, by de swakheid van Koning Childerjk III. was zoo groot, darze hem noemde Prins en Beschermheer van Vrankryk; deze heeft de Ridderlijke Order vande Genette oft Wezeltje, (in Spanjen noemt men 't *Ardilla*,) ingesteld, als hy aan een groot getal Ridderen, die haer tegen de Sarazynen kloekelyk gekweten hadden, Ringen en goude Hals sieraden verceerde, daar dit beesje aan hing, en haar met byzondere staatcy-kleederen, met vellen dezer diertjes gevoerd, omhing, 't welk tot den tyd van S. Louis geduurt heeft. Wegens des naams oorzaak zijn de Schryvers verscheiden, eenige seggen dat hy 't ter zinspeeling op den naam van zyn dogter die Genetta of launetje genaamd was, dede, Elias Aschmole meent dat hy 't ter gedagtenis van d'overwinning die hy in 't jaar 738. tegen de Sarazynen by Tours bevogt, instelde; en op dat zo een groote overwinning nimmer uit de gedagtenis der nakomelingen zoude gaan haar dit beesje tot merk gaf, of wel dat hy door de snelte en raddigheid van dit diertje, haar insgelyks tot vaardigheid en spoed in oorlogszaken wilde aanmanen. De Ginera is een Wezeltje, of liever een soort van Vossen, in een asgrauwe huid, met swarte vlakjes ordentelyk bezacit, dat om zyn goede reuk zeer veel geacht word; zommige maken 'er een inkhoorentje af. Dese order zoude gebleven hebben tot dat Koning Robert die van de Sterre instelde of tot de tyd van S. Louis toe. Men vind het wapen van Karel Martel met zilvere Arendjes op purper gezaaid, met een straalkroon gedekt, door een keten, met vyf rozen geciert, omvangen, daar 't Wezeltje onder af hangd gantschelyk van andere af beeldzels, die 't inkhoorentje dragen, verscheelende, 't geen an 't hoofd en de staart een zeer kennelyk onderscheid met het Wezeltje heeft; seu onmogelyk is 't in zo groot een verscheidentheid van meeningen vast te stellen, of 't een Wezeltje, Inkhoorentje, of eenig ander diertje gewest is. Men kan van deze Ridderschap geen Pauffelyke goedkeuring naspeuren, waar uit men gist dat het meer een Ridderlijke waardigheid en cieraad als Gods dienstege Order was. XIX.

Eques Genetæ.

XIX. VRIESCHE RIDDERLYKE KRYGS-ORDER.

Als Karel de Grootte, of Charlemagne, de eerste Fransse Keiser, de Lombardiërs, neffens haren Koning Didier overwonnen had, heeft hy eensdeels, om zyn krijgsknechten te begiftigen, als ook om weer andere tot helden dapperheid, en de bescherming der Kristenen op te wekken, dese Order onder den Regel van den H. Basilus, in 't jaar 802, ingesteld, hy wappende dese Ridders met een gordel, swaard en sporen, en gafze voor kenteken een Keiserlijke goude kroon op een wit kleed, met dese woorden: *Coronabitur legitime certans* (die wettelyk strijd zal gekroond werden;) de meeste plechtelykheid in 't aanstellen deser Ridders, was, het aangorden van den degen, en de slag op de slinker wang; naderhand isser het omhelsen en kussen by gekomen. Tot dese waardigheid kwam niemant als die den Keiser op haar eigen kosten vyf jaren gediend hadden, welke hoop ook d'oorzaak was dat uit alle gewesten van Europe veel voortname krijgslieden in des Keisers dienst kwamen, onder beloften van gehoorzaamheid tot hem en zyn nakomelingen, als mede om het Catholyke geloof met alle macht en yver, tot den laatsten snak van haar leven toe te beschermen. Andere Schryvers verzekeren dat Charlemagne, als hy te Rome was, aan de Vriessche krijgsknechten, die daar waren, vryheid en dese Ridderfchap vereerde, om de voordeelen die zy onder 't geleide van haar Koning op de Saxen behaalt hadden, waar van noch een handschrift gevonden word, gegeven in 't Paleis te Lateraan 802, en willen zelfs dat hier d'instelling zyn oorsprong heeft gehad. Dit schijnt eigentlyk voor eenige Grootten geweest te zijn, 't geen naderhand machtig door 't gantsche Ryk vermeerderd is; maar met de veranderingen der Staten, en 't sterven der Vorsten, is deze Ridderfchap in 't kort te niet gegaan, hoewel de Grootmeesterlyke opvolging, wegens erffenis van bloed, aan de Fransse Koningen behoort, maar volgens 't recht van de Keiserlyke kroon, soude de macht aan den Keiser wesen om Ridders van dese Order te slaan.

Equites Frisiorum Ordinis.

XX. RIDDERS VAN 'T BAD
in Engeland, Vrankryk en Italien.

Onder is 't dat door de verscheidenheid der meeningen, men geen sekerheid van d'instelling deser Ridder's heeft, nademaal ze zoo lang en onder sulke groote Heeren in stand geweest, en met zoo veel luister gebloeid heeft, en selfs by de oude Franssen in 't gebruik was. Joseph de Michielis, een Spaans Schryver, en Willem Cambden, een Engelsman, verhalen, dat Henrik IV, Koning van Engeland, op den dag zyner Kroning, ses-en-veertig Wapendragers in den Tour van Londen, die 's nagts re vooregwaakt; en 't Bad gebruikt hadden, tot Ridder's sloeg, haar met groene Rokken tot de voeten toe, met nauwe mouwen, met bonten gevoert, en mantels van de selve couleur, die op de linker schouder door een witte sijde Koord met twee groote kwispels vast gemaakt wierden, verceerde; De oorzaak van d'instelling segt men te sijn, dat twee Weduwen eenig geschil hebbende, 't geen zy door de Rechters niet hadden kunnen beslegt krygen, op desen dag aen den Coning in 't Bad sijnde regt kwamen verfoeken, waar op een Ridder tegen den Koning zeide, *Sire: De Kroon die gy bezit die van God en de godvruchtigheid gehadhaaft wort, strekt zig over uw onderdanen uit. Siet hier sijn twee Weduwen die u regt komen vorderen, 't geen sy u van regts-bedienden niet kunnen erlangen;* waar op den Koning strax dat vermaak opschorde, en als een regtvaardig Vorst 't oor aen dese Vrouwen leende, haar hoorde, beregte, en ter gedagtenis de Order instelde; doch Willem Cambden zegt verders dat dit een vernieuwing is geweest, en darze t'zijnen tijde al in onbruik was. Deze Ridder's plachten in voorige tijden uit de bloem des Adels, die noch geen Ridder's waren in vredens-tyd gekooften te worden, op den dag der krooning van koning of koningin, oft des selfs Huwlijks-seeft, ook wel als een Prins van Walles of Hartog van Jork plegtelyk ingewijd wierden. Zy moesten ook op die dagen des Konings tafel decken, en in de Feeft-plaatsen met een he-

Equites Balnei.

hemels blaauwe Rok, en een strick van Witte Zyde, de gedaante van een kruis verbeeldende, met een kap op de linker schouder; een degen op sijde, met spooren aan de voeten den Koning vergeleenschappen. Dese Ridders droegen voor merkteken drie goude kroonen ineengoude kring, met dit byschrift: *Tria in unum*, (drie in een) aan eenboord van Tyris purper, welke woorden doenmaals op de Drie-eenigheid van 't Godlyk Wesen speelden; dan sijn naderhand, als de drie Ryken onder Jacobus I kwamen, voor een sinnebeeld op die vereeniging genomen. Ook hebben Henrik de IV in 't jaar 1399, Richard III 1483, en Hendrik VIII 1533, op de dagen hunner kroningen Ridders van 't Bad geslagen. Den geleerden Reditus, een naukeurig onderzoeker der Aaloudheid, brengt een bud geschrift voor den dag, waar uit hy drie zaken bewyft, ten eersten, dat dese Ridder-schap seer oud is, en voor eenige eeuwen al in Engeland gebruikelyk was; ten anderen, dat het de gewoonte was dese Ridders in vredens-tyd te wapenen; en ten derden, de plechtelykheden en voorwaarden, zoo 't selve geschiede; te weten, wanneer een Edelman zich in vredens-tyd aan 't Hof bevond, en die de Ridder-schap socht te verkrijgen, volgens de gewoonte van Engeland, wierd hy Adelyk door de Hovelingen ontfangen; als van den Seneschal of Groot-kamerling, zoo die aan 't Hof waren, soo niet, van den Marschalk of Poortier; dan wierden hem twee Schildknepen van eer toegevoegd, die de gantsche staatcie waarnamen, en hem alles onderwefen. Zoo den Ridder op 't uur der maaltyd kwam, diende hy den Koning slechts met een schotel; daar na leiden de Schildknepen den Ridder in een voor hem geschikte kamer, die men van dien gantsen dag dan niet meer zag. 's Avondsop Vesper-tyd beschikten deze Schildknepen hem een Baardscheerder, die hem een cierlyk van linnen toebeleid Bad, als een rustplaats, klaar maakte, wel met rapyten voorsien, om hem tegen de koude van de nacht te versorgen. Zoo dra hem den Baard en 't Hair geschoften was, gingen de Schildknepen den Koning verwittigen

gen dat het de ure van de *Vesper*, en den Onderdaan tot Ridder te wapenen in 't Bad was. Als dan gebood den Koning aan zyn Camerling dat hy, met sich nemende de oudste en wijsste Ridders, na de kamer van desen nieuwen Ridder zoude gaan, om hem te onderwijfen, raden, en hoe hy sich in 't ontfangen van d'Order en Ridderlyke omgang gedragen moest. Dankwamen de andere Schildknappen van 't Hof, met Zangers verseld; zingende, springende, speelende, en groot gerucht makende, voor de kamer deur van desen nieuwen Ridder. Als nu de twee toegevoegde Schildknappen dat geraas hoorden, beroofden zy den nieuwen Ridder van zyn klederen, en deden hem in 't Bad gaan, doende middelertwyl 't geluit en zingen stil wesen; dan kwamen de oudste en voornaamste Ridders, zonder eenig geraas, inde kamer, en malkander gegroet hebbende, bracht den eersten den badenden Ridder in gedachten de eer welke hem aangedaan wierd, nevens de waarnemingen zeggende: *Heer men heeft u groote eere aangedaan, u in dit Bad leggende.* Hem vorders van alles onderwijfende, gooten zy met haar handen water uit het Bad op sijn schouders, en namen dan afscheid van hem, 't welk alle andere Ridders van gelyken deden, en vertrokken haar voor een korten tyd uit de kamer. Dit gedaan zynde, namen de Schildknappen den Ridder uit het Bad hem op een wit bed, alles van linnen, sonder behangfel, leggende. Daar na kleeden zy hem wederom heel warm, als moettende den gantsen nacht waken. Boven alle klederen deden zy hem noch een rok van rood laken, met lange mouwen, en een kap, als der kluisenaars, aan. Dan wierd het Bad en alles, zoo wel binnen als buiten, door de barbiers weer weg genomen; en zoo den Nieuweling Graaf, Baron, Banneret, of *Bachelier* is, bewaarden de barbiers zoo lang op haar woord zyn Halscieraad. Hier na opende de Schildknappen de kamer, lieten de Ridders weer inkomen om den Nieuweling na de Kapel te geleiden, 't welk weer met Zangers, gespring, en diergelyke vrolykheid geschiede. Alleenlyk mogten

de Schildknappen en de Priesters by den nieuwen Ridder den gantse nacht in de Kapelle blyven , die met geflooten deuren in gebeden overgebracht wierd , om zyn Goddelyke Majesteit , en de Maagt Maria , genade en sterkte af te bidden , op dat hy Ridder deze hooge waardigheid tot eer en lof van God , de H. Maagd , de Katoelyke Kerk , en de Ridderschap , mogt beleven . Met het krieken van den dag biegt hy , hoorde de *Metten* , de Misse , en ontfong het *H. Sacrament* , doende gestadig een was-kaers voor hem branden , die van hem aan den hoorn van 't Evangelie gehouden wierd , 't welk gelezen zynde ging hy weer na zyn plaats . Wanneer 't Heylig *Sacrament* opgeheven wierd , nam een van de Schildknappen hem de kap van 't hoofd af , en op 't laaft als men aan 't Evangelie *in principio &c* kwam , verwoegde hy zig daar weer by , met de was-kaers in de hand , offerende op 't zeggen , *Et verbum caro &c.* de was-kaers op den Altaar ter eeren Gods , nevens een stuk geld voor die hem tot Ridder wyde . Na 't eindigen der Misse wierd hy door de Schildknappen weer in zyn kamer gebragt , en te bed gelegd tot 's anderen daags , en met een gulde deken , die de Engelse *Sigleton* noemen , gedekt . 's Morgens als het de Schildknappen tyd dogt te wesen , gingen zy na den Koning en zeiden , *Sire , wanneer behaagd het u dat onzen Ridder opgewekt word ;* waar op den Koning straks gebood , dat de Ridders , Schildknappen , en Zangers , op dezelve wyze als zy daags te vooren gedaan hadden , haar weder kamerwaarts zouden vervoegen , om den Nieuweling op te wekken , kleden , en na 's Konings Zaal te geleiden . Op 't gerugt van haar aankomst opende de Schildknappen de deur , en de Ridders ingekomen zynde zeiden : *Myn Heer , uw zy een goeden dag gewenst ; 't is tyd dat gy opryft :* terwyl dit gezegt wierd , ligtede de Schildknappen hem by de armen op , de edelste en wyfste Ridder gaf hem het hembd , een ander gaf hem de kousen , een derde de rok , en een ander reikte hem een Tarters rood kleed , dat op de mode met purper geboord was ; twee hielpen hem van 't bed

bed af; twee trokken hem de kousen aan; twee bonden hem de handmouwen, en een ander gaf hem een witte leere gordel: hy wierd van een gekemt, en van een ander de muts op 't hoofd gezet, en nog een ander gaf hem eindelyk een zye purperagtige roo mantel met een witte koord, en twee witte handschoenen. Alle dingen, daar den Nieuweling zig mede te Hoof begaf om de Ridderfchap te verkrygen, wierden door den Ridder gevader in bewaring genomen, nevens 't bed, dekzel, en alle andere zaken, zoo dat hem niet overschoor als de muts, de handschoenen, de gordel, en de koorden. Toen geraakte den Ridder te paard, voorgaan van de Schildknapen, en Zangers, die hem in de koninglyke Zaal geleide. Zyn paard was met een swart leere dekkleed gedekt, de stygbeugels van wit hout, de zelen swart, het borstkleed swart leer, met een groot lang verguld kruis in 't midden hangende, sonder achterkleed, het gebit swart met lange beugels, en een lang kruis voor 't hoofd: voor hem ging een jonge Schildknaap, die 't Zwaard droeg, en de Sporen op de scheede hangende, die van wit leer was, gelyk ook de draagband, sonder eenig beslag. Aan des Konings Zaal gekomen zynde, gong hem den Marschalk tegen, en gebod den Nieuweling van 't paard te treden, gelyk hy dede; toen nam den Maarschalk 't paard in bewaring, terwyl geleyde de Ridders hem in den Zaal naar de eerste, en verder na de tweede Tafel, daar hy des Konings komste afwagte: ondertussen vervoegde zig dien jongen Schildknaap met de Degen en Sporen tusfen de twee bestierende Schildknaapen in. Den Koning ingekomen zynde eyschte de Sporen, en een aan de oudste en edelste Ridder gegeven hebbende, gebod de zelve aan de hiel van den Nieuweling te hegten, die op de eene knie lei; dezen Ridder leide des Nieuwelings regter been kruislings over 't zyne heen, en de Spoor aangebonden hebbende, kuste hem; op die zelve wys wierd de andere ook aangedaan. Toen kwam den Koning en bond zelve hem, uit een beleefde

hoffelykheid, den degen op zyde; hier op hefte den Nieuweling de handen in malkander gevoegd om hoog, waar op den Koning hem omhelsde, en met de regter hand in den nek raakte, zeggende *Weest een goed Ridder*, en kuste hem. Hier na wierd den nieuwen Ridder in de Kapel na den grooten Autaar gebragt, altyd met zang en spelen verzeld, daar hy gekniel'd de regterhand op den autaar leggende, belofte dee de bescherming der H. Kerk te helpen handhaven, vervolgens nam hy zyn draagband en degen, en die met groote eerbiedigheid aan zyn Goddelijke Majesteit, en zyn heiligen geoffert hebbende, bad dat zy hem wilde de Order helpen beschermen tot het einde van zyn leven. Dit gedaan zynde nuttigde hy een klein wyn-sopje. Op het uitgaan van de kapel kwam des Konings Opperkok met een mes, die hem haastig de spooren op zyn trouw en woord afnam, zeggende: *Ik ben des Konings Opperkok, en neme op mijn trouwe deze Spooren, en zoo gy iets doet strydig tegen de beoorlykheid van een Ridder ('t geen God verhoede) zo zal ikze op uw hielen verbreken.* De oudste Ridderen geleiden hem dan weer na de zaal des Konings, daar hy met haar gelykelyk begon aan tafel te zitten, maar at, noch dronk, noch verroerde zich in geen en deele, en zat als een bruid te pryk. Als den Konink vertrokken was wierd desen nieuwen Ridder weer met de voorgaande staarcy naar zyn kamer geleid, en aldaar met alle beleefdheid ter maaltijd gediend. Na 't sluiten der kamer wierden hem alle zyn klederen en vercierfelen weer afgenomen, en aan den Koning der wapenen, of de Sangers, die hy met een zeker stuk geld, vercerde, en de roode Nacht-kap aan de Schild-wacht gegeven. Dan moest den nieuwen Ridder weer met een hemels-blaauwe Rok met nauwe Mouwen gekleed worden; hebbende op de linker schouder een koord van witte zijde hangen. Daar na wierd hy wederom van de Ridder en Edellieden voor den Conink geleid, die hy dus aansprak: *Zeer edele en ontzaccbelyke Vorst, ik kom U E. wyt al mijn macht bedanken, van al die eere, beleefdheid, en goedheid, die gy door Uw groote*

genade my hebt gelieven te bewyzen; ik blyve dan met de ootmoedigste en diepste erkenenis van verplichinge, &c. en nam daar op afscheid van den Konink. Van gelyken namen de Schildknaben van hem oorlof; zeggende: *Myn Heer, al 't geen wy door bevel van den Konink gedaan hebben is onze plicht geweest te doen, voor zoo veel 't onze magt was, doch zoo wy in deze tyd ergens in verzuymt hebben, wy bidden u om vergiffenis. Van d'andere kant myn Heer, verzoeken wy, gelyk het de bestiering, recht en gebruyken van 't Hof, en van 't Aaloud Koningryk is, klederen, geloof of vertrouwelykheyd onder malkander, die geoeffent word onder de Schildknaben des Konings, Medegezellen, lage Ridder, en andere Grooten. Waar op zy vertrokken, zynde als dan den Ridder volgens 't oud gebruik van Engeland gewapend. Hier in zietmen de suivere oudheid en manieren van 't wapenen der Ridder van 't Bad, en bewys dat het zyn oorspronk niet heeft van Hendrik IV, maar dat het Bad een van de voornaamste beschikkinge was tot het wyen. Tot meerder blyk sprekkt Redius met het gezag van Ian, Monik van Marmonstier, die de Historie van Godefroy, Hartog van Normandien, geschreven heeft; in de welke hy verhaald dat Hendrik I, Koning van Engeland, in 't jaar 1128, Godefroy, Soon van Fulko, Graaf van Anjou, tot Ridder sloeg Dit zyn sijn woorden:*

Gauffredus Fulconis Comit̄is Andegavorum, post Hierosolymorum Regis, filius adolescentiæ primævo flore vernans, quindecim annos factus est. Henricus Primus Rex Anglorum unicam ei filiam lege Concilij iungere affectabat. Regia voluntas Fulconi in petitionibus suis innotescit. Ipse Regis petitionem effectui se mancipaturum gratulanter promisit. Datur utrinque fides, & res Sacramentis firmata, omnem dubietatis scrupulum tollit. Ex præcepto insuper Regis exactum est à Comite ut filium suum nondum militem ad ipsam imminentem Pentecostem Rothomagum honorificè mitte-

ret, ut ibidem cum coaëquavis arma suscepturus, regalibus gaudijs interesset. Nulla in his obtinendis fuit difficultas. Iusta enim petitio facile meretur assensum. Ex Imperio itaque Patris, Regis gener futurus, cum quinque Baronibus multo enim stipatus Milite, Rothomagum dirigitur. Rex adolescentem multiplici affatur alloquio, multo ei proponens, ut ex mutua consabulatione respondentis prudentiam experiretur. Tota dies illa in gaudio, & exultatione expenditur. Illucescente die altera, Balneorum usus, uti tyrocinijs suscipiendi consuetudo exoptulat, paratus est: Post corporis ablutionem ascendens de Balneorum lavacro, bisso retorta ad carnem induitur cyclade auro texta supervestitur, chlamyde conchilijs, & muricis sanguine tinta tegitur, caligis holosericis calciatur, pedes eius sotularibus in superficie leunculos habentibus muniuntur. Talibus ornamentis decoratus Regius gener adductus est miri coloris equus. Induitur lorica incomparabili, quæ maculis duplicibus compactis. Calcaribus aureis pedes eius adstricti sunt. Clypeus leunculos aureos imaginarios habens collo ejus suspenditur. Imposita est capiti eius cassis multo lapide pretioso relucens, quæ talis temperaturæ erat, ut nullius ensis incidi, vel falsificari valeret. Allata est hasta fraxinea, ferrum Pictauense prætendens. Ad ultimum allatus est ei ensis de Thesauro Regio ab antiquo ibidem signatus, in quo fabricando fabrorum superlativus Galanus multa opera, & studio desudavit. Taliter ergo armatus Tyro noster, novus militiæ postmodum flos futurus, mira agilitate in equum profilit, Quid plura? dies illa tyrocinijs honori, & gaudio dicata, tota in ludi bellici exercitio, & procurandis splendide corporibus elapsa est. Septem ex integro dies apud Regem tyrocinijs celebre gaudium continuavit.

In dit geschrift zyn verscheide zaken aan te merken, die
zeer

zeer veel met de aaloude plegtelykheid verscheelen, als de afwassing in 't Bad, dat zy daar uyt komende, een wit linne onderkleed aangetrokken wierden, met een rood of purper overkleed, daar de Aaloude een kap aan hadden; de Kous van zyde, en de Gordel rykelyk van goude leeuws klaautjes blinkende. Alhoewel de Historie ons al de bysondere kleinigheden niet beschryft, zoo zien wy datze in 't vervolg van tyd met sware wapenen van 't hoofd tot de voeten gewapend wierden, met gulde Sporen, een swaar schild, waar op eenige vergulde Leeuwen geschildert waren, en dekten 't hoofd met een helm die van gesteenten blonk. Zy kregen een lans, en uit de Schatkamer des Könings een degen. Men meent, gelyk alles zyn verborge toepassing heeft, dat de Leeuwen in 't schild en de leuusklaautjes aan de sleujer, met het nog hedendaags wapen van Engeland een overeenkomst hebben. Die zelve Reditus gaat noch verder in 't ontdekken der oudheid deser Ridderfchap, en zegt een oud Parkement te Pisa gevonden te hebben by den *Prior* Franciscus Sera, waar in stond hoe een seker Priester, Peter genaamt, en soon van Mattheus da Pionta, den dienst waar nam in de stad Aressa op den 8 April 1260, wanneer de Gevolmachtigden eenen Ildebrand Geratafca tot Ridder van 't Bad wapende, 't welk om de verandering en de nette aantekening niet onnodig zyn zal hier wat verkort in te voegen. Daar was beslooten in 't jaar 1260, op den achtsten dag van April, by den Algemeenen Raad van Aresso, dat op den tweeden Sondag van deze Maand Ildebrand Geratafca, op gemeene kosten Ridder gemaakt zou worden: waar op hy dan op dien tweeden Sondag zeer kostelyk gekleed, met groot geleide op 't Hof verscheen, na alvorens den eed van getrouwigheid op het H. Evangelie aan den Raad afgeleid te hebben, in handen van een *Notaris*. Hy ging met een heerlyk gevolg, voor aan ses Hovelingen en ses Trompetters, naar de kerk om de zegening te ontfangen; daar na ging hy eten in 't huis der Ridolfini, daar hy zich met brood, water en zout ont-nuchterde, volgens de krygs-lesfen. En zyn tafelgenoten

ten waren de Ridolfinen, en twee Kamaldulenser kluisenaars; waar van den oudsten onder 't eeten een vermaning van de plichten en verbintenissen der Ridders deed. Hier na ging Ildebrand zich een uur te bedde leggen om te rusten, wanneer een oude Monik van S^{ra}. Flora hem de heilige *Sacramenten* van boete kwam bedienen. Dit volbracht zynde, kwam den barbier hem het hair en de baard havenen, en de zaken tot het Bad beschikken; wanneer vier Ridders, verzelt met een menigte Edelen, Hovelingen Sangers, Speelers, Pypers en Trompetters, aan 't huis der Ridolfini kwamen. Twee Ridders opnamen hem dan zyn gewaar, en hieuwen hem een uur lang in 't Bad, terwyl de twee andere hem de eer en plichten van een Ridder voorhielden, daar na wierd hy in een suiver, wit en zeer net bed gelegd, en ging na een uur verblyfs, op 't aannaderen van de nacht, daar uit, en wierd een half laken wit kleed met een kap aangerrokken, en met een leere riem gegord; in soo een stant een weinig brood en water genuttigd hebbende, wierd hy door de Ridolfini en de andere vier Ridders na de kapel geleid, om daar den gantsen nacht te blyven in 't geselschap van twee Priesters der groote kerk, en twee minder Geestelyken, vier schoone en edele Juffers en vier edele Mevrouwen, die, zeer cierlyk gekleed, haar gebeden uitsorten, ten einde dat de wapening mocht geschieden tot eer van God, de alderheiligste Maagd, S Donatus, en de gantsche H. Kerk; onderwylengingen de Ridolfini en de andere Ridders haar uitrusten; en op 't kricken van den dag kwamen zy weer om tegenwoordig te zyn als het swaard, den helm, en de gantsche wapenrusting gewijd wierden; onder de H. Misse moest Hildebrand het H. *Sacrament* ontfangen, en als dezelve geeindigt was, een Groene Waskaars, een pond Pifas gemunt geld, en noch een ander pond geld voor de zielen in 't Vagevuur offeren. Dit alles gedaan zynde, wierden de poorten van de kerk geopent, en zy keerden al te zamen na het huys der Ridolfini, daar een groot onthaal van alderhande vruchten, pasteyen, zeer lekkere wyn, en dierge-

gelyke dingen, bereid was. Ildebrand na een weinig zich gesterkt hebbende, ging wat te rust, tot dat het tyd wierd weer na de kerk te gaan, dan wiert hy weer met een gants wit zijde kleed, met een roo zijde gordel; rykelyk met goud gestikt, en een stoel van die zelve kleur, gekleed. Onderwyl maakten de Speelders en Zingers een groot gerucht met gezangen tot lof van dezen nieuwen Ridder, en de Ridderlyke stand uit te boezemen. Dit alles ging na de kerk, vergeselschapt met een goed getal krijgsknechten, en de Gemeente, die met gestadig *viva* roepen haar vreugde betoonden. Wanneer de hoof-Misse begon, en de Priester aan 't Evangelie gekomen was, ontbloote een der vier Ridders het swaard, en na 't eindigen swoer Ildebrand met een heldere stemme dat hy zich als een getrouw Onderdaan van de Gemeente van Aresso, en S. Donatus sou dragen, als mede dat hy de bescherming der Vrouwen, Dochters, Weduwen, Wezen, en de H. Kerk, beloofde te behartigen. Daar na wiert hy van twee der Ridders de goude sporen aan de voeten gebonden, een edel Juffertje bond hem het swaard op zyde, en Ridolfini gaf hem de gewoonlyke hand-slag, zeggende: *Zyt Ridder van de edele Krygs-Ridderschap, en deze slag zy ter gedachtenis dat ik uw tot Ridder geslagen heb, dat dit het laast ongelyk zy dat gy lydzaamelyk verdragen hebt.* Als de Misse met alderhande speeltuigen ten einde gebracht was, wiert hy weer na 't huis der Ridolfini geleid, daar hem twaalf jonge en edele burgers dochtertjes met bloem-kransjes op 't hoofd, en ketens van bloemen in de hand, den ingang weigerde, aan welke hy een goude roos-ring vereerde, en zei dat hy geswooren had de Juffertjes te beschermen, welk hy als noch beloofde; waer op zy hem toelieten in huis te gaan, alwaar de Hovelingen een groot banket bereid hadden, daar veel Ridders, en zelf de oudste Grooten, verscheenen. Op 't einde van de maaltijd vereerde 't Gemeen hem twee kostelijke en sterke wapen-rustingen; een wit met silver, en 't ander groen met goud verciert; twee Duitse Paarden, 't een wit en 't ander swart; twee

Toom en en twee edele en rijke klederen om de wapenen te dekken. Onder de maalyd wierp men een menigte fruiten, brood, kuikens, duiven, en andere eet-bare dingent en vensteren uit onder 't volk, die dat met een groote genegentheid, onder gestadig *viva* roepen, op-grabbelde. Naar de maalyd sprong den nieuwen Ridder met zyn witte wapenen op zyn wit paard, tuffen twee andere Ridders, en van veel andere gevolgd, alle op 't kostelykst met schild en speer gewapend, en reden zoo te zamen naar de plaats die tot een steek-spel geschikt was, en die met een groote menigte volk, als mede al de vensters der bystaande huizen met Juffers vervuld was. Zes Rechters was de uitdeeling der pryfen aanbevolen, en der Ridders eerste werk was lyf tegen lyf met een speer zonder fcharp, en neergestrekken uitkyker tegen malkander te lopen; daar na maakten zy een gemene ftryd met het fwaard, en 't was te verwonderen, nademaal zy alle haar uiterfte krachten en konst toonden, datter niet een gekwetft wierd. Op 't ondergaan der Son eindigde het spel, en de Rechters deelden de pryfen uit, den eerften aan den nieuwen Ridder, en vervolgens de andere. Den nieuwen Ridder zond ftraks fijn Schildknaap met die prys aan de Juffer die hem den degen in de kerk op zy gegord had; waar na hy onder 't geleide van veel Ridders, Juffers, een menigte toortfen, trommels, trompetten, zang en speel-gereetschap weer na het huis der Ridolfini gebracht wierd, daar hy aan yder doch meest aan de Juffers, groote vereeringen deed, het geen alles besloot. 't Zal den lezer niet verdrieten dat wy dit hier zoogingevoegt hebben, alzo de plechtelykheden hier in zoo net van stuk tot stuk beschreven zyn, en waar uit men kan besluiten dat dezen Ildebrand juist geen Ridder van 't Bad, maar van de *Edele Krijgs-Ridderschap* geflagen was, dat het Bad slechts gebruikt is tot zuivering; welke Ridderschap alleenlyk aan Engeland eigen schynt te zyn, om dat de bysonderheden heel verscheiden syn met die, daar Henrik I, Koning van Engeland, fijn Swager tot Ridder sloeg. Noch zeid die zelve Schryver, dat hy 'er een

ge-

gezien heeft te Romen, gedagte kent in 't jaar 1240, als Gregorius IX op den Stoel van S. Pieter zat, dat Kei-fer Frederik II eenen Coenraad Masnader, in de kerk van S. Peter tot Ridder sloeg. Ook maakt hy noch gewag van een aantekening gevonden te hebben onder de versamelingen van een der nakomelingen van den Graaf Laurens Magalotti, die bewijst dat Joan en Wouter Panciatici te Florencen, in 't jaar 1388 tot Ridders van 't Bad aangesteld wierden, 't welk van de volgende inhoud was, en waar in men de sinnebeeldige betekening van yder deel ziet, 't geen hier bygevoegt is.

1388. Die 25. Aprilis presentibus Ser Dominico Ser Salvi, Fratre Georgio.

Domini fecerunt Syndicum ad Militiam Domini Joannis de Panciaticis, & Gualterii filii Bandini, postea nominati Domini Bandini, & ad omnia, & omnes actus, & ceremonias Dominum Gabrielem Aymo de Venetiis Capitaneum populi.

Die 25. Aprilis 1388. Inditione II. presentibus Aghinolfo da Gualterotti, Nicolai Nicolai, Laurentio de Palmerii, & Francisco Neri Fioravanti, in Ecclesia S. Joannis.

I. Caput, & barbam sibi facit fieri pulcrius quam prius esset, & caput; & voluit pro completo haberi factus per Dominum. C. hoc modo, quod manu retigit barbam.

II. Intret Balneum in signum lotionis peccati, & cujuslibet vitii &c. puritatis prout est puer, qui exit de Baptismate. Commisit, quod fieret per Dominum Philippum de Magalotis, D. Michaellem de Medicis, & Thomassium de Sachettis, & pro eis balnearetur, & sic balneatus fuit.

III. Statim post Balneum intret lectum purum, & novum, in signum magna quietis, quam quis debet acquirere virtute militiae, & per militiam mistus in lectum per praedictos Commisi. &c.

IV.

IV. *Aliquantulum in lecto strato exeat, & vestiatur de drappo Albo, & Sericeo in signum nitiditatis, quam debet custodire Miles liberè, & purè. De mandato Capitanei inductus albo, & sic illo sero remansit, inter tertiam, & quartam horam noctis.*

V. *Induatur Roba Vermilia pro sanguine, quem Miles debet fundere pro seruitio Domini Nostri Iesu Christi, & pro Sancta Ecclesia: presentibus supradictis de mandato, & commissione Capitanei exutus est, & indutus Vermilio per dictos Milites.*

VI. *Calceetur caligis brunis in signum terræ, quia omnes sumus de Terra, & in terram redibimus: factum est de caligis nigro de Serico successivè per dictos tres Milites.*

VII. *Surgat in continenti, & cingatur una cinctura alba in signum virginitatis, & puritatis, quam Miles multum debet inspicere, & multum procurare, ne sedet corpus suum. Factum est & cinxit eum Capitaneus.*

VIII. *De calcare aureo, sive aurato in signum promptitudinis servitii Militaris, & per Militiam requisiti, prout volumus alios Milites esse ad nostram iussionem. Dicta die 26. super Arengheria factum mandato ut supra per Dominum Vannem de Castellanis, & Nicolaum Pagnozzi.*

IX. *Cingatur ensis in signum securitatis contra Diabolum: Et duo tallii significant directuram, & legalitatem, prout est defendere pauperem contra divitem, & debilem contra fortem. Factum est per Dom. Donatum de Acciaiolis.*

X. *Alba Infula in capite in signum, prout debet facere opera pura, & bona, ita debet reddere animam puram, & bonam Domino Nostro. Omissum fuit, quia non erat Infula.*

XI.

XI. *Alapa pro memoria eius, qui Melitem fecit.*

Non debet Miles aliquid Villanum facere, vel turpe facere timore mortis, vel carceris.

Quatuor generalia faciat Miles. Primo non sit in loco, in quo falsum iudicium detur. Secundo non de proditione tractare, & inde discedere, nisi alias possit resistere. Tertio non ubi Dama, vel Damicella exconsilietur, sed consulere recte. Quarto jejunare die Venetis in memoria Domini Nostri &c. nisi valetudine, vel Mandato Superioris &c. vel alia justa causa.

Dicto die 26. Aprilis factus fuit Miles armatus Gualterius, postea ob memoriam Patris dictus Dominus Bandinus, & factus fuit per Capitaneum Syndicum &c. Calceatus calcaribus per Dom. Robertum Pleri Lippi, & Dom. Baldum de Catalanis, & cinctus ense per Dom. Pazzinum de Strozis: omnia in praesentia DD. & plurium aliorum Militum, & populi multitudo maxima fuit.

D. Ioannes juravit pro se, & promisit, quando esset legitima aetatis infra annum coram DD. ratificaret, & juraret.

Hier is weder een groot onderscheid in de manier van 't wapenen met die te Aresso, en 't bewijst wederom dat het Bad maar als een reiniging gebruikt is. Verders bevestigt dezelve Redius dat Karel VI, Koning van Vrankryk, in Mey 1389, Lodewyk II, Koning van Sicilien, en sijn broeder Karel, hoewel met eenige verandering in d'omstandigheden der plechtelykheid met d'Engelste gewoonte, tot Ridders van 't Bad sloeg, in de Abdy van S. Denis; dat om de verandering mede te aanmerkelyk is om over te slaan. Karel VI had om de staatcie te aansienelyker te maken veel Graven, Baronnen, Ridders, zo uit Duitsland, Engeland, als zyn eigen Ryk, genodigt om tegen dien dag te S. Denys te verschynen. 't Was op een Saturdag den eersten Mey als de Koningin van Sicilien met
haar

haar twee Soonen en Karel daar na toe trokken , in zeer gemeen gewaat gekleed , te weten den een en den ander waren met een gryse rok tot de voeten toe gekleed , als of zy Schildknepen waren , die tot d'Order eerst zouden toegelaten worden , en men zag geen goud ter wereld op haar uytrusting blinken ; om sinnebeeldiger wysde aaloude en reizende Ridders te vertoonen . Na dat zy 't Bad gebruikt en haar gezuivert hadden , begroeten zy op 't aankomen van de nacht den Koning ; en in de kerk gekomen , wierden haar klederen uitgetrokken , en namen 't kleed van de Ridderfchap , 't welk was een onderkleed van roodachtige Zyde tot de voeten toe , en een grōote mantel , van de fchouders tot ter aarden toe flepende , sonder kap . De Hartogen van Bourgondien , en Turenne waren aan de rechter en linker zyde van Lodewyk , Konink van Sicilien ; den Hartog van Bourbon en Don Pietro de Navarre vergefelschapten den Prince Karel , en na dat zy altezamen haar gebeden aande H. Lichamen der Martelaren gedaan hadden , gingen zy na 't Koninklyk Hof , en na datze daar wel onthaald waren , altemaal weer te rust , uitgenomen de twee jonge Princen , die haar met haar klederen weer na de kerk begaven , om daar den gantsen nacht , volgens de oude gebruiken over , in gebeden te flijten , maar wierden , ter oorzaak van haar jonkheid , naar een kort verblijf , daar van verschoont . Met het aankomen van den dag vonden de twee Ridders Gevaderen de jonge Vorsten in de kerk biddende , die haar naar huis brachten tot de tyd van de hoofd-Mis , die door den Biffchop van Auxerre in Bourgogne gedaan wierd ; als wanneer den Coning met zyn gewaad aan , en van 't gantse Hof verzeld , in de kerk kwam , hebbende voor hem twee Schildknepen gaan die de gulde spooren op ontblote degen droegen , en tot den Altaar der Martelaren gekomen zynde (alwaar de Coninginnen van Vrankrijk en Sicilien met een groot getal Mevrouwen waren om de staatcie by te wonen) wierd de Miffie begonnen , en na die gedaan was , begaf den Biffchop zich na den Conink , hebbende voor hem

hem de twee jonge Vorsten geknielt, die versochten om ind'Order ingelyft te mogen worden; na de gewonelyke eeden bond den Bisschop haar den degen op zy, en den Heer Cauviniac de sporen aan de voeten, 't welk gedaan zynde, keerden weer na 't Hof, daar men dien dag in feest en bankettering gesamentlyk doorbracht. Des anderen daags koos den Konink vyf-en-twintig Rid- ders uit, die alle voor hem met van goude blinkende wa- penen, en groene schilden, op snelle paarden sittende, verscheenen, nevens een aansienlyk getal Juffers tot haar bestiersters, die ook een gelyk getal Rid- ders met de zelve, doch groene wapenen, die haar te zamen voor des Koninks troon begaven, daar zy met zyde koorden, diese op haar slinker schouder vast maakte, vereert wierden. Onder 't geluit van alderhande speel-tuigen gingens zy vervolgens na 't steek-spel dat tot sonnen on- dergang duurde, wanneer de Juffers, als van den Conink daar toe gestelt, de pryzen uitdeelden, werdende de nacht in een heerlyke maaltyd doorgebracht. Den volgen- den dag wierd weer in diergelyk spel onder twee en twin- tig Rid- ders besteed, en den derden dag kwamen die Rid- ders die in den eersten verwinnaars waren geweest haar krachten te voet beproeven, waar van die geen die de Iuffer haar Rechteres voor de sterkste oordeelde, met een prys beschonken wierd. Den laatsten dag bestede den Koning in een lof der Rid- ders, en met onder haar als mede onder de Juffers groote vereeringen te doen, die alles besloot. Hier uit schijnen de gedachten gegrond te zyn, dat deze Rid- derschap veel ouder is, en zoo wel in andere Landen als Engeland gebrukelyk is geweest, en dat veel andere Vorsten die plechtigheid en eer aan haar Adeldom oessende. Carel II, Conink van Engeland, heeft op den dag van zyn kroning noch veel Rid- ders van 't Bad, vol- gens 't Aaloud gebruik, geslagen; Waar uit blykt dat deze Rid- derschap een eigendom der Coningen van Enge- land is.

XXI. S. ANDRIES RIDDERSCHAP VAN
DEN DISTEL IN SCHOTLAND.

Mennens verhaalt, dat als Hungus, der Schotten Koning, andere schryven Veldheer van Achaius, in 't jaar 924, gereed stond om Athelstain, Koning der Engel-Saxen slag te leveren, hem een helder blinkend kruis, van maaksel als dat daar den H. Apostel Andries aan gemar- teld was, verscheen; dit beloofde een goede uitkomst, waar op hy kloekmoediglyk zyn vyand aanvalt, slag levert, overwind, en zyn gantse leger vernielt, welke plaats Athelstain al stervende door syn bloed tot dezen dag toe dien naam heeft doen behouden. Hy deed dat zelve roo kruis in zyn standaarden, wapens, en op de borst zyners krygsknegten voeren, 't geen naderhand van al de Schotse Koningen gevolgd is. De Histotien van Edinburg willem ons verzekeren dat dit twee opgeworpen Koningen zyn geweest, in de minderjarigheid van Jakob II. ontrend het jaar 1452, doch sonder zekerheid, hier uit geloven de meeste Schryvers dat het begin van S. Andries Krygs-Ridderschap van den distel, zynde een getal van rwaalf, ter eeren der twaalf Apostelen, gesproken is: wiens teiken, van Achaius haar gegeven, een goude Halsbant van Distelbloemen gemaakt, was, en ter oorzaak dat den Tak met scherpe Distels en Stekels gewapend, die eer breekt als buigt, en yder dieze aanraakt kwetst, deze Spreuk bygevoegd is: *Nemo me impune lacesset* (nie- mant tergd my ongestraft) zy hadden noch een zinspreuk: *Pour ma defence*, (voor myn bescherming) waar onder aan 't beeld van S. Andries, zyn kruis houdende, in een goude penning verbeeld, ahang, haar waren ook regels en Ridderlyke leerzame wetten voorgeschreven, tot bescherming van 't Katholyk geloof, 't Wa- penschild, zo wel van 't Ryk als dezer Ridders, word met den roo- een Leeuw met blaauwe randen, het Aal-oude wapen van Koning Fergus, met een dubbelde vierkantige roo streep, en tegenstaande Lelien op goud, gevult, bewyzende het verbond van Charlemagne met der Schotten Koning Hungus, in 't zamenvoegen hunner wa- penen, vereerende Karel haar daar en boven op 't wapen nog een kroon van vier Lelien, met wat grooter tussen gezette kruissen, Andere Schryvers willen de instelling op Karel V II, Koning van Vrankryk, brengen, om de byzondere hulp die hy (zyn zaken wat slegt staande) van den Koning van Schotland genoot, als daar door der Schotten goedwilligheid willende verheerlyke. Haar da- gelyks kenteken was een goude penning, daar een Distelboom op staat, met de genoemde zinspreuk: *Nemo me impune lacesset*, aan een groen lint hangende. Deze Ridderschap, als mede die van de Ru- te, is door de onrusten in Schotland onder Maria, en met de ver- andering der Godsdiens, allengs uitgestorven; maar Jacob II, Ko- ning der drie Ryken, heeft ze als een byzondere eeren-stant voor 't Schotse Koninkryk, in 't jaar 1687 den 29 Mey, weer hersteld, op 't Kasteel van Windfor, slaande daar agt van zyn voornaamste Heeren tot Ridders, bewarende 't overige getal van twaalf, tot dat- ze zamen in een gemeene vergadering daar over zouden zitten.

Eques Cardui apud Scotos.

I

21

XXII. S. ANDRIES-RIDDERSCHAP VANDE RUTE IN SCHOTLAND.

N Og een andere Ridderlijke Maatschappy (als de voorgaande, is aan de Koningen van Schotland eigen geweest, deze haar halscieraat (daar 't wapen der Koningen van Schotland ingesloten is) was twee takken wynruit met veel bladertjes, waar onder aan 't beeld van S. Andries afhing. De tyd van d'Instelling dezer Ridderschap is zeer onseker, hoewel eenige ze mede aan Achaius willen toeschryven, schoon men geen ouder bewys kan vinden, als datmen het afbeeldzel van Jacobus V. Koning van Schotland, met een halscieraat van wynruit, daar 't beeld van S. Andries ahangt ziet, en de historien zeggen, dat hy aan eenige Grooten zijns Ryks een Ridderlijk teken, daar S. Andries ahangt, gaf, 't geen buiten twyffel de Rute zal geweest zyn, nademaal zyn eigen afbeelding daar mede pronkt, welke feesten van d'Order die zelve Koning op gezette dagen met groote pragt en weytshied dedde vieren, willende zelve byzonderlijk met deze tekenen boven alle andere uitsteken; waar uit eenige pogente bewyzen dat hy de instelder zoude wezen, daar 't meerder schyn heeft dat hyze als uit de duisternis weer opgehaalt, verheerlijkt. en vermaarder gemaakt heeft. En op dat deze saak den nakomeling te meerder zoude heugen, siet men noch op de poort van 't Paleis van Lithcoën de wapens en cieraaden van deze Ridderschap zeer konstig gehouwen. De eene zyde van haar standaard was met het kruis van S. Andries, en d'andere met het wapen van Schotland gevuld. Haar staatskleed was een weytse Rok als de Parlements Heeren in haar Ryks t'zamenkomsten aan hebben; en op haar linker-schouder droegen zy een gulde kring, waar in een silver kruis, op welkes midden een goude kroon met Lelyen, op een blaauwe grond, alles met goud geboord, leit.

Eques Rutæ in Regno Scotiæ.

I 2. 22

XXIII. RIDDERSCHAP VAN S. JACOB MET HET SWAERD IN SPANJEN.

Nder de Spaansche Ridderfchappen is die van St. Jacob met het swaard (*S. Fago della Spada*) geen de geringste. De gevoelen der Schryvers wegens d'instelling zyn zeer verscheide; Eenige schryven 't begin aan Ramir Koning van Leon toe, die in 't jaar 843. op den troon klom, en dat de oorzaak van d'instelling den slag by Clavios van dien Koning tegen Abderam Koning van Cordouia, in 't jaar 844 was, en verzekeren verders, dat dezen Don Ramir den H. Jacob, op een wit paard zittende, een vendel met een rood kruis voerende, en die hem de overwinning over deze ontelbare menigte ongeloovigen beloofde, zag, en door wiens hulp hy, onder 't geroep van *Dios ayuda y St. Fago*, overwinnaar bleef, dat hy ook daar na, om deze gedagtenis te vieren en te vereeuwigen, zyn krygsknegten dat zelve kruis deed dragen, en d'order instelde, mitsgaders al zyn onderdanen tot een belofte verbond, om jaarlyks van yder bunder graan of wyn-land, een maat terw of vles wyn aan de kerk van Compostelle, daar 't lighaam van dezen Apostel bewaard word, te offeren. Andere Tydrekenaars geven aan dit gezelschap Don Ferdinand I. van Kastilien tot instelder, en brengen een aaloud voorregt, met gulde letteren geschreven in 't jaar 1030. van dezen Vorst aan 't klooster van den H. Geest te Salamanka gegeven, tot bewys by. Maar de meeste Spaansche Schryvers, en onder die de Kronyk van deze Order, brengen de hervorming, of wel de instelling zelf op Alphonfus IX, die van 't jaar 1158. tot 1214. over Kastilien heerste, ook wel op Ferdinand II. die in Leon van 't jaar 1157. tot 1188. den koninklyken scepter voerde. De oorzaak zoudē die gedenkwaardige slag *de las navas de Tolosa* geweest hebben, waar in Alphonfus de swaartdragende hulpbende 't aldereerst invoerde, nademaal te vooren nog geen krygs gemeenschappen waren, die haar goederen en levens ten besten van de kristenheid tegen de ongelo-

vige

Eques S^b Jacobi quem Hispani de la
Spata vocant.

I 3 23

vige opofferden; en dat des kardinaals Hyacynthus naarstigheid aan de Kanoniken van St. Eloy, die een Gasthuis, om de Pelgrims te herbergen, by Compostelle hadden, en volgens St. Augustyns regels leefden, mannen ter bescherming toevoegde, waar van vervolgens eenen Petrus Ferdinandus de Fuente Encalato, haar eersten Meester, de gedachten tot een krygsgenootschap ontwierp, en van Paus Alexander III. een Bulle verworf, waar in de krygers haar manier van leven, en andere zeer goede instellingen, wetten en bestiering van d'Order voorgeschreven wierd, die haar ook verbond, om de gemeene toegangen na dat Gasthuis; 't Ryk tegen der Moren invallen te beschermen, en huwelyke zuiverheid te onderhouden. Haar eerste aanwas kregen zy in de koningryken Galiffien en Leon onder Don Ferdinand, die haar de Landen van Valduerna en Villa Favila tot onderhoud schonk. Maar gelyk de Godsdienst wel de grootste hulpmiddel is om een gemeenschap te binden, wierd den Meester te rade zyn Ridderfchap den regel van St. Augustyn voor te schryven, en vereenigde zyn krygers met de geregelde Canoniken van 't klooster van St. Eloy, daar men de zaken van d'order beraadslaagde, en maakte dit tot Hoofd en zyn zetel, zo lang tot dat men een Meesterlyke verblyf-plaats zoude hebben. Met gemeene toestemming namen zy een kruys van rood laken, hebbende de gedaante van een swaard, dat zy tot haar teken gebruikten, en op een wit laken kleed; op de borst genaaid, droegen; waar van den Aartsbisschop Don Roderik Ximenez deze reden geeft, *Rubet ensis sanguine Arabum & ardet fides Caritate.* By 't Swaard voegden zy nog het beeld van St. Jacob, die met een Schelp geschilderd wierd, gelyk uit de grondbrieven der Godsdienst te Vcles te bewyzen is; dit meent men heeft 't begin gegeven aan de *Venera*, die op het goude kruis leyt, 't geen de Ridders op de borst droegen, dat naderhand op verscheyde wyze verandert is; gelyk de volgende eeuwen ons toonen, dat de Meesters haar zegel met die van de

de Zamenwoonende verschillig gehad hebben; want men vind 'er die aan de eene zyde van 't Swaerd een Star, en aan de andere zyde een halve Maan stelden,] ende Zamenwoonders gebruykte aan d'een en d'andere zyde van 't Swaert twee kleyne kruisjes. Die gebruik van de *Venera* is zo geagt geweest by 't aangroeijen van d'Order, dat Paus Alexander IV. in de Bulle, die de inzettingen bevestigt, dezelve aan niemand als aan de Ridders, Priesters en Moniken van deze Order toelaat. De aansienlykste waardigheit van deze krygs Ridderfchap is die der dertienen, die zy *las Trezes* noemen, die den Meester verkiesen, en van alle zaken, de Order rakende, raadslagen. Zy hebben de voorrang boven alle andere Bevelhebbers, en in algemeene vergaderingen gebruyken zy een swarte Mantel met een Priesterlyke Bonnet; en door een Bulle van Paus Alexander III. van 't jaer 1175, hebben zy de magt om geschil, dat tusschen den Meester en de Ridders mogt ryzen, te besleggen, zy konnen zelfs den Meester ter onderzoek noorzaken, bestraffen, en indien hy buitensporigheden aanregt, afzetten, en een ander in zyn plaats verkiesen; deze worden van de gantse Order verkoren. Na deze volgt die van *Prior*, aan wien, by affyghid des Meesters, 't bestier van d'Order vertrouwd word, en die ter verkiezing van een nieuwen Meester de dertienen beroept. Deze waardigheit is naderhand in tweën gedeelt, als den *Prior van Vcles*, en den *Prior van St. Marcus te Leon*; die beide de Bisschoppelyke Myter, en andere vercierfelen, door Apostolische toelating voeren; gelyk de Geestelyken van 't Klooster, 't kleed met de bonte Schouwermantel na 't Roomse gebruik dragen; en in 't *Collegie te Salamanca* bedienen zy haar van den Tabbert en een donker violet Schouwerkleed. De derde waardigheit in d'Order is het Grootbevelhebberschap, dat mede in een Kastiliaanse en Leonse verdeeld is. En nademaal de Order gewoon was in 't koninkryk Arragon een Stedehouder te hebben, is dat naderhand in Grootbevelhebber van Montauban verandert. Haar

twee voornaamste huizen zyn Vcles in Kastilien , en dan 't Gasthuis van St. Markus te Leon , 't een is door Alphonfus IX. in 't jaar 1174, en 't ander door Don Ferdinand aan d'Order geschonken. Welk laatste op Pauselyk goedvinden door Philips II. in 't jaar 1566. te Calera in Estremadura overgebracht is. Naderhand hebben de Ridderes, die onder deze twee voornaamste Woningen behoorden , een groot geschil over de voorrang en hooge waerdigheid gehad , waar in zy van de Kastiliaanze en Leonze Koningen gestyft wierden, yder zyn redenen op 't schoonst bybrengende , tot dat zy weer onder een Meester gebracht wierden door Don Ferdinand III. in 't jaar 1230. blyvende de twee huizen in gelyke waardigheid. Verscheiden Pauzen hebben , behalven de eerste goedkeuring , deze krygs Riddereschap bevestigt. als Lucius III. Urbanus III. Innocentius III. Honorius III. Gregorius IX. Innocentius IV. Alexander IV. Urbanus IV. Gregorius X. en XI. Bonifacius VIII. Clemens V. Sixtus IV. Innocentius VIII. Paulus III. Julius II. Clemens VIII. Julius III. en andere. In haar Standaarden voeren zy een rood kruis, met vyf schelpen , waar door zy met die van Calatrava onderscheiden worden. Te Napels in de kerk van St. Jakob der Spanjaarden vind men een Standaard , waar in een kruis van twee Pelgrims stokken gemaakt is , op de wys als dat van St. Andries , hebbende op 't midden een schelp en nog vier andere aan de mindere hoeken. Tegenwoordig voert hare Standaard aan d'eene zy het swaerdsgewys kruis van de Order , en aan d'andere zyde het koninklyk wapen van Galiffien , dat het kruis dekt, het gevest van haar degen is ook met schelpen bezet ; voorts hadden zy in haar zegel een zon aan de regter zyde van het kruis, en aan de slinker zyde een halve maan , met dit byschrift, *Sella de la Cavalleria de Sant Jago*, naderhand zyn in plaats van de Zon en Maan twee kleine kruisjes gezet , met *Sella de el capitulo de la Orden de Sant Jago*. Deze Ridderes hebben altyd als de sterkste seuuwen van 't Spaanse heit geweest; en haar eerste overwinning

winning op de Mooren was Cazeret in Estremadura in 't jaar 1171, 't welk Don Ferdinand aan Petrus Ferdinandus de Fuente Encalada den eersten Meester en de Ridderfchap schonk; 't zelve haar te beschermen gevende, alwaar den Meester oock een zamenwooning van Ridders opregte, die Ridders van St. Jacob van Cazeret genoemd wierden. Vervolgens won den Koning door hulp dezer Ridders de steden Badagoz, Buexa, Luchena, en Montemajor; die den Koning oock als een gift de Ridderfchap toevoegde. Van gelyken gaf Don Alphonfus IX. koning van Kastilien aan deze Order de landen die de Mooren ontrent Toledo bezaten, 't kasteel Alfarilla met zyn onderhorigheden, en de dorpen Estremora, Fuente duenna, Salvanes, en andere ontrent den Taag; in 't jaar 1174. gaf hy haar 't kasteel Vcles, waar op zy haar tegen de Mooren versterkten; in deze tyd trok den Meester na Romen, en verworf de opregting en goedkeuring van zyn Order: en in Spanjen wederom gekeerd zynde, hielp hy koning Alphonfus in 't bemagtigen van een gedeelte van 't Hartogdom Cantabrien, 't veroveren van Cuenca in 't jaar 1177, en trok met hem na 't Heilige Land, daar hy van den Prins Boemond, soon van Raimond, 't kasteel Vetulo met al zyn omleggende landen, uitgezonderd vier wooningen, door de Tempeliers bezeten, kreeg, nevens de kastelen Genes, en Getenes; en na den Koning Alfonsus in 't winnen van Cordova, en Sutilla, gedient te hebben, stierf na dertien jaren de Meesterlyke waardigheid bedient te hebben, in 't jaar 1184, wierd in de kerk van St. Marcus te Leon begraven, en 't volgende opschrift ziet men op zyn graf:

MENS PIA, LARGA MANVS, OS PRV-
DENS, HAEC TRIA CLARVM
COELO FECERVNT, ET MVNDO TE
PETRE FERNANDE.
MILITIAE IACOBI MAGISTER STITOR,
RECTORQUE FVISTI;

135 R I D D E R S
 SIC TE PRO MERITIS DITAVIT GRA-
 TIA CHRISTI.

Zyn dood was d'oorzaak eener scheuring tusschen de twee Huizen van Kastilien en Leon; want yder meenden dat men uit haar den Meester moest kiezen. Die van Leon kozen Don Sanche Fernandes, en de Kastiliaanze Don Fernandes Diaz. Dezen Ferdinand Diaz was een Priester, en geboren te Avila in Kastilien. Kort was deze zyn bestiering, want zynde zeer swaar in een slag tegen de Mooren gekwetst, 't geen uit zyn onervarentheid in 't handelen der wapenen sproot, leide zyn Meesterschap op 't aanraden des Konings, volgens Pauselyke toestemming, af, en leefde verders met groote lof onder de andere Geestelyke in 't klooster van St. Auditus, tegenwoordig van St. Tuy in 't gebergte van Buitrago. Door 't afleggen van 't Meesterschap van Don Ferdinand Diaz, wierd Sanche Ferdinand, door de Ridder te Leon gekoren in 't jaar 1184, en van de gantsche Ridderfchap voor algemeen Meester erkent in 't jaar 1186. Onder dezen wierd het klooster van *St. Salvador di Donas* in Gallicien aan deze Ridderfchap geschonken; de Gravinne Donna Eluisa Perez, dogter van den Grave Don Pedro, Heer van Molina, verrykten deze Ridderfchap met het Gasthuis van St. Jacob, 't geen d'Order te Toledo hield, onder den tytul van de verlossing der gevangenen, en 't geen den Meester Petrus eenigen tyd tot gemak der gekwetste gebruikt had. Dit verstrekte een spoor aan koning Alphonfus om haar de rent, die men *portades* noemt, by te zetten; en Ferdinand II. verineerde haar renten in de twee Gasthuizen van Avila en Talvera, met op d'inkomen van 't Graafschap Yegros haar eenig geld te bewyzen, om tot hulp der zieken te verstreken. 't Jaar 1186. was aanmerkelyk door 't bouwen van 't klooster van St. Eufemia de Conzolos, de plaats was aan de Hoofkerk te Burgos, waar by de Koning nog 't klooster genoemt Cervates voegde, en

aan den Meester toestond om 'er Monniken te zetten , besorgde ook een woning voor Edele Juffers , daar men de vrouwen der Ridders , die met goedvinden van haar mans zich de wereld onttrokken , ook onderhield. De gifte van Donna Berenguela Lopez , dogter van Don Lopez Diaz , Heer van Biscallia , deed het klooster door de inkomste van de landen van St. Roman bysonder in rykdommen aangroeijen. Dese voetstappen volgde Donna Sanchia Alonsa , dogter van Alfonsus van Leon , maar naderhand is die zamenwoning te Toledo , door bevel van Ferdinand en Isabella overgebracht. In 't jaar 1188. vermeerderde Tel Perez di Meneses , en Don Pedro Guitierrez 't Gasthuis van Cuenca met eenige van haar vaderlyke goederen daar dicht aangelegen , welke tot verlossing der slaven gebruikt , en kort daar na tot een bevelhebbery opgeregt , met het Gasthuis van Alarcon vermeerdert , en door Alfonsus met inkomsten bewesen wierden , waar voor hy van deze Ridderſchap door haar hulp in een groote overwinning op de Moren by't kasteel Alorcon , in 't naaste jaar bedankt wiert. De dood van desen Meester deed de dertien in 't jaar 1195. Don Gonzales Rodrigues in zyn plaats tot vierden Meester kiezen , onder desen gebeurden het dat Don Alphonfus IX. van Kastilien , en zyn neef Don Alphonfus X. van Leon den vrede braken ; die sich met de Mooren verbindende , ook zyn onderhoorige Ridders dwong om tegen den Kastiliaanten Meester te stryden , en eenen Don Gonzales Ordognes tot Meester opwierpen , waar door zy malkanderen bedurven , en aan den Koning Juref del Almaoden , een Moor , gelegenheid verschaften om dat gedeelte van Kastilien , ontrent Toledo , in te vallen , en de landen van Alcala , Vcles , Huete , en Cuenca , tot Alcazar toe te verwoesten. Hier op volgde dat de Leonse Ridders , na de vrede weer gemaakt was , in haat van den koning van Leon geraakten , om dat eenige den Kastiliaansen koning gevolgd hadden , waar op hy haar al haar eigendommen in dat Ryk afnam , en dwong na Kastilien te vertrekken , by

welken

welken Meester den Leonsen Don Gonzales zyn plichten van gehoorzaamheid had komen afleggen, en na wiens overlyden hy door het minste gedeelte der dertien tot Meester gekoren wierd, in 't jaar 1203, makende na een jaar wettelyke regeering weer plaats voor Don Suero Rodrigues, die ook binnen een jaar stervende, Don Sanche Rodrigues tot levende Meester deed verkiezen; hem volgde na een jaar Don Ferdinand Gonzales di Maragnon, een Navarrees, onder desen raakte den Koning van Kastilien, met Don Sanche Koning van Navarre, in 't jaar 1207. in oorlog; welke laatste sich met de Moren verbond, daar tegenwapende sich den Koning van Arragon met den Kastiliaan, en deze Ridderes begaven sich met haren Meester onder haren natuurlyken Heer, den Koning van Arragon, te veld, doende den Koning van Navarre groote schade. Don Diego Lopez de Haro, Heer van Biscaie, een bysonder dapper man, en van den Kastiliaan verongelykt zynde, begeeft sich vrywillig onder den Koning van Navarre, en maakt zyn volk tegen den Kastiliaan op, die sich tegen desen nieuwen inval soekende te beschermen, doet de stad Estella, die Don Lopes van den Navarrees te leen besat, door een gedeelte deser Ridderes, onder 't geleide van Don Ximenes di Lizara, bevelhebber van 't Gasthuis van Alarcon, bespringen, dog te vergeefs: om nu den Navarrees en de Moren te leur te stellen, vergaderde Don Ferdinand een groot getal Ridderes, toog uit zyn verblyfsplaats Vcles, regt op de Moren, verwoestende alles wat hem voorkwam, en de sterkten Javaloyas, Villaquercada, en Fontenar, ingenomen hebbende, voegd sich by den Koning van Arragon, en belegeren 't kasteel van Montalban; 't welk den Meester met den degen in de vuist vermeestert, die tot loon 't zelve kasteel tot een gifte van den Koning verkrygt, en stelde daar de eerste bevelhebbery in Arragon in 't jaar 1210, waar op hy korteling komt te sterven; en in zyn plaats word tot negende Meester verkoren Don Pedro Arias; in 't begin

voerde

voerde hy weinig uit, om dat hy belet wierd de Order in haar oorlogen aan te kweeken, want den Koning van Kastilien een stilstand met de Mooren aangaande, viel men in rwyffel of den Meester met zyn Ridderd daar mede in begrepen moest wesen; sommige zeiden ja, andere neen; de Ridderd, onderdanen van desen Koning, meenden sy moesten 't verbond van haar Vorst opvolgen; de andere waren van gants verschillende gedachten, om dat het tegen de instellingen van d'Order streed, tot dat men Innocentius III tot scheidsman koos, die wees dat de Ridderd niet gehouden waren eenig verbond met de ongelovige naar te komen; en Honorius III schreef aan alle Katholyke Koningen van Spanjen, dat in 't toekomende de Ridderd in geen verbonden met de Moren begrepen zouden wesen, maar haar vryheid hebben om tegen de zelve te oorlogen. Op dit besluit gingen de Ridderd in 't Koninkryk Leon, welke Koning geen bestant met de Moren had, die haar haar vrye loop in de vyandlyke Landen liet doen, na de kant van Merida, en Cazères, daar zy 't alles verwoeste; maar den stilstand verbroken zynde van Alphonfus van Kastilien, heeft de Order van S. Jacob een groot middel der overwinning verstrekt, in de groote slag die men *de las Navas de Tolosa* noemt, tegen Miramolin, Koning van Marocco, in 't jaar 1212, en waar in wel twee honderd duizend ongelovige sneuvelden, alleenlyk ten koste van vyf-en-twintig kristenen, in desen slag kreeg Don Pedro eenige wonden, die hem ten einde van vyf maanden in 't graf hielpen. 't Zelve lot trof ook zyn navolger Don Pedro Gonfales van Aragon, in de belegering van Alcazar. Don Garcia Gonfales de Candamio wierd vervolgens in 't veld voor die zelve plaats tot elfde Meester verkoren in 't jaar 1213, daar de verovering van op ons Heeren Hemelvaarts-dag volgde. Hier op maakten de Koningen Alfonso IX van Castilien met Alfonso X. van Leon een verdrag, daar den Meester mede in begrepen was. Hier wierd d'Order mach-

machtig door gesterkt, en Don Nunes Freylo di Andrada, Bevelhebber van S. Maria di Barra, bracht met zyn verdere Bevelhebbers en Ridders van de koninkryken Leon en Galiffien te weeg, dat den Koning van Leon met de Moren brak, en aan de kant van Eltramadura een inval deed, die door de overwinningen van Alcantara, Montanches, en Caseres, door behulp deser Ridders, gevolgt wierd. Ontrent dese tyd, het jaar 1214, sturf Don Alfonsus van Kastilien, en wierd doot zyn Zoon Don Henrik I in 't bestier gevolgt, die na twee jaren mede sturf, waar door Donna Berenguela, Moeye van Henrik I, en Suster van Alfonsus IX, door erffenis op den throon kwam, die, Koningin van Leon zynde, dese kroon aan haar Soon Ferdinand III, bygenaamt de heilige, overliet, in 't jaar 1216. Don Alfonsus van Leon zich de voogdyschap van zyn Soon aanmatigende, trachte met dien dekmantel zich meester van Kastiliente maken, dies kiest hy een deel van de vroomste en geachtste Ridders van S. Jacob, om hem met de wapenen tot zyn voornemen te helpen, 't geen de oorzaak van een groote tweespalt in de Order was; want zy koozen Don Martin Perez tot tegen Meester, die echter kort daar na, door een vrywillige afstand de saken weer te recht, ende Ridders tot gehoorzaamheid van den rechten Meester bracht. Naar de dood van Don Garcias wierd Don Ferdinand Perez, in 't Jaar 1224, tot Meester verkosen, onder wien weder een groote twist tussen de Ridders en geestelyken oprees, ter oorzaak van de nieuwe infettingen, of soo andere schryven, wegens de Tienden die de Geestelyken meinden dat de Ridders aan haar moesten betalen, 't geen niet zonder bloedstorten afliep, en eindelyk door den Bisschop van Sabina, Pausselyken *Nuncius*, tot haar scheidsman van weerkanten gekosen zynde beflist wierd. Dese Meester had maar een jaar 't bestier gehad; als men na zyn dood Don Pedro Alonzo tot dertienste, en na hem Don Pedro Gonzales Mengo, in de stad Merida tot veertiende Meester zag gekosen worden, daar

daar alle de Ridders by malkander vergadert waren; alwaar desen Meester haar tot een krygsbende schikte, een inval in Estramadura deed, en veel sterktens ontmantelde, waar voor den Koning Alfonsus haar de landen en Sterktens van Castrotoraf vereerde, met eenen willende dat den Meester aan hem en zyn dochters Donna Sanchia, en Donna Dalie, den eed van getrouwigheid voor hem en zyn navolgers zouden afleggen; maar na deses Konings dood, rees tusschen Don Ferdinand en d'Infante een oorlog, waar op dese Ridders eendachtig de rechten en den eed, haren Heer gesworen, willende beschermen, haar tot hulp van d'Infante wapende. Sy haar rechten voor een somme gelds aan Ferdinand verkocht hebben, had het kasteel Castrotoraf daar mede in begrepen, 't geen Don Ferdinand voorheen aanden Cardinaal Hyacinthus gegeven had tot een kerkelyk Leen; hier over wierd den Meester aangeklaagt als een die de kerkelyke goederen na zich genomen, en de kerk ontvreemt had, waar op zyn *excommunicatie* volgde; die door Paus Gregorius IX, van de zaak beter onderricht zynde, weer afgedaan en beslecht wierd; op voorwaarden, dat het bestier aan de kerk, en d'inkomsten voor de Ridder schap zoude zyn. Hier op volgde de verfoening deser Ridders met Ferdinand. Weinig hier na onder nam den koning Ferdinand den algemeenen tocht tegen de Moren, en maakte door de verbonden en hulp der Ridders van S. Jacob en Calatrava een schoon leger; de Infante sond haar broeder Don Alfonsus hoewel noch een Jongeling, met de bloem des Rijks hem te hulp, met welke macht hy tot in 't hartje van de landen, door de Mooren bezeeten, indrong, en plante sijn Standaart op de Grensen van Xerres, aan de Vloet Guadalette. Den Koning Abenhac siende in wat groote verlegentheid hy door de Christenen, en voornamentlijk door de dapperheid deser Ridders, gebracht was, schreef aan al zyn gebuur-Vorsten om hulp, die zoo spoedig en in zulken grooten getal tot sijn hulp kwamen, datze volgens de Historien wel tien tegen een waren; met welke

ke groote meenigte zy op de Christenen storten. Terwyl men nu van weerkanten met alle bedencklyke dapperheid malkanderen bestreed, verzeekeren ons de Schryvers van desen tyd, dat St. Jacob, den Beschermheer van Spanjen, sich aan dese krygsmachten, zoo wel Christenen als Mooren, vertoonde, gefeten zynde op een wit paard, en in 't wit gekleed, hebbende de Standaard met het Kruys in de linker, en een Swaard in de rechter hand, gevolgd van een groote bende Ruiters, die eveneens gekleed waren, en na de slag verdweenen, doende zulke vervaarlyke slagen onder de Mooren, dat het meer als menschelijk scheen, waar op de Christenen gemoedigd, de Mooren, die in tegendeel den moed lieten sakken, aan 't wyken, en voorts op de vlucht brachten, en onder 't geroep van *St. Jago, St. Jago, Castilia, Castilia*, het veld gantschelijk met dooden bedekten, waar onder den Koning, die men de *los Gazules* noemde, was, door de hand van Don Garcias Perez de Vargas verslagen. In 't jaar 1232. volgden de Ridders de koninklijke wapenen weder in 't veroveren van Ubeda, Medellino en Cordoua, in welke laatste den Meester stierf, latende aan zyn navolger Don Rodrik Innigues de eer om dat gantsche koninkrijk aan Ferdinand III onderdanig te maken. Op dit voorbeeld der Castiliaanse Ridders, maakten die in Portugaal en Gallicien woonden, haar naam mede roemruchtig, onder 't geleide van Pelaios Perez, Bevelhebber van dat koninkryk, door 't bemachtigen van de landen en sterkens van Alvistre, Mertala en Justuel, die haar van Don Sanche van Portugaal gewezen waren, onder voorwaarden, dat zy een zamenwooning van Ridders te Alcazar moesten timmeren. Na dezès Meesters dood wierd Don Pelaios Perez Correa, een Portugees, tot sestiende Meester verkooren, te Merida. Om dees tyd zonden Moorsen Koning van Murcia Abenhudiel zyn Gezanten aan den Castiliaan, om hem dat gantsche Rijk op te dragen, waar op den Koning Don Pelaios verkoor, om met zyn Ridders dat koninkryk voor hem in bezetting

te nemen. Hier na ondernam den koning de belegering van Jaen, de verblyfplaats des Moorſen Konings van Grenade, welke den Meester ſodanig benaaude, dat haar Koning zig vrywillig als onderdaan voor des Kaſtiliaaus voeten kwam werpen, die hem dat Koninkryk, mits jaarlykze ſchatting betalende, te leen liet. Deze overwinninge was als een ſpoor voor dien zelve Koning om Sevilien zig ook onderdanig te maken, dat hy door den Meester, en ſijn onderhebbende Ridders mede liet uitvoeren. In 't jaar 1252. ſtierf Ferdinand III. bygenaamd de Heilige, en hem volgde Alfonſus X. die den Meester Don Pelaios mede tot het bemagtigen van Andaluzia zond, die, na dat uitgevoert hebbende, een algemeene vergadering te Merida beriep, alwaar hy, na veel dingen tot voordeel van d'Order beſteld hebbende, ſtierf, wordende door Don Gonzales Ruis Giron gevolgd. Deze hielp den Koning Alphonſus in 't belegeren van Algezira, maer daar na met een goet getal Ridders door de Moren in een hinderlage gelokt, wierd van haar dodelyk gewond, hebbende zig ter nauwer nood van de plaats kunnen bergen, en ſtierf in de landen van Alcaudere. Don Pedro Munniz, Don Gonzales Martel, en na deze Don Pedro Fernandez, die andere Gonzales Matha noemen, volgden hem in de Meesterlyke waerdigheid op, in 't jaar 1284. Onder deſen Meester hebben de Portugeeſe Ridders aen 't Roomſe hof een Bulle verworven, op voorwenden dat den Kaſtiliaanen koning geen behoorlyke zorg voor haar droeg, om zelf een Meester te mogen verkieſen, die men egter zeld dat Paus Celeſtyn V. herroepen heeft; 't is althans zeker dat de Portugezen in 't vervolg den Kaſtiliaanen niet hebben willen erkennen. Don Juan Oſſorio wierd na des voorgaandens overlyden van de Kaſtilianen tot een entwintigſte Meester gekoren, en van Don Diego Mugniz gevolgd, in 't jaar 1306, onder wien, de ondernemingen op de Moren weer wakker wierden; na hem wierd Don Garcias Fernandes een Portugees verheven, die 't verbond met de Meester en de Ridders van Alcan-

tara weer vernieuwde, en trokken gesamentlyk met des Konings magten vereenigd op de Moren in 't Ryk Granada, daer sy den Hoofdman Osmin verwonnen, en de rest die hem volgde op de vlugt dreven; dese Meester sig door sijne hoge jaren belast vindende, stelde de waardigheid weder in handen der Dertien, waer op Don Vasco Rodrigues di Coronado van Gallisien in sijn plaats aangenomen wierd: deze stutte den inval van Don Emanuel, Soon van den Infant Emanuel, Heer van Villena, die de landen en eigendommen van d'Order met krygsvolk verwoefte, waer tegen hy de Ridderfchap ter bescherming wapende, 't geen eindelyk door een verbond weer bygeleit wierd; en om zyn Ridders niet in ledigheid te houden, voegde sig met zyn onderdanen by 's Konings leger, die een togt tegen de Mooren voornam in 't jaar 1328. waer in zy de landen van Teba, Cannete, Pliego, en Ortixicar doortogen en wonnen; na dat Don Vasco veertien jaren d'Order bestierd en een seer groote agting in d'Oorlogen verkregen had, stierf hy; en in zyn plaats wierd Don Vasco Lopez aangesteld, die in ongunst by den Koning gerakende, met alle de kostelykheid en schatten naer Portugaal week, waer door hy van den Koning en de Dertien geoordeeld wierd misdaad van gekweste Hoogheid begaan te hebben, zoo dat hy afgezet, en Alphonsus Melendez Gusman, meest door gunst van den Koning, weer in zyn plaats verheven wierd. Deze was meer tot zyn eigen winst als des Orders eer genegen, nograns hebben zijne onderhoorige Ridders daarom niet nagelaten, veel heerlijke overwinningen te behalen; voornamentlyk in de slag van Archidonia, en 't verlossen van Silos, daar den Koning van Granada gevangen bleef, latende een zeer rijken buit voor de Ridders van S. Jacob agter. In 't jaar 1340. als Spanjen zig grootelyk van de Mooren, onder Alboazen, Koning van Marocco, die een magtig heit versameld had, bedreigd zag, verbonden zig de Koningen van Kastilien en Portugaal, om gezamentlyk die magten te wederstaan, gelijk zy ook door behulp van deezen Meester en zyn Ridders de heerlijkste

lijkste overwinninge by Bellamarino, die oyt in Spanjen gezien was, op d'ongeloovigen bevogten, waar van'er, volgens de getuigenis der Schryvers, wel tweemaal honderd duizend op de plaats bleven. Dit wierd door de belegering van Gibraltar gevolgd, daar den Meester naar een vierjarig bestier den loop van zijn glorie eindigde. In zijn plaats deed den Koning Don Alphonfus zijn eigen Zoon Don Frederik verkiezen, hebbende daar toe Pauselijke toelating wegens zijn jonkheid verkregen, en gaf hem tot medehelper Don Fernando Rodrigues de Villalobos, Grootbevelhebber van Leon, die de belegering van Gibraltar hielp voortzetten, en verbeterde gelukkiglijk d'onorder, die door deze verkiezinge veroorzaakt waren. In deeze belegering storf Don Alphonfus, en zyn Zoon Don Pedro volgde hem in de heerschappy, in 't jaar 1350. Deze zyn ingekropten haat tegen Donna Eleonora Gufman, (Boel van Koning Alphonfus, moeder van Don Henrik, Graaf van Trastamare, die naderhand Koning van Kastilien wierd, en van deezen Meester Don Frederik, zy was ook zuster van Alphonfus Melendez Gulman,) niet konnende verbergen, nam haar gevangen; en om dat hy ze de oorzaak der bitterheden tusfchen den Koning Alphonfus en de Koningin achtete, deed haar te Talavera onthoofden. Dit verbitterde geweldig haar Zoonen, die, schoon zy haar misnoegen ontveyniden, niet nalieten dat zelve te wreken. Desen Don Pedro was verliefd op Donna Maria di Padilla, ter welkers liefde hy sig van sijn egtgenoot zocht te ontslaan, die hy gevaarlijk na 't katteel van Toledo zond, onderrusschen desen groote misverstanden onder de Grooten, ter oorzaak dat den Koning al de goedereu van Don Jan Alphonfus, Heer van Albuquerque, zocht te eigenen. Deze riep daarop de Ridderfchap en Grooten tot zijn bescherming, en sloot een verbond tusfchen hem, den Meester, den Graaf Henrik, en veel Grooten, die, onder schyn van de Koningin te willen verlossen, en de regten des Adeldoms te beschermen, een magtig leger op de been bragten. Den Koning verstaande dat den Meester mede een groot deel in

deze opstand had, deed een getal Ridders vergaderen, en bragt soo veel te weeg, dat, hoewel meest uit vrees, Don Jan Garzias de Villagera tot Tegenmeester verkozen wierd, die kort daar na by Ukles in een scherpegevegt, daar sijn onderhebbend volk de vlugt nam, verslagen wierd. Hier op verklaarde zig Toledo voor de bescherming der Koningin, en riep den Meester tot hulp; dit maakte den Koning verlegen, en veinfde een algemeene vergiffenis te beloven, waar door Don Frederick verleid wierd om met den Koning te handelen, dat daar op uit liep, dat hy desselfs hand op 't kasteel van Siviliën sou komen kussen, dog kwam soo ras niet in des Konings tegenwoordigheid, of wierd doodgeslagen, dit geschiede in 't jaar 1358. Vervolgens wierd door de Ridders en Bevelhebbers, die van den Koning af hankelyk waren, Don Garzias Alvarez van Toledo tot achtentwintigste Meester verkoren, dese keur was wettig, schoon de andere Ridders Don Henrik voor Koning van Kastilien uytriepen, en Don Gonzales Mexia, Grootbevelhebber van Kastilien, tot Meester verkoren. Don Henrik de doodslagen aan sijn moeder en broeder niet konnende vergeten, reist naar Vrankryk, vergaderd daar een aensienlyk heit, en trekt met het selve, tot winning van sijn Ryk, Kastilien in; te Calahorra en te Burgos wierd hy aanstonds voor Koning verklaard. Don Pedro dit hoorende laat Toledo in bewaaring van Don Garzias Alvarez, en week in Seviliën; daar op trekt Don Henrik na Toledo, dat niet tegen zyn macht bestaan konnende, hem als haren nieuwen Vorst erkent, en Don Garzias Alvarez laat zyn Meesterschap aan Don Gonzales Mexia over, waar voor den Coning hem met de landen van Oropeza en Valdicornexa bescheukt. Eindelyk treft Don Henrik, met hulp van de gantse Ridderfchap gesterkt, Don Pedro ontrent Nagera, aan, daar hy de overwinning verkrygt, en Don Pedro self in den slag sneuvelende, hem 't besit der Koninkryken laat. Naar dese Meesters dood verkreeg Don Ferdinand Ossorio die waardigheid, met

met toelating van Paus Gregorius XVI. alsoo hy een Bastard was, doch een man van een uitstekende krygsdeugd, die naar een twaalfjarig bestier, die plaats door zijn dood, weer voor Don Pedro Ferdinando Capi di Vaca openliet, wiens plaats naar een jarige Meesterschap, door de Dertienen met Don Pedro Mugniz de Godoy gevuld wierd, die wederom naar een jaar, in een veldslag tegen de Portugezen, wegens het regt dat haar Koning op de kronen van Kastilien en Leon meinde te hebben, sneuvelde. Naar dezen wierd Don Garfias Ferdinand gekoren, maar zijn heerschappy duurde niet langer als twee jaren, en wierd van Don Laurens Suarez di Figueroa Grootbevelhebber van Kastilien gevolgd; deze schikte sich daadlyk om d'Order met beter instellingen te verciere; en diende den Koning Henrik in verscheyde veldslagen tegen de Portugezen, maar zich weer tot de eerste instellingen wendende, wierd van den Koning algemeen Hoofdman over zijn krygsmacht gemaakt, en nam de Moren het kasteel Pruna af, bracht het gebuurschap van Theba door geduurige overwinningen ten onder, en doorliep de landen van Antequera, ontnam den Koning van Grenada de sterktens Bezmar, Setenil en Ortezica, en bekwam overal groote buit voor den Koning en d'Order, en om dat zijn Godsdiens niet minder als zijn krygsdeugd zou uitstekende, stichte hy te Seviliën een Zamenwooning voor ses Geestelyke, waar van den Overstenden naam van *Prior* voerd, met goedvinden van Paus Benedictus XIII. onder den naam van St. Jacob, hy stierf naa een bestier van twee en twintig jaaren. Na zijn dood wierd Don Garfias Fernandes de Villa Garcia Grootbevelhebber van Kastilien verkoren; maar dezen wierd door de macht van d'Infant Don Ferdinand van Arragon, die Kastilien bestierde als voogd van zijn neef Don Jean III, daar in gestuit; hy deed de bevelhebbers en de Dertienen te Bezerril vergaderen, diedan Henrik Infant van Arragon tot haar vyfendertigste Meester kosen in 't jaar 1409. De eerste en voornaamste daad die deze deed, was dat hy ziju

neef Don Jan II. van de verdrukkende Grooten gewapender hand verlostte. Naderhand de Grooten, weer samenspannende sogten den Koning op haar zyde te krygen tot nadeel van den Meester, die sijn Hertogdom Villena ontnomen wierd, en gedwongen sijn wapenen af te leggen, en naar veel raedslagen in de gevangenissen geworpen; sijn beschuldiging was, dat hy met den Groot-stalmeeester van Castilien, de Moren tegen den Koning Don Jangeropen had, maar sijn onschuld door de bekentenis van den Geheimschryver van den Groot-stalmeeester blykende, wierd wederom in vryheid, en 't bezit van sijn staten hersteld. Naderhand wierd hy van sijne vyanden weer beklad, en raakte by den Koning in misvertrouwen, die hem daar op al sijn staten en goederen ontnam, en sijn Meesterschap aan Don Alvarez de Luna, sijn groote vyand, toevertroude; waar op hy na 't hof van Arragon vlugte daer hy, als mede, van den Koning van Navarre, volk en wapenen verworf, waar mede hy den Koning van Kastilien meendet tot herstelling te dwingen; dog naar veel slagen en landen van den Koning gewonnen te hebben, wierd hy van des Kastiliaens volk, in een veldslag by Olmedo in 't jaar 1445. overwonnen en gekweeft, waar van hy overleed, naar sesendertig jaren die waardigheid bekleed te hebben. Don Alvarez de Luna, zynde een Basterd van Don Alvarez de Luna Grootgeheimschryver van Koning Henrik II. die de meeste moeilijkheden tegen Don Henrik, verwekt had, wierd in de Meesterlyke waardigheid gehouden en bevestigt, te Avila; om dat hy van den Koning verkoren was, hoewel in onwil van veel Ridder, die soo een onrechtvaardige verkiezing niet konnende lyden, en ziende dat Roderik Manriques, een der Dertien en Bevelhber van Segura, bereids door tussenkoming van den Koning van Navarre als voorgeschikte Meester, gekoren was; versamelden haar onder de bescherming van Don Henrik desselfs zoon, en stelden haar tegen Don Alvarez. Dese, die midderwyl 't gezag dat hy had misbruikende, so in d'Order,

als

als by den Koning, wierd aangeklaagt, misdaad van gekwetste Hoogheid begaan te hebben, 't geen hy met zyn bloedt op een Schavot moest betalen, en zyn hoofd wierd twaalf dagen lang tot een voorbeeld op een spiets ten toon gesteld, naar een bestier van acht jaren. Naar zyn dood verkreeg Koning Jan 't bewind van de Order voor sijn zoon Alphonfus in 't jaer 1453. als leven en dertigste Meester, welke waardigheid, Don Henrik sijn broeder waarnam tot der tyd toe dat Alphonfus tot behoorlyke jaren gekomen zoude zyn, als Don Henrik I V. na de dood van Don Jan tot de kroon kwam, leide hy voor 's Ryks welwelen, die staat af, en bragt dezelve op Don Beltram della Cueva, groot gunsteling van den Koning, en dese was door een Paufllyke Bulle daar toe bevestigd in 't jaar 1462, maer de andere Ridders deze wyze van aanstellen niet konnende verdragen, vertoonden aan den Koning, dat het geen reden was dat Don Alphonfus sijn Meesterschap affeide, en 't zelve op een ander bragt; waar op den Konink Don Beltram bewoog het zelve weer neer te leggen, hem in de plaats met veel landen en inkomsten beschenkende, waar op Don Alphonfus weer tot sijn voorgaande Meesterschap keerde, volgens een Bulle van Paulus II. ter verfoeking van d'Order, en des Konings Henrik. Maar andere onlusten scheenen weer op te komen, die door de dood van Don Alphonfus verdweenen. Hier na verkoren zy Don Jan de Pachieco, Marquis van Villene, onder wien de Order eer vermindert als vermeerderd is; en haar schatten en rykdommen, die over groot waren, zyn ook oorsaken van haer verval geweest. Na deses dood wierd Don Diego Lopez Pachieco des voorgaandens zoon, door de meeste der Dertienen voor Meester verkozen, die van Leon kozen Don Alfonso di Cardenas; de Dertienen en bevelhebbers te Ukles, verheven Don Roderik Manriques Grave van Paredes, en bevelhebber van Segura. Den Katholyken koning Don Ferdinand V. en Isabella, hebbende van den Paus Alexander VI. 't bewind van d'Order voor haar verkregen, konden de

zaken noch niet naa haar wil te rechte brengen , ter oorzaak van de bysondere ftrydigheden die zy noch in 't Ryk hadden , gedoogden niet alleen deze dubbelde verkiefing , maar zelf een fcheiding van d'Order onder twee Meesters , waar van Don Roderik de zyde des Katholyken Konings , en Don Diego die van Joanna , dochter van Henrik IV. volgde. Waar door Don Ferdinand fwaate oorlogen had eer hy zijn Troon kost vast stellen. Don Roderik na dat hy verfcheide tekens van dapperheyt , bysonderlyk in 't bemagtigen van Heufcar van de Moren , gegeven had , ftierf in 't jaar 1477. waar door Don Alfonsus di Cardenas in 't bezit van Meesterschap bleef , en om dat hy den Koning Ferdinand in veel voorvallen , voornamentlyk tegen de Portugefen en zijn regentrefter Johauna , gediend had , zoo stond den Koning aan hem vrywilliglyk af de beftiering van d'Order , hem door den Paus verleend ; zelf de vergadering te Ukles bevestigde hem in 't jaar 1477. Hy wierd weinig daar na als algemeen Hoofdman tegen de Portugefen gefonden , en verwon de zelve in een groote veldflag , en nam den Biffchop van Evora met veel der voornaamfte Portugeeffe Edelen gevangen , waar op de vrede volgde. Hier na den Koning fich meester van Granada willende maken , bediende fich weer van defes Meesters dapperheid. Gedenkwaerdig was de Feest die den Koning en d'Order te Toledo op defen tocht hield , daar den Meester met ruim vier honderd Bevelhebbers en Ridderf vergadert waren in jaar 1480 , alwaat den Meester van den Koning verfocht , dat hy hem den Standaard van d'Order liefde te geven , volgens 't aaloud gebruik , die na dat de Miffe gedaan was van den Priefter gefegend wierd , waar op den Meester met al de Ridderfchap in rang gaande met haar staatzy kleederen aan , fich vervolgens op de knieu voor den Koning wierpen , den Standaard uit zyn handen ontfong , en na defelve gekuft hebbende , afscheid nam en te veld trok , daar hy veel overwinningen behaalde , maar wierd van de dood verrast in 't jaar 1499. waar door den

Mee-

Meeſterlyken Stoel van de Ridderſchap van St. Iacob verviel. Keyzer Karel V. als Koning van Kaſtilien en Leon, verkreeg van de Pauzen Leo X. en Adriaan V I. in 't jaar 1522, de gantſe beſtierung van d'Order voor ſich zelfen zijn Sonen de nakomelingen Koningen van Spanjen, zodanig dat de Meeſterlyke waardigheid altyd onaffcheidelyk aan de kroon zoude zyn; en werd tegenwoordig, gelyk alle andere Spaanſe Ridderſchappen, van den Koning als algemenen Meeſter beſtierd, die nu in de Zegels van deſe Order voert, *Carolus II. Dei Gratia Hiſpaniarum Rex, Adminiſtrator perpetuus Ordinis, & Militis Scti. Jacobi de Spata.*

Verscheide Edelen door een godvruchtigen yver gedreven, hebbende in Palestynen Gasthuysen, om de zieken en gebrekkelyken te herbergen, en selfs de arme met alle nootzakelykheden, als geld, kost en kleederen te voorzien, en de dooden ter aarde te bestellen, opgerecht, maar 't nete jaar wanneer dit geschiede word van geen Schryvers aangetekent; alleenlyk vind men dat zy onder de bescherming der H. Martelaren, Cosmus en Damiaan, volgens de Regels van den H. Basilius leefden. Deze Godvruchtige instelling nam in korten tyd seer toe, en groeide metter haast tot een groot getal Gasthuisen aan, onder byzondere Regels, die Paus Johannes XX, welke op S. Pieters Stoel van 't jaar 1024. tot 1032. zat, voor goed keurde, en gaf haar een gelyk-eindig kruis, daar de Martelaren Cosmus en Damiaan op 't midden in een kring gewerkt waren, tot een teken, met den heerlyken naam van Ridders, die, als mede veel andere groote Heeren, haer goede inkomsten en renten aanwezen. Met groote glans en luister van Kristelyke barmhertigheid, zoo wel in 't helpen der ellendigen, zieken, behoefstigen, weduwen en wezen, mitsgaders 't verlossen der slaven uit de Turkse geweldenarye, heeft deze Ridderchap een geruimen tyd in Palestyne en de omleggende landen gebloeit; maar is daarna, als die landen sich niet langer van 't Turkse jok konden bevryden, gants vergaan, en uitgestorven.

Eques Martyrum in Syria.

24

XXV. RIDDERS DER H. MAAGD MARIA VAN DEN LELY IN NAVARRE.

Door de dood van Don Garfias kreeg Don Sanche, die men de Groote noemde, de kroone van Navarre op 't hoofd; die in 't jaar 1023 die deze Order instelde. Hy verkoos het Beeld van de boodichap der H. Maagd Maria in zyn Standers, om tegen de Mooren te stryden, met Lelyen omvat, als willende dat mede de onbevleete ontfangenis zinnebeeldig verstaan; het geen hy zyn krygsknegten op de borst met deze woorden deed dragen, *Deus primum Christianum servet*; en om dat hy zyn krygers te meer ter bescherming van de Kristenheid, en 't bestryden der ongelovigen wilde opwakkeren, deed hy ze den naam van Ridder van de Lely dragen. Andere meenen dat Don Garfias den instelder is geweest, en de Spaansche Historien tonen klaar dat Don Sanche, die men de Groote noemde, van 't jaar 1000. tot 1034. heerste, en dat Don Garfias VI. door de deeling, die hy van Ryken onder zyn kinderen deed, Navarre tot het jaar 1053. bezat, zo dat Sanche aan zyn vader in 't jaar 1023. nog niet gevolgd was, dienvolgens de instelling eerst in 't jaar 1043. moest geschied wesen, of volgens eenige Fransse Schryvers in 't jaar 1048. Men vind het Schild van Navarre, te weten de Gulde Ketenen op rood, met een kroon gedekt, en met de dubbelde keten van de Ridderfchap omhangen, voorzien met vyf groote letters G. den naam van Garfias den instelder betekene, waar onder aan een penning daar een Lely instaat afhangt, tot haar teken, 't geen zy ook zonder de ketenen in haar Standaarden voerden, tot den tyd van Keyzer Karel V. en François I. Koning van Frankryk. Den instelder had aan deze Ridder voor inzetten gegeven, dat zy 't Swaerd ter bescherming van de Katholyke Godsdienst tegen de Moren moesten gebruiken, en verbond haar onder den regel van den H. Basilius, tot gehoorzaamheid van haren Meester. Dezen Garfias was een uitstekend en dapper Vorst, zoo wel in de Godsdienst als in de wapenen, trekkende zyn afkomst van Garfias Ximenes den hersteller van Navarre, die dit Koningryk 't eerst van 't jok der Moren bevrydde, waar in hy van zyn nakomelingen zoo treffelyk nagevolgd wierd. Don Garfias inuvelde in een slag, die hy tegen zyn broeder Ferdinand Koning van Kastilien deed in 't jaar 1053. waar door zyn zoon Don Sanche V. op den thron kwam; onder wien deze Order in verscheide Ryken van Spanjen een magtigen aanwas verkreeg, en haar door veel giften en weldaden aan de kroon van Navarre eigen maakte. Eindelyk is, na veel onruste, zoo door de wapenen als door erffenis, Navarre ten deele onder de Fransse, en ten deele onder de Spaanse Koningen geraakt, waar door yder zig tegenwoordig het Meesterfchap aanmatigt.

Eques B. Mariæ de Liliis.

158 XXVI. RIDDERS VAN S. KATRYN,
OP DEN BERG SINAI, EN TE JERUSALEM.

 Onderlyker wyze vinden van 't Lighaam van S. Katryn, op den Berg Sinai, en de wonderwerken die dagelyks gebeurden, trokken van alle gewelten veel godvrugtige menschen daar na toe, om aldaar haar eerbiedigheid aan die heilige overblyfzelen te bewyzen; maar de ongemakken, die zy gedurig door de stropende Turken moesten lyden, waren oorzaak dat veel Edele Kristen Heeren in 't jaar 1063, 't begin gaven aan een Ridderſchap die de wegen voor de Reizende zouden beveiligen, en die onder de bescherming van S. Katryn, op de linker zyde van haar witte mantels, en in haar vanen een half gebroken Rad, met een bloedig Swaerd, zynde de werktuigen waar mede zy gemarteld was, voerden; onder beloften van den Regel van den H. Basilius te onderhouden, 't lighaam der heilige Kataryne te bewaren, de wegen voor de Reizende te beveiligen, de H. Kerk te beschermen, en gehoorzaamheid tegens haar Overſte, die uit haar gekoren wierd, te bewyzen: zy hadden dezelve order van instellinge als de Ridderſ van 't H. Graft, en wierden uyt de Pelgrims, die 't klooster op den Berg Sinai kwamen bezoeken, door de Griekse Monniken, naar 't horen der Miſſe en 't ontfangen der H. Sacramenten, op 't Graft dezer H. Maagd tot Ridderſ gewyd. Haar Teken is by tyd en wylen verandert, want men vind dat zy een rood Rad met ses speeken, daar een groot Jeruzalems kruis doorgeſlagen is, met vier minder kruizen op de hoeken droegen, als mede een ander daar een Swaerd met de punt op een half Rad staat, en in haar Vanen zag men aan d'eene 't bovengenoemde teken, en aan d'andere zyde de H. Maagd, als lydende tusſen twee Raden, afgebeeld. Tegenwoordig hebben de Monniken van S. Franciscus Order de magt, om in 't H. Graf Ridderſ te slaan, 't geen de Griekze haar mede toeigenen, en daarom iſt dat zy op den Berg Sinai, by het Rad van S. Katryn de kruizen van 't H. Graf gebruiken. Men kan niet vinden dat deze Ridderſchap met eenige Pauffelyke bevesting vereerd is, maar wel dat met het wyken der Kristen Prinſen voor de Turkze magten uit het H. Land, deze Order ook vergaan is.

XXVII.

Equites S^{tae} Catharinae.

DE groote en onlydelyke schade die de algemeene Christenheid leed, door dien de Turken alle de plaatsen en sterktens door onzen Zaligmaker en de H. Apostelen bewandelt, bezaten, was d'oorzaak dat omtrent het jaar 1095 de Kristen Vorsten door de Pausen met een heiligen yver, en medelyden bewogen wierden, om die landen den algemeenen vyand te ont-weldigen. Paus Urbanus II was d'eerste die de Vorsten door zyn gesanten, in de algemeene kerkvergadering, te Placensen, tot desen tocht lietaanmoedigen. Op 'taandringen van den Keizer van 't Oosten, en de aanradingen van den kluizenaar Peter, wierd te Clermont een andere kerkenvergadering beroepen, alwaar den Paus zelf met tranen in d'oogen zoo veel te weeg bracht, dat de Vorsten beloofden de wapenen op te vatten tot verlossing van Jerusalem en 't H. Grafs onses Heeren. De Hoofden van desen tocht waren Godefroy de Bouillon, Prince van Lotteringen, Eustatius, en Boudewyn zyn Broeder, Boudewyn del Botgo, den Graaf Reynier, den grooten Hugo, Broeder des Konings Filip van Frankryk, Robbert, Graaf van Normandie, Raymond, Graaf van Toulouse, Boemond, Hartog van Puglia, Tancredo, neffens veel andere Heeren en Grooten der doorluchtigste geslachten van Europa; aan wien en alle andere die haar tot desen oorlog wapende; de Paus in die kerkvergadering veel Aflaten beloofde, en haar met een rood kruis, & geen zy op haar klederen die yder landaard, na haar verscheidendheid, ook verscheiden van kleur hadden, zonder vaste regel, of op de borst, rechter schouder, hoed; helm, of schild droegen, volgens de wyzing van 't Clermontse kerksbesluit, dat luide: *Singulis profecturi Hierusalem Signum Crucis vel in pileo, vel in vestimentis consuerent.* In 't jaar 1096 trokken zy met een macht, die van eenige op dertig duizent, van andere op veertig duizent, ook wel van zestig duizent mannen begroot wierd, na Syrië, daar zy haar eerste opening met het

ves-

Equites Cruciatæ.

L

27

verslaan van vyftig duyzend Turken begonnen, dat door 't winnen van Nicea, Mesopotamien, en Media gevolgd wierd. 't Volgende jaar behaalden zy weer een zeer gedenkwaardige overwinninge ten kosten van meer als honderd duyzend Sarafynen; waar op Antiochien zig aanstonds den kristelyken naam onderwierp. In 't jaar 1099. wierd Hierusalem, na dat het vier honderd negentig jaren onder 't Turkze jok gesugt had, gewonnen, en Godefroy aldaar tot Koning met een doornekroon gekroont. Door dezen vierjarigen oorlog was het kristen leger byzonder verswakt, en hoefde versterking, waarom Paus Pascal II van Keyzer Henrik IV een nieuwe Kruisvaart verworf; hier op ging weer een groote vloot t'zeil in 't jaar 1101, op welkers aankomst den vyand in de belegering van Joppe de vlucht nam. De Genuesers deden ondertussen niet minder ter zee, vermeerterende Cesarea aan de zee en andere plaatsen. Met hoe grooten eendracht deze tocht ook begonnen was, kon d'oneenigheid die door Staats of winst redenen sproot, niet nalaten tot nadeel van 't gemeene best zich onder de hoofden te vertoonen. 'T kon echter niet beletten dat Koning Boudewijn in 't jaar 1105 een heerlijke overwinning op de Turken ter zee behaalde, en zijn Rijk met de Steden Tiberias in Galilea, Sidon, Accaron, de sterkte Sobal, en andere ontrent de Middellandse zee, vermeerderde. Met het veranderen der Koningen beurt dikwyls dat de zaken des lands zich verschikken. Na de dood van Boudewijn kwam Fulko van Anjou tot de kroon, en na hem zyn zoon Boudewijn III, een jongman van besondere geest, maar wiens krachten te swak tot dit gewicht waren; doch evenwel de zaken door de schrik zijns naams in staat hielt, en na wiens dood de Turken weer moed scheppende, de landen van Mesopotamien en Antiochien kwamen te verwoesten. De kristenen zich ondertussen verswakt ziende, beleden een algemeene vergadering, en beslooten na Europe weer om nieuwe hulp te zenden; daar Paus Eugenius III te Romen niet minder, als de kristenen in 't heilige Land

Land met oneenigheden geplaagt was, doch die gestile hebbende, zond zyn gesanten aan Louis VII Koning van Frankryk, en aan Keyser Koenraad, haar vermanende, dat zy uyt Frankrijk en Duitsland zoo veel volk zouden op de been brengen als 't mogelijk was; en beroept daar op een algemeene kerkvergadering te Chartres in Frankryk in 't jaar 1146. daar de derde kruisvaart beslooten, en welkers beleid aan den H. Bernardus toevertrouwt wierd, maar die zyn onbekwaamheid voordragende, ging in alle bygelegen landen het volk door zyn gebeden en redenen tot dien tocht opwakkeren. Hy beleide ook een andere kerkvergadering in tegenwoordigheid van den Paus, Koning Louis, Eleonora zyn vrouw, en meer andere Vorsten, te Vezelay in Bourgogne, daar hy haar verplichte een nieuwe Kruisvaart aan te vangen. Van gelyken deed Keizer Koenraad in 't jaar 1148; waer op zy met een machtige vloot vertrocken, dog niet zeer voorspoedig; zy lande in Syrien, en met de macht van Keyzer Konradyn vereenigt, vonden de zaken door de tweespalt der Vorsten heel slecht gestelt, en de kristenen door tweedracht, honger, armoede, en pest zeer vermindert. De Grieken die haar dan met de Latynen, en dan weer met de Duytze verbonden, besprongen Rogier, Koning van Sicilien, waar door den Keyzer en den Koning van Frankryk gedwongen waren weder in Europe te keeren; zoo dat de gewonne landen in Syrien haast ten prooy wierden van Nuradin en Saracon, Oversten der Turken en Sarasijnen, van Damascus, en van den Sultan van Egypten. 't Verliezen van Mesopotamien en Aleppo waren de droevige uitkomsten van der kristenen twiift, waar door Æmilius, Aartsvader van Jerusaleem, en de twee Grootmeesters der Tempeliers en van S. Jan, haar Gesanten na de kristen Vorsten in Europe afvaardigden, om haar gevaar te kennen te geven. Deze droevige toevallen raakten 't hart van Paus Alexander III, die zich in 't jaar 1180 bevytigde om een nieuwe Kruisvaart te bevorderen; doch kon dit voor zyn dood niet te weeg bren-

brengeu; maar Lucius III spaarde geen vlijt om die zaak te bevorderen. Hy schreef aan de Koningen van Vrankryk en Engeland, en bracht het zoo veer datter te Londen een vergadering gehouden wierd, waar in men een nieuwe tocht na 't H Land vast stelde; maar bleef door opkomende oneenigheid dier twee kroonen achter. Urbanus III zocht door alle middelen de gemoederen der kristen Vorsten te bevredigen. doch te vergeefs. Middelerwyl door deze oneenigheden, en den oorlog tussen Guido, Koning van Jerusaleu, en Raimond, Grave van Tripoli, zag men Saladyn (door een kwalyk te vreden Tempeliers Ridder opgemaakt) de Stad Ierusalem in de maand van October 1187 weer innemen, ten kosten van meer als twee hondert en twintig duizent inwoonders en krygsknechten, waar onder een groot getal Tempeliers waren, en den Koning bleef zelve gevangen. Het verliezen van deze Stad wierd door de Steden Laodicea, Ptolemais, Barut, Tiberias, Ascalon, en andere plaatzen gevolgt, en de overige kristenen gedwongen naar Tyrus, Antiochien en Alexandrie te wijken. Dit was een doodsteek voor den Paus, die van hartzeer stierf; en Clemens III wierd in zyn plaats verheven, deze vermaande de kristenen weer zeer nadrukkelyk tot een vierde tocht, die in 't jaar 1188 uitgeroepen, en met een algemeene yver aangevangen wierd. Willem, Aartsbisschop van Tyrus, gaf zelf het kruis aan de Koningen van Vrankryk en Engeland, en veel der voornaamste Grooten, te Gesors. Keyzer Frederik Barbarossa deed den Sultan Saladyn aanzeggen dat hy de stad Ierusalem en de Heylige Plaaizen voor den eersten November aan de kristenen zou hebben weerom te geven, of dat hy hem zyn gantse land zou komen verwoesten. Middelerwyl rezen weer groote oneenigheden tussen de Koningen van Vrankryk en Engeland die de Paus te vergeefs zocht by te leggen. Keyzer Frederik liet daarom niet na met hondert en vyftig duizend strijdbare mannen na 't Oosten te trekken, die by onder de voornaamste hoofden in een land en zeemacht

ver-

verdeelde in vyf-en-vyfzig ſchepen, in 't jaar 1189, welke volkeren hem door de Koningen Philips II van Vrankryk, Richard I van Engeland. Eduard, Hartog van Bourgogne, Henrik, Grave van Champagne, Thibaut, Grave van Blois, en veel Biſchoppen, Abten, Keyzerlyke, Franſe, en Engelfe Baronnen, bygezet waren. Hy land in 't jaar 1190, en begon ſijn overwinningen met de neerlaag van Melig. zoon van Saladyne, en kreeg vier Vorſten gevangen, 't welk geſchiede op den tweeden Pinxterdag, en den Hartog van Suaben voorttrekkende, voegde hier by de overwinningen van Cogni. Noch ſloeg den Keyzer twee duyzent Turken op de vlucht, en tot grooter ondernemingen toefſtel makende, zich in de vloet Salphbaden willende, verdronk tot groote droefheid der kristenen. Den twist tuſſen Vrankryk en Engeland duurde noch, den Koning van Vrankrijk ontbood zyn volk weer t'huis, hebbende niet anders als 't innemen van Akre uitgevoerd; 't welk den Koning van Engeland verplichte, voerende den tytul van Koning van Jeruſalem, om een verbond met den Sultan van Egypten te maken, en zyn volk van gelyken weerom te roepen. Aan Frederik volgde zyn zoon Henrik VI, die onder Coenraad, Biſchop van Hildesheim, een machtige vloot na Syrien zond, en die in de haven van Akre ankerde. Dit verkwikte de kristenen aldaar wel iets, maar kon haar niet volkomen helpen. Ondertuſſen ſchreef Innocent III de vyfde Kruisvaart uit, hier op togen Boudewyn, Grave van Vlaanderen, Henrik, Graaf van S. Paul, den Hartog van Savoyen, en Bonifacius, Markgraaf van Montferrat, met een groot getal Franſe, Italiaanze, en Vlaamſe Edelen en krijgslieden na Venetien, om daar in te ſchepen, en zette het na Conſtantinopolen met twee hondert en veertig zeilen, daar den Keyzer Iſaac Angelus Flavius Comnenus van zyn broeder Alexius het Rijk ontdraayt was, en hy in de gevangenis geſmeten, de ſwelcke wederom in 't Ryk herſteld wierd, en men ging met hem een verbond aan om geſamentlyk na Syrien te trekken;

doch dit liep te leur , door dien de soldaten aan 't muiten sloegen , en een ander Keyzer op wierpen , dat met het om hals raken des Keyzers gedempt wierd , en Graaf Boudewyn van Vlaanderen hoorde men voor Keyzer van 't Oosten groeten. Ondertussen sturf Saladyn den Sultan van Egypten , ende de kristenen maakten geen swarigheid het verbond tussen haar opgerecht , met zyn broeder te houden , en waren terwyl vast bezig om malkander te bederven. Spanjen lei in deze tyd mede machtig overhoop , eensdeels door de Mooren , en ten anderen taffe de Portugees den Kastiliaan met de wapenen aan , die daarom niet naliet Roderik Ximenes , Aartsbisschop van Toledo , na den Paus te zenden om een zelve Kruisvaart te bevorderen , dieze ten eersten door gantsch Kristenryk verkondigden , ende Duitsen onder Leopold , Hartog van Oostenryk , in de wapenen bracht. de Franssen wierden gevoert door Aarnout , Bisschop van Narbonne , den Bisschop van Bourdeaux , en Thiband , Heer van Poictiers. Middelerwyl wierd Constantino-polen door de Tarraren onder haren Cham omzingelt en benaut ; en de Turken raakten in Syrien mede tegen malkander in oorlog , waar op den Paus in 't jaar 1485 een algemeene kerk vergadering te Latraan beriep ; daar de zevende Kruisvaart deslooren , en door een zeer groote macht van volk uit gantsch Kristenryk aangevangen wierd. De Vorsten van Spanjen , Vrankryk en Navarre , met de bygelegen Koningryken trokken tegen de Moren , en onverwonnen dezelve in die groote slag van *Las Navas de Tolosa* , en andere trokken na 't heilige Land ; maar de twist weer onder de kristenen haar zaet zaeiende , was oorzaak dat Andreas II , Koning van Hongaryen , met zyn volk na huys trok , zo dat Jan , Koning van Jerusaleem , geen andere hulp had als die van den Hartog van Oostenryk , ende Grootmeesters van de Ridderlyke Orders ; maar met de nieuwe hulp benden die zy onder den Aartsbisschop van Keulen , en de Grave van den Berg kregen , hernamen zy den moet , en begonnen hare overwinningen weer met Damiaten , dat na een

tweejarige beiegering overging in 't jaar 1219. Den Sultan Korrady n zich niet bekwaam achtende om zyn broeder te helpen, liet door gezanten de bemiddeling aanbieden, en beloofde te maken dat Jerusaleem weer, met dat deel van Syrien dat de kristenen bezeten hadden, aan haar herstelt wierd, die dit verwierpen, Na 't winnen van Damiaten trokken zy, op sterk aanhouden van den Kardinaal Pelagius, den Sultan na, die na Aleppo toe week, en belegerde die Stad, maar raakten door 't overvloeyen van den Nyl in een gevaar daar zy alle in hadden moeten omkomen, zooze door een verdrag met den Sultan, waar by zy hem Damiaten weerom gaven, niet gered waren Na deze mislukking was 't kristen leger machtig gesmolten; waar door den Koning Jan van Ierusalem, met den Pauselyken Gezant, en den Grootmeester van d'Order van S. Ian na Europa trokken om nieuwe hulp te verkrygen. Middelerwyl was tussen Honorius III, en Keyzer Frederik II, een vyandschap ontstaan, zoo ver dat den Paus den Keyzer in den Ban had, en dit was d'oorzaak dat dat krygsvolk, 't geen na Syrien geschikt was, zoo lang achter weeg bleef; doch dit wierd weer by geleid in 't jaar 1222, wanneer Keyzer Frederik Ialante, dochter van den Koning van Ierusalem, troude, en die kroon met haar tot Bruidschat kreeg, en na dat hy deze krygsmacht na Syrien gezonden had, trok daar in 't jaar 1228 zelfs mede heen. Op het gerucht van desen grooten toestel had den Sultan Korrady n de stad Ierusalem jammerlyk verwoest, en den Sultan van Egypten zich tegen de kristenen niet bestant achtende, nam zyn toevlucht tot handelingen, wordende hem een stilstant van tien jaren toegestaan, terwyl den Keyzer Ierusalem met de onderhoorige Steden in bezit nam en wierd in 't jaar 1229 aldaar met groote statie tot Koning gekroont; maar de onlusten tussen den Paus en den Keyzer weer wakker wordende, nootsaakte Frederik na Italien te komen, om't Pauselyk krygsvolk uit Puglia te weten Hier door, als mede de oproeren en oneenigheden die Ian Hibelin, Grave van Iasse,

en Baron des Ryks, tegen de Duitsen in Syrien aanregte, gebeurde dat een burgerlijken oorlog ontfonte, en de zaken vry wat gestremt wierden. Ondertussen Paus Gregorius weer een Kruisvaart willende verkondigen, wierd door de Europise onrusten belet. Boudewyn II, Keyzer van Konstantinopolen kwam, en drong machtig op de nood die de kristenen in Syrien, door den overval der Tartars, Turken, Sarafijnen, en zelfs Grieken leden, maakte door zyn aandringen den yver der Vorsten weer wakker, en den Paus verkondigde de agtste Kruisvaart, en verplichte den Keyzer Frederik, die door den oorlog in Lombardien belet was, om een kloek gedeelte van zyn krygsmacht na 't Oosten te zenden, waar by haar de Venetianen voegden, en Thibaut, Koning van Navarre wiert met algemeene stemmen tot leitsman van dezen tocht gekoren, die met een groot getal Edelen verzelt, in 't jaar 1239 te Marsilien scheepde, zynde met Pausselyke brieven aan de Vorsten en Grootmeesters, om haar aan te porren de vrede onder de kristenen weer vast te stellen, voorzien. Den Sultan van Egypten had ondertussen een machtig leger onder Barbakas, een stout en welgeoeffent Overste, te veld gebracht, die zich vande oneenigheden tussen de Ioanniers en Tempeliers bedienende, Gaza innam ten kosten van een groote menigte Tempeliers Ridders. Hier door wierden de kristenen genootsaakt een vrede met den Sultan van Damasco te maken, om den anderen 't hooft te konnen bieden; en met die machten wyders gesterkt behaalden zy een aansienlyke overwinning ontrent de Iordaan; doch dit diende niet anders als om Barbakas wakkerder te maken, die in der yl een veel grooter macht vergaderende, storte daar mede op de kristenen die ontrent het Meer van Nasaret woonde, en voerde den Grave van Iasse, en den Grootmeester van S. Ian gevangen weg. Hy vervolgde verders zyn overwinning, en toog na Jerusalem 't geen voor zyn macht in 't jaar 1240 gedwongen was te bukken. Hier mede bestont het Koningryk van Jerusalem slegs in de steden Prolemais en Tyrus, met
noch

noch eenige sterktens. Het gerucht van dit verlies tref-
 ten de herten van alle machten van Europa met een groot-
 te gevoeligheid, waar door den Paus zyn brieven
 en gezanten tot een negende Kruisvaart afzond,
 waar op de moeyelijkheden tusfen den Paus en den
 Keyzer weer te voorschyn kwamen, en de twisten der
 Gelsen en Gibellinen begonnen, die gants kristenryk
 in byzondere verdeeltheden brachten. Paus Gregorius
 komende te sterven, wierd Innocent IV in zyn plaats
 verheven, die beriep een algemeene kerkvergadering te
 Lions, alwaar Keyzer Frederik gedagvaard zynde, en
 niet verschynende, nochmaals in den Ban. en voor vy-
 and vande H. Kerk verklaart wierd; ook wierd daar een
 Kruisvaart vastgesteld, en Koning Louis de Heilige tot
 Leidsman verkoren, die daar op in 't jaar 1248 met een
 groote krygsmacht na Sirien vertrok, en nam ten eer-
 sten Damiaten weer in, maar de pest die zich in 't kri-
 sten leger kwam op doen, was d'oorzaak dat de ver-
 dere voordeelen voor een tyd vry wat stuyte, en den
 Koning echter zyn overwinningea willende voortzetten,
 wierd in een slag by den Nyl met zyn twee Broeders Ka-
 rel en Alfonso, de Grootmeesters, en een kloek ge-
 deelte der Ridder, gevangen. Zy in 't eerst niet hebben-
 de (op aandringen van des Pausfelyken afgezant) 't oor
 willen leenen, waren gedwongen, tot haar ender Ridder
 verlossing, de stad Damiaten weer te geven en een goede
 somme geldt te betalen, nevens een stilstant van tien jaren
 te tekenen, welke tyd den Koning bestede in 't verster-
 ken van verscheide plaatsen. Ondertussen kwam de Ko-
 ninginne Blanche te sterven, waar door den Koning ge-
 noorlaakt wierd na zyn Ryken te keren, en liet het be-
 stier van 't krygsvolk aan Lodewyk del Sarge. Innocentius
 stierf mede van hartzeer, en maakte plaats voor Urba-
 nus IV, die de kristenen weer tot een andere tocht
 zocht op te wekken, maar wierd door de dood verrast,
 en liet dat voor Clemens IV over. Ondertussen hield
 zich den Sultran niet ledig. maar besprong in 't jaar 1266
 Ptolemais, en nam 't met kracht van wapenen in, en
 twee

twee jaren daar na Iaffe en Antiochien. Terwyl waren de tweedrachten in Europa wat gestilt, door 't verheffen van Karel van Anjou broeder des Konings van Vrankryk, tot Konig van Sicilien. Dit gaf gelegenheid om in 't jaar 1269 de elfde Kruisvaart te ondernemen. S. Louis Koning van Vrankryk, die een groote krygsmacht vergadert had, en in zee stak, wierd door onweer gedwongen in Sardinie aan te loopen en te overwinteren. Ingeelyks moest Iacob, Koning van Arragon, bereits onder zeil om na Africa over te steken, weer door de ongestuydigheid der zee, te rug in zyn Ryk havenen. Prins Eduard van Engeland had zich ook met den bloem des Adels gewapend, en trok na Syrien, 't volgende jaar lande S. Louis in Africa, belegerde, na dat hy Carthage ingenomen had, Tunis, 't welck naar een hardnekkige tegenstand van vier maenden, voor zyn wapenen boog; in deze belegering verloor hy zyn zoon Ian, en de pest zich door 't leger verspreidende, rukte veel Overstens weg; hy zelf wierd van een heete koors aangetast en sturf. Hy wierd van Thibaut, Koning van Navarre, gevolgd; die uit Syrien weerom keerende, in Sicilien den geest gaf. Onderwyl verminderde der kristenen krachten allengs, en die der ongelovige namen toe. Karel van Anjou, Koning van Napels, meende de zaken van 't Heilige land te herstellen, maar hy wierd door de oneenigheden, die onder al de Vorsten gaande waren, zodanig belet, dat hy nauwelyker zyn Overstens daar kost heen schikken, en hulp van andere Vorsten was niet te hopen, door dien de Genovesen met die van Pisa, de Venetianen met den Grave van Garfia; Florensen met Reso, de Gelsen met de Gibellinen, Vrankryk met Spanjen, Aragon met Anjou, de Duitse met de Bourgognons, en de Engelse met de Schotten overhoop lagen. Dit maakte den Sultran van Egypten sterker, die in 't jaar 1289 Tripoli door de Wapenen vermeersterde, daar 't verliessen van Baruth, Sidon, en Tyrus op volgde, zoo dat het gantse Koninkryk van Jerusaleem binnen de muuren van Ptolemais slooten was, daar yder Landaard het meeste gezag wilde

voeren, van welke tweedracht den Sultan zich bediende, brak den stilstant, en belegerde die stad in 't jaar 1291. Den Koning geen kans tot weerstant ziende, verliet met de andere Vorsten en Ridders 's nachts de stad, togen te scheep weg, en verlieten met deze plaats, zynde de laatste, gants Syrien. Deze ongelukkige uitkomsten deden 't Koningryk Armenien diergelyken lot vrezen dies haar Koningen Aiton en Constans, met Kossan, Koning der Tartaren, een Katholyk Vorst in 't jaar 1297 een verbond aangingen, daar den Koning van Georgien, Hendrik, den Koning van Cyprus, ende Ridderlyke Orders van S. Ian en de Tempeliers, mede in besloten waren. Zommige tellen deze rocht voor de twaalfde Kruisvaart. 't Volgende jaar trok Kossan, als Opperbevelhebber, met een leger van twee hondert duyzend mannen in Syrien, versloeg in een gevecht wel veertig duizend mannen van Melecnaser den Sultan van Egypten. Na deze overwinning nam hy Karmel, daar hy des Sultans schatten vond, en deelde onder de krygers uyt, nam Ierusalem en verders gants Syrien weer in, dat hy aan de bescherming der Ridderschappen beval, en schikte zyn Gefanten na den Paus, om verdere hulp van de kristen Vorsten te krygen; doch in 't vervolgen van den oorlog met den Sultan kwam hy te sterven, en met zyn dood liep het alles weer te niet, en de Heylige plaatsen geraakten weer onder 't juk der ongelovigen. Deze verliezen maakte de Turken in tegendeel zo groot en onzachtelyk, dat zy haar gebied in Europa door de Ryken van Bulgarien, Boffinen, Servia, Rassien, Hongarien en Bohemen voortzette; en eindelyk door 't innemen van Constantinopolen, in 't jaar 1453 haar meester van 't Oosterse Keyzerryk gemaakt hebben; en, zint die tyd de kristen Keyzers aan die kant zoo veel werk verschaft, dat men om 't herwinnen van 't H. Land niet eens kan denken.

XXVIII. RIDDERS VAN S. JAN TE IERUSALEM.

DE Kruisvaart onder Godefroy de Bouillon heeft d'oorzaak tot het instellen van deze Ridderfchap geweest. Veel vroomen krijgshelden, die 't niet genoeg was 't geweer alleen ter bescherming van de Heilige Kerk te gebruiken, hebben dien yver noch met godvruchtige werken willen vercierē, als sy een Gasthuis voor de reizigers ontrent den Tempel Salomons, onder de bescherming van den H. Iohannes den Dooper, opgerecht hebben in 't jaar 1099, onder den Regel van den H. Augustyn. Allengs is haar getal aangegroeyt, want zy in Geestelyke en krijgs-Ridders bestaande, verdeelde haar, dat een gedeelte zich tot werken van barmhertigheid, en een andere zich ter bescherming van de reizigers, die ter besoeking van de heylige Plaatfen kwamen, zouden voegen. Gerard bygenaamt Thom, die in dat Gasthuys lange te voren gediend had, wierd van Godefroy tot bestierder van 't zelve aangestelt, en gaf aan eenige de voorschreve regels, en deed zyn geselschap swarte klederen, met een wit kruis op de borst, dragen, waar van in de historie der Geestelyke Orders meer te vinden is. Na dat Gerard dit Gasthuis negentien jaren bestiert had, stierf hy met achting van heiligheid in 't jaar 1118, en hem volgde Raymond de Puis, die van deze Ridderfchap voor de eerste Meeſter erkend word. Hy beleide een algemeene vergadering in de stad Jerusaleem, en deed daar vast stellen en zweeren de drie beloften van zuiverheid, armoede en gehoorsaamheid, op straffe van doodzonde, te onderhouden, veranderde ook het kruis, dat te voren slecht was, in een achtpuntig, willende daar mede de acht zaligheden verbeelden, 't welk zy van linnen op de borst van een swart kleed dragen moesten. In 't vervolg des tyds heeft desen Meeſter veel goede instellingen gemaakt, waar onder ook de manier van 't wapenen deser Ridders is. Zijnde van den volgende inhoud.

Magister et Armiger Equitum S^ti Jo-
annis Hierosolymitani

Statuta, & Canones Ordinis hujus, tangentes
solum primum illud Equitum genus.

Ego Raymundus Poggius. Servus pauperum Christi, & Custos Hospitalis Hierosolymitani cum prævio & bene deliberato consensu fratrum meorum. tamque totius Capituli, confirmavi sequentes articulos in Hospitali domo S. Johannis Baptista Hierosolymæ.

I.

Quilibet frater, qui in hunc ordinem suscipitur, eique nomen suum dat, tria vota servato, nempe Castitatis, Obedientiæ & spontaneæ Paupertatis absque peculio.

II.

Pro religione Christiana & Cultu divino pugnato: justæ semper causæ patrocinium suscipito: injuria affectis succurrito: oppressor defendito & liberato: Ethnicos vero Infideles & Mahumetanos, (ad exemplum Mackabæorum, qui hostes populi Dei persecuti sunt) expellito: omnibus virtutibus Christianis incumbito: viduas & orphanos tuetor. Violatores hujus Canonis temporali & æternæ pœnæ subjacento.

III.

Illis diebus & conventibus, quos statis temporibus ad singulos anni quadrantes observare solemus, regulam hanc præsentibus omnibus fratribus prælegito:

IV.

Quicumque ære alieno obrutus vel jure servitii aliî cuiuspiam graviter obligatus est, in hunc ordinem non recipitor. Et si quispiam ad susceptionem Crucis spem à fratribus acceperit, nihilominus antequam vestiatur habitu Equestri, an forsitan nomen suum jam aliî alicui ordini dederit? & an à conjugij & debitorum civilium vinculis se obstrinxerit? primo interrogator.

Nam

Nam posito casu, quod unum illorum ita sit, non potest in Ordinem hunc assumi.

V.

Veste pulla Equestri induitor, eaque in sinistro latere notata signo Albæ Crucis: hæc ordinaria, quasi Pacis toga esto, tempore autem belli, ubi ad pugnam itur, idem habitus rubri coloris alba cruce munitum sagum esto.

VI.

Nemo qui non sit ex legitimo toro natus, ad Ordinem admittitor, exceptis Generosorum & Illustrium Dominorum naturalibus, & si tamen talium mater non fuerit mancipium.

VII.

Excluditor etiam planè ab hoc ordine quicumque ex Ethnica familia, ratione parentum, progenitus fuerit, nempe ex Maranis, Iudæis, Saracenis, Mahumetanis, Turcis & consimilibus, quod intelligendum etiam de Principum talium liberis, illustri licet loco natis.

VIII.

Eodem modo nulliquicumque alicui alij Ordini fidem suam professi fuerint, vel matrimonio devincti sint, vel homicidium aliave flagitia enormia perpetrarint, ad ordinem admittuntor.

IX.

Ad minimum tredecim annorum ætatem habeto quisquis desiderat in ordinem recipi, sanitate, robore, & intellectu integer: laborum item & ærumnarum patientia atque morum nobilium honestate præditus esto.

X.

Ante susceptionem Ordinis nobilem prosapiam suam coram quibusdam, a Priore & Capitulo ad consuetum conveniunt deputatis, decenter probato. Nam qui semel receptus fueris, ab omni postea ulteriore sue
fir-

*stirpis vel antea vitæ examine liber esto & immu-
nis.*

XI.

*Cultui Sacro omnes fratres sedulo vacanto, & loco
Septiborij consueti (sive horarum Canonicarum) inter
Regulares. Centies quinquagies quotidie Orationem
Dominicam recitanto, statis jejunanto; quotannis ter
S. Cœnæ communicanto, nempe in tribus semper festis
solennioribus, Natiuitatis, Paschatis & Peneco-
stes.*

XII.

*Quicumque Eques se credit rati marique juxta vo-
cationem suam, is prius sacerdoti confiteor, & con-
scientia sic exonerata omnibus rebus suis secularibus
(testamento vel alia dispositione) valedicito.*

XIII.

*Inter peractionem sacri officii & cultus, in choro
propre ad altare ne accedunto, quo unius alteriusve de-
votione impedimento esse possent.*

XIV.

*Eo ordine, quo quisque ante vel post alterum ratio-
ne temporis inordinem ingressus fuerit, incedunto &
sedento.*

XV.

*Certis temporibus devotas circustiones institunto, in
iisque pro pace Christianorum & concordia constanti,
pro Magni Magistris & totius sui ordinis benedictione
Deum invocanto.*

XVI.

*Pro quovis defuncto Equite triginta Missæ exequia-
les celebrantur: in cuius rei memoriam, quilibet E-
ques ardentem cereum cum denario offert.*

XVII.

*In Conventu toto tempore Adventus & Quadragesi-
mæ conciones habentur.*

XVIII.

XVIII.

Nulli hominum in terra se juramento obstringunt: nullam nauem bellicam absque consensu & praesensu Magni Magistri instruunt: bello exorto inter duos Christianos Principes, neutri parti adherent, sed omnem lapidem inuento quò his componi & pax inter illos stabiliri queat & c.

Engelyk deze Order dagelyks aangroeide, hebben de Pauzen van haar kant mede yder willen aanmoedigen om 't swaard voor de Kristenheid onder dese Ridderſchap te dragen De eerste goedkeuring is die van Gelafius II, in 't jaar 1118, en de tweede van Calixtus II, van 't jaar 1120, en dan noch die van Honorius II, 1125, Lucius II, 1144, Eugenius III, waar by den regel, mantel, 't kleed, en het kruis bevestigd word; Lucius III, en meer andere. Deze Order is door Raymond de Puis gedeeld in Ridders, Kapellanen, en dienende Broeders, de twee eerste voeren 't kruis van d'Order, maar de dienende een ander, dat slechts drie vleugels heeft. Zy hebben voor standaard een wit kruis op rood, volgens de goedkeuring van Innocent II, in 't jaar 1130. Als den Kalif van Egypten den oorlog tegen Boudewyn de tweede, Koning van Ierusalem, een zeer goed vriend van den Meester voerde, sprong die den Koning met zijn onderhebbende Ridderſchap by, en verlostte hem van een hinderlage die Gaffi, een Turks Vorst, om den Koning te verrassen, beleid had, waar in 't meeste deel der vyanden aan stukken gehakt wierden. In 't jaar 1122 joeg den Koning, door hulp van den Meester en Ridders Doldelkwin, Koning van Damascus, die zich met de Arabiers verbonden had, op de vlucht. In de belegeringen van Tyrus en Affa brachten deze Ridders geen kleine hulp toe, gelyk in 't jaar 1126, als zy van den Koning Boudewyn geroepen, op den Koning van Damascus, in 't veld van Magiscfar storten, en op den zelyen een heerlyke overwinning behaalden. In 't jaar

1133 verworf den Meester van Koning Fulko van Anjou de stad Bersabea tot loon, om dat zy deze plaats zoo kloekelyk beschermd hadden, waar van de inkomsten tot voordeel van de Ridderfchap zouden strekken. Als Koning Alfonsus I van Arragon zonder kinderen was gestorven, had hy de Ridderfchappen van S. Ian, de Tempeliers, en die van 't H. Graf tot erfgenamen gelaten, waarom den Meester na Spanjen trök; en maakte met den Grave van Barcelona een verdrag, dat zoo hy zonder kinderen kwam te overlyden, dat die Staten dan aan d'Order zouden komen; en dat zy in alle Steden dieze van de Moren wonnen, twee altydblyvende Rid-ders zou mogen houden om de zaken van d'Order waer te nemen, onder beloften van altyd tegen de Moren onder een *Prior* te ftryden dat zelve verdrag wierd ook met de Tempeliers, en die van 't H. Graf gemaakt; in den naam van Koning Fulko van Anjon: 't geen alles door Anastasius IV, voor goed gekeurt wierd. Hier na trok den Meester weer na Jerufalem, en hielp den Koning in 't verwinnen van 't kasteel van 't Dal van Moses, 't verlossen der kristenen van Mesopotanien van 't jok van Nuradyn en 't belegeren van Afcalon, waar voor den Koning aan d'Order verscheyde steden, landen, en sterkten in de streek dier stad vereerde. Zelf Paus Lucius II heeft haar vroomheid begunftigd met verscheide bevrydingen, 't welk oorzaak van een schandelyke twift was; want den Aartsvader en de geestelyke meynende benadeelt te zyn, morden hier tegen, en 't liep zoo hoog dat men tot de wapenen kwam, en malkander aantafte, 't geen echter door die zelve Paus weer bygeleit wierd. Ondertussen belegerde Sultan Nuradyn de stad Seucia, die zich wakker verweerde, tot dat de kristenen haar machten byeen getrokken hebbende, waar in den Meester de voortocht voerde, die plaats kwamen ontzetten, verslaande 't heir der Sarasynen, en dreven Nuradyn en Sarracon op de vlucht. Dit was de laafte daad van Raymond de Puis, die na een twee-en-veertig jarig bestier, in hoogen ouderdom, aan een korte ziekte stierf in 't Jaar 1160. Tot tweede Meester wierd

wierd Ogiet van Balben, en naar hem Arnoud du Comps verkoren; onder deze rees den oorlog tusschen den Calif en de Koning van Jerusaleem weer op in 't Jaar 1160. Aanstonts verzamelde den Meester zyn Ridder en krygsknechten, en vervoegde zich by den Koning, en na de Turken op de vlucht gedreven te hebben, belegerde, en wonnen na een harde tegenstand de stad Balbeis. Daar na kwam een verwydering tusschen den Kalif en Sarrakon, terwyl verbonden haat de Tempeliers tot bescherming van den Sultan, met buitensluiting van den Koning en Meester. Deze staat kundige streek beletten daarom niet, dat den Koning met den Meester gevoegd, in een klein handje vol volk een zeer deftige overwinning behaalde, waar op een voordeeling vrede voor de kristenen volgde. Na dezès Meesters dood koosen zy Gilbert Assaly, een Engelsman; deze volgden met zyn Ridder den Koning van Jerusaleem enden Keyzer van Constantinopolen, in 't veroveren van Egypten, met zulk een yver, dat hy zyn schatkist leeg maakte, en noch wel honderd duizend ducaten op renten nam. De stad Balbeis waar in handen der Sarasynen zynde, wierd door den Meester met geweld hiernomen, slaande 't meestendeel van 't krygsvolk dood, en maakte de rest tot slaven, waar onder Malacazan, zoon van den Sultan, en noch een Neef van hem waren. Van hier rukten de kristenen voor Cayro, en brachten den Sultan zoo ver dat hy den Koning twee millioenen goud ducaten beloofde, waar voor hy de belegering opbrak. Den Sultan die in de uiterste verlegentheid gebracht was, zond zyn gezanten aan Nuradyn I Koning van Damasco, zyn grootste vyand, om te handelen; deze zond in alle spoed onder zyn Overste Sarrakon zyn volk na Balbeis, dit nootsaakten de Kristenen die Stad te verlaten. Den Meester deze ongelukkige voortgang ziende, leide zyn Meesterschap in een algemeene vergadering af; na dat hy de Order met honderd duizent ducaten belast had, en trok na zyn Vaderland, doch verging met zyn gants huysgezin op zee. Uit Spanjen waren ondertussen beter tydingen gekomen,

want daar hadden de Ridders onder Koning Alfonso II van Arragon verscheide Steden van de Mooren genomen; waar voor zy de Stad Kaspo tot een gift gekregen hadden. Broeder Kaste wierd tot opvolger verkozen, maar stierf kort; en men stelde Joubert in zyn plaats tot zesde Meester. Dit was een wakker man, en aan wien, nevens den Meester des Tempeliers, den Koning 't bestier des H. Lands, als hy na Constantinopelen moest verreizen, tot zyn wederkomst toe vertrouwde. Zyne eerste werk was de misverstandenen onder de kristenen weg te nemen. Daar na verlostten zy de Stad Arach, die door den Sultan Nuradyu belegerd was en sloeg de zelve daar voor van daan op de vlucht. Hier na in 't jaar 1173, stierf den Koning, en zyn Zoon Boudewyn IV kwam in zyn plaats; deze ziende dat Saladyu, Sultan van Egypten, Neef en Opvolger des voorgaanden: zich vast door de wapenen meester van 't Rijk Damascus maakte, begon te vrezen dat als hy in dat Rijk tot zyn oogwit gekomen was, te sterken vyand voor de kristenen zou wezen, hy ontbood de Meesters van S. Jan en de Tempeliers, en beraadslaagde met haer om gezamentlyk de Wapenen tegen hem op te vatten, en in 't Ryk Damascus te vallen, 't geen zy uitvoerden, en na het omleggende Land verwoest te hebben belegerden en namen de Stad Abedegen weg, verwoestten en stroopten verders in de Landen van Saladyu tot aan de Grensen van Kamela, en groot Caesarea, ten kosten van een grootenigte vyanden. Ontrent dese tijd wierd door 't afsterven van Joubert, Rogier de Molins tot Meester aangesteld; deze deed aanstonts zyn best om de strydigheden die tusschen den Vorst, den Aartsvader, en de Geestelykheid van Antiochien sweefde, te stillen. vermeerde zyn Ridders en krijgs-volk, en die gevoegt hebbende met de machten van den Prins van Antiochien, trok Arabien in; het hout van 't kruis ons Heeren, als haar standaard, voor uit dragende, hier ontmoete zy 't heir van den Sultan, en vielen met zulk afgrijselyk geweld op zyn leger aan als men noch oyt in 't H. Land gezien had, tot dat des

Sul-

Sultans macht gescheurt en in stukken gehakt, de vlucht moest nemen; hy zelve week naar Egypten; en de Kristenen trokken voort na de grensen van Bosra, wonen de Jordaan, en latende de Berg Libanon ter linker zijde, verwoeften veel landen en sterktens tooraan de stad Damiaten toe. Van d'andere kant zat den Sultan mede niet stil, maar maakte zich meester van veel Steden en plaatsen in Mesopotamien, byzonder van de Hoofdstad Amida; door verraad des Bestierders, mede van Aleppo, en dreijgde het Rijk Jerusalem, met roof en plondering. Koning Boudewyn, die ondertussen met melaatsheid geplaagt was, en onmachtig desen vyand te wederstaan, zond, op raad van den Aartsbisschop van Tyrus, en den Aartsvader van Jerusalem, de Meesters van S. Jan en der Tempeliers voor Gezanten na Europa, doch brachten niet anders als goede hoop van onderstant mede, en een Bulle van Paus Lucius III, door dewelke hy 't Gasthuys onder de bescherming van den H. Stoel ontving, en ontfloeg haar het oordeel van alle *Prelaten*. Eindelijk stierf Boudewyn IV; en Boudewyn V, zyn zusters Sibilles zoon, wierdt in zyn plaats tot Koning gekroond. Deze Sibille had in tweede Huwelyk genomen Guido Lusignan, die naderhand tot Koning gekroond wierd, dit speet den Grave van Tripolis geweldig, en verbond zich uit spijt met den Sultan tot groote schade der kristenen. Den Sultan door dit verbond een vrye doortocht door den Grave zyn landen hebbende, wierp zich met een ontzachlyk leger voor Ptolemais, dat kloekelyk door de twee Meesters van S. Jan en de Tempeliers beschermt wierd; echter waagden de Turken een algemeene storm op den eersten Mey des jaars 1187, die niet alleen kloekelyk weerstaan wierd, maar de Ridders vielen zelfs uit stad op des Sultans leger aan, en zich in twee deelen gedeelt hebbende, noorzaakte hem te vluchten; in dezen uitval sneuvelden den Meester Molins, en in zyn plaats kwam Garnier van Napels, die datelyk zyn macht met die van den Koning Guido Lusignan vereenigde, om de stad Tebbaria te ontzetten, maar wierden door den Grave van Tripo-

lis in een hinderlage geleyd, daar een groot getal kristenen verslagen wierden; den Koning zelve met den Meester der Tempeliers wierden gevangen, en den Meester Garnier bleef dood na een twee maandig bestier op den 14 July 1187. In desen slag sneuvelde van de Ioanniters en Tempeliers ontrent duizend en twee hondert Ridder, de rest wierden als slaven gevangen, en daarna voor de oogen van Saladyn onthalt; den Koning werd het leven geschonken, en op desselfs voorbidden ook aan den gevangen Meester. Van de bedroefde overgeblevene Ridder werd broeder Ermengard d'Aps, een Fransman, tot negende Meester verkooren, slecht was den toestand der kristenen te dier tyd, zijde den Koning en den Meester der Tempeliers gevangen; echter schiepen zy onder desen Meester weer moed, en bewezen haar onderdanigheid aan de Koningin Sibilla; maar Saladyn door zyn overwinning stout zynde, plante de belegering voor Ptolemais, dat van Bescherming en alle hulp ontbloomt, zich naar twee dagen op gaf. Dit voorbeeld volgde die van Barut en Biblio, met het gantsche land van Sidon af tot Ascalon toe. Saladyn wyders zyn geluk voortzettende, vloog met een macht van vijftig duizend paarden, en hondert duizend voerknechten belegerde Ierusalem. 't Was onmogelijk voor den Meester en de Tempeliers Ridder de bevreesde gemeente te stillen, die haar leven tegen zyn geluk niet dervende wagen, gedwongen waren de Stad op voorwaerden van met zak en pak te mogen uittrecken, na een beleg van veertien dagen, opgaven, en trocken na Tyrus, en de ongelukkige Koningin week met vier kinderen na Ascalon. Van hier rukte Saladyn voor Tyrus, dat te water en te land benauwende, maar door de Ridder dapperlyk verweert werd, tot dat zy door een hulp vloot van veertig galeyen, onder Margarito Cattalano, die van Willem, Koning van Siciliën gezonden was, gered wierden; deze zond aenstonts een brander in de vyandlyke vloot, waar door die voor een gedeelte verbrand in de grond geboort, en de rest genomen werd: Zy vervolgden haar overwinning, lan-

de in de haven van de Stad, en met de Ridderd gevoegd, deden een uitval, en sloegen Saladyn uit al zijn werken op, een nootzaakten hem zelfs met de grootste onorder des werelds, te vluchten, latende zyn schatten en oorlogs-voorraad ten buit voor de kristenen. Aan deze overwinning hechte zy die van Antiochia en andere sterkens, en wonnen al die landen in de tyd van drie maanden weerom. De S. Jans en de Tempelier-Ridders, die onderwijl de vryheid des Konings en des Meesters verworven hadden, met den Koning gevoegd zijnde, belegerde Ptolemais, en Saladyn deed zyn best om deze stad te ontfetten; doch op't verschijnen van de de versche hulpbenden van Frederik, Hartog van Swaben, van Filips August, Koning van Vrankrijk, en Richard, Koning van Engeland, week hy in Egypten, waarna de overgave volgde op den 12 July des jaars 1191. Hier na taste den Meester d' Aps met algemeen goedvinden de sterkte van Jaffa aan, doch wierd van Saladyn besprongen, dog geweken zynde, en zyn volk weer vergadert hebbende, leverde Saladyn slag, en dreef hem op de vlucht. Eer 't voorjaar aankwam was alles weer herwonnen, wanneer den Meester te Ptolomais kwam te sterven in 't jaar 1192. De Ridderdchap trad na zyn dood weer tot een nieuwe verkiefing, en verhieven Godsfroy Duiffon tot tienden Meester; deze was niet minder als de voorgaande, en trachte met alle mogelijkheid de oneenigheden onder de kristenen by te leggen, om den Sultan gelykelyk 't hoofd te bieden. Men vergadert een raad in Bethlehem, wanneer tyding van den oorlog tusfen de Koningen van Vrankryk en Engeland kwam, waarom die benden weer na hare Landen moesten keeren, 't welk het verlies van gants Syrien na zich sleepte. Want Saladyn haar onmacht vernemende, boude zyn overwinningen op haar verdeeltheden. Richard liet het bestier van Jerufalem aan zyn Neef de Grave van Champagne, maar deze overlydende, stelden de Voriten, Prelaten en Baronnen 't zelve in handen der twee Meesters. Onderwijl namen deze twee Ridderdchappen in

Europa byzonder in magt toe. Eyndelyk de Koninginne Isabella haar weer tot een nieu huwelyk met den Vorst Almerik Lusignano begevende, kroonde hem tot Koning in 't jaar 1194, en Meester Godefroy stierf, latende Alfonso van Portugal, natuurlyke Broeder van Koning Sanche I zyn plaats door een nieuwe verkiezing innemen; maar deze willende de zaken in d'Order herstellen, en de Ridderden den toom wat naauwer toehalen, raakte by een gedeelte kwalyk te vredene in den haat, 't welk hem deed besluiten zyn waardigheid af te leggen. Hier op verkoos men Godefroy le Rat, een Fransman. In dees tyd sturf Saladyn, en zyn broeder, een anderen Saladyn, kwam in zyn plaats. De Kristenen deden ook weer een nieuwe affending van volk en wapenen. Ook sturf Almerik, Konink van Jerusaleem en Cyprus, en wierd van Godefroy le Rat in 't jaar 1206 op die zelve tijd, na een tienjarig bestier, gevolgd. Na hem wierd Guerin de Monte Acuti gekozen, die aanstons zyn vlyt aanwende om den bloedigen twist die tussen den Grave van Tripolis, en Leo, Koning van Armenien opgerezen was, te dempen; hy sprong den Koning met zyn machten by. en voerde in zyn tegenwoordigheid desselfs wapenen tot veldelging der ongelovigen; waar voor den Koning d'Order met de stad Salef, en twee andere sterktens beschonk, Ondertussen landden Andreas, Koning van Hongaryen, nevens veel Duitse Vorsten, met een groote Krijgsmacht in Syrien, en wierd destig in 't Gasthuys van St. Ian onthaald, als mede den Cardinaal Ian Colonna, Pausselyken Afgezant. Den Koning deed aan d'Order een vereering van zeshondert mark silvers, die hy op Dobach, en 't heele land tussen den Drau. bewees. Het kristen leger nu door drie gekroonde hoofden versterkt zynde, maakte een schoone macht uit, en beslooten om 't kasteel op den Berg Tabor, dat Saladyn onwinnelyk gemaakt had, aan te tasten; maar daar rees een misverstand wegens 't uitvoeren op, tussen den Grave van Tripoli en den Meester der Ioanniters; dit verveelde den Koning van Hongaryen, die daar op met zyn

zyn volk weer na na huystrok; en die van Cyprus, zyn-
de haren Koning Hugo te Tyrus gestorven, gingen mede
weg; zo dat den Koning van Ierusalem, zijnde slechts
verzeld met de twee Meesters, en den Hertog van Oo-
stenrijk, na Cæsarea in Palestina weken. Hier tim-
merde de twee Riddereschappen een zeer sterk Ka-
steel Onderwijl kwam 'er weer nieuwe hulp uit Euro-
pa, waar mede gesterkt, zy beslooten om Damiaten te
belegeren, 't welk geschiede. Den Kardinaal Pelagius
bracht oock noch versche hulp benden mede; terwijl
trachte den Sultan Melendin de Stad te ontfetten, doch te
vergeefs, en wierd met groote schade afgeslagen. De-
zen Koning, en die van Damascus, raakten hier door
machtig in 't naauw, en beloofden door gezanten, in
geval men de belegering wilde opbreken, alles wederom
te zullen geven dat de Kristenen in Syrien bezeten hadden.
Eenige Heeren waren van gevoelen men moest deze
voorwaarden aannemen, maar den Kardinaal hield het
met geweld tegen. Terwijl vergaderden den Sultan een
grootte krijgs macht, en kwam ontrent den Nyl, doch
wierd geslagen; waar op de Stad zig na een beleg van twee
jaren, by gebrek van leefstocht op gaf, in 't jaar 1219,
zijnde de meeste inwoonders door 't beleg of honger ge-
snevelt. Na 't verliessen dezer Stad week den Sultan na
Kairo, en den Cardinaal meende men moest hem vol-
gen en die Hoofdstad belegeren, schoon hem voorge-
houden wierd dat de tyd van 't jaar onbekwaam tot die
onderneming was; 't ging echter deur, en men trekt
daar naar toe, maar den Sultan een dyk aan den Nyl
hebbende doen doorsteken, bracht de Kristenen in nood
van alle te verdrinken; waar op hy haar een keur voor-
stelde, of om alle te vergaan, of Damiaten weer te ge-
ven; 't leste was men gedwongen aan te nemen tot ber-
ging van 't leven. Door middel van dit verdrag ging men
in Europe weer nieuwe hulp benden verfoeken, dog de
onlusten tusfen den Paus en den Keyzer deden die vry lang
vertoeven, eyndelyk landde den Keyzer Frederik in Syrien
met een groote macht; op welk gerucht de Sarafijnen

zo verbaast wierden, darze aan den Keyzer Ierusalem weetom gaven, die daar met algemeen goedvinden tot Koning gekroont wierd. De Ridderfchappen raakten ook weer in 't bezit harer eigendomme. In 't jaar 1230 kwam den Meester te overlyden, en hem volgde Bertrand di Texi. Onderwijl keerde de Keyzer weer na Italien, en liet het bestier van Ierusalem en Syrien aan een Steedhouder, en de twee Meesters der Ridderfchappen; maar Jan Hibelin Grave van Jaffa, maakte veel onrust tegen de Duitsen, doch veel wierden door den Meester gestilt, die eindelijk in 't jaar 1240 stierf; In sijn plaats verhieffen Broeder Guerin, die vervoegde zig, op 't aannaderen van den Sultau, en te meer door 't verliezen van Gaza, met de Tempeliersen Grave van Iasse, en leverde den zelven slag, hem dwingende na 't Meer van Nazaret te vluchten, maar hy de Iordaan overtrekkende, hervatte den stryd. noorzaakte de kristenen te vluchten, en kreeg Meester Guerin, en den Grave van Iasse gevangen, die hy kort daer naar weer edelmoedig in vryheid stelde. Hier op vervolgde hy zyn geluk, en trekt na Ierusalem, 't geen ten kosten van 't bloed van menig kristen verloren wierd. Hier naar leefde den Meester niet langer als tot het jaar 1244; in zyn plaats kwam Bertram de Camps uit het Dauphiné; Deze trachte de Sarasijnen van Antiochien te weeren, door 't zamen halen van alle zyn Ridderfchappen, krygsknechten en andere machten en met de Tempeliers gevoegt, waaght hy een slag, die hem en veel andere kristenen 't leven koste in 't jaar 1248. Na dezen verkoosen de Ridderfchappen die te Ptolemais waren, Pedro di Villa Brida tot zeventiende Meester. Ondertussen had S. Louis, Koning van Frankrijk een groote Vloot gereed, en verwittigde de Meesters dat hy zig na Damiaten zoude vervoegen, dat hy daar meende te ankeren, 't welk den Meester doet; maar die inwoonders zo een lang beleg alse te voren uitgestaan hadde, niet meer willende ondergaan, vluchte by nacht, en gaven de Stad aan 't vuur ten besten. De eerste die in de Stad traden waren de Meester en den Grave Robbert van Artois,

tois, broeder des Konings. Na 't blussen van den brand vond men een aansienelyke buit. Hier van daan trokken zy (hoewel tussen des Konings en des Paus Afgezant eenige onlust ontstaan was) na den Nyl tegen den Sultan, die haar na eenige schermutselingen, waar in zy 't altyd te kwaad hadden, den vrede beloofde op voorwaarden datmen de H. Plaatsen tegen Damiaten zoude ruilen; hier wilden de kristenen niet toe verstaan. Na eenige verdere gevechten spraken de Turken weer van vrede; men schikte dan den Meester van S. Ian, en Philip van Montfort aan den Zeevoogd van Egipten om te handelen; maar den Meester van 't huis des Konings deed een gerugt door 't heyr lopen, als of die gesanten eer gingen om de Kristenen over te leveren, als van vrede te spreken; den Admiraal ziende dat de Kristenen ondertussen de wapenen neerleyde, had gants geen ooren tot vrede, maar schikte zich tot een Veldslag, waar in den Koning, met zyn broeders Carel en Alfonso, de Meesters en Ridders van S. Ian en de Tempeliers, zonder te weten hoe, gevangen wierden. Door zo een verradery moestmen tot een handeling komen, waar by men Damiaten weer om gaf, en noch acht honderd duizend Byzantinen betaalde; 't welk den Meester in 't jaar 1251 in 't graf rukte. In zyn plaats wierd Willem de Chateauf gekoren; deze wierd met den Koning te rade om 't kasteel Bellina, 't geen in de handelingen niet begreepen was, aan te tasten en te vermeerteren, 't welk zo dra niet in 't werk gestelt wierd, of de Turken verlieten 't zelve, en lieten de kristenen daar zonder moeite meester af. Dit zou zekerlyk van meer voordeelen gevolgt zyn geweest, had de Koninginne Moeder van Vrankrijk niet komen te sterven, waar door den Koning genootzaakt was na Vrankrijk te keeren, latende niettemin zyn volk, onder 't bestier van den Ridder Godefroy del Sarge, in Syrien blyven. Ondertussen had den Meester van Paus Innocentius IV verkregen dat geen Prelaat of Bisshop eenige van zyn Ridders zonder kennis van den Heyligen Stoel, zou konnen *excommuniceren*; en van
Alex-

Alexander IV noch de gifte van 't Kasteel en Klooster op den Berg Tabor, en sturf, na dat hy alle vlijt tot het vereenigen der Vorsten van Syrien aangewend had, na een negenjarig bestier. Hem volgde Hugo Revello, een Dauphinees, een man van groote ervarentheid en hoope. Hy vergaderde aanstonts de armste Heeren van Syrien die van den Sultran beledigt waren, en hield met haar en zyn Ridderden den kristelyken naam zo veel in eeren als 't voor die tyd doenlyk was. Ondertussen wierd Bethlehem en de omleggende streken door de ongelooovige te vuur en te swaard verwoest, dat door de S. Jans, Tempeliers, en Duytse Ridderenschappen, als de eenigste studeerzaken in Syrien, met het winnen van Ilion geworpen wierd. Middelerwyl was Koning Louis de Heylige met een geweldige macht in Barbaryen geland, en nam de stad Tunis weg, doch met zyn dood wierden de Kristenen van Syrien alle hoope van onderstand benemen. Den Sultan in tegendeel wist zig hier van te bedienen, en nam eerst Jaffa, en daar na Antiochien in, 't welk alleenlyk door de Ridderden beschermt wierd. In 't jaar 1274 maakte de Meesters van S. Jan, ende Tempeliers een stilstant met den Sultan; togen na Lyons, daar een algemeene Kerkelyke vergadering beleid was, om aldaar den nood van Syrien te kennen te geven, en te gelyk nieuwe hulp te verzoeken. Tot hoofst van dese tocht wierd Rudolf van Habsburg aangestelt, maer door de schielyke dood van drie achtereenvolgende Pausen, bleef de uytvoering te lang achter; terwyl sturf Meester Ravello, die de eerste was die den naam van Grootmeester gevoert had, hebbende in de tyd van een achienjarig bestier vier algemeene vergaderingen aangeleyt in Ptolemais, en een te Cæsarea. Hem volgde Nicolaas Lorgue; dese bleef gants niet in gebreken om de vervalle saken te herstellen, en de eendracht onder de Vorsten te besorgen, met zulk een achting, dat Hugo Lusignan, Koning van Cyprus en Ierusalem, 't bestier van Syrien in zyn handen vertroude. Door opmaking van een Sarafijns Hoofdman brak den Sultan 't verbond.

waar tegen haar de Ridder wapende , en hebbende dien Hoofdman verslagen , wierden zy daarna omcingelt , en leden een groote schade , 't welk door het verliezen van Margat , dat door verdrag overging , gevolgd wierd , en de Ridder weken na Ptolemais. In dees tyd stierf den Grootmeester , en zyn plaats wierd weder door Jean de Villers , een Fransman , gevuld. Ondertussen lag Europe machtig overhoop , en de Ridder in Syrien hadden weynig hulp van die kante verwachten , 't welk den Sultani tot zyn voordeel nemende , verraste door een onderaartze lage , die hy in Tripolis had doen uytkomen , die Stad , waar door een groote brand veroorzaakte , die de Ridder schappen tot het overgeven der zelve nootzaakte. Dit wierd door 't verliezen van Barut , Sidon en Tyrus gevolgd ; hier door behielden de Kristenen geen andere wyk als Ptolemais , daar den Sultan haar aantaste en belegerde , en hoewel met twintig Venetiaanse Galeyen gesterkt , 't geen maakte datter zeventienderhande landaard binnen was , en yder willende de meester wesen ; konden zy niet beletten dat den vyand binnen de muuren kwam , waar op den Grootmeester met de Ridder van S. Ian , de Tempeliers , Duytse Order , en een menigte inwoonders , zich 's nachts t'scheep begaven , en zeylde na Cyprus , latende met deze overwinning gants Syrien aan de ongeloovige , en zoo veel heerlyke overwinningen , ten kosten van zoo veel kristen bloed verkregen , onder 't puyn van zoo menigen verwoesten stad begraven.

XXIX. R O D I S E R I D D E R S .

Als de Kristenen Ptolemais, zynde haar laatste stad in Syrien, ten besten gaven, en hadden moeten verlaten, en daar mede gants Syrien aan de Turkze wapenen ruimen, vertrok den Grootmeester Villers en den Koning van Cyprus by nacht, en namen de meeste inwoonders, met zó veel goet als men in der haast bergen kon te scheep, en voeren na 't Eyland Cyprus in 't jaar 1291, gelyk in 't voorgaande hoofddeel gezeyt is. Aan de Ridderfchap van S. Ian wierd de stad Limison voor eerst tot verblyf gegeven, zynde met een zeer schoone haven voorsien, en die dese Ridders, door hulp van de Tempeliers, met vier kloeke bolwerken versterkte; maar de onstantvastigheid van dezen Koning veroorzaakte te met wat inverstand; waarom den Grootmeester zyn gedachten liet gaan om een vaste verblyf-plaats te verkrijgen, daar hy zyn Order mocht plaatsen. Onderwyl had d'Order Aiton, den oudsten zoon van den overleden Koning van Armenien, geholpen tegen sijn jonger broeder, die den Troon ingenomen had, en hem herstelt. Den Sultan was mede door een van sijn Mammelukken om hals gebracht, en den Grootmeester, reeds hoog bejaard, ley, na dat hy eenige goede instellingen voor 't toekomende gegeven had, mede dit sterffelyk leven af. Na hem kwam Otho du Pin, uit Provence, in sijn plaats; deze zeyt men dat door zyn gierigheid aan de gantse Order zeer hatelyk wierd, en darze in bedenken namen om hem aan den Paus te gaan beklagen, gelyk ook eenige t'onvredene deden, waar door hy genootsaakt was zich aan 't Roomse Hof te gaan ontschuldigen, doch kwam onderwegen te sterven; maar zyn goede instellingen die hy in sijn tweejarige bestiering aan d'Order medegedeelt heeft, schynen te bestrijden dat hy een gierigaart en geweldenaar zoude geweest zyn; tot zyn navolger wierd Willem de Villaret verkooren. Dese den grooten toestel die den nieuwen Sultan van Egypten vervaardigde, om 't Eyland Cyprus te vermeesteren, ziende, ging na

 Ro-

Equites S^{ti} Johannis Hierosolymitani
dicti Rhodii.

Romen, en verwoef van Bonifacius VIII de galfvrye goederen in Rusland, en de Abdy van Venofa in 't Koningryk Napels, en eenige sterkten, die de Ridderfchap heden noch onder den naam van Balliufchappen bezit. Ondertuffen maakte Aïton, Koning van Armenien, een verbond met den Koning van Ciprus en beide de Grootmeesters, en deed Kaffan, Koning der Tarters, zyn fwager, tot zyn hulp komen, die maakte met den Koning der Georgianen te zamen een leger van tweehondert duyzent ftrydbare mannen uyt, van gedachten de Sarafijnen en den Sultan Melecnafar overhoop te werpen. Tot deze macht voegden zich de Ioanniter Ridders, die de doortocht van de stad Antarado bewaarde, om de vyanden 't wyken te beletten; zy geraken handgemeen, en verffaan meer dan veertig duyzent vyanden op de plaats, en indien den Sultan met een weynig volk zich niet in de stad Baldak geborgen had, hy had zoo wel als de andere die door de weg van Andarada haar meenden te bergen, en van de Ridders in stukken gehouden wierden, daar mede omgekomen. Op deze neerlaag gaf zich Karmel daadlyk aan Kaffan over, met alle de fchatten van den Sultan die onder de krygslieden verdeeld wierden; het meeste deel van Syrien volgde dit voorbeeld, waar onder ook Ierufalem was. Na dat Kaffan het Heylig Graf befocht had, ftede hy dat in handen van de Ioanniters en Tempelier-Ridders. Onderwyl wierd het Ryk der Tarters overhoop geworpen van Baido, een bontgenoot van Kaffan, die daar door gedwongen was na huys te trekken; en alhoewel hy zyn krijgsmacht tot hulp der Kristenen in Syrien gelaten had, begonden dese tegen haar te muyten, waar doot de Ridders, als te fwak zynde, moesten wyken. Kaffan wapende zich echter weder tot een tocht na Syrien, maar kwam onderweeg te fterven, waar door het verbond gebroken, en aan de Kristenen alle hoop van oyt weder in Syrien te komen, benomen wierd. Rhodus was in dees tyd beseten van Leo Gualla, een afgedwaalt Vorst, en muyter tegens den Griekze Keyzer; hier

wiel-

wierpen de Ridderſchaps het oog op om dat te vermeerſteren en tot haar zit-plaats te verkiezen; doch ondertuſſen ſturf den Meefter, en men koos Fulco de Villaret in zyn plaats. Dezen Meefter trok naar Konſtantinopolen, en verworf van Keyzer Andronikus de eygendom van Rodus voor de Ridderſchap. Clemens V vereerde negentig duyzent ſtroynen aan de Ridderſchaps, en ſchreef een *Fubilee* uyt, om de goede uytſlag van den hemel af te bidden. Zy hadden van Philips de Schoone Koning van Vrankryk, goede beſoſten van volk en geld; als mede van Karel II, Koning van Napels, de Genuellen ſetten haar vyf-en-twintig welgewapende Galeyen by, waar mede zy van Cyprus vertrokken, en landde zoo ſtil en ſchielyk op Rodus, dat de onderdanen zich zoo op 't onvoorzienſte beſprongen ziende, haar zelve aanſtoots aan de goedwilligheid van den Meefter overgaven. Hier op vluchte Leo met de Turken en Saraſijnen die tot zyn hulp gekomen waren; en de onderhoorige Eylanden, als Niſſaro, Epifcopia, Calchis, Limonia, Simie, Tilo en S. Nicolaas, kwamen den eed van getrouwigheid aan den Meefter ſweeren. Dit geſchiede in 't jaar 1308, of volgens Baronius 1306. Het Pauſſelyk jaarboek, als mede een oud handschrift dat in de Vatikaanſe Boekery gevonden word, ſtellen dit geſchied te zyn op Hemelvaarsdag des jaars 1310; en in de historie van Napels, door Scipio Mazzella beſchreven, vind men dat de Ridderſchaps van S. Jan twee jaren na dat Saladyn Jeruſalem in 't jaar 1187 ingenomen had, het Eyland Rodus van den Keyzer Iſaak Angelus Flavius Comnenus voor haar verblyf gekregen hadden, met deze woorden, *Effendo Hieruſalemme ſtata nell' anno 1187 preſa da Saladino Rè de' Turchi, i detti Cavalieri hebbero nel 1189 per loro habitazioni l' Iſola di Rodi da Iſaccio II Angelo Imperatori di Conſtantinopoli, laonde per cauſa dell' habitazione furono chiamati Cavalieri di Rodi.* Deze meyning ſchynt met de voorgaande te ſtryden, of 't moeft weſen (om deze verſcheyde gevoelens overeen te brengen) dat het beſchermen van 't H. Land, haar zoo

veel werk verschaffen , dat het Eyland Rodus ondertussen verlooren ging , en dat zy 't eerst van , en met behulp des Keyzers Andronicus , in 't jaar 1308 , of 1310 , weer kregen en wonnen. Maar nauwelyks hadden deze Ridderden haar op dat Eyland gevest , of sy wierden van Ottoman den eersten , Grooten Heer der Turken , met een zeer machtige vloot besprongen ; doch verweerden haar zeer deftig door de hulp-benden van de Kristene Vorsten gesterkt , en byzonder van Amadeus IV , Hartog van Savoyen , die geen kleinen lof in 't verjagen van den Erf-vyand verdiende , en naderhand in de Vanen een wit Kruys op rood liet pronken , met deze vier letteren F. E. R. T. *Fortitudo Ejus Rhodum Tenuit*. Deze deftige tegenstant wilde Paus Clemens erkennen , met een Bulle van den 8 Mey 1313 , waar by hy aan deze Ridderfchap verscheyde goederen der Tempeliers toeweest. Door deze voordeelen meende Fulko zig als een Vorst op te werpen , waar door eenige van de Ridderfchapt'onvreden , de wapenen aannamen hem op het kasteel Lindo belegerde , en stelden Mauritius de Pugnak tegen hem voor Meester aan ; doch eyndelyk wiert de zaak t'Avignon voor den Paus gebracht. Van deze twist bediende zich Orkan , Koning der Turken , en zond zyn Zeevoogd met tachtig schepen om Rodus te overmeesteren ; maar in deze tweespalt vond zich Gerard de Pinis , een man die geen van beide zyden gekozen had , als algemeene Stedehouder van d'Order ; deze wapende in der haast de vier Galeyen , met noch zes Genuefen die in de haven waren , en toog de Turken te gemoet , die hy op 't Eyland Episcopia reeds ontrent vyf duyzent ontscheept , verraste , versloeg , en tot slaven maakte. Ondertussen wierd den Meester Fulko hersteld , doch ley zyn Meesterschap gewillig in handen van den Paus af. Hier na kozen de Ridderden t'Avignon tot haar vyf-en-twintigste Meester Elion de Villeneuve , onder wien den Paus Clemens VI , Venetien , Genua , de Koning van Cyprus , en deze Ridderfchap , zig tegen de Turken verbonden , en op dezelve verscheide over-

over-

overwinneen behaalde ; die door de dood van dezen Meester gestuyt wierden , na dat hy een Kasteel op 't Eyland Rodus getimmett , na zyn naam Villa Nova genoemt , en d'Order drie-en-twintig jaren bestiert had. Tot zyn opvolger wierd Deodat de Goffon gekozen in 't jaar 1335 ; onder hem hadden deze Ridders verscheide overwinningen op de Turken in d' Archipel , en sprongen Konstantyn , Koning van Armenien , in een oorlog tegen de Turken by , waar door hy gered wierd , en tot dankbaarheid veel giften aan de Order vereerde . Na hem viel het lot der verkiesing op den Ridder Pieter Kornelian ; en na hem op Rogier de Pins , die weder van Raimond de Berengar in 't jaar 1354 gevolgd wiert ; het eerste dat dees ter hand sloeg was de verbintenis met Pieter , Koning van Cyprus , tegen den Sultan van Egypten ; zy bespringen zamen met een vloot van hondert wel-gewapende vaarttuigen de stad Alexandria , die ten kostten van veel kristen bloed , en hondert Ridders , ingenomen , groote buit mede gesslept , en de stad aan de vlam opgeofferd wierd , dat den Turk met een inval in Armenien haar beraalt zette : Ondertussen gingen de Bontgenooten mede voort , en belegerde de stad Tripolis , die zy van gelyken wonnen en in de brand staken ; en keerden met den buit na Cyprus en Rodus . Na dat den Meester den beleider van dese tocht Borellus Achanti van Ischia met het Leen van Episcopia en Karqui voor zyn wakker beleyt beschonken , en de Order met beter insettingen hervormd had , stierf in hoogen ouderdom , en zyn plaats wierd van Robert de Juillac weder vervuld ; aan deze beval den Paus de bescherming van Smirne , smoorde eenige onmin die der tuslen verscheide Ridderen ontstaan was , en na 't Eiland Rhodus op veel plaatsen versterkt hebbende , stierf na een driejarig bestier . 't Lot der stemmen verhief Joan Fernandez d'Eredia , een man van een byzondere achtig , tot een-en-dertigste Meester in 't jaar 1367 . Deze vereenigde de scheepsmacht van de Order met de Venetiaanze , en belegerde Patrasso in Morea , dat na

een hartnekkige tegenweer stormenderhand ingemen wierd, klimmende den Meester zelf met zyn Ridderfchap gevolgd, tegen de muuren met een leer op, en nam een Bolwerk in, daar zy noch lang met de Turken borft tegen borft om de overwinning ftreden, die eyndelyk aan de Kristenen zyde bleef; maar hy zyn overwinningen door Morea vervolgende, viel in een hinderlaag der Turken, en wierd gedwongen zich zelve met veel Ridders gevangen te geven, waar van hy niet als na verloop van drie jaten, verlost wierd, en te Rodus keerde; weer in zyn bestier hersteld zynde, wierd hy door den Aartsbiffchop en Conneftable van Smirne om hulp tegen de Turken gefmeekt, waar op hy na Avignon by den Paus Clemens VII, om onderftand trok, 'twelk Paus Urbanus VI zoo kwalyk opnam, dat hy hem daarom buiten de gemeenfchap der Kerk bande, van zyn Meesterschap af, en Richard Caracciolo in zyn plaats aanftelde; doch dit wierd haast bygeleyd, en hy keerde met een goede fomme geld weer na Rodus, voorzag zig van alle oorlogs-behoeften, en trok na Smirne, welke muuren hy op zyn kosten deed herbouwen; maar terwyl hy hier mede bezig was wierd hy van de dood weg gerukt, en in zyn plaats bleef Richard Caraccioli, een Napolitaan. Hy wierd van den Paus met Antonio Adorno, Hartog van Genua, tot fcheidfman tuffchen de Bolognefen, Florentynen, en Milanezen gekozen, ftichte een klooster te Florencen op zyn eigen kosten, en ftilde als Pauffelyken Gezant de oneenigheden der Genouefers, maar te veel met jaten belast, verkoos een ftill leven, trok na Rom, en wierd naar zyn dood in 't voorfchreve klooster te Florenfen begraven. Na hem wierd Filibert de Naillac van den Raad van Rodus verkozen; hy verbond zich met Sigismund, Koning van Hongaryen, en trok zelf met een deel Ridderen hem te hulp tegen Bazeret, die malkanderen ontrent Nicopolis bejegende, tot groot nadeel der Kristenen; want zy wierden zoodanig geflagen, dat den Koning en den Meester ter nauwer nood haar leven met een klein vaartuygje in den Do-

Donau bergde, dat haar na zee voerde, daarzede Venetiaanse zeemacht, onder Thomas Mocenigo, aantrefte, die haar weer in haar staten leverde. Niet lang hier na wierd de Heerschappy van Bajazet door Tamirlan, Koning der Schyten, onder de voet geworpen, die zich meester van alle zyn landen maakte; dit deed den Meester vrees opvatten of dien overwinnaar wel voort Europe in mocht trekken; en 't oog op Smirne werpen; maakte dat hy die stad met voorraad en eenige Ridders voorzag, en keerde na 't gedaan was, weer na Rodus. Dit kon echter de belegering, innemen en ombrengen van alle de inwoonders niet beletten. Deze gelukkige voordeelen van Tamirlan duurde niet lang, alzoo hy kort daarna van een kwaadaardige siekte kwam te sterven, en zyn landen aan twee Zoonen, die hem gants niet in wakkerheid geleden, naliet, waar door de overheerde landen de wapenen weer opvatte, en binnen korten tyd dat jok weer van de hals schooven; dit maakte evenwel een tweedragt onder de Turken, waar van den Meester zich bediende, wapende een kloeke vloot, en zeilde na Caria, besprong het Kasteel Ceraunico, dicht by Halicarnassus, nu Catamo genaamt, en timmerde daar 't Kasteel van S. Pieter, dat een zeer langen tyd daarna van d'Order noch in 't hartje van 't vyandlyk land gehouden is. Onderwyl groeyde den Sultan zyn macht dagelyksaan, en dreigde d'Order met de uysterste verdelging; waar op den Meester na Europe reisde, en zocht de kristen Vorsten tot eenigheid en hulp te krygen, maar daar was door de scheuring der tegen Pausen geen kans toe, zo dat hy, na een algemeene Concilie te Avignon, in 't jaar 1418, en noch een andere te Ancona bygewoont te hebben, daar hy veel voordeelen voor d'Order verzorgt had, weer na Rodus keerde, en na een bestier van vyf-en-twintig jaren storf. Onder Antonio Flaviano, zyn navolger, een Catalaan, leed deze Ridderfchap verscheide ongemakken, en verloor eenige sterktens in Catalonien, door

de twist met Don Alphonſus van Arragon, En in 't Ooſten viel den Sultan in 't Koninkryk Cyprus, en vong den Koning Jan; waar mede de groote Bevelhebber, die d'Order in dat Ryk bezaten, te niet ging. Rodus wierd weder van den Sultan gedreygd, waar op den Meester alle de Ridderſchap vergaderde, en 't Eyland met alle mogelyke vlyt verzorgde en verſterkte, waar op den Sultran ontmoedigt die onderneming achter liet. Echter had dezen Meester d'Order door zyn goed beſtier geen kleine rykdom doen overwinnen; en wierd na zyn dood van Jean de Laſtik, een Fransman, gevolgd. Hy vond zich datelyk tegen Amurat en den Sultran van Egypten in de wapenen; deze waren in alle ſpoet na 't Eyland Rodus gezeylt, verbrande het Kasteel Rugio, een van d'Eylandjes van d'Order, maar van de Rodiſe zee-macht beſprongen ontrent de haven van Carathoa, daar den Egyptiſchen zeevoogd na toegeweken was, geſchiede een zeer bloedigen ſlag, die den gantſen dag tot den donker toe duurde, de Turkze Vloot geſlagen, week na Alexandrien, en de Rodiſe zettend zegepralend na Rhodus. Dit ſpeet den Sultan zoodanig dat hy by zyn hoofd de ondergang van Rodus ſwoer. Den Meester zond middelerwyl by de kristen Vorſten om hulp, doch te vergeefs; alleen Paleologus, Keyzer van Konſtantinopolen, ſloot met hem een verbond. Ondertuſſen was 't Eyland tot een volkomen tegenweer verſterkt als den vyand met een vloot van achtiën duyzent voetknechten Rodus veertig dagen achter malkanderen met geduurige ſtormen belegerd hielt: maar hebbende wel een derde van zyn volk verlooren, wierd gedwongen vruchteloos te vertrekken; waar op een verbond tuſſen den Meester, den Sultan van Egypten, Amurat, en den Grootten Karaman volgde; doch deze ſtilſtant duurde niet lang, alzoo Amurat ſtervende, zyn zoon Mahomet het Ryk naliet, die door de winning van Konſtantinopolen hoogmoedig zynde, dorſt van den Meester twee duyzent Schilden ſchatting eyſſen, of verklaarde hem den oorlog, die door den Meester gekozen wierd, en zich

zich tot een lange belegering schikkende, sturf den 19 Mey 1454, na zeventien jaren en zes maanden d'Order zoodanig bestierf te hebben, dat hem den naam van Grootmeester gegeven wierd, 't welk zyn volgers zedert altyd gevoert hebben. Door een wettige verkiezing wierd Jacob de Milli, uyt Auvergne, tot zes-en-dertigste Grootmeester verkoren; hy beley aanstonts een algemeene vergadering, om de Order te reddden, en in instant van verweering te brengen. Den Paus had ook middelerwyl zestien Geleyen afgevaardigt, om de Turcke aanslagen op Rodus te verydelen; maar zagen de Turcke wapenen wel haast naby, want zy hebbende 't Keyzerryk van Trapesonda vermeestert, vielen in d'Archipel, en wonnen 't Kasteel Archangel, het meest bevolkste van Cyprus, dan wierden voor 't Kasteel op Simie afgewezen; waar op weer een stilstant tusschen den Grootmeester en de Turken getroffen wierd. Ondertussen kwam deze te sterven, en hem volgde Pedro Raimond Zacoſta in die waardigheid, in welke tyd Pius II weder een Kruysvaart zocht te bezorgen. Dit den Turck ter ooren komende, maakte hy in de voorbaat te wezen, brak den stilstant, en plunderde het Eyland Lango; 't welk door de Ridders met het nemen van verscheyde schepen met koopmanschappen, gewroken wierd; waar op men den stilstant weer vernieude. Hoe loffelyk dezen Groormeester d'Order ook bestierde, zoo kon hy niet ontgaan aangeklaagt te worden, doch wierd door den Paus van de opgetichte kwade bestieringe vrygesproken, en in zyn waardigheid hersteld, die hy na vyf en een half jaar door de dood te Romem afley, en men koos in zyn plaats Baptist Urfini. De bewegingen der Turken onder hem waren groot; want die zonden ten eersten een machtige vloot tegen de Rodianen, maar deze hen 't landen belet hebbende, en met de Galeyen die in de haven lagen haar vervolgende, dreven die vloot op de vlucht; na dit mislukken op Rodus keerde Mahomet zyn gramschap tegen de Venetianen, en nam onvoorſiens met een macht van tweemaal hon-

dert duyzent mannen gants Negroponte weg; terwyl maakte die weer een verbond met den Koning van Napels, daar door nootzakelykheid de Order zich mede in begaf, 't geen naderhand het verliezen van Rodus veroorzaakt heeft. Deze machten met malkanderen gevoegt behaalden verscheide overwinningen, onder welke Smirne ook was. Den Grootmeester van een ziekte aangetast, gaf den geest, na dat hy d'Order negen jaren en drie maanden bestiert had. De Turkse Rovers begonnen om dees tyd machtig aan te groeyen, waarom den nieuwen Grootmeester Pieter d'Abusson, verscheide toorens ter bescherming der Rodianen deed maken, ook de sterkens verbeteren. Mahomet hield zich terwyl genigen tyd stil, met gedachten de Rodianen te verduuren, en haar onder schatting te brengen, maar dit missende, zond een machtige vloot onder den verlochende Bassa Misac Paleologus, maar wierd op 't Eyland van de Ridders en inwoonders zoo wel ontfangen, dat hy met schade moest afwyken; doch daar naar met een machtiger vloot van hondert-en-zestig zeilen weer keerende, smet zyn paardevolk en krygs voorraat aan land op den 23 Mey 1480, en deed zyn eerste geweld tegen de Tooren van S Nicolaas der stad Rodus, naar verscheide schermutselingen over en weder, daar de Turken meest het kwaads hadden, en hebbende gedachten om den Tooren te bespringen, deed den vyand een brug maken over de zee tot de muur toe, maar den befaamden swemmer Rodiot sneed de touwen los, waar door dat gevaarte wegdreef. Daar na tastte hy de Stad zelve door gewapende Barken aan, doch 't geschut der Rodiers verbryfelde 't meeste gedeelte, en boorden vier Galeyen in de grond; hier door wierden zy gedwongen, na dat zy ontrent vyf-en-twintig hondert Turken verlooren hadden, alleenlyk met het verlies van twee hondert Kristenen, dit werk te staken; maar na dat den Bassa door brieven de inwoonders tot oproer, doch vruchteloos, had zoeken te brengen, tastte hy de Stad aan de zyde der Hebreen, daar de muur op 't swakst

was.

was , aan , en hebbende door drie duyzent kanon-
 schooten een genoegsame breuk gemaakt , bestormde
 en wonnen de zelve , en hadden bereids de halve Maan
 op de Bolwerken geplaut , als deze Ridderes toefchooten ,
 en die weer af haalden , en in de plaats die van de Order
 dedenpronken. De Turken hervatteden den storm , en
 drongen met zoo een geweld in de Stad , dat zy ten naa-
 stenby meester waren , als wanneer den Grootmeester ,
 na een deftige aanspraak tot zyn Ridderes , met een piek
 in de hand daar weer op aanviel , haar uyt de Stad en de
 gewonnen werken dreef , en zelf haar tot de Tent van
 den Bassa vervolgden , veroverden een Standaard , en brag-
 ten die zegenpralend in de Stad. Deze schade dede den
 Bassa , na dat de belegering hem op negen duyzent doo-
 den , en vyftien duyzent gewonden stond , opbreken ,
 en na Konstantinopel zeilen. Dit maakte den Turken
 Keyzer noch grammer , die trok zelf met een groote
 macht op , doch sturf in Sithynien , latende zyn Ryk aan
 twee zoonen , Bajazet en Zizim , waar van den eersten
 voor Keyzer gegroet wierd , en den anderen zyn leven
 niet zeker achtende , zich in bescherming van den Groot-
 meester begaf , die hem Koninklyk onthaalde , en vor-
 ders na Vrankryk , volgens zyn begeerte , zond , daar
 hy op kosten van de Riddereschap deftig onderhouden
 wierd. Het Turkse Ryk had met deze tochten zoo veel
 geleden dat Bajazet genoorzaakt was een vrede met de
 Riddereschap te maken , en bood haar aan dertig duizent
 schilden tot onderhoud van zyn broeder , en hondert
 duyzent gelyke Schilden voor de schade die zyn Vader de
 Riddereschap toegebracht had ; en deed haar daar-en bo-
 ven noch een vereering van de rechterhand van S. Jan den
 Doper , door zyn Vader in de overblyffelen te Konstan-
 tinopolen gevonden , die naderhand te Venetien overge-
 bracht is , en in de Hooft-kerk van S. Ermacora , en
 S. Fortunatus bewaart word. Naar deze vrede maakte
 den Grootmeester met den Sultan van Egypten Karibei ,
 ook een verbonds. Rodus in een goede staat van tegen-
 weer gestelt hebbende , en door zyn verdiensten Kardi-

naal geworden, sturf, naar zeven-en-twintig jaren die waardigheid met zeer groote lof en luister bekleed te hebben, in 't jaar 1503. De groote welleventheid en uitnemende deugden van Aimerik d'Amboise deden hem tot het Grootmeesterschap komen. Daar-en-tegen jokkende des Sultans Ambassadeur door zyn kwaad spreken zyn Meester tegen de Ridderfchap op, en den Roover Kamali wierd van Konstantinopolen met eenige Schepen na Rodus gezonden. Den Grootmeester over dit nieuws verbaast staande, vergaderde al zyn Ridders, stelde het Eiland in een goede staat, en sloeg de vyanden 's nachts, terwylze noch bezig waren met landen, op de vlucht. Deze aanslag den Turk missukkende, meende zyn gramschap aan d'Eylanden Simie, Tilo en Nissaro uyt te werken; doch vond deze mede zoo wel bezet, dat hy weer na huys trok. Den Keyzer van dezen Rover en de andere Bassas noch meerder ppgemaakt, swoer dat hy in 't volgende jaar 't Eyland Rodus zoude vernielen, waar tegen den Grootmeester zich met alle mogelykheid voorzag, terwyl een zeer ryk geladen Egyptisch schip, zeven Kruysers die uit den Hellefpont kwamen, en nog drie andere van Mogarbina door de Ridders op zee verovert wierden. Dit veranderde 't gemoet van den Sultan zodanig, dat hy aanstonts vyf-en-twintig schepen zond om die van Rodus te kwellen, en 't Eyland te verwoesten. Den Grootmeester stelde ook over de Galeyen van de Ridderfchap tot Zeevoogt Andreas d'Amaraldo, een Portugees, en over de minder Vaartuigen Philip de Villers Lisse Adam, een Fransman, te zamen een getal van twee-en-twintig uitmakende, met bevel vanden vyand te slaan, die zy in de wateren van Garassa, op haar Ankers dryvende, ontdekke, en de Kristenen stoutmoedig verwachtende; 't gevecht was heftig van wederzyden, tot dat den Egyptischen Zeevoogt sneuvelde, en het volk zich met klein vaartuigen bergende, de schepen verlieten, waar van de Kristenen tien, nevens vier Galeyen, veroverden en te Rodus zegepralend binnen brachten. Hier op verbonden den Keyzer en Sultan van Egypten zich onderling tot ver-

verdering der Rodiers, en den Grootmeester alles tot meerder overwinningen bestellende, wierd in zyn voornemen van de dood verrast. Guido Blancfort, Neef van den Grootmeester Abussou, in Vrankryk zynde, wierd tot deze waardigheid verheven in 't jaar 1512. Om dees tyd kwam Bajazet te sterven, en Selim, een wreed vervolger der Kristenen, kwam in zyn plaats; en dees Grootmeester van Nisla met noch twee andere schepen na Rodus overstekende, kwam onderweeg ook te sterven. Hem volgde Fabritius Karretus; zyn meeste werk was de zaken van de Order in goeden staat te brengen; maakte ook een verbond met Ismael, Koning van Persien, en den nieuwen Sultran van Egypten, Abummassar Tomumbi, doch tot des laatstens nadeel; want Selim I hem yerwon, vong, en boven de poort van Kairo ophing. Deze voortgangen van Selim bracht den Grootmeester in misvertrouwen, die in alle haast zyn Gezanten na 't Kristenryk zond om van een verbond onder de Vorsten te handelen; maar kon door haar onderlinge oneenigheden niet volvoert worden. Terwyl stak den Turkzen Zeevoogd met hondert en vyftig zeilen na Rodus; doch de tussenkommende dood van Selim I belette de voortgang, en den Grootmeester sturf ook na een zeer loffelyk bestier van zeven jaren. Nauwelyks was Philips Villers Lisle Adam tot Grootmeester verheven, of vond zich met den vreeslyken Keyzer van 't Ottomannise huys Soliman I I verward. Deze besloot zyn heerschappy met het onderbrengen van Rodus te beginnen, waar van den Grootmeester niet onbewust was; die daar op zyn Gesanten na alle Kristenvorsten om hulp zond; verbeterde de Sterkten, deed yzere ketens spannen, schepen zinken, en voorzag alle plaatsen met genoegzame Oorlogsbehoefsten, om den vyand een kloeken tegenstand te kunnen bieden. 't Eerste dat Soliman deed was den Grootmeester, de Ridders, en Inwoonders van Rodus door een brief bevreesd te maken; dat haar in tegendeel te meer tot een moedige verweering aanwakkerde. Op het prachtig verschynen van den Bassa Paleologus met dertig zeilen, wierd

wierd hy met een algemeene losbranding, uit alle het geschut. begroet; waar op hy weer weg zeilde, terwijl den Bassa Mustafa te Licien, Fisco, Magri, en andere plaatsen twee hondert duizend mannen vergadert hebbende, die hy aan land smeed en met Soliman in 't veld vervoegde, die vast geswooren had niet weer te zullen vertrekken, voor hy meester van 't Eiland was. Hy opende deze belegering, met in eenentwintig reizen zestien hondert kogels, en daar na nog vyf hondert, na binnen te zenden, waar door hy een breuk in de Tooren van St. Nicolaas maakte. en na 't springen van een myn onder 't Bolwerk der Engelse, begon te stormen, doch den Grootmeester zyn onderhoorige Ridderfchap vergadert hebbende, deed de Turken afwyken. Mustafa hervat den storm, maar was gedwongen naar een hard gevegt en groot verlies van weerkanten als vooren zyn werk te staken. Dit mislukken maakte den Bassa razende, en doet daar na een veel grooter Myn, onder 't zelve Bolwerk, na de kant van Provencen, springen, en stormde met den bloem zyns legers wel drie uren lang, welke stryd door de kloekheid van den Grootmeester niet alleen deftig opgehouden wierd, maar deed zelf de Turken, na dat zy een groote menigte van haar beste volk en een Vaan in handen van de Ridderfchap hadden moeten laten, weer na haar werken afdeinsen. Terwyl had den Bassa Pakri een beukwerk van zeventien stukken, tegen de hoek der Italianen, opge-regt, waar uit hy onophoudelijk op de stad speelde. Daar na geschiede weer een sware storm, die de gragen met lyken vulde, dog moesten als vooren afwyken. Mustafa stak weder 't vuur in twee andere Mynen, onder 't Engels Bolwerk, en liet aanstonds op de breuke aanvallen, dog de Spangiaarden deden haar, na een wakkere tegenstand, en met verlies van drieduizend man, weer na haar legerplaats vluchten. Door dezen storm hadden de Ridder mede zeer veel geleeden, een groot getal verlooren, en meerdet waren gewond. De Bassaas stonden zeer versteld door deeze nederlagen; maar

maar Soliman haar door een brave aanspraak aangemoedigd hebbende, tatte de stad aan zes verscheide kanten met zoo een hevigen storm, als te bedenken was, aan. Met geen minder moed verweerden haar die van binnen, vrouwen en kinderen hielpen mede in 't aanbrengen van alle noodzakelykheden; ja zelfs de Geestelykheid liet niet na blyken van haar dapperheid en moed te geven, in 't helpen laden en aanbrengen van geschut, kruid en loot; en wierpen op de bestormers gesmolte pek, swavel, hars, heet water, als anders, dat eenigfins tot tegenweer dienen konde. Hoe groot en dapper de verdediging was, kost zy echter niet beletten dat de Turken de halve Maan Standaarts op het Spaansche Bolwerk lieten afwayen, en dat Mustafa bereids met twaalf Hoofdmannen, en veertig Standaarden 't bezit van 't gezeide Bolwerk innam. Onderwyl liet den Grootmeester een bende Ridders een uitval uit den Tooren van St. Nicolaas doen. Hier schieen het of den stryde eerst begon, en wierd zeer heftig in 't gezichte van Soliman gevochten, die zulk een dapperheid ziende, de Trompet liet steken om zyn volk weer te verzamelen. Hier door haalde den een en den ander wat aassem. Men had gedacht dat Soliman deeze aftrekking slechts gedaan had, om zyn volk wat te laten uitrusten; maar hy betoonde zyn gramschap aan de twee Bassaas Mustafa en Pakri, die hy beide aanpalen deed hechten, om dat zy hem deeze onderneeminge geraden hadden. In Mustafas plaats kwam Ibrahim, deeze rade den Keizer te volharden, moedigde de soldaten door 't gantsche Leger aan, en deed een sterkte op den berg Filermo maken. Onderwyl waren de Turken door een groote hoop Mammelukken versterkt, en zy naderden vast met haar loopgraven dicht onder de muur, wanneer zich in de stad verscheide verraderyen op deden, waar van de voornaamste Andreas d'Amaldo, een Ridder van 't Groot Kruis, aanrechte, die 't met zyn hoofd betaalde. Na eenige dagen ging het stormen weer aan, en de Kristenen moesten een gedeelte der muuren voor de groote overwicht der Turkse macht

ten

ren beſſen geven. Hier tegen verzorgde den Grootmeester zich met nieuwe afſnydingen, hoewel de ſtad genoegzaam gewonnen, en de muuren overal zoodanig gebrooken waren, dat geen plaats meer tot tegenſtand bekwaam was, en de Rodiers geen ander Bolwerk als haar moedige borſten tot verweering hadden. In deezen toestand zoud Soliman een boode na binnen, en bood aan, om den Grootmeester, de Ridders, en Inwoonders vry te laten vertrekken, indien ze de Stad by minnelyk verdrag wilde overgeven, met ſware bedreigingen zoo zy deeze aanbiedingen verwierpen, 't welk den Grootmeester, nadien de ſtad op 't alleruiterſte gebracht was, aanging, op voorwaarden, dat den Grootmeester en de Ridders op haar gemak binnen twaalf dagen met al haar goederen veilig mogten vertrekken, en zoo zy geen ſchepen genoeg tot vervoering harer goederen hadden, beloofde Soliman haar een genoegzaam getal te leveren. De Rodianers die mede wyken wilden, hadden dezelve vryheid, en die begeerde te blyven zouden vyf jaren van alle ſchattingen vry zyn, de Kerken ongeſchonden blyven, en men zoude de kinderen niet van haar ouders mogen afnemen, noch niemand dwingen zyn geloof te verlaten. Op deeze voorwaarden kwam Rodus onder de macht van Soliman, na een belegering uitgeſtaan te hebben, waar in van weer kanten alles gedaan was, wat van dappere krygſlieden kon verwacht worden, en dit Eiland twee hondert en dertig jaren in 't bezit deezer Ridderſchap geweest was. Na het teikenen van 't Verdrag, ging den Grootmeester, met eenige Ridders verzeld, Soliman bezoeken, die hem zeer minnelyk met verplichtende woorden ontſing, over zyn verlies vertrooſte, aan yder Ridder een Scharlaken kleed vereerde, en deed haar na een beleefd afscheid door zyn lyſwacht weder tot binneri de muuren geleiden. Twee dagen hier na ging Soliman zelfs, ſlechts met een enkel Schildknaap verzeld, den Grootmeester van gelyken in de Stad beſoeken. In 't uyttrekken, 't geen op den eerſten dag des jaers 1513 geſchiede,

de, nam Filip de Villers, den laafsten Grootmeester vande Rodife naam, zelve te paarde gefeten, afleheid van Soliman; en begaf zig met zyn onderhorige in vyftig, zoo galeyen als andere Vaartuygen, t'scheep, en zeylde na Kandia. Dit is 't bedroefd eynde defter Ridders geweest, dat, hadden de kristenen Vorften in Europe eendragtig geweest, en haar by tyds hulpe toefchikt zoo ver niet gekomen zoude hebben, en kans geweest om 't Eylant te redden; want men zeid dat deze onderneming Soliman wel yeertig duyzend mannen gekoft heeft.

XXX.

M Et ontrent vyf duyzent zielen was't dat Philips de Villers, na't verliezen van Rodus scheep ging. Hy had te vooren al een Ridder na den Zeevoogd der Venetiaanse Vloot, Dominico Trivisiano, om verlos van eenig volk te Kandia te mogen ontschepen, gezonden, die hem bereids Paulo Justiniano, uyt de Venetiaanse geslachten, met die aanbieding, zoo wel van de Republyk als van den Hartog, van Kandia te gemoet gestiert had. Hy land dan, en word na een zeer minnelyke verwelkoming in 't Aartsbischoppelyke Hof der Stad Kastro gehuysvest. Terstond beleide hy een Hoofd-raad; maar door dien de schatten uytgeput waren, bracht de gantse Ridderfchap al haar kostelykheden, juweelen, goud, silver, zelfs haar hals-cieraden in 't gemeen, dat alles tot geld geslagen wierd. Onderwyl hadden de Vorsten van Europe een klokke vloot tot hulp der Rodiers geschikt, die bereids te Messina lag, wanneer den Grootmeester in der yl daar een Brigantyn na toe zond, om dat hy reets bezig was een andere verblyf-plaats voor de Ridderfchap te zoeken, en stierde vervolgens zyn Gezanten na de kristen Vorsten om verdere hulp af. Daarna kwam den Grootmeester zelf te Messina, en na van den Onder-koning Don Hercules Pignatellus, Grave van Monte Leon, met alle tekenen van grootachting ontfangen zynde, beleiden algemeene vergadering; waer in bezonderlyk beslooten wierd Rodus weertom te winnen, doch door de kleinte hulp der kristen Vorsten, en andere veranderingen, konden zy zoo een lofelyk besluyt niet uytvoeren. Den Grootmeester met den Keyzerlyken Gezant, den Hartog van Sessa verzelt, begeeft zich na Rom. en word van den Paus en de gantse vergadering der Kardinalen met opene armen ontfangen, die hem verwelkomde, mette zeggen, *Magne Christi Athleta, & fides Catholice acerrime propugnator.* Gedurende zyn verblyf te Rom. sturf Paus Adriaan VI, en in 't verkiezen van zyn opvolger wierd de wacht van 't *Conclave* aan den

Groot-

Princeps Magnus Magister Ordinis
Equitum Melitensium

○ 30

Grootmeester toevertrout, die met zyn Ridderſ in een krygs-gewaat, hebbende een wit kruis op een rood kleed, de Poorten bewaarden. De hope tot herwinning van Rodus wierd hoe langer hoe kleinder, dies den Grootmeester zyn gedagten op een ander verblijf-plaats liet gaan, en na dat men Suda, op 't Eiland Kandia, Cerigo, Elba, Minorca, Ivica, de Hieres, Iſchia, en Ponza, in bedenking genomen had, viel 't beſluit op Malta, waar over zy gezanten na Spanjen zonden, om 't zelve van Keizer Karel V te verzoeken; middelerwyl had Paus Clemens VII aan den Grootmeester de Stad Viterbo toegeltaan, daar hy een zamenwooning deed timmeren. Doch daarom zat deze Ridderſchap niet ſtil, maar veroverde voor de haven van Civita Vecchia twee rooſſchepen van den Vrybuitſer Judeo, waar door zy over de twee honderd Kriſtenen verloſte, en de genome Turken tot ſlaven maakte. Als den Grootmeester, die zelfs na Spanjen gereiſt was om met den Keizer te handelen, in 't jaar 1527, weerom te Viterbo kwam, vergaderde hy alle de Ridderſchap, en zond een bezending van zeffien Ridderſ, om alles met gezeide Keyzer over de Eilanden Malte en Goze, en de Stad Tripoli, te vereffenen, 't welk op den 20 Maart 1530 beſloten wierd, in een adelyk eeuwiglyk leen vry en vrank, met alle plaatzen, landen, geregtigheden, vry gebied, als anders; erkennende jaarlyks dit Leen met aan de Siciliaanze Kroon een Sperwer en een Valk in handen van den Onderkoning te geven. Op den volgende 15 April hield men de ſtaarzy van d'instellinge in de Stad Siracuſa, en maakte drie Hoofd-punten, om eeuwiglyk te onderhouden, als, het eerſte ontrent de plegtelykheden en erkentenis van 't Leen, het tweede, dat den Keyzer of volgende Koningen van Sicilien, den Biſſchop van Malte moeſten kiezen uit een getal van drie, door de Ridderſchap op te geven, waar onder een moeſt welen, die orderdaan des Keyzers was, en dat men de bekwaamſte tot het Grootmeesterschap moeſt vorderen. En ten derden dat den zeevoogd een Italiaan of ten minſten een die aan

den

den Keyzer en Koning van Sicilien niet verdacht was. Hier op staken zy over, en namen 't Eyland in 't besit. Aanstonts togen sy aan 't timmeren en versterken, en den Grootmeester nam sijn verblyf op 't kasteel S. Angelo; tot ter tyd toe dat alles tot volmaaktheid zoude gebragt wesen. In deze tyd kregen zy verscheide benamingen, als Jerusalemsc, Rodise en Maltese, maar de laatste naam is zoo algemeen geworden, dat zy daar t'se- dert by bekend sijn gebleven. Het eerste dat dese Ridder- schap deed, was dat sy door behulp van den bestierder van Tripoli Sanguessa, Zanzor onder schatting bragten. Hier op volgde 't verbranden van Modon, daar sy een groote buyt en menigte slaven bekwamen. Onder het geleide van Andreas Doria, Prince van Melfi, waren dese Kidders de eerste die de kruys-standaarden op de muuren van Coron plante, en in 't aantasten van Patrasso sag men blyken van haar dapperheid; gelyk ook in Hon- garyen onder Keyzer Karel V, als hy Soliman dat Ryk weer deed ruymen. Terwyl den Keyzer na Bologne was om met den Paus te spreken, ley deze Order de gronden van een ziekenhuis, dat sy 't heylig huys der zieken noemden; En den Groormeester een algemeene Raad beleid hebbende, waren 'er eenige Ridders die te- gen desselfs gefag zondigde, waar uit een groote twee- spalt ontstont; en die, waarze niet met het straffen en in 't water werpen der schuldigste gestilt, dese Order mogelyk een groote krak zoude gegeven hebben. On- derwyl wierd Coron weder door de Turken belegert; maar door de Keyzerlyke macht, daar sich broeder Ber- nard Salviati, Neef van den Paus, met een groot getal Ridders by gevoegt had, verlost, na dat de Turken een veldslag geweigert hadden; hier op vertrokken Doria en Salviati weer na Messina. Twee jaren hier na kreeg dese Ridderfchap een wakkere steun in 't Ryk Portugaal, den Infant Don Louis stigte haar een *Collegie*, in een plaats genaamt *Fuor de Roses*, voor dertig Capellanen van d'Or- der die aldaar de Godsgelertheid onderwesen; en in de stad Estremos van gelyken een klooster voor edele Jonk-

vrouwen, die van hem met rijkelyke middelen ter onderhoud voorzien wierden; maar geduurende dese voordeelen, trof de dood den Grootmeester Villers op den 21 Augustus desjaars 1534. Met algemeene stemmen wierd Broeder Pieryn del Ponto in zyn plaats gekooen. De groote overwinningen van Ariaden Barbarossa brachten den Grootmeester in bedenkingen en vrees voor Tripoli, dies hy zyn Gesanten na den Paus, den Keyzer en andere kristen Vorsten zond, hulp verzokende, om hem in zyn voortgang te stuiten, 't welk van die vrucht was dat den Keyzer zelf en zyn Zeevoogd Doria, met een macht van tachtig Galeyen na Barbaryen overstak, en ankerde in de Baay van Karthago. Hier verwoegde deze Ridder, ten verfoeke van Muley Assem, met hare Galeyen en verdere vaartuigen, onder 't gebied van Broeder Aurelius Bottigella, haar mede by en haar dapperheid bleek niet minder in 't beschermen der Keyzerlyke Zeemacht als in 't veroveren van Tunis, daar deze Ridder voor alle andere de standaard van S. Jan 't eerst op de wallen deden wayen. De stoutmoedigheid van den Ridder Paulo Simeoni, Bevelhebber van Torino, is te braaf om hier vergeten te worden; dese wierd van Barbarossa met zes duyzent andere Kristenen op 't Slot gevangen gehouden; hy neemt een stout besluit, bepraat de Kristenen tot het herkrijgen van hare vryheid, en door hulp van twee verlochende, springt met sijn makker, slechts met een rok, stok, steenen, of 't geen zy gereets vonden, gewapent, verjagen den bestierder, die zich by geluk bergt, en 't Wapenhuys opengebroke hebbende, voorzien zy haar van alles, en mee op de Turken aanvallende, maakte dat Barbarossa na Constantinopel moest vluchten, en dit ganse Ryk voor den Keyzer ten besten laten; hier op word Muley Assem herstelt, onder voorwaarden, van 's jaars twee Barbarise Paarden en twee Valken aan den Keyzer, tot bewys van onderdanigheid, te moeten geven. Na deze zegen leefde den Grootmeester niet lang; en zyn plaats wierd weder met Broeder Desiderius di Santa Jalla,

gezeit Tollone, *Prior* van Tolosa, gevuld. 't Begin van dese zyn bestier wierd met het nemen van eenige ryk gelade Turkze schepen gezegent; en in't overvoeren van onderstant voor 't Kasteel van Tripoli hadden zy weder op zee 't geluk van verscheide voordeelige Prijzen te nemen. Ondertussen trok Barbarossa van Konstantinopelen met een aanzienlyke magt op tot hulp van de belegeraars, en tast Tripoly met een zeer harden storm op 't onvoorsienst aan, maar niet konnende uytvoeren, week af, en begaf zich tot andere ondernemingen van meerder gewicht en gemak. De Order zag middelerwyl vast dat haar koophandel van Korradin, door 't besitten van den Tooren van Alcaide, of anders genaamt *Torre del Re*, verhindert wierd; dies zy besloot met de Ridder-schap die zich binnen Tripoli bevond, den zelven, met hulpe der Arabiers die in des Orders dienst waren, aan te tasten en te belegeren, 't geen met den degen in de vyft uytgevoert wierd; ten kosten van een goede menigte ongeloofigen. Maar midden in den loop dezer voordeelen stierf den Grootmeester op den 22 September 1536; en in zyn plaats volgde op den 20 October Juan d'Omedes, een Spanjaart, tot zes-en-veertigste Grootmeester, wanneer Soliman, volgens 't verdrag russen hem en Koning François I van Vrankryk gemaakt, in 't Ryk Napels viel, en tastte de vloot van Keyzer Karel V, onder Doria, met de Maltheze Galeyen gevoegd, ontrent het Eiland Corfu met twaalf vyandyke schepen aan, die door die van d'Order meest of genomen, of in de grond geboort wierden; waar na de Malthezers weer na huis trokken, en onderweeg noch drie vaartuigen kregen, door de Hoofdmannen Mahomet en Tauha gevoerd, op welke sy meer dan vier hondert kristen slaven verlosste. Daar na, naar dat zy haar schepen weder herstelt en klaar gemaakt hadden, vervoegden zich weder by de Keyzerlyke vloot, gevende zo wel in de Napelse oorlog, als tegen Barbaryen; altyd overvloedige proeven van dapperheid en beleid. Geduurende dezen oorlog raakte Koning Henrik VIII van Engeland met den Paus en

den Keyzer overhoop, waar door de Katholyke Godsdienst in dat Ryk de schop kreeg, en met een alle eigendommen van deze Ridderfchap aangerast en verbeurt verklaart wierden, waar door deze Order aldaar te niet ging. Dit was d'oorzaak dat den Grootmeester fijn Raad vergaderde, en veel befparinge vastfelde; hy liet eenige veel onkostelyker fchepen, doch die beter bezeilt waren, maken, waar mede, neffens de vier gewoonlyke Galeyen, zy Keyzer Karel V, die 't innemen van Algiers voorgenomen had, te hulp trokken; maar door onweer befprongen, geraakte zy onder de Italianen, en deden de Arabiers, Moren, en Algerinen, zelfs tot in haar haven groote fchade. 't Volgende jaer zonden zy weder een groote onderftant van leeftocht en krygs-voorraad na Tripolis, 't geen den nieuwen Koning van Tagiora, Murat Aga, met een belegering dreigde; op welke tocht zy 't geluk aantroffen om met twee ryk geladen Gallioenen, en noch twee andere, naar Malta te keeren, na dat zy 't Kasteel dier Stad wel beforgt hadden. 't Onverwachte nieuws, van dat het heyr onder Barbaroffa ten dienst der Fransfen, opgetrokken was, maakte den Grootmeester bekommerd, dat, foo de zaken na haar zin uytvielen, de Turken het oog wel mochten op Malta werpen, om haar van de fchade, foo dikmaals van d'Order haar toegebracht, te wreken, te meer, om dat de Ridders, die te Tripolis waren, het land rondom Almaia verbrand, en alfoo den Koning van Tagiora een bit in de mond geleyt hadden, die daarom de hulp van Barbaroffa verfocht, om dit ongelyk op de Malthezers te wreken; welke vreeze wat verdween als Barbaroffa genootzaakt was door gebrek van leeftogt weer na Konftantinopolen te wyken, daar hy in 't jaer 1548 zyn leven eindigde. Ondertuffen voer de Ridderfchap niet kwalyk by de vryndfchap die zy met Almanzor onderhiewen, dat haar groote voordeelen in Barbaryen toebrecht, die, haddenze niet door Dragut, een feer befaamt Vrybuyter, gefteurt geworden, haar noch grooter goed had doen hoo-

hoopen. Deze brachten een groote scheepsmacht op zee, waat mede hy de Ridderſchap meer als gemeene ſchade toevoegde, onder andere wierd de Galey Catharina van een ſwaar onweer overvallen, verviel in ſijn ſcheepsvloot, en wierd genomen, terwyl zy het Eyland Pracida uytplonderden; hier by leed de Ridderſchap niet alleen 't verlies van vyf-en-twintig Ridders die tot ſlaven gemaakt wierden, maar zelfs van zeventig duyſent Schilden, die geſchikt waren ter verſterking van Tripolis. De Ridders wierden zo lang tot ze van d'Order weer geloft wierden, van hem zeer wel en beleeft gehandelt. Deze groote ſchaden wierden eenigſints door de edelmoedigheid van Klaudius de la Sanglè, die op zyn koſten te Meſſina een Galey liet timmeren, met de naam van S. Klaudius, welke hy aan de Order ſchonk, en het nemen van noch eenige ſchepen herſtelt. Ondertuſſen was den Bevelhebber Jan di Valleria, beſtierder van Tripolis, mede niet ledig, maar hebbende narigt bekomen dat Murat Aga van Tagiora zoude gaan om de beſnydenis van 't zoonje van Abdela Kader Benxuxana, ſchag van eenige huylen, en Hooft der voornaamſte Mooren in zyn gebied, by te wonen, trok uit en verraste haar met een hinderlage, waar door hy niet alleen een groot getal doode, maar kreeg den ſchag Benxuxana zelf, met het meeſte van zyn huysgezin gevangen. Dragut door zyn toveryen bezonder in macht geſteigert zynde, trok met veertig ſchepen na Italien, en nam daar de plaats van Barbaroſſa in, waar tegen Keyzer Karel V met Paps Iulius III, en den Kardinaal Iōan Maria di Monte, en de Ridderſchap, zich verbonden. Zy beſloten een togt na Barbaryen, die met de belegering van Africa, een plaatsje tuſſen Tripolis en Tunis, begonnen wierd, waar door Dragut gedwongen was Italien te verlaten. De Keyzerlyke en Ridderlyke ſchepen beukte de Stad aan de zee kant met haar geſchut, terwyl een ben-de Ridders de eerſte waren die voet aan land ſetten in 't jaar 1550, hoewel tot haar groote ſchade, maar onſterfelyke eer, en bezonder van den bevelhebber Ian Sango-

rin, die ook 't geluk had van daar na op zee een zeer ryk gelade Karavaan aan te treffen en te nemen, waar mede hy zyn verlies van de Katharina redelyk wel herstelde. Dit speet Dragut geweldig, die niet alleen zyn gramfchap met het plonderen van Kalabrien en Sicilien boete, maar rooide daar en boven Soliman noch tegen de Maltezers op, om dat Eyland, Goze en Barbaryen gantselyk te verwoesten. Van dit voornemen was den Grootmeester niet onbewust, die op alles goede order stelt, zyn Sterkteus versiet, fchepen bemant, en verwachtte met een welgestelde kloekmoedigheid de Turfke vloot, tot zelf in de hayen Marfa Mufetto; zy wierden zoo wel ontfangen, datze haast in verwarring gebracht wierden. Hier door rees onder Sinam Bassa en Dragut een groote twist, als hebbende den laatsten deze onderneming aan den Grooten Heer heel licht voorgedragen. Hier na meenden de Turken haar voornemen op de Hoofstad uyt te voeren, maar van de kloekmoedige gesteltheit der Ridders onderrigt zynde, lieten zy dit, en tasten Goze aan, 't welk gedwongen wierd te bukken, waar door de inwoonders op de Galeyen aan de riemen, en de Stad in de asse raakte. De Turken alhier voor zoo ver haar oogwit bereikt hebbende, stelde de zeilen naar Afrika, en wierpen haar schansfen tegen Tripolis op; met groote moet en vertrouwen meende den bestierder Villers de belegering tot de uiterfte tegenweer te houden, maar de Calaberse krygsknegten sloegen aan het muyten, en hoe de Ridderfchap vleyde of dreygde, zy konden haar tot geen tegenitant bewegen, waar door den Raad genoorfaakt was een verbond met Sinam Bassa aan te gaan, en hem de Stad in te ruymen, waar by de Ridders haar vrye uittogt, doch ongewapent, bedongen hadden, de muyters bleven flaven, en aan Jacob de Roches, bestierder van 't kasteel, wierd toegestaan met geweer en vliegende Vaandels te mogen uyttrekken; dit geschiede in 't jaar 1551. Deze overgaaf verschaft de Europise Hoven stof van alderhande praat, en hoewel den Raad van d'Order ze regt en behooryk oordeelde,

wict.

wierden den Maarschalk Kasper de Villers, Antony Fuster, Simon de Soufa, en Pieter d'Errera, van haar Ridderlyk gewaat berooft, waar van de drie laatste, na eenigen tyd herstelt wierden. Onderwyl verliet den *Prior* van Capua Leo Strozzi, den Franse dienst, en keerde tot de Order, die hy de versterking van Malta machtig aanrade, gelyk men ook op den 14 dag des jaars 1552 den eersten steen aan 't kasteel op den hoek van S. Elmo leide, dat den toegang in de haven van Marsa Musetto belette. Gelyk ook op den berg van S. Juliaan een diergelyke sterkte gemaakt wierd, die men naderhand S. Michiel noemde, en meer andere verbeteringen, waar door 't Eyland binnen korten tyd in goede staat van tegenweer was. Den Turksen Keyzer hebbende reeds een vloot van honderd zeilen onder den Zeevoogd Dragut afgeschikt, die vast het nauw van Messina doorzeilende, verscheide havens en plaarzen zo daar als in 't Ryk Napels verbrandde, deed de Ridder-schap vresen of hy zyn stevens niet wel na Malta mogt wenden, waarom zy (schaars van voorraad voorzien zynde) eentocht na Barbaryen deeden, op Zaara, zynde een groot doch open land, ontrent sestig mylen van Tripolis; doch deze onderneming kosten 't leven van acht en negentig Ridders, en veel meer gemeen volk ter oorzaak dat den Koning van Tripoly Murat Aga, haar met een groote macht op 't lyf storte en sloeg. Op haar weerom komst te Malta verstonden zy dat de Turkse vloot verder westwaart op gezeilt was, 't geen haar noch meer in kwaat vermoeden bracht, waar door zy voortgingen om haar tegen een swaren aanstoot te wapenen. Middelerwyl stierf den Grootmeester Omedo op den 6 September 1553, en men verkoosten eersten in zyn plaats Claude de la Sangle, die zich op dees tyd als gesant te Romjen bevond, tot welkers overvoering den algemeenen Zeevoogt Strozzi gekosen wierd, die onderwyl die bediening affei om zich weder onder de macht van Vrankryk te begeben; maar hy wierd op de sterkte Scarlino by Piombino, van de Florentinen dood-

geflagen in 't jaar 1554. Na Klaude de la Sangle koos men Jan van Valletta die zyn Grootmeesterschap begon met het nemen van het vaartuig daar Kapitein Abda Racman Casdagli in was, ontrent Passaro. Daar na nam hy noch drie schepen met graan van de Turken. Hy nu verskert zynde dat de Turkse vloot het niet op Malta gemunt had, maar in dienst van den Koning van Frankryk ging, stelde evenwel alles in 't werk dat dienen kost om 't Eylant te versterken. Hervormde mede de kwade zeden die zoo wat onder de Ridderfchap te mets ingesloopen waren, en gaf aan d'Orderdeze nieuwe instellingen.

Statuta quædam generalia totum Ordinem concernentia.

Habent supra enumeratæ linguæ proprias suas domos, quas cœnobîa vocant, ubi Equites ordinariæ solent convivari. In quovis cœnobio quædam pernice sunt erectæ, quibus in magnis festis tria sinuosa vexilla explicantur. Plerumque in vno extant insignia Magni Magistri, in altero patriæ suæ seu regni in quo nati & educati, in tertio totius ordinis cum octangulâ magna Cruce, in area sanguinei coloris; quæ singulare ornamentum ædibus, ubi panduntur, præbent.

Quam primum Eques nationis Germanicæ venit in conventum capitulare, oportet eum confestim numerare præsentem pecuniam ducentos coronatos vel ipsi Capitulo in Germania, vel in Malta publico ærario; quod vocatur jus transitus, & ipsi nummi Pastasi pecunia ab ipsis appellantur.

Singulis Equitibus per totum vitæ suæ curriculum, qui Valettæ degunt eò se conferentes, ordinaria sternetur mensa in cœnobio suæ nationis, & præterea XXII coronati ex ærario numerantur. Si vero eidem non placeat ni hoc suæ nationis diversorio, sed alibi in urbe,
victum

viduum suum sumere, quotannis ei LX coronati pro alimentis assignantur. Qui novitii sunt Equites primo anno præter tabulam convictus non nisi VII coronatos accipiunt.

Numerus Equitum, partim Malte partim alibi in diversis regnis degentium, excedit tertium millenarium: quorum tamen major pars semper in Insula.

Omnes Equites, etiam Clerici, & servientes, nullo excepto, ad pericula bellica contra Turcas, singuli pro se ad minimum ter, semestri ad singulas vices tempore, subeunda tenentur.

Porro observandum, quemlibet captivum Equitem teneri se redimere ex manu Turcarum, propria sui patrimonii vel familiae pecunia.

Equitibus planè interdictum conjugio vel transitu ad illud per votum, multo minus per ipsum actum & consummationem, atque adeo procreatione liberorum legitimorum; quia est ordo Ecclesiasticus Equestris.

Consimiliter ipsis non licet hæredes instituere bonorum suorum mobilium, cum obeunt diem suum.

Siquidem cuncta relictæ absolutè redeunt ad Ordinem, & ex jure ejusdem in ærarium referuntur.

Si forsitan Eques quisquam contra Christianum, ejus ledendi gratia, gladium stringat, vel hostiliter invadat, excommunicatur Ecclesiasticè, & civili quoque pœna juxta delicti sui mensuram severè castigatur.

Nulli equitum integrum est ad electionem Magni Magistri armatum vel gladio saltem cinctum apparere, aut alias in palatio Magni Magistri coram Capitulo se taliter sistere (exceptis illis solis, qui Magnum Magistrum comitantur) alioquin amittit suum votum, vel triennem sui honoris & libertatis possessionem. Verum circumstantiis pensiculatis, si deprehendatur illud alio casu &

non

non ex proposito factum esse, tunc nationes vel Prioratus à tali damno absolvere & honorem statim reddere possunt.

Inter alia, si Eques contra Canones Ordinis graviter impegerit, ei pœna quadraginta dierum (La pena della quarantena) imponitur. Primo totum septendium cogitur consumere in carcere, solo arto panis & aqua limpida visitans. Deinde extrahitur quidem carcere, at non licet ei usque post trigesimum tertium diem liberè ingredi cœnobium ullius nationis, vel intra hunc terminum cum Equitibus aliisve nobilibus personis conferre & ullam habere communionem.

Epitome Privilegiorum aliquot huic Ordini concessorum.

- I. Omnes inobedientes, vel qui multo aere alieno se debitores fecerint, cadunt in pœnam amissionis suorum honorum.
- II. Qui ab Equestri Ordine susceptionem Crucis, adepti vel quibus certa officia attributa fuerint, eos oportet intra spatium sex mensium, à denuntiatione sibi facta, irrefragabiliter comparere ad acceptanda aut habitus sui insignia, aut nova officia oblata.
- III. Ordinis privilegiis soli illi frui possunt, quibus Crux vel ab ipso Magno Magistro vel ejus tamen jussu ab aliis cœllata fuerit.
- IV. A fructu privilegiorum exclusi sunt quotquot pro lubitu suo & genio proprio indulgentes hinc inde vagantur, & Religioni juxta debita professioni suæ non adsunt ministeriis suis.
- V. Quicumque in extremis angustiis suis vel inopinatis casibus ad templa huius Ordinis refugium suum quaesierint, illis manus violentæ iniici non debent.

- VI. Nulli ex illegitimo thalamo nati in ordinem suscipiuntur, nisi forsan sint illustrium personarum liberi.
- VII. Equitibus permittitur exercitium in secularibus bellis, ut ibi fortitudinis suae specimina vel discant vel exerant.
- VIII. Omnis tribunalis juridici potestas, cognitio & decisio causarum, executio sententiarum, &c. plenarie eis tributa esto; ita ut etiam Clericis non liceat aliud forum, quam Melitense, quaerere.
- IX. Non possunt alium Magistratum postulare vel appellare tribunal, nisi ut solum provocent qui volunt à proximo iudicio ad Magnum Magistrum ejusque conventum, atque ab hoc ad totius ordinis generale Capitulum, ubi immotus omnium rerum est terminus.
- X. Magnus Magister & conventus omnia decreta sua, sententias, actiones, &c. exequatur ubi vis plenaria potestate, absque ulteriore alterius cuiusvis, quisquis ille sit, consensu, qui ipsis sit attendendus.
- XI. Magnus Magister habet potestatem apprehendendi & puniendi Priores & Ordinis reliquos Fratres qui deliquerint, vel alias inobedientes se praestiterint.
- XII. Equites, qui habitum Ordinis vel in conventu vel in alia quavis terra absentes; susceperunt, oportet ante finem anni, in conventu se sistere, alias puniuntur, aut aliis quibusdam commodis orbantur.
- XIII. Quibus Equitibus à Religionis ordine quidam redditus in Maltha sive extra eam pro certo canone concessi, eos oportet semper ad citationem Magni Magistri comparere, nisi velint immunitatibus suis privari.

XIV.

- XIV. *Præfetti Camera Rationum seu Archimandrita & cœnobiarchæ ex vigore sui officii possunt ubivis in commune bonum Ordinis sibi appropriare & in jus possessionis trahere omnia prædia vel bona, quæ Ordinis ærario debitorum nomine obligata.*
- XV. *Ipsi etiam Cardinales Romanæ Ecclesiæ gaudentes fructibus quorundam bonorum ad ordinem pertinentium, tenentur absque ullo prætextu Camera Iohanniticæ solvere redditus & debita.*
- XVI. *Qui officia vel bona Ordinis quælibet, ad percipiendos annuos eorundem fructus conduxerunt & acceptarunt, debent Equestrem habitum assumere vel suum acceptum jus amittere.*
- XVII. *Omnes summi, medii & infirmi Magistratus huic ordini auxilio suo præsto sunt ad retinendos vel recuperandos omnes ad illum spectantes Prioratus, Commendas, aliave quævis bona usque ad plenariam satisfactionem legitima præteritionis, quam ærarium Ordinis habuerit.*
- XVIII. *Insula Malta sub præsidio & patrocinio S. apostoli Pauli maneto.*
- XIX. *Omnia officia, beneficia & honores ab ipso Magno Magistro ejusque ordinario consistorio debent & possunt conferri.*
- XX. *Clerus Melitensis non habet protestatem Equitem quempiam gradu honoris sui deijciendi, sed omnia talia oportet fieri ex mandato Magni Magistri.*

Zy saten verders in desen bitteren oorlog tussen den Keyzer en Koning van Vrankryk gerust en stil. Deze kalmte wierd in 't kort door een groot onweer onttrist, die 't verongelukken van eenige Galeyen van d'Order, zelfs in de haven, zoo alle gereet lagen om uyt te zeylen, veroorsaakte, en het leven aan meer dan ses hondert menschen kostten, die ellendig omkwamen ; wel-

welke schade te swaarder was, om dat den Grootmeester daar door zyn onderneming die hy in 't zyn had uyt te voeren, zag verydelen; doch dit benam hem den moed daarom niet ten eenemaal, maar zyn vloot weer herstellende, sette daar over tot Zeevoogd den Groot *Prior* van Vrankryk, Francois van Lorreine, die na Barbaryen met de vloot van Andreas Doria zeilende, den verlochende Vluviali op de vlucht dreef, welke zich ter nauwer nood onder den Tooren van Malgarniera bergende, een Galey en een Galeot in de macht der kristenen moest laten, welk nieus geen kleine vreugt aan d'Order verschafte; maar noch meerder blydschap was 't als zy twee wel-gewapende Galeyen tot een gift van Koning Filips II van Spanjen ontvingen. Ondertussen stak den *Generaal* van Rodus met een kloeke macht in zee, om 't nemen van het Turkze schip van Kapitein Regex Chamusa door den *Prior* van Vrankryk te wreken; zy raakten inde Herapetraze zee aan malkander, daar bloedig gevochten, en de Turken ten naasten by verstrooyd wierden, 't geen ook de Kristenen met het verlies van de Galey van S. Jacob, en wel vyftig Ridders moesten boeten. Aan den *Prior* van Vrankryk volgde Joris Adornos in de Zeevoogdy, enden Grootmeester die ontrent deze tyd mede het sterffelyk leven afleyde, werd van Jan de Valletta in die waardigheid opgevolgt. Hy bestelde ten eersten dat Malta beter versterkt wierd, en zich met de vloot van Filips II van Spanjen verwoegende, veroverde het Eyland della Gerbe, en maakten 't schatbaar aan den Koning van Spanjen; zynde verders van meeninge om Tripolis zelfs aan te tasten, maar de Turken in aller yl een groote vloot tot ontfet zendende, dwongen de Kristenen, na dat zy in een slag twintig Galeyen, veertien Schepen, en wel zes duysent krijgslieden verlooren hadden, 't zelve weder te verlaten. Door deze onderneming nam Soliman, als denkende dat de Malthesers hier d'oorzaak af waren, voor om dat Eyland onder sijn geweld te brengen; waar tegen den Grootmeester weer eenige Galeyen vervaardigde, daar hy aan-

merkelyke voordeelen mede op de ongeloofige behaalde. Het nemen van de Turkze Galej, genaamt de Sultane, gevoert door den gefneden Capi Aga, tuffen Zante en Cefalonien; den aanflag op Malvasia in Morea; 't vangen van verscheide Turkze onderdanen; het te hulp zenden van zeven Galejen, 'toverweldigen van Pignon de las Veles van Gomera in Barbaryen, door de macht van Filips II, en veel andere kleinder ondernemingen, deden Soliman noch meer in haat tegen de Ridderfchap ontsteken, zoo dat hy op den laaften Maart 1565 een zeemacht van vyftig zeilen, zonder de minder vaartuigen te tellen, van Konftantinopelen, onder den Zeevoogd Piali Bassa, afzond, met acht-en-dertig duizent mannen voorzien, en stelde tot Opperbevelhebber te land zyn Neef Mustafa Bassa, een zeer ervaren man van zeventig jaren. Deze vloot was onderwegen van alle kanten aangegroeyt tot een getal van hondert en-negentig zeilen. Op dit gerucht stelde de Grootmeester met de Ridderfchap haar ten eerften in staat van een hartnekkige bescherming, ontfloegen zich van alle onnothemenschen, ende sterkten met alle vlyt versorgende. In desen toestant ontscheepten de Turken haar volk in de Haven van Marsa Sirocco, en hebbende haar werken tegen 't kasteel S. Elme opgeworpen, 't geen zy naar vier bloedige stormen, ten kosten van wel twaalf hondert kristenen, waar onder hondert en twaalf Ridders waren, in haar geweld kregen, blyvende van haar kant ver over de vier duysent van haar braafste en kloekste manschap, waar onder Dragut, Koning en Bassa van Tripolis was, in de aanvallen op de plaats dood. Gevolgelyk planten zy haar geschut tegen de sterkte S. Michiel, maar niet konnende winnen, besloten zy 't zoo wel te water alse land aan te tasten, en verkozen Vluviali, een verlochende Griek, tot Zeevoogt over dese onderneming; maar wierden soo wel afgeweert, dat sy na vyf standaarden, en wel vyf-en-twintig hondert koppen verlooren te hebben, dat werk staakten. Dit verwekte een spijtige tweespalt onder de Hoofden,
die

die echter wederom beslooten om de onderneming te hervatten; en op de zelve tyd en S. Michiel en den Burg te gelyk aan te tasten, 't welk zy ook met veel grooter geweld als te voren besprongen, ten kosten van menig braaf kryger van d'een en d'andere kant; waar door zy menigmaal schier tot de overgaaf gedwongen wierden. Maarden Grootmeester, zoo oud als hy was, met een spies in de hand gewapend, gaf haar t'elkens op de bolwerken, in 't heetste tegenwoordig zynde, weer moet, om de vyanden, die reets een Banier op de zelve geplant hadden, daar weer uyt te dryven. In dezen toestand verscheen de hulpvloot, die door zorg van den Koning van Spanjen op den 21 Augustus uyt de haven van Messina gelooopen was; onder 't bestier van Don Garcias, Onderkoning van Sicilien, en ontscheepte aan de kant van 't Eiland, dat men Meleca noemt, op den 7 September, en trokken aanstonts op na de belegerde Stad, het welk de Turken vermerkte, lichten 't beleg, en Mustafa trachte de Kristenen met sestiën duyzend mannen te overvallen in 't veld van Talmadil, die niet alleen gestuyt, maar zelf op de vlucht gedreven wierd, waar na hy hem, zoo hy best kost, weer te sloop begaf, latende in de vlucht meer als drie duyzend op de plaats dood leggen. Hier op zeilde de Turken weg, en Don Garzias toog in de Stad, daar hy van den Grootmeester en al de gemeente met overgroot blydschap ontfangen wierd, en na eenige dagen verblyfs keerde weder na Sicilien. Zoodanig was 't eynde van dit bloedig beleg, 't geen ontrent negen duyzend zoo Ridders, als Maltheser krygslieden, mans en vrouwen, het leven gekost heeft. Naar deze ongemakken zond den Grootmeester Valletta aanstonts gesanten aan alle kristen Vorsten, om haar een net verhaal van 't voorgevallene te doen, en haar met eenen onderstand af te vergen, om 't Eiland tegen een andere aanstoot te voorsien, en byzonderlyk tot het voortzetten van 't bouwen van een nieuwe Stad op den berg Sciberras, waar toe Paus Pius IV een Jubile verleende, en andere Vorsten groote sommen geld schon-

P ken.

ken. Den eersten steen van deze nieuwe Stad wierd op den 28 Maart 1566 in de naam van den Grootmeester geleit, en na hem Valletta genaamt. Den Koning van Spanjen vereerde ter gedachtenis van deze klokke verweering aan den Grootmeester een kostelyke degen en een ponjaart, en zond hem ook acht duyzend wel gewapende mannen tot hulp, maar nademaal de Turken, ter oorzaak van de beroerten in Arabien, en 't twyffelen voor Egypten, genootzaakt waren weeterom na 't Oosten te keeren, kregen zy verlof om weer na haar vaderland te trekken. Na noch versoheyde aanmerkelyke voordeelen op de Turken ontrent Barbaryen behaalt te hebben, sturf den Grootmeester Valletta op den 21 Augustus 1568, den zelfden dag van zyn verheffing. Met algemeene stemmen zag men op den 23 Augusti broeder Pieter de Monte in zyn plaats komen; een haastig en licht veranderend man, die zoo weinig als zyn voorzaar veel geacht wierd; deze behertigde nochtans met allen yver het aankweken van de nieuwe Stad, en nam zelfs aldaar zyn verblyf om het werk beter te doen voortzetten, en stond yder toe om onder den standaard van S. Jan op de Turken te kapen, mits dat negen ten honderd van de buit tot voordeel van d'Order was. Hier door zag men van alle kanten een menigte kruysers op de ongelovige in zee, dat geen kleine winst aan de Ridderschap toebrecht. Maar in deze tyd kwam de Kristenheid een sware slag over, alzo den Turken Keyzer Selim het oog op Cyprus geworpen had, en 't zelve, eer de Kristenen in de wapenen waren, naar een bloedige tegenstand wegnam. Ondertussen zeilden de Vloten der verbondene Vorsten na Kandia; en de Joanniter Ridders bleven, volgens haar plicht, niet in gebreken om haar by de zelve te verwoegen, als haar onderweeg een vloot van achteen Turkse Galeyen tegen kwam, daar sy met alle bedenkelyk geweld van besprongen wierden; de Ridders stelden haar aanstonts tot een dappere tegenweer, maar de Turkse macht haar te sterk zynde, moesten twee van haar schepen aan den vyand tot buyt laten,

en de andere drie weken met den Zeevoogt om de haven van Suda te winnen. Hier van daan begaven zy haar by de zamengevoegde macht der verbondene Vorsten, om noch deelachtig te zyn aan de glorie van de overwinning op den dag der H. Iustina. Om dees tyd verreisde den Grootmeester na een beter leven; en in zyn plaats kwam Jean Levesque de la Cassiere uyt Auvergne. Onder dezen wierd de Order dikwils heen en weer gesslingert; want men wilde hem slechts als Stedehouder van 't Grootmeesterschap erkennen, tot dat de zaak door Paus Gregorius XIII afgedaan, en hy in zyn waardigheid bevestigd wierd. Den oorlog tusslen de Kristenen en Turken noch duurende, bleven de Malthezers altyd met haar Galeyen by der bontgenooten Vloot onder 't geleyde van Markus Antonius Kolonna. De Turken hadden mede een machtige Vloot onder 't bevel van den Bassa Luzzuli in zee gebracht, en zy bereits driemaal aan malkandere geweest, als de Venetianen met de Porte een vrede troffen. De Spaanse vloot onder Don Ian zetteh 't op Africa aan, en nam met weinig moeiten Tunis in, dan na verloop van een jaer wierd deze plaats door de Vloot van Selim II afgevaardigt, onder den Bassa Sinam weder herwonnen, en alles in de voorige staat herstelt. Ondertusslen voede den Sultan geen kleyne haat tegen de Kristenen in zyn hart, en wel besonderlyk tegen de Ridder van Malta, waar van den Grootmeester niet onkundig was, die daar op den Raad der Ridderfchap doet vergaderen, en besluiten haar in een goede staat van tegenweer te stellen, en senden boden aan alle Ridder door gants Europa, om haar spoedig op 't Eiland te verwoegen; doch de dood van Selim verlosste haar van dat gevaar, en Amurat III wilde liever eerst de binnenlandse onrusten dempen als zich met buitenlandse oorlog moeijen. Na dezes Grootmeesters dood volgde Hugo Loubeux Verdala, uit Provencen; zyne eerste zorg besteede hy aan 't verbeteren der regels van d'Order, doch liet middelerwyl niet na de krygszaken mede te behartigen; want de Florentynse Galeyen van d'Order van S. Steven,

met de Malthesers gevoegt, maakte een ontfaghelyke vloot uyt, daar nog verscheide andere schepen by kwamen, die te zamen het Ottomannise Ryk aanmerkelyke schade toebrachten; waar tegen de Turken ook eenige schepen in zee sonden, die echter weinig uitvoerden. Behalven 't verlies van Cyprus leed dese Ridder-schap in dese eeuw mede veel Schaden door 't veranderen der Godsdienst in Engeland onder Hendrik VIII, als mede in de Nederlanden, die haar tegen den Koning van Spanjen aankanten, en al de eigendommen die dese Ridders in die landen besaten, aantastten. Den Grootmeester Verdalla om dese schade te vergoeden zoo veel als 't mogelyk was, maakte een hervorming over de gantse Order, en te Romen zelf zulks met een deilige welsprekenthed in 't werk stellende, wierd van Sixtus V Kardinaal gemaakt. Wederom in zyn verblyf gekceert zynde, stelde hy zyn hervorming in 't werk, timmerde een klooster voor de Kapucynen, en veranderde de instellingen, en zoo 't schynt ook het kleed, 't geen veel met het aaloude verscheelt; dat nu, voor soo veel het Grootmeesterlyke belangt, des Somers het onder-kleed van swarte Taf, en 's winters van Laken is, dat met een riem gegespt word, waar aan ter rechter zy een beurs oftasse hangt; op de borst is 't kruis van d'Order. Het boven-kleed is een groote Fluweele Mantel tot op de aarde ahangende, hebbende op de slinker zy het kruis van d'Order, zynde wit linnen. Het *Capittel*-kleed is een swarte mantel met het kruis op de slinker zy. De *Patience* van de zelve stof op de schouder die achter ahangt, en waar op 't kruis van d'Order staat; met de koord die de mantel hecht, binden zy ook de teykens van de vyftien verborgentheden van 't lyden onses Heeren, 't welk tot nocht toe in gebruyk is, met de Draagband word de kuysheid verbeeld. De Broeders van 't Gasthuys zyn gehouden een swart kleed met een wit kruys te dragen; maar in den oorlog gebruiken zy een rood kleed met een wit kruys, gelyk deze nevensgaande afbeelding aanwyft, en alle de Broeders van 't Gast-

huis

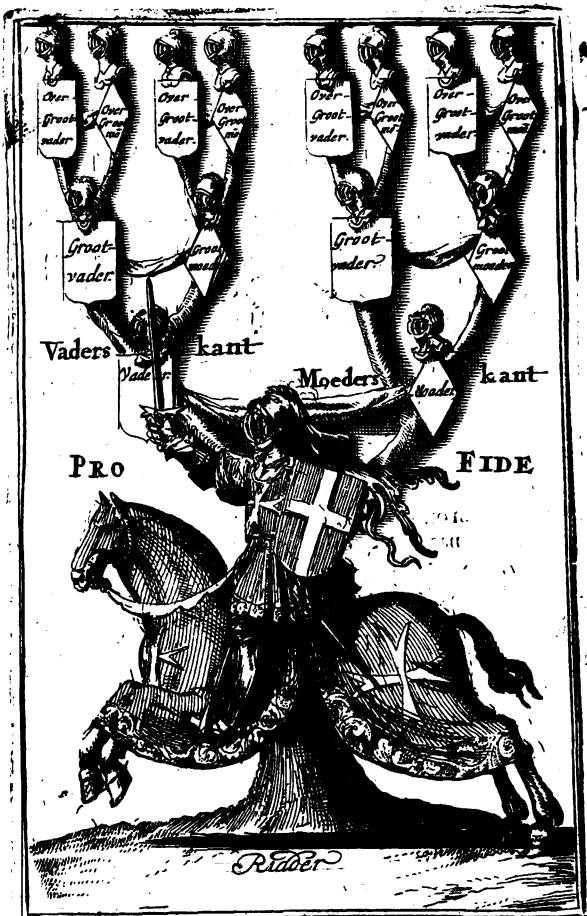
Habitus Armatus et Capitularis Equitum Melitensium. P 3

huys worden in een mantel met een kraag, en 't wit kruis, in een kemels-haire kleed begraven, ter gedachtenis der boetvaardigheid van S. Jan Baptist. Zy moeten vierdubbelde proeve van adeldom bewyzen, gelyk in 't nevensstaande printje aangewesen is. Naar dat desen Grootmeester Verdale alles op een goeden voet geschikt, en d'Order in veel aansienlyker stant gebracht had, gaf hy zyn geest aan zyn Schepper weder op den 4 Mey 1595. Op zyn graf dat in zyn verblyf-plaats in de kerk van S Jan Baptist is, wierden tot een eeuwige gedachtenis deze letteren geschreven.

Illustriff. D. Fr. Hugoni de Loubeux Verdale Card. ampliff. Hierosolymitanae Militiae, cur. annos XXI. mens. III. dies vero XXI. honorifice praesuit, dignissimo Magno Magistro, Principi invictissimo, prudentissimo, barbaris hostibus tremebundo, Catholicæ Religionis studiosissimo: in adversis fortis, in prosperis circumspicere, moderato, providus; LXIV. Aetatis suæ anno vita functo univèrsa Religio mens hoc supremum pietatis, officium ultro, libensque reddidit. Ob. id Nonas Maji A. D. MDXCV.

Zyn volger was Martyn Garze, een Arragonees, onder wiens gelukkig, doch kort bestier, de Ridderschap veel voordeelen op de ongeloovigen behaalde. Zyn afwefen wierd weer door Aloisius de Vignecourt vergoed; deze liet, terwyl den Turk tegen den Persiaan en den Keyser in Hongaryen doende was, sijn scheepsvloot na de Golf van Lepante zeilen, nam die Stad in, verwoeste dezelve te vuur en te swaard, en keerde met ryke buit weerom. Om dese voortgang te beletten sond den Turk eenige schepen in de Middellantsche Zee; waar op de Malthesers in 't kort een aanmerkelyke overwinning behaalden; en na sy haar vloot weer op nieuws voorhen hadden, beslooten Navarin aan te tasten, dat vruchteloos afliep, maar namen een aanslag op Korinthen voor, die beter gelukte; want na een weinig tegenstant waren de Turken gedwongen die plaats aan de dapperheid deser Rid-

Rid-

Equestris Cenealogiæ legitimum Exemplar.

Ridders te laten, en op 't kasteel te wyken, 't welk sy mede, hadden sy de menigte Landzaten van Morea, en de Zee-kruissers niet gevreesd, zouden gewonnen hebben. De geduurige afbreuk die dese Ridderfchap aan de Porte toebrecht, dedden den Sultan besluiten om sich meester van Malta te maken, en op dié wys dese Ridderfchap uit te roeijen; hy zond dan seer stil een vloot van negentig zeilen recht op Malta, die 's nachts ontrent Marfa Sirokko lande; waar op den Grootmeester sich aanstonts tot een wakkere tegenweer stelde, en naar verscheide schermutselingen de Turken op de vlucht dreef, en tot het zeilen naar Tripolis nootsaakte. Weinig hiet na gaf den Grootmeester, naar een seer voorfichtig bestier van een-en-twintig jaren, zyn geest, en hem volgde in 't jaar 1623 Antonius de Paula, een Provenzaal. Om dat de Ridderfchap seer groote schade leed van de schepen die de Turken van S Maura in zee hielden, beslooten sy om die plaats aan te tasten en, was 't mogelyk, haar eigen te maken; zy zeilen daar na toe, lande, rechten op vyf verscheide plaatsen de leeren op, en winnen, naar een seer hardnekkige tegenstant, de Stad, het geen 't leyen en de vryheid van 't meestendeel der bewaring en d'inwoonders kosten. Een groote buit wierd onder de Ridderfchap, naar 't verbranden van veel aanzienlyke huizen, als mede de vloot die in de haven lag verdeeld. Door dese gelukkige, doch te stoute onderneming, haalden zy den haat der Barbarise kruissers, die in een naauwe verbiutenis van vriendschap met die van Sta. Maura stonden, op den hals. Dese den neerlaag van die Stad ter harten nemende, wapende ses Galeyen die op zee de Malthesers te gemoet kwamen, en waar mede sy een seer hardnekkig gevecht aangingen, dat aan weerkanten veel bloed koste 't Verliessen van twee schepen, en 't reddeloos schieten van andere drie, nevens de dood van den Zeevoogd, maakte dat de rest der Kristenen de vlucht moesten kiezen, en in eenige jaren niet weer in staat kosten zyn om eenige dienst op zee te doen. Dese voordeelen maakte de vyanden hoogmoedig, die ook

ook de kristenen geen klein kwaad op zee toebrachten, waar tegen sy wederom soo veel forgde als mogelyk was, sendende een vloot van vyftien schepen in zee, als drie van Malra, acht van Napels, en vier van den Groot-hartog, waar mede zy eenigstints den moetwil der Turken beteugelde. Ondertussen was de Maltheese vloot weer in staat geraakt, en liet niet na haar voordeelen op zee voort te setten; onder anderen brachten by Usaim Bassa in 't jaar 1629 voor slaaf op; en in 't jaar 1631 noch een ander groot schip. Door dese dagelykfe afbreuken zei Amurat IV de Ridderschap den oorlog aan; maar hier kwam niet veel af, alsoo hy zyn macht tegen de Persianen keerde, 't welk de Malthesers hoorende, setten met soo veel meerder geweld haar onderneemingen voort, waar door zy seer groote pryzen bekwamen, en een menigte slaven uit de ketens hielpen. Om dees tyd stierf den Grootmeester, na dertien jaren d'Order seer wysselyk bestiert te hebben; en men zag in zyn plaats in 't jaar 1636 Paulus Lascari verheven worden. Terwyl de Maltheese Galeyen in de Archipel bezig waren, hadden de Rovers van Tunis en Algiers een landing met vyftien hondert man in 't Ryk Napels, ontrent de Vloet Cotrongedaan, veel inwoonders en grooten buit meegeesleept; dese ontmoete, met noch twee pryzen die zy by haar hadden, de Maltheese Galeyen op zee, waar mee zy in een scherp gevecht geraakte, en drie schepen met aanmerkelyke buit na Malte moesten laten slepen. Door alle dese overwinningen kregen dese Ridders door gants Europe een groote achtig, die in 't jaar 1640 noch meer bekrachtigt wierd, als Prins Frederik van Hessen met de Galeyen van d'Order de Turkse kruissers onder Galetta by Tunis ging opzoeken, waar van hy 'er zes veroverde, waar onder een met veertig stukken voorsien; en door den befaamden Karagogia gevoert wierd, was. De volgende jaren van dezès Grootmeesters bestier wierden gestadig in seer glorieuse zeetochten doorgebracht, waar in de Ridderschap den meesten tyd gelukkiglyk en met winst streden, onder andere hadden

de Galeyen van d'Order een voorval om in gevecht te raken met eenige fchepen die na Mecca gingen, waar van een met zoo veel kostelykheden geladen was, die men wel op twee millioenen schatte, die men segt dat een gesnedene, die lange jaren Opperbewaarder van 't Serail geweest was, by malkander geschraapt had; ook bevond sich hier op een Sultane met haar Zoontje van vyf jaren, die een van de liefste des Sultans was, en na Mecca gefonden wierd, om aldaar 't jongetje op te voeden; dit wierd te Malta opgebracht, daar deze Sultane na eenige dagen sturf, en 't zoontje wierd van de Ridderfchap als een kind van groote geboorte, opgevoed; sommige spreken dit tegen, en seggen dat het een aangenomen kind van desen gesneden was; 't zy hoe 't zy, men meent dat dit d'oorzaak is geweest van den oorlog tegen de Republyk van Venetien, en 't verliefen van Kandia. Eerst verklaarde den Sultan tegen de Malthesers den oorlog; hy zend daar op vervolgens honderd fchepen in zee, met bevel aan den Bassa van Tripolis om in 't voorjaar sich met al zijn macht daar by te voegen. Met groote moet wapende sich den Grootmeester; en Kandia dit onweer ook vresende, deed van gelyken, 't geen eerlang op dat Eiland neerstorte, waar door de vrese der Malthesers vry wat verdween, als siende dat den Sultan desen oorlog tegen haar maar verkondigt had als een dekmantel om de Venetianen in slaap te wiegen, waar op zy haar volk weer afdankten, en vervoegden haar met de Galeyen van d'Order by de Venetianen, die geen kleine hulp van de Malthesers in deze beroemde belegering genoten, wiens bysonderheden te beschrijven buiten ons bestek is, en van andere pennen met een veel heerlyker swier soo deftig gedaan is. In 't jaar 1652 namen de Malthesers ontrent Negroponte vier Fregatten die met voorraat voor Kanea bevragt waren, en daarna noch de Galey van den Bey van Malvasia, meest met kristen slaven geladen. Ondertussen wierd den oorlog op Kandia met ongelyke kansen gevoert, terwyl de Venetianen verscheide aanslagen, om de Turken daar van

van daante lokken, op Morea ondernamen, zynde altyd van de Malthese Galeyen verseld, als een op Malvasia, die vruchteloos afliep; maar 't volgende jaar behaalde zy een wakkere overwinning in de Dardanellen, hebbende de Malthesers de voortocht, die met verscheide veroverde schepen en grooten buit naar huis trokken. In deze tyd ley den Grootmeester het steffelyke af, en Annet de Clermont kwam in 't jaar 1660 in zyn plaats, die na drie maanden bestiers die zelve wegging. Tot zyn volger wierd aanstonts Rafael Kottoner, een Spanjaard, gekosen. In 't jaar 1663 kwam deses broeder, Nicolaas Kottoner, na zyn overlyden zyn plaats door een wettige keur bekleden. Deze liet niet na aan 't be-naude Kandia alle mogelyke hulp te bewijzen; want behalven de vloot die gestadig onder de Venetiaanse in zee was, hield de Ridderfchap noch een bende Ruiters op haar kosten binnen die Stad, en haar wierd het Bolwerk van S. Andries te bewaren gegeven, waar op de Turken, na 't schieten van een bres, en 't springen van een myn schrikkelyk stormde, wordende van de Ridderfchap alleen trouwelyk verweert, tot dat zy eindelyk op 't uiterste gebracht, met de vyanden een eerlyk verdrag slooten, waar na zy uittrokken en de Stad in de maand September des jaars 1670, na een beleg van twee-en-twintig jaren, overgaven. Ondertussen pasten de Malthesers op de na huis zeilende Turken, waar van zy verscheide te Malta oprachten; waar na den Grootmeester voor Malta zorgende, de sterktiens tegen een inval deed verbetereten, en ley de eerste steen aan 't kasteel dat hy na zyn naam *la Cottoniera* noemde, na 't welk voltimmert, en alles wel besorgt hebbende, hy stierf in 't jaar 1680; en in zyn plaats kwam Gregorius Caraffa, een Napolitaan. 'T verbond tusschen den Keyzer, den Koning van Polen, en de Venetianen opgerecht tegen den oorlog die de Turken in 't jaar 1683 in Hungaryen voerden, was een groote aanleiding voor deze Ridderfchap om de wereld op nieu blyken van haar dapperheid te geven. 't Jaar 1684 wierd met het winnen van S.
Mau-

Maura door de Venetianen, met hulp der Malthezers, en vervolgens 't innemen van Prevesa, vermaart gemaakt, waar op de Ridderfchap met goede buyt na huis keerde, en 't andere jaar was niet min gelukkig; wantzy haer met acht Galeyeu, onder den algemeenen *Prior Braucaccio*, by de Venetiaanse Zeemacht vervoegende, vermeersterde Koron stormenderhand, Oud Navarino, Nieu Navarino en Modon: Deze gelukken deden 't aantasten van Napoli di Romania besluiten, het geen ook in 't werk gestelt wierd, dat zich, na dat den Seraskier Bassa 't zelve had trachten te verlossen, en door de Kristenen geslagen was, opgaf, als mede Argos; dit maakte 't einde van deze velttocht. 't Jaar daar na 1687 trokken de Galeyen als vooren weer na Morea tot hulp der Venetiaanse macht, maar wierden nevens de andere hulp-volkeren afgeschrikt door den roep van de pest die men zei dat in Morea was, doch togen na Dalmatien, en belegerde Castel Nuovo, dat naar verscheide stormen mede voor de Kristenen moest bukken. Van gelyken hebben zy in de volgende jaren, en tot nu toe, haaraltyd onder de Venetiaanse machten in 't innemen en aantasten van de sterkste en swaarste plaatzen vervoegt en laten gebruiken, waar door haar glorie buiten 't bereik der welsprekenthed gebracht is, en dagelyks door nieuwe dapperheden noch grooter word. Dus ver deze groote Order gebracht hebbende, sal 't niet moeyelyk wezen voor den Leser eenige byzondere plechtelykheden rakende den Grootmeester en de Ridderfchap aan te tekenen. Wanneer den Grootmeester ziek word, neemt men het zegel en alle heimelyke brieven en vercierselen weg, en brenghet die in een verzeckerder plaats; zoo de ziekte erger word, en datmen de dood te gemoet ziet, worden die in handen van den Opper-regter gestelt, die terwyl 't bestier van de Order waarneemt. Na des Grootmeesters dood word een Stedehouder verkozen, die zoo lang aanblyft tot datmen een Groot Bevelhebber tot de naaste verkiefing gemaakt heeft. Dan word den gemeenen Raad vergadert, en over de toekomende ver-

verkiezing beraadslaagt. 's Anderendaags komt den Grooten Raad weer op 't klokken-geslag in de Kerk van S. Jan, de gewoone verkies-plaats. Terwyl sy daar vergadert zyn worden de deuren geslooten, en 't is aan geen Ridder geoorloft daar gewapent te verschynen, en moeten van de acht Leerdaarden en talen daar vol wezen, bestaande in haar *Priores* Bailliuwen, Priesters en verdere Ridders; deze doen al te zamen voor den Stedehouder en den gantsen Raad de gewoonlyken eed op het Krúys van haar Ridderlyk kleeed, en na dat zy alle geswooren hebben, sweerd den Stedehouder 't laast. Hier na maakt den Redenaar bekend dat deze vergadering te zamen is gekomen om een Groormeester te verkiesen. 't Begin der verkiezing geschied door drie personen, een Ridder, een Kapellaan, en een Bediende van Wapenen; deze kiezen dan vryelyk uyt de acht Landaarden tot acht Keur-broeders; 't welk door klootjes ineen geslooten doos geschied, waar door de stemmen versamelt worden, en deze gekoorenen doen dan aanstonts den eed. Dit gedaán zynde, gaan zy uyt de vergadering in een zekere heymelyke plaats, en kiezen aanstonts een Keur-bevelhebber, 't geen ten eersten aan den Stedehouder en de gantse Vergadering bekend gemaakt wierd. Hier op komt den nieuwen Bevelhebber, en doet knielende den Eed aan den geseyden Stedehouder, waar op deszelven Stedehouders macht eindigt, en dezen nieuwen Bevelhebber is dan de voorste van de gantse Order, voor wien aanstonts de voorzyde acht gekoorenen den Eed om drie andere bekwame broeders (een Ridder, Kapellaan en Bediende van Wapenen) te verkiesen, komen afleggen, die met de andere gevoegt, den Meeester kiezen; dat gedaán zynde, besluyten de voornoemde drie haar in die bysondere kamer, die, na gedane plichten van den Voorfitter, buyten geroepen worden. Hier na houdt de macht van de voorschreve acht op, en de drie met eerbiedigheid tot den Voorfitter naderende, kiezen, den eed afgeleyt hebbende, een vierde, daar na noch een
vyf-

vyfde, en zoo voorts tot acht toe, uyt ieder der acht Landaarden een. Daar na worden noch andere acht gekoozen, zoo dat 'er uyt yder taal twee zyn. Deze zefstien Biechten, *Communicceeren* en hooren dan de Miffie op de vermaning van den Voorfitter, waar na zy verklaren verlicht te zyn om een vroomen, deugdelyken, en tot de Grootmeesterlyke eere waardigen man te kunnen verkiezen, en doen noch voor de gantfe vergadering den gewoonlyken eed; waar op alle de Broeders van gelyken den eed op het Kruys en kleed van de Order doen, van dien zy zullen verheffen, voor haar Grootmeester met alle behoorlyke eerbiedigheid te zullen erkennen. Dit gedaan zynde, wyken de seftienen in haar beslooten kamer, daar zy wegens den persoon van den Grootmeester raadslagen, en daar yder van desselfs deugden en gebreken veylig, en volgens zyn gewiffe oordeelt. Als nu alles wel overwogen is, werpen zy weer houte kloo'tjes in die doos door verscheide gaten heen, en die dan bevonden word de meeste stemmen te hebben, word voor Grootmeester gehouden. Hiet na ryfen de seftienen op, gaan uyt haar beslooten kamer na den Voorfitter en de gantfe vergadering, die haar komfte ondertussen met verlangen afwachten. Dan vraagt een van de Kiezers of alle plechrelykheid wel waargenomen is, en of de gantfe Order dezelve wel voor wettig houd, en den verkozenen voor haren Grootmeester en Prins willen erkennen; waar op den gantsen Adeldom ja antwoord. Dan word den nieuwen Grootmeester door een van de Kiezers by zyn naam uytgeroepen, en zoo hy tegenwoordig is, word hy met groote eerbied na den Altaar geleid, en met nieuwe klederen aangekleed, daar hy aan den *Prior* van de Kerk van S. Ian den gewoonlyken eed op het boek der Wetren afleit. Daarna komen alle de Broeders hem geluk wenschen en kussen; waar op de Orgels speelen, en de Geestelykheid zingt het *Té Deum Laudamus*, en word daar na zyn Hof geleid. Zoo den verkooren Grootmeester niet tegenwoordig is, noch op het

het Eyland, word aanstonts een bode na hem afgevaardigt om te doen komen in de Kerk van S. Ian. en daar gekomen zynde, word met de bovengenoemde staatcie bevestigt; en zoo hy buyten 't Eyland is, blyft den Stedehouder tot zyn komst toe aan.

XXXI.

XXXI. TEMPELIËR RIDDERSCHAP.

 ls Ierufalem door de Kristen wapenen in 't jaar 1099, van 't Turkse jok bevryd wierd, heeft deze Ridderschap daarna ontrent het jaar 1119 zyn begin genomen door Godfried de S. Aleman, en Hugo de Paganis. Deze de ongemakken die de reyzigers dikwils door de moerwil der Turken overkwamen, ter harten nemende, rechten een gezelschap op om de wegen te beveyligen, en om welke oorzaak zy haar voor de voeten van den Patriarch van Ierufalem Warmond, en den Koning Boudewyn wierpen, om haar goedkeuring; en swoeren met eede de wegen te suiveren, het heylig Geloof te beschermen, Huwelykse suyverheid, armoede, gehoorzaamheid, herbergzaamheid voor de behoefstigen, en de besoekers van het H. Graf te zullen waarnemen, verwervende daar toe den Regel van den H. Basilius. Den Koning Boudewyn liet haar een Gasthuys dicht by den Tempel van 't H. Graf, timmeren, waar van zy naderhand Ridder van den Tempel of Tempeliers genoemt zyn. Haar deftig gedrag, 't geen tot een proeffstuk diende van het toekomende in 't jaar 1127, door de wapenen in 't beveyligen der wegen na de heilige plaatzen, bewesen, deed haar binnen korten door veel geschenken van de meeste Votsten, een aansienlyke rykdom verkrijgen. Zy noemden haar zelve arme krygsknechten van Kristus en den Tempel Salomons. In 't jaar 1128 zonden zy eenige Ridder na Romen met betuyg-brieven door de meeste Prinssen ondertekent, en bogen haar voor de voeten van Honorius, die haar een Apostolische goedkeuring gaf. Ontrent dees tyd leefde den H. Barnardus, Abt van Clairval, die Regels ontworpen waar na deze Broeders haar zouden schikken, en die ook van 't gantse Concilie te Troyes in Champagne, gekeurt en bevestigt wierden, zynde van de volgende inhoud:

Milites seu Equites Templi Salomonis.

Q

31

Incipit prologus regulæ pauperum Com-
militonum Christi, Templique
Salomonis.

OMnibus in primis sermo noster dirigitur, quicun-
que proprias voluntates sequi contemnunt, & Sum-
mo ac vero Regi militare animi puritate cupiunt,
ut obedientiæ armaturam præclaram assumere, in-
tentissima curâ implendo præoptent, & perseveran-
do impleant. Hortamur itaque, qui usque nunc
militiam secularem, in qua Christus non fuit car-
sa, sed solo humano favore amplexati estis: quate-
nus horum unitati, quos Dominus ex massa perditionis
elegit, & ad defensionem S. Ecclesiæ gratuita pietate
composuit, vos sociandos perhumaniter festineis.
Ante omnia autem, quicumque es ô Christi miles, tam
sanctam conversationem eligens, te professionem tu-
am oportet puram adhibere diligentiam ac firmam per-
severantiam, quæ à Deo tam digna, sancta, & subli-
mis esse dignoscitur: ut si pure & perseveranter obser-
vetur inter militantes, qui pro Christo animas suas
dederunt, sortem obtinere mereberis. In ipsa namque
refloruit & revixit ordo militaris, qui despecto iustitiæ
zelo, non pauperes aut ecclesias defensare, quod suum
erat: sed rapere, spoliare, interficere contendebant.
Bene igitur nobiscum agitur, quibus Dominus & Sal-
vator noster Iesus Christus amicos suos à civitate San-
ctâ in confinium Franciæ ac Burgundiæ divexit, qui
pro nostra salute, veræque fidei propagatione, non ces-
sant, animas suas hostiam Deo placentem offerre. Nos
ergo cum omni gratulatione ac fraterna pietate preci-
busque Magistri HUGONIS, in quo prædicta mi-
litiâ sumpsit exordium, cum Spiritu Sancto intimante
ex diversis Ultramontanæ provinciæ mansionibus in se-
lemnitate S. Hilarii, anno 1128. ab incarnato Dei fi-

lio, ab inchoatione prædictæ militiæ nono, ad Trecaſ, Deo duce, in unum convenimus, & modum & obſervantiam ordinis Equeſtris per ſingula capitula, ex ore ipſius prædicti Magiſtri HUGONIS audire meruimus, ac iuxta notiſſimam exiguitatis noſtræ ſcientiæ, quod nobis videbatur bonum & utile, collaudaviſimus. Verum enimverò, quod nobis videbatur abſurdum, omneque, quod in præſenti Concilio nequivit eſſe nobis memoratim relatum, ac computatum, non lenitate, ſed conſulta providentiâ, & diſcretione venerabilis patris noſtri Honorii, ac inclyti Patriarchæ Ieroſolymitani Stephani fertilitate, ac neceſſitate, non ignari Orientalis religionis, nec non pauperum commilitonum Chriſti, conſilio communis capituli unanimiter commendaviſimus. Sana autem proſuſ licet noſtri dictaminis autoritate permaximus numerus religioſorum patrum, qui in illo Concilio divina admonitione convenerunt, commendat: non debemus ſilenter tranſire, quibus videntibus, & veras ſententias proferentibus, ego Ioannes Michaelenſis, præſentis paginæ, juffu Concilii ac venerabilis Abbatis Clarevalleniſis, cui creditum ac debitum hoc erat, humilis ſcriba eſſe divinâ gratiâ merui.

Nomina Patrum reſidentium in Concilio.

Primus quidem reſedit Mattheus Albanenſis, Epicoſus, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ legatus: deinde Rainaldus Archiepiſcopus Remenſis: tertius Henricus, Archiepiſcopus Senonenſis: De hinc Coepiſcoporum Ranckedus, Carnotenſis Epicoſus, Goſſenus, Sueſſonum Epicoſus, Epicoſus Pariſienſis, Epicoſus Irecenſis, præſul Aurelianenſis, Epicoſus Catalaunenſis, Epicoſus Laudunenſis, Epicoſus Belvacenſis, Abbas Vezelacenſis, qui non multò poſt factus eſt Lugdunenſis Archiepiſcopus, ac S. R. E. legatus, Abbas Ciſtercieniſis, Abbas Pontimaceniſis, Abbas trium Fontium, Abbas S. Dionyſii de

Remis, Abbas S. Stephani de Divione, Abbas Molefmy supra nominatus, Abbas Bernardus Clavallis non defuit, *cujus sententiam præscripti liberi voce collaudabant. Fuerunt autem Magister Albericus Kemensis & Magister Fulgerius, ac complures alii, quos longum esset enumerare. Cæterum verò de non literatis idoneum nobis videtur; ut testes amatores veritatis adducantur in medium: Comes Theobandus, Comesque Nivernensis, ac Andreas de Bandimento, intentissimâ curâ, quod erat optimum, scrutantes; quod eis videbatur absurdum, vituperantes, in concilio sic assistebant. Ipse verò Magister militiæ, Hugo nomine, reverà non defuit & quosdam de fratribus suis secum habuit: verbi gratiâ, fratrem Godetridum, fratrem Rorallum, fratrem Gaufridum Bisol: fratrem Paganum de monte Desiderii, Archembaudum de sancto Amano. Iste verò magister Hugo cum istis discipulis modum & observantiam exiguæ inchoationis sui militaris ordinis, qui ab illo, qui dicit, Ego Principium, qui & loquor vobis, sumpsit exordium: juxta memoriæ suæ notitiam, supernominatis patribus intimans. Placuit itaque Concilio, ut consilium ibi limâ & consideratione divinarum scripturarum deligenter examinatum, tamen cum providentia Papæ Romani, ac Patriarchæ Ierosolymitani nec non capituli assensu & pauperum commilitonum Templi, quod est in Jerusalem, scripto, commendaretur, ne oblivioni traderetur, & inenodabiliter servaretur; ut recto cursu, ad suum conditorem, *cujus dulcedo tam mel superat, ut ei comparatum velut absinthium sit amarissimum, pervenire dignè mereantur: præstante, cur militiant, & militare queant, per insinisa seculorum secula. Amen.**

R E G U L A

Pauperum commilitonum Templi in Sanctâ
Civitate.

Qualiter divinum officium audiant.

C A P. I.

Vos quidem propriis voluptatibus abrenuntiantes ;
atque alii , pro animarum salute vobiscum ad ter-
minum cum equis & armis summo Regi militantes ,
matutinas , & omne servitium integrum , secundum
canonicam institutionem , ac regularium doctorum San-
ctæ civitatis consuetudinem pio ac puro affectu audire
universaliter studeatis. Idcirco vobis venerabiles fra-
tres maximè debetur , quia præsentis vitæ luce despe-
ctâ , contemptoque vestrorum corporum cruciatu , sæ-
vientem mundum pro Dei amore vilescere perenniter pro-
misisistis , divino cibo refecti ac satiati , & dominicis
præceptis eruditi & firmati , post mysterii divini con-
summationem nullus paveſcat ad pugnam , sed para-
us sit ad coronam.

Quod orationes Dominicæ , si audire nequierint ,
dicent.

C A P. II.

Cæterum si aliquis frater negotio orientalis Christia-
nitatis fortè remotus , quod sæpius evenisse , non
dubitamus , & pro tali absentia , Dei servitium non au-
dierit , pro matutinis tredecim orationes Dominicæ , ac
pro singulis horis septem , sed pro Vesperis novem dixe-
re collaudamus , ac liberâ voce unanimiter affirmamus.
Isti etenim in salutifero labore ita directi non possunt ac-
currere horâ competenti ad divinum officium , sed si fieri
potest , horæ constitutæ non prætereant ante institutum
debitum.

Q 3

Quid

Quid agendum pro Fratribus defunctis.

C A P. III.

Quando verò quilibet fratrum remanentium, mortis (quæ nulli parcat) impendet, quod est impossibile auferri; Capellanus ac clericus vobiscum ad terminum caritative summo sacerdoti seruientibus, creditum officium & missam solenniter pro eius anima, Christo animi puritate iubemus offerre. Fratres autem ibi adstantes & in orationibus pro fratris defuncti salute pernoctantes, centum orationes Dominicæ, usque ad diem septimum, pro fratre defuncto persoluant: ab illo die, quo eis obitus fratris denuntatus fuerit, usque ad prædictum diem, centenarius numerus perfectionis integritatem cum fraterna obseruatione habeat. Adhuc nempe diuina ac misericordissima caritate deprecamur, atque pastorali auctoritate iubemus, ut quotidie, sicuti fratri in vicibus dabatur, & debetur: ita quod est necessarium sustentationi huius vitæ in cibo & potu tantum, cuidam pauperi, ad quadragesimum diem impendatur. Omnes enim alias oblationes, quas in morte fratrum & in paschali solennitate, cæterisque solennitatibus, Domino pauperum commilitonum Christi spontanea paupertas indiscrete reddere consueverat, omninò prohibemus.

Capellani victum & vestitum tantum habeant:

C A P. IV.

Alias vero oblationes, & omnia eleemosynarum genera, quoquo modo fiant; Capellanis, vel aliis ad tempus manentibus, unitati communis capituli reddere peruigili curam præcipimus. Seruitores itaque Ecclesiæ victum & vestitum secundum auctoritatem tantum habeant & nihil amplius habere præsumant, nisi magistri sponte caritative dederint.

De

De militibus defunctis qui sunt ad terminum.

C A P. V.

Sunt namque milites in domo Dei Templique Salomonis ad terminum misericorditer nobiscum degentes; unde ineffabili miseratione vos rogamus, deprecamur, & ad ultimum obnixè iubemus, ut interim tremenda potestas ad ultimum diem aliquem perduxerit, divino amore ac fraternâ pietate septem dies sustentationis pro anima eius quidam pauper habeat.

Vt nullus frater remansens oblationem faciat.

C A P. VI.

Derevimus, ut superne dictum est, quod nullus fratrum remanentium aliam oblationem agere præsumat, sed die noctuque mundo corde in sua professione maneat, ut sapientissimo prophetarum in hoc equipollere valeat. Calicem salutaris accipiam, & in morte mea mortem Domini imitabor. Quia sicut Christus pro me animam suam posuit, ita & ego pro fratribus animam ponere sum paratus. Ecce competentem oblationem, ecce hostiam viventem Deoque placentem.

De immoderata statione.

C A P. VII.

Quod autem auribus nostris verissimus testis insonuit, videlicet immoderatâ statione & sine mensura stando, divinum officium vos audire, ita fieri non præcipimus, imo vituperamus: sed finito Psalmo & Venite exultemus Domino, cum Invitatorio & Hymno, omnes sedere tam fortes, quam debiles propter scandalum, evitandum nos iubemus. Vobis vero residentibus unoquoque Psalmo finito, in recitatione

Q 4

Gloria

Gloria Patri, de sedibus vestris ad altare supplicando ob reverentiam Sanctæ Trinitatis. Sic etiam in recitatione Evangelii, & ad Te Deum laudamus, & per totas laudes doneq; finito Benedicamus Domino, stare adscribimus & eandem regulam in matutinis S. Mariæ teneri iubemus.

De refectione conventus.

CAP. VIII.

IN uno quidem palatio, sed melius dicitur, refectorio communiter vos cibum accipere credimus, ubi quando aliquid necessarium fuerit, pro signorum ignorantia, leniter ac privatim quærere oportet. Si omni tempore, quæ vobis necessaria sunt, quærenda sunt, cum omni humanitate & subiectione reverentiæ potius ad mensam, cum Apostolus dicat: panem tuum cum silentio manduca; & Psalmista vos animare debet, dicens: posui ori meo custodiam, id est, apud me deliberavi, ut non delinquerem lingua, id est, custodivi os meum, ne malè loquerer.

De lectione.

CAP. IX.

IN prandio & cæna semper sit sancta lectio recitata. S. Dominum diligimus salutifera ejus verba atque præcepta, intentissimâ aure desiderare debemus, lectio autem lectionum vobis indicat silentium.

De carnis refectione.

CAP. X.

IN hebdomada namque, nisi Natalis dies Domini, vel Pascha, vel festum S. Mariæ, aut omnium Sanctorum evenerit, vobis ter refeccio carnis sufficiat, quia assueta carnis comestio, intelligitur onerosa corruptio

cor-

corporum. Si verò in die martis tale jejunium evenerit, ut esus carniū retrahatur, in crastino abundanter vobis impendatur. Die autem Dominico omnibus militibus remanentibus, nec non capellanis duo fercula in honorem S. Resurrectionis impendi bonum & idoneum indubitanter videtur. Alii autem videlicet armigeri & clientes, uno contenti, cum gratiarum actione permaneant.

Qualiter manducare milites debeant.

CAP. XI.

Duos & duos manducare generaliter oportet, ut solerter unus de altero provideat, ne asperitas vitæ vel furtiva abstinentia in omni prandio intermiscetur. Hoc autem juste indicamus, ut unusquisque miles aut frater æqualem & æquipollentem vini mensuram pro se solus habeat.

Ut aliis diebus duo aut tria leguminum fercula sufficiant.

CAP. XII.

Aliis diebus, videlicet secundâ & quartâ feriâ, nec non & sabbatho, duo aut tria leguminum, aut aliorum ciborum fercula; aut ut ita dicam, coctâ pulmentaria, omnibus sufficere credimus, & ita teneri iubemus, ut fortè, qui ex uno non potuerit edere, ex alio reficiatur.

Quo cibo sexta feria reficere oportet.

CAP. XIII.

Sexta autem feriâ cibum quadragesimalem, ob reverentiam Passionis, omni congregationi, remotâ infirmorum imbecillitate, semel sufficere à festo omnium

Sanctorum usque in Pascha, nisi Natalis dies Domini, vel festum S. Mariæ, aut Apostolorum evenerit, colaudamus. Alio verò tempore, nisi generale ieiunium evenerit, bis reficiatur.

Post refectionem semper gratias referant.

C A P. XIV.

Post prandium vero & cœnam, semper in Ecclesia, si propè est, vel ita non est, in eodem loco, summo procuratori nostro, qui est Christus, gratias, ut decet, cum humiliato corde referre strictè præcipimus. Famulis aut pauperibus fragmenta, (panibus tamen integris reservatis) distribuere fraternâ caritate debent & iuventur.

Ut decimus panis semper Eleemosynario detur.

C A P. XV.

Licet paupertatis præmium, quod est regnum cœlorum, pauperibus proculdubio debeat, vobis tamen, quod Christiana fides de illis indubitanter fatetur, decimum totius panis quotidie Eleemosynario vestro dare iubemus.

Ut collatio sit in arbitrio Magistri.

C A P. XVI.

Cum verò Sol orientalem regionem deserit, & ad Hybernâ descendit, audito signo, ut est eiusdem regionis consuetudo, omnes ad Completas oportet incedere vos, ac prius generalem collationem sumere peroptamus. Hanc autem collationem in dispositione & arbitrio magistri ponimus, ut quando voluerit de aqua, & quando iubebit misericorditer ex vino temperato competenter recipiatur. Verum hoc non ad nimiam satietatem oportet fieri, sed parcius, quia apostatâre etiam sapientes videmus.

Ut

Ut finitis completis silentium teneatur.

CAP. XVII.

Finitis itaque Completis ad stratum ire oportet; Fratribus igitur à Completoriis exeuntibus nulla sit de-
nuo licentia data loqui in publico, nisi necessitate cogente: armigero autem suo, quæ dicturus est, leniter dicat. Est verò forsitan, ut in tali intervallo vobis de Completoriis exeuntibus, maxima necessitate cogente, de militari negotio, ut de statu domus vestræ, quia dies ad hoc vobis sufficere non creditur, cum quadam fratrum parte, magistrum, vel illum, cui domus dominium post magistrum est debitum, oporteat loqui: hoc autem ita fieri iubemus, & ideo quia scriptum est; in multiloquio non effugies peccatum, & alibi; mors & vita in manibus linguæ. In illo colloquio scurrilitatem & verba otiosa ac risum moventia, omnino prohibemus, & vobis ad lectulos euntibus, Dominicam orationem, si aliquis quid stultum est locutus, cum humilitate & puritatis devotione dicere iubemus.

Ut fatigati ad Matutinas non surgant.

CAP. XVIII.

Fatigatos nempe milites non ita, ut vobis est manifestum, surgere ad Matutinas conlaudamus, sed assensu Magistri, vel illius, cui creditum fuerit à magistro, eos quiescere, & tredecim orationes constitutas sic cantare, ut mens ipsorum voci concordet, juxta illud Prophetæ; psallite Domino sapienter, & illud; in conspectu angelorum psallam tibi; vos unanimes collaudamus. Hoc autem in arbitrio magistri semper consistere debet.

Ut

Ut communitas victus inter fratres servetur.

CAP. XIX.

Legitur in divina pagina. Dividebatur singulis, prout cuique opus erat. Ideo non dicimus ut personarum acceptio, sed infirmitatum debet esse consideratio. Ubi autem, qui minus indiget, agat Deo gratias & non contristetur. Qui vero indiget humiliter pro infirmitate, non extollatur pro misericordia, & ita omnia membra erunt in pace. Hoc autem prohibemus, ut nulli immo-deratam abstinentiam amplecti liceat, sed communem vitam instanter teneant.

De qualitate & modo vestimenti.

CAP. XX.

Vestimenta autem unius coloris semper esse iubemus, verbi gratia, alba vel nigra, vel ut ita dicam bu-rella. Omnibus autem militibus professis in hyeme & in æstate, si fieri potest, alba vestimenta concedimus, ut qui tenebrosam vitam postposuerint, per liquidam & albâ suo conditori se reconciliari agnoscant, Quid albe-
do? nisi integra castitas. Castitas, securitas mentis, sanitas corporis est, nisi enim unusquisque miles castus perseveraverit, ad perpetuam requiem venire, & Deum videre non poterit: testante Paulo Apost. Pacem secta-
mini cum omnibus, & castimoniam, sine qua ne-
mo videbit Dominum. Sed quia huiusmodi indu-
mentum arrogantia ac superfluitatis æstimatione cavere
debet, talia habere omnibus iubemus, ut solus leniter
per se vestire & exuere ac calceare & discalceare valeat.
Procurator huius ministerii pervigili cura hoc vitare
præsumat, ne nimis longa, aut nimis curta, sed men-
surata ipsis utentibus, secundum uniuscujusque quan-
titatem suis fratribus tribuat. Accipientes itaque nova,
VETERA

vetera semper reddant in presenti, reponenda in camera vel ubi frater, cujus est ministerium, decreverit, propter armigeros & clientes, & quandoque pro pauperibus.

Quod famuli alba vestimenta, id est, pallia non habeant.

CAP. XXI.

Hoc nempe, quod erat in domo Dei ac suorum militum Templi, sine discretione ac consilio communis capituli obnixè contradicimus, & funditus quasi quoddam vitium peculiare amputare præcipimus. Habebant enim olim famuli & armigeri alba vestimenta, unde veniebant damna importabilia. Surrexerunt namque in Ultramontanis partibus quidam pseudofrateres, & conjugati; & alii dicentes se esse de Templo, cum sint de mundo. Hi nempe tantas contumelias, totque damna militari ordini adquisierunt, & clientes remanentes plurima scandala oriri inde superbiendo fecerunt. Habeant igitur assidue nigra, sed si talia non possunt invenire, habeant, qualia inveniri possunt in illa provincia, qua degunt, aut quod vilius unius coloris comparari potest, videlicet burella.

Quod milites remanentes tantum alba habeant.

CAP. XXII.

Nulli ergo concessum est candidas chlamydes deferre, aut alba pallia habere, nisi nominatis militibus Christi.

Uc

Ut pellibus agnorum utantur.

C A P. X X I I I.

DEcrevimus communi consilio, ut nullus frater remanens per hyemem pelles aut pelliciam vel aliquid tale quod ad usum corporis pertineat, etiamque cooperitorium, nisi agnorum vel artetum habeat.

Ut vetusta armigeris dividantur.

C A P. X X I V.

Procurator vel dator pannorum, omni observantia, veteres semper armigeris & clientibus & quandoque pauperibus, fideliter æqualiterque erogare inuendat.

Cupiens optima deteriora habeat.

C A P. X X V.

SI aliquis frater remanens ex debito, aut ex motu superbiæ pulchra vel optima habere voluerit, ex tali præsumptione procul dubio vilissima merebitur.

Ut quantitas & qualitas vestimentorum seruetur.

C A P. X X V I.

Quantitatem, secundum corporum magnitudinem, largitatemque vestimentorum observare oportet: dator pannorum sit in hoc curiosus.

Ut dator pannorum inprimis æqualitatem seruet.

C A P. X X V I I.

Longitudinem, ut superius dictum est, cum equali mensura, ne vel susurronum criminatum oculus aliquid notare præsumat, procurator fraterno intuitu consideret, & in omnibus supradictis Dei retributionem humiliter cogitet.

De

De superfluitate capillorum.

CAP. XXVIII.

OMnes fratres remanentes principaliter ita tonsos habere capillos oportet, ut regulariter, ante & retrò & ordinatè considerare possint: & in barba, & in gressibus eadem regula indeclinabiliter observetur, ne superfluitas, aut facietis vitium denotetur.

De rostris & laqueis.

CAP. XXIX.

DE rostris & laqueis manifestum est, & Gentile: & cum abominabile hoc omnibus agnoscat, prohibemus & contradicimus, ut aliquis ea non habeat, imò prorsus careat. Aliis autem ad tempus famulantibus, rostra & laquea & capillorum superfluitatem & vestium immoderatam longitudinem habere non permitimus, sed omnino contradicimus. Servientibus enim summo conditori, munditia interius, exteriusque valde necessaria: eo ipso attestante, qui ait; Estote mundi, quia ego mundus sum.

De numero equorum & armigerorum.

CAP. XXX.

VNicuique vestrorum militum, tres equos licet habere, quia domus Dei templique Salomonis eximia paupertas amplius non permittit in presentiarum augere, nisi cum magistris licentia.

Nullus armigerum gratis servientem feriat.

CAP. XXXI.

Solum autem armigerum singulis militibus eadem causa concedimus: sed si gratis & caritative ille armis-

armiger cuiquam militi fuerit, non licet eidem eum verberare, nec etiam qualibet culpâ percüttere.

Qualiter ad tempus remanentes recipiantur.

C A P. XXXII.

OMnibus militibus servire Jesu Christo, animi puritate in eadem domo ad terminum cupientibus, equos in tali negotio quotidiano idoneos, & arma, & quidquid eis necessarium fuerit, emere fideliter iubemus. Deinde verò ex utraque parte æqualitate servitiâ bonum & utile appetiari equos judicavimus. Habeatur itaque pretium in scripto, ne tradatur oblivioni. Et quidquid militi vel equis ejus, aut armigero erit necessarium, adjunctis & ferris equorum secundum facultatem domus, ex eadem domo, fraternâ caritate impendatur. Si verò interim equos suos miles aliquo eventu in hoc servitio amiserit; magister, & facultas domus hoc exigit, alios administret. Adveniente autem termino repatriandi, medietatem pretii, ipse miles, ditino amore concedat, alteram ex communi fratrum, si ei placet, recipiat.

Quod nullus juxta propriam voluntatem incedat.

C A P. XXXIII.

Convenit his nempe militibus, qui nihil sibi Christo carius existimant, propter servitium, secundum quod professi sunt, & propter gloriam summæ beatitudinis, vel metum gehennæ, ut obedientiam indifinenter magistro teneant. Tenenda est itaque, ut mox, ubi aliquid imperatum à magistro fuerit, vel ab illo, cui magister mandarum dederit, sine mora ac si divinitus imperetur, moram pati nesciant in faciendo. De talibus enim ipsa veritas dicit: obauditu auris obediavit mihi.

Si

Si licet ire per villam, sine jussu magistri.

CAP. XXXIV.

ERgò hos tales milites propriam voluntatem relinquentes, & alios ad terminum servientes deprecamur, & firmiter eis iubemus, ut sine magistri licentia, vel cui creditum hoc fuerit, in villam ire non præsumant, præterquam noctu ad Sepulchrum, & ad stationes, quæ intra muros Sanctæ civitatis continentur.

Si licet eum ambulare solum.

CAP. XXXV.

HI verò ita ambulantes non sine custode, id est, milite aut fratre remanente, nec in die nec in nocte iter inchoare audeant. In exercitu namque, postquam hospitati fuerint, nullus miles vel armiger aut famulus per atria aliorum militum, causâ videndi, vel cum aliquo loquendi, sine jussu, ut dictum est superius, incedat. Itaque consilio obfirmamus, ut in tali demo ordinata à Deo, quod nullus secundum proprietatem militet, aut quiescat: sed secundum Magistri imperium totus incumbat: ut illam Domini sententiam imitari valeat, qua dicit: non veni facere voluntatem meam, sed ejus, qui me misit.

Ut nullus nominatim, quod ei necessarium erit, quærat.

CAP. XXXVI.

HAnc propriè consuetudinem inter cætera adscribere iubemus, & cum omni consideratione, ob vitium quærendi teneri præcipimus. Nullus igitur frater remanens, assignanter & nominatim equum aut equitaturam, vel arma quærere debet. Quomodo ergo?

R

Si

Si verò ejus infirmitas aut equorum suorum debilitas, vel armorum suorum gravitas, talis esse agnoscitur, ut sic incedere sit damnum commune, veniat coram magistro, vel cui est debitum ministerium post magistrum, & causam vera fide & pura ei demonstret. Inde namque in dispositione magistri, vel post eum, procuratoris, res se habeat.

De frænis & calcaribus.

CAP. XXXVII.

Nolumus, ut omnino aurum vel argentum, quæ sunt divitiæ peculiare, in frænis aut pectoralibus, nec calcaribus vel in strenis unquam appareat; nec alicui fratri remanenti emere liceat. Si verò caritative talia vetera instrumenta data fuerint, aurum vel argentum taliter coletur; ne splendidus color vel decor, cæteris arrogantia videatur. Si nova data fuerint, magister de talibus, quod voluerit, faciat.

Tegimen in hastis & clypeis non habeatur.

CAP. XXXVIII.

Tegimen autem in clypeis & hastis & furellis in lanceis non habeatur. Quia hoc non proficuum, imò damnum nobis omnibus intelligitur.

De licentia magistri.

CAP. XXXIX.

Licet magistro cuiquam dare equos, vel arma, vel quamlibet rem cuilibet dare.

De mala & facco.

CAP. XL.

SAcculus & mala, cum firmatura non conceduntur, sic exponentur, ne habeant absque magistri licentia, vel

vel cui creduntur, domus post eum negotia. In hoc præ-
senti capitulo, procuratores, & per diversas provincias
degentes non continentur, nec ipse magister intelligitur.

De legatione litterarum.

C A P. X L I.

NUllatenus cuiquam fratrum litteras liceat, à pa-
rentibus suis, neque à quoquam hominum, nec
sibi inuicem accipere vel dare, sine jussu magistri vel
procuratoris. Postquam licentiam frater habuerit, in
præsentia magistri, si ei placet, legantur. Si vero & à
parentibus ei quiddam directum fuerit, non præsu-
mat suscipere illud, nisi prius indicatum fuerit ma-
gistro. In hoc autem capitulo magister & domus procu-
ratores non continentur.

De fabulatione propriarum culparum.

C A P. X L I I.

CUm omne verbum otiosum generare agnoscatur pec-
catum, quid ipsi iactantes de propriis culpis ante
districtum iudicem dicturi sunt? Ostendit certè pro-
pheta; Si à bonis eloquiis propter taciturnitatem de-
bet interdum taceri, quantum magis à malis verbis,
propter pœnam peccato debet cessari. Vetamus igitur &
audacter contradicimus, ne aliquis frater remanens,
ut melius dicam stultitias, quas in seculo, in militari
negotio, tam enormiter egit, & carnis delectationes mi-
serrimarum mulierum, cum fratre suo, vel alio ali-
quo, vel de alio commemorare audcat. Et si forte talia
referentem, quemlibet audierit; obmutescere faciat,
vel quantotius poterit cito pede obedientiæ inde discedat
& fabularum venditori autem cordis non præbeat.

De quæstu & acceptione.

CAP. XLIII.

Verum enim verò, si aliqua res sine quæstu cuiilibet fratri data gratis fuerit, deserat magistro vel dap-sifero, si verò aliter suus amicus vel parens dare nisi ad opus suum noluerit, hoc prorsus non recipiat, donec licentiam à Magistro suo habeat. At cui res data fuerit, non pigeat illum, si alteri datur. Imò pro certo sciat, quia si inde irascitur, contra Deum agit. In hac autem prædicta regula ministratores non continentur, quibus specialiter hoc ministerium debetur, & conceditur de mala & sacco.

De manducariis equorum.

CAP. XLIV.

Vtilis res est cunctis hoc præceptum à nobis constitutum, ut indeclinabiliter amodò teneatur. Nullus autem frater facere præsumat manducaria linea vel lana: idcirco principaliter facta, nec habeat ulla exceptio per finello.

Ut cambiare vel quærere nullus audeat.

CAP. XLV.

Nunc aliud restat, ut nullus præsumat cambiare sua, frater cum fratre, sine licentia Magistri, & aliquid quærere, nisi frater fratri, & sit res parva, vilis non magna.

Ut

Ut nullus avem cum ave capiat, nec cum capiente incedat.

CAP. XLVI.

Quod nullus avem cum ave accipere audeat, nos communiter indicamus: non convenit enim religioni, sic cum mundanis delectationibus inbærere, sed Domini præcepta libenter audire, orationi frequenter incumbere, mala sua cum lacrymis vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri. Cum homine quidem talia operante, cum accipere, vel alia ave, nullus frater remanens hac principali causa ire præsumat.

Ut nullus arcu vel balista percutiat.

CAP. XLVII.

Cum omnem religionem ire deceat simpliciter, & sine risu, humiliter, & non multa verba sed rationabilia loqui, & non sic clamosa in voce, specialiter iniungimus, & præcipimus omni fratri professo, ne in bosco cum arcu aut balista jaculari audeat, nec cum illo, qui hoc fecerit ideo pergat, nisi gratiã cum custodiendi à perfido gentili; nec cum cane sit ausus clamare vel garrulare, nec equum suum, cupiditate accipiendi feram, pungat.

Ut leo semper feriat.

CAP. XLVIII.

Nam est certum, quod vobis specialiter creditum est, & debitum pro fratribus vestris animam ponere, atque incredulos, qui semper Virginis filio minitantur, de terra delere. De Leone nos hoc dedimus, quia ipse circuit, quærens quem devoret, & manus ejus contra omnes, omniumque manus contra eum.

De omni re, super vos quaesita, iudicium audite;

C A P. XLIX.

Novimus quidem persecutores sanctae Ecclesiae innumerabiles esse; & hos qui contentionem non amant incessanter, crudeliusque inquietare festinant. In hoc igitur concilio sententia serena consideratione pendeat, ut si aliquis in partibus orientalis religionis, in quocunque alio loco super vos rem aliquam quaesierit; vobis, per fideles & veri amatores iudices audire iudicium praecipimus; & quod justum fuerit indeclinabiliter vobis facere praecipimus.

Ut haec regula in omnibus teneatur.

C A P. L.

Haec eadem regula in omnibus rebus, vobis immeritis ablatis, perhumaniter iubemus, ut teneatur.

Quod licet omnibus militibus professis terram & homines habere.

C A P. LI.

Divina, ut credimus, providentia, a vobis in Sanctis locis sumpsit initium, hoc genus novum religionis: ut videlicet religionis militiam admisceretis, & sic religio per militiam armata procedat, & hostem sine culpa feriat. Iure igitur iudicamus, cum milites Templi dicamini, vos ipsos ob insigne meritum & speciale probitatis donum, terram & homines habere, & agricolas possidere, & iuste eos regere, & institutum debitum vobis specialiter debetur impendi.

Ut

Ut male habentibus cura pervigil habeatur.

CAP. LII.

Male habentibus fratribus supra omnia adhibenda est cura pervigil & quasi Christo eis serviatur, ut illud Evangelium, infirmus fui & visitasti me, memoriter teneatur. Hi etenim diligenter ac patienter portandi sunt, quia de talibus superna retributio indubitanter acquiritur.

Ut infirmis necessaria semper dentur.

CAP. LIII.

Procuratoribus verò infirmantium omni observantia atque pervigili cura præcipimus, ut quaecumque sustentationi diversarum infirmitatum sunt necessaria, fideliter ac diligenter juxta domuum facultatem eis administrent, verbi gratia carnem & volatilia, & cetera; donec sanitati reddantur.

Ut alter alterum ad iram non provocet.

CAP. LIV.

Precavendum nempe non modicum est, ne aliquis aliquem commovere ad iram præsumat, quia propinquitatis & divinæ fraternitatis tam pauperes quam potentes, summa clementia æqualiter astringit.

Quomodo fratres conjugati habeantur.

CAP. LV.

Fratres autem conjugatos hoc modo habere vobis permittimus, ut si fraternitatis vestræ beneficium & participationem petunt, uterque suæ substantiæ portionem, & quidquid amplius adquisierint, unitati com-

munis Capituli post mortem concedant, & interim honestam vitam excerceant, & bonum agere fratribus studeant, sed veste candidâ, & chlamyde alba non incedant. Si verò maritus ante obierit, partem suam fratribus reliquat, & coniux de altera vitæ sustentamentum habeat. Hoc enim iniustum consideramus, ut cum fratribus Deo castitatem promittentibus, fratres huiusmodi in una eademque dōmo maneat.

Ut amplius sorores non coadunentur maribus.

C A P. L V I.

Sorores quidem amplius periculosum est coadunare, quia antiquus hostis femineo consortio complures expulit à recto tramite Paradisi. Itaque, fratres carissimi, ut integritatis flos inter vos semper appareat, hac consuetudine amodò uti non liceat.

Ut fratres Templi cum excommunicatis non participant.

C A P. L V I I.

Hoc fratres valde cavendum, atque timendum est; ne aliquis ex Christi militibus homini excommunicato nominatim ac publicè aliquo modo se iungere aut res suas accipere præsumat, ne anathema maranatha similiter fiat. Si verò interdictus tantum fuerit cum eo participationem habere, rem suam caritative accipere non immeritò licebit.

Qualiter milites seculares recipiantur.

C A P. L V I I I.

Si quis miles ex massa perditionis, vel alter secularis, seculo volens renunciare, vestram communionem & vitam velit eligere, non ei statim assentiatur: Sed

Sed juxta illud Pauli: probate spiritus si ex Deo sunt; & sic ei ingressus concedatur. Legatur igitur regula in ejus presentia, & si ipse preceptis expositæ regule diligenter obtemperaverit, tunc si Magistro & fratribus ejus recipere placuerit, convocatis fratribus, desiderium & petitionem suam cunctis, animi puritate patefaciat. Deinde verò terminis probationis in consideratione & providentia Magistri, secundum honestatem vite petentis, omnino pendeat.

Ut omnes fratres ad secretum Concilium non vocentur.

CAP. LIX.

Non semper omnes fratres ad concilium convocare jubemus, sed quos idoneos & consilio providos magister cognoverit. Cum autem de majoribus tractare voluerit, ut est dare communem terram, vel de ipso ordine disceptare, aut fratrem recipere, tunc omnem congregationem, si Magistro placet, convocare est competens: auditoque communis capituli consilio, quod melius & utilius Magister consideraverit, illud agatur.

Quod cum silentio orare debeant.

CAP. LX.

Omnes fratres, prout animi & corporis affectus postulaverit, stando vel sedendo, tamen summa cum reverentia, simpliciter & non clamose, ut unus alium non conturbet, communi consilio iubemus.

Ut fidem ferventium accipiant.

CAP. LXI.

Agnovimus nempe complures ex diversis provinciis tam clientes, quam armigeros pro animarum salute animo ferventi, ad terminum cupientes in domo nostra mancipari. Utile est autem, ut fidem eorum acci-

accipiatis, ne fortè veterinus hostis, in Dei servitio aliquid furtivè vel indecenter eis intimet, vel à bono proposito repente exterminet.

Ut pueri, quamdiu sunt parvi, non accipiantur inter fratres Templi.

C A P. L X I I.

Quamvis regula sanctorum patrum pueros in congregatione permittat habere, nos de talibus non conlaudamus unquam vos onerare. Qui verò filium suum vel propinquum, in militari religione perhumaniter dare voluerit, usque ad annos, quibus viriliter armata manu possit inimicos Christi de terra sancta delere, eum nutriat. De hinc secundum regulam in medio fratrum, pater vel parentes eum statuunt, & suam petitionem cunctis patefaciant. Melius est enim in pueritia non vovere, quam posteaquam vir factus fuerit enormiter retrahere.

Ut senes semper venerentur.

C A P. L X I I I.

Senes autem pia consideratione secundum virium imbecillitatem, supportare ac diligenter honorare oportet. Et nullatenus in his, quæ corporis sunt necessaria, districtè teneantur; tamen salva auctoritate regula.

De fratribus, qui per diversas provincias proficiscuntur.

C A P. L X I V.

Fratres verò qui per diversas provincias diriguntur, regulam, in quantum vires expetunt, servare in cibo & potu & cæteris studeant, & irreprehensibiliter vivant; ut ab his qui foris sunt, bonum testimonium habeant; Religionis propositum nec verbo nec actu polluant,

luant, sed maxime omnibus, quibus se coniunxerint, sapientia & honorum operum exemplum & condimentum praebeant. Apud quem hospitari decreverint, fama optima sit decoratus; & si fieri potest, domus hospitis in illa nocte careat lumine, ne tenebrosus hostis occasionem aliquam, quod absit, inferat. Ubi autem milites non excommunicatos congregare audierint, illuc pergere, non considerantes tam temporalem utilitatem, quam externam animarum illorum salutem dicimus. Illis autem fratribus in ultramarinis partibus spe subvectionis ita directis, hac conuentione eos, qui militari ordini inungere perhumaniter voluerint, recipere collaudamus: ut in praesentia Episcopi illius provinciae, uterque conveniat, voluntatem petentis praesul audiat. Audita itaque petitione, mittat eum frater ad Magistrum, & ad fratres, qui sunt in Templo, quod est in Ierusalem, & si vita eius est honesta talique consortio digna, misericorditer suscipiatur, si magistro & fratribus bonum videtur. Si vero interim obierit pro labore & fatigatione, quasi uni ex fratribus totum beneficium & fraternitas pauperum commilitonum Christi ei impendatur.

Ut victus aequaliter omnibus distribuatur.

C A P. L X V.

Illud quoque congrue & rationabiliter manu tenendum censemus, ut omnibus fratribus remanentibus, victus secundum loci facultatem, aequaliter tribuatur, non enim est utilis personarum acceptio, sed infirmitatum necessaria est consideratio.

Ut

Ut milites Templi decimas habeant.

CAP. LXVI.

CRedimus namque relictis affluentibus divitiis, vos spontaneæ paupertati esse subjectos, unde decimas vobis communi vita viventibus justè habere, hoc modo demonstravimus. Si Episcopus Ecclesiæ, cui decima jure debetur, vobis caritative eam dare voluerit assensu illius capituli, de illis decimis, quas tunc Ecclesiæ possidere videtur, vobis tribuere debet. Si autem laicus quilibet adhuc illam ex patrimonio suo damnabiliter amplectitur, & se ipsum in hoc valdè redarguens, vobis eandem reliquerit; ad nutum ejus qui præest tantum, sine consensu capituli id agere potest.

De levibus & gravibus culpis.

CAP. LXVII.

SI aliquis frater loquendo vel militando vel aliter aliquid leve deliquerit, ipse ultro delictum suum satis faciendo magistro ostendat. De levibus si consuetudinem non habeant, levem pœnitentiam habeat. Si verò eo tacente per aliquem alium culpa cognita fuerit, majori & evidentiori subiaceat disciplina & emendationi. Si autem grave erit delictum, retrahatur à familiaritate fratrum, nec cum illis simul in eadem mensa edat, sed solus refectioem sumat, dispensationi & judicio magistri totum incumbat, ut salvus in judicii die permaneat.

Qua culpa frater amplius non recipiatur.

CAP. LXVIII.

ANte omnia providendum est, ne quis frater potens aut impotens, fortis aut debilis, volens se exaltare, & paullatim superbire ac culpam suam defendere, indisciplinatus remaneat; sed si emendare voluerit, ei districtior correptio accedat. Quod si piis admonitionibus

Et fusis pro eo orationibus emendare noluerit, sed in superbia magis ac magis exexerit, tunc secundum Apostolum, de pio eradicetur grege. Auferte malum ex vobis: necesse est, ut à societate fratrum fidelium ovis moribunda removeatur. Cæterum Magister, qui baculum & virgam manu tenere debet; baculum videlicet quo aliorum virium imbecillitates sustentet: Virgam quoque qua vitia delinquentium zelo rectitudinis feriat, consilio Patriarchæ & spiritali consideratione id agere studeat: ne, ut ait B. Maximus, solutior lenitas cohibentiam peccantis, aut immoderata severitas à lapsu non revocet delinquentem.

Ut a paschali solennitate, usque ad festum omnium Sanctorum, unam camisiam lineam tantum sumere habeat.

C A P. L X I X.

Interea quod nimium ardorem orientalis regionis misericorditer consideramus, ut à Paschali festivitate usque ad omnium sanctorum solennitatem, unicuique una camisia linea tantum, non ex debito, sed ex sola gratia detur, illi dico, qui ea uti voluerit. Alio autem tempore generaliter omnes camisias laneas habeat.

Quod & quales panni in lecto sint necessarii.

C A P. L X X.

Singulorum quidem non aliter per singulos lectos dormitorium esse, nisi maxima causa vel necessitas evenerit, communi consilio collaudamus. Lectualia vel lecti-sternia moderata dispensatione magistri unusquisque habeat. Credimus enim prorsus, saccum, cucieram & coopertorium uniuersique sufficere. Qui verd ex his uno carebit, carpitam habeat, & in omni tempore tegmine lineo, id est veluso frui benè licebit. Vestiti autem camisiis dormiant, femoralibus semper dormiant. Dormientibus itaque fratribus ingiter usque mane, nunquam desit lucerna.

De

De vitanda murmuratione.

C A P. L X X I.

ÆMulationes inuidas, liuorem, murmur, susur-
 rationem, detractiones; diuinâ admonitione vita-
 re, & quasi quandam pestem fugere vobis præcipimus.
 Studeat igitur unusquisque vigilanti animo, ne fratrem
 suum clam culpet, aut reprehendat, sed illud Apostoli
 studiosè secum animaduertat: ne sis criminator, ne
 susurro in populo. Cùm autem fratrem liquide ali-
 quid peccasse agnouerit, pacifice, & fraterna pietate
 iuxta Domini præceptum inter se & illum solum corripiat.
 Et si eum non audierit, alium fratrem adhibeat:
 sed si utrumque contempserit, in conuentu publice ob-
 iurgetur coram omnibus. Magnæ enim cecitatis sunt,
 qui aliis detrahunt, & nimis infelicitatis sunt qui se
 à liuore minimè custodiunt, unde in antiquam versuti
 hostis nequitiam demerguntur.

Ut omnium mulierum fugiantur oscula.

C A P. L X X I I.

Periculosum esse credimus omni religioni, vultum
 mulierum nimis attendere, & ideo nec viduam, nec
 virginem, nec matrem, nec sororem nec amitam, nec
 ullam aliam fœminam aliquis frater osculari præsumat.
 Fuziat ergo fœminea oscula Christi militia, per qua so-
 lent homines sæpè periclitari, ut pura conscientia, &
 segura vita, in conspectu Domini perenniter valeat con-
 versari.

't Blijkt by dit geschrift dat Hugo zelf in 't Concilie ge-
 weest is, en dat het jaar als dit geschiede, het negen-
 de van d'instelling was. Zy ontfongen mede in dit
 zelve Concilie een byzonder kleet uyt bevel van den Paus
 zijnde een witte mantel die de wapenen bedekte; en op
 zyn

zyn weëtom komst verëerde den *Patriarch* Stephanus haar een *Patriarchaal* rood kruys op de flinker zy van de gezeide mantel ; zy wierden ook door den H. Barnardus onder den Regel van den H. Augustyn gefchikt, hoewel den Vader Mendo zeyt dat zy den Regel van den H. Benediktus hadden, om dat den H. Barnardus van deze vergadering was. Zy kosten, volgens 't zeggen van eenige Schryvers, geduurende de eerste negen jaren niet meer als een getal van negen uit maken, maar na verloop van ontrent vyftig, waren zy zoo in getal aangenomen, dat zy machtig waren de fwaarste ondernemingen uit te voeren. Zy vergaderde toen te zamen te Jerufalem, en beflooten, zonder kennis van den *Patriarch*, een hoofd te kiezen, gelyk zy ook tot opvolger van haar inftelder Broeder Richard, een Fransman, op 't voorbeeld der Joanniters, tot haar Meester kozen. Door dit middel fchikte zy haar Order in Ridders van 't Groot Kruys, Bevelhebbers, Ridders, en Schildknappen. Haar Order dus beftelt hebbende, ftichte zy met eenen ook met hulp en toedoen der Jerufalemlche Koningen, ryke Bevelhebberyen, wordende met macht daar in geholpen door de grootste Vorften van Europe, die haar van gelyken ook voorname Steden, Sterktens en Landen, niet alleen in Europa, maar zelfs in Asia, tot Bevelhebberyen verëerde. Als fy nu een vast lichaam van een welgestelde Order kregen, verbeterde zy verfcheide misselykheden, onttrokken haar onderdanigheid van den *Patriarch*, en wierden te rade het kruys mede te veranderen, op die wysten naasten by gelyk de andere herbergende Orders 't gebruykte. Ioseph de Michielis fchryft deze hervorming van d'Order en 't Kruys aan Paus Honorius II toe, en dan zou die verandering moeten geweest zyn in 't jaar 1130. Dit Kruys was rood, droegen 't zelve op een wittelaken mantel, en gelyk de Joanniters een wit kruys op een rood veld in haar standaarden voerden, hadden deze in tegendeel een rood kruys op een half wit en half swart veld, met deze woorden: *Non nobis Domine, sed nomini tuo da gloriam*, daar rondom. In 't jaar 1140 kre-

kregen zy een groote voet in Spanjen doot 't overlyden van Don Alfontus I van Arragon, die sonder kindeten stervende, zijn goederen aan de drie Orders, de Ioanniters, Tempeliers, en van 't H. Graf liet. In 't Oosten waren zy door haar dapperheid reeds de schrik der ongelovige geworden. Seguin, een Mahometaans Vorst, was in 't Vorstendom van Antiochia gevallen, en bragt vast de schrik en vrees tot in de uiterste grensen van Aleppo. Tegen deze onheilen wilde Boudewijn III, Koning van Ierusalem voorsien, en vergaderde zijn leger, waar by haar de Tempeliers begaven, en alhoewel zy ongelijk minder in getal waren, dwongen zy Seguin tot een slag, waar in niet alleen zijn gantse leger verstroyt en te neergehakt wierd, maar hy zelfs kon zich nauylks voor de slagen der Tempeliers bergen. Niet minder was de overwinning die die zelve Koning, door bestrulp dezer Ridder, op Nuradijn, in 't jaar 1157, behaalden, terwijl hy bezig was met de Stad Scuta aan te tasten; want hy de Kristenen door overwigt van macht, onder sijn Veldheer Sarracon meende te verbasen, die niettegenstaande zy veel minder waren, hem aantasten, op de vlucht dreven, en de Stad ontfetten. 't Jaar 1163 was gedenkwaardig door de nederlaag van den Calif van Egipten, die met twaalf duyzend Turken, entien duyzend Arabiers tegen den Koning van Ierusalem optrok, welke alle door behulp der Tempeliers en Ioanniter-Ridderschappen, schandelijk op de vlucht gedreven wierden. Zy waren niet min in 't bestier van 't Ryk als den oorlog ervaren, 't geen bleek als den Konink Almerik na Ierusalem trok, stelde hy 't bestier van 't Rijk in handen van den Meester der Tempeliers, 't geen na zyn dood, gedurende de minderjarigheid van sijn Soon Boudewijn IV, bleef dueren. Dese had den degen eer als den Scepter in de hand; want Saladijn hebbende ontrent het jaar 1179 een groote macht versameld, wierd in de vlakte van Turbolet door de Tempeliers en Ioanniter-Ridders tot een oneerlijke vlucht genootsaakt. De ongenecesselijke melaatsheid van den Koning dedden de Turken

kende moet hervatten, die haar meester van Mesopotamien, Aleppo, en andere Steden, maakten, en naderde vast na Jerusalem. In deze gesteldheid wierd den Meester der Tempeliers, Aarnoud van Troye, naar Europe als gezant, om hulp geschikt, doch sturf te Verona; hem volgde Gerard Rodofert. In dees tyd overleed mede den Koning, en stelde zijn suster Sibilles zoon, Boudewijn V, tot Koning in zijn plaats; gedurende dezès minderjarigheid waren de zaken van 't H. Land reeds zoo zeer vervallen datter geen andere steun was als op de twee Meesters der Tempeliers en Joanniter Ridderfchappen. De Koningin nam weer tot tweede man Guido Lufignan, die met behulp dezer twee wakere onderdanen de zaken van 't Ryk ernstig waarnam. Ondertuffen liet Saladyn niet na alles in 't werk te stellen dat tot ondergang van Jerusalem kost dienen; want hebbende in korten tijd Mesopotamien en Aleppot' ondergebracht, zond zyn volk in Syrien; en van den Grave van Tripolis een doortocht door zijn land verkrygende, belegerde Ptolemais, dat alleenlyk van de Tempelier-Ridders bezet was, die dat soo deftig verweerden, dat Saladyn genootfaakt was af te wyken; waar na den Calif' t na Tebaria wende, den Koning die dit met de Ridderfchappen te hulp willende komen, wierden door den Grave in een hinderlage gelokt, waar op de Turken aanvielen, en de Kristenen een groot neerlaag toebagten; onder de menigte dooden telde men mede den Meester der Ioanniters; den Koning, en den Meester der Tempeliers wierden nevens een groot getal der beste krygslieden gevangen. Dit verfwakte deze Ridderfchap geweldig; want hebbende op den eerften dag der belegering van Ptolemais wel t'zestig Ridders, en in deze neerlaag over de twee hondert verlooren; drie hondert die door hem gevangen waren, deed hy, sonder eenige genade, altemaal onthoofden; den Koning wierd het leven gefchonken, en ook op deffelfs voorbidden aan den Meester der Tempeliers, die ooggetuigen van dit bedroefd treurspel waren. Op dit ongeluk volgde 't verliezen van Ptolemais,

Barut, Biblio, en alle de Landen van Sidon tot Ascalon toe. Saladyn op zoo veel overwinningen moedig, rukte met een magt van hondert duysent voerknechten, en vyftig duyzent paarden voor de muuren van Jerufalem, dat voor de Ridderfchappen onmogelyk was te befchermen, en van de inwoonders uit vreeze niet dorft gehouden worden, zoo dat het na veertien dagen belegs met verdrag aan den Kalif overging, vertrekkende de Koningin met haar vier kinderen, en de Ridderfchappen na Ascalon en Tyrus. Met de zelve hoop dacht Saladyn Tyrus mede te vermeesteren, maar vond een dapperder tegenftand als hy verwacht had, want de Tempeliers en Ioanitters uytvallende, deden zulk een moord onder de Sarafijnen, dat zy haar heul in de vlugt moesten zoeken, latende haar fchatten, voorraat en oorlogs-toefel in de loop. Van hier trok hy na Antiochia, dat van alle hulp ontbloot, gedwongen was zich over te geven. Onderwyl hadden de Kristenen, en voornamentlyk de Tempeliers, den Koning en haren Meester voor een groote fomme geld vrygekocht; en vergaderde weer alles wat zy by een kosten krygen om een aansienlyk leger te maken, waar mede fy uyt Tyrus trokken, en belegerde Ptolemais, waar tegen den Kalif van Egypten optrok, met mening om die Stad te outfetten; uyt Europe kwamen nieuwe hulpbenden van Frederik, Hertog van Suaben, Filips Augult, Koning van Vrankryk, en Richard, Koning van Engeland, nevens meer andere Vorften, waar mede zy de Sarafijnen dwongen na Egypten te vlugten, en de overwinning van die Stad aan de Kristenen te laten, die op den 12 July des jaars 1191 voorviel. Door al deze voordeelen hadden deze Ridderfchappen een groote fchat by malkander gekregen, en den Koning van Engeland zyn hulpbenden by gebrek van geld niet konnende betalen, verpande het Eyland Cyprus, als Koning daar van zynde, aan deze Ridderfchappen voor twee hondert duyzent Schilden. Maar den oorlog tuffen Vrankryk en Engeland opkomende, dwong Richard na zyn Ryk over te fteeken, latende 't beftier aan zyn Neef Henrik van Kam-

panien, die kort daar na stierf. Door dese zyn dood bleef het gantse bestier van 't Heylige Land aan de twee Grootmeesters der Tempeliers en van S. Ian, tot dat men Almerik Lusignan, die Isabella, suster van Sibilla getrouwt had, tot Koning van Jerusalem kroonde, in 't jaar 1194. Dese Ridderfchap met de Duytsers gevoegd, timmerde op haar eigen kosten het sterke Kasteel Peregrino, in welke grond men zeyt datze een groote fchat gemunt goud in silvere vaten vonden. De Kristen Vorsten lagen in Europe vast overhoop, en Leo, Koning van Armenien, had veel goederen van de Ridderfchappen aan zich getrokken, 't welk hy, op voorspraak van Paus Innocent III, aan de Orders weerom gaf. Niet tegenstaande Europife oneenigheden, fonden den Bifchop van Keulen en den Graaf van Bergen een kloeke vloot Duytze en Neerlanders tot hulp, die met de Jerusalemmers gevoegd, Diamaten met een belegering aantasten, welke Stad zy, na dat het Egyptife ontzet onder den Sultan Melendin geflagen was, in 't jaar 1219 ook wonnen. Na deze zegen maakte den Sultan fich sterk in Cayro, en den Afgezant des Paus was van meyning, tegen 't gevoelen van alle andere Hoofden aan, datmen Cayro most gaau belegeren, welke ongelukkige raad gevolgt wierd, tot verderf der Kristenen. door dien den Sultan eenige dyken aan den Nyl doorstekende, haar alle door 't water in lyfsgevaar bracht, en nootzaakte om al 't gewonnene weer te geven. Koning Jan ziende dagelyks het verval van 't Ryk, liet het bestier van 't zelve in handen van den Grootmeester der Tempeliers, en trok na Rom en om den Paus en d'andere Europife machten tot een nieuwen tocht aan te moedigen, dat van zulk een goed gevolg was, dat Keyzer Frederik II met een verbaarlyke macht na Syrien toog, en den Sultan nootzaakte aan de Kristenen een groot gedeelte van 't Ryk, en zelf Jerusalem, te herstellen, daar hy naderhand tot Koning gekroont wierd; maar de moeijelikheden die hy met den Paus had, riepen hem weer in Italien, dies hy op zyn vertrek de bescherming van 't Ryk aan de drie Ridderlijke Orders beval. Paus Gre-

Gregorius IX die gaarn gefien had dat gants Syrien weer onder de Kristene heerschappy gekomen had; ontbood den Grootmeester der Tempeliers na Rom, om met hem alle middelen te beramen die tot dat werk konden dienen; maar zyn haastige dood deed dien togt vry was schade. Echter liet Thibout, Koning van Navarre, niet na met een groot getal Edelen en krygsknechten de Kristenen te hulp te komen, en steldeze onder 't geleyde en bestier van de Tempelier-Ridders, en behaalden veel heerlyke overwinningen tot op 't jaar 1240, als wanneer de Tempeliers een Verbond slooten met den Sultan van Damascus, en hare wapenen met de zijne voegende om den Egyptisen Sultan te bederven; dit Verbond baarde een groot ongenoegen tussien de Tempeliers ende Joanniter-Ridders, tot groot nadeel van de gemeene zaken; want den Sultan van Egypten door dit Verbond ten hoogsten vergramt, belegerde Gaza, dat van de Tempeliers alleen beschermt wierd, nam 't zelve in, en deed al de Ridders en inwoonders ellendig door 't swaard sneuvelen: deze bedroefde uytslag veranderde de bitterheid der Joanniters in medelyden, waar door zy met de volkeren van den Grave van Jaffe gevoegt, den Sultan sloegen; maar hy sijn leger weer versamelend en versterkt hebbende, viel met zulk een geweld op de Kristenen, dat zy geslagen, op de vlucht gebracht, en 't meestendeel gevangen wierden, waar onder den Grave van Jaffe en den Grootmeester der Joanniters was; van deze zegen wist hy zich zeer wel te bedienen, en Stad op Stad innemende, trok voort, en maakte zich ook meester van Ierusalem; waar na hy zelf Antiochien mee zocht onder zyn geweld te krygen; maar de Tempeliers met den nieuwverkooren Meester der Joanniters gevoegt, sloegen en dreven hem op de vlucht. Onderwyl was de hulp-vloot onder S. Louis dichte by, en hy in 't sin hebbende Damiaten te vermeesteren; had heymelijk daar van kennis gegeven aan de Riddereschappen, die daar met alle spoet na toe trokken; maar de Turken voor die machten bereest wordende, verlieten de Stad, die de Kristenen

nen in besit nam. Na deze voordeelen wierd den Sultan zoo veer gebracht dat hy beloofde alle plaatsen van 't Heylige Land die hy besat voor Damiaten te verwisselen, maar des Paus Afgesant was van een andere meyning, welk ook gevolgt wierd, en die d'oorzaak van 't verliezen van gants Syrien geweest is; want door verraad wierden de Kristenen daarna geslagen; den Koning Louis met de Grootmeesters' gevangen, en moest behalven een swaar losgeld, Damiaten zelf noch weergeven voor sijne en de Grootmeesters verlossing. Het leger weer wat in order gebragt zynde, belegerde en wonen zy de stad Bellyn. Waar na Koning Louis na huis trok om met meerder magt ten eersten weer te keeren, latende onderwyl de zorg van Syrien aan de twee Grootmeesters bevolen, die dien tyd niet ledig overbrachten, maar besprongen en namen Ilion in, doden de inwoners, en bekwamen groote buit; aan deze zegen hegten zy noch 't vervolgen van 's vyands ruitery, die aangetroffen en in stukken gehakt wierd; maar de zaken der Kristenen hoe langer hoe slechter wordende, kreeg de laatste doodsteek door de dood van den Koning Louis, en verloren alle hoop van toekomstende hulp. Den Sultan nam het Kasteel Safet, zijnde een eigendom der Tempeliers, in, alles wat 'er in was neerhakkende. Hier op besloot den Grootmeester Pieter de Begou, om zelf na Rom en tot den Paus te gaan om hulp, doch liep ter oorzaak van de Europese twisten, vergeefs af. Hy komt zoo haast niet weer in 't Oosten, of krijgt de tijding van 't verliezen van Jaffe en Belfort. Hier na maakte de twee Grootmeesters een stilstant met den Sultan, en trokken gesamentlyk na Europe, en verworven in 't *Concilie* van Lions zo veel dat den Paus een algemeene Kruystogt verkondigde. Terwyl sy uyt waren sogt den Sultan Meleclait gelegenheid om de stilstant te breken, daar hem een kleyne schermtuseling die de Kristenen met eenige andere Sarasijnen hadden, oorzaak toe gaf; hy vergaderde daar op een machtig leger, en tast Ptolemais zoo geweldig aan, dat het na een zeer deefte tegenstant, waar in den Grootmeester der

Tempeliers sneuvelde, gedwongen was te bukken, en de Ridder en andere Kristenen begaven haar 's nachts te scheep, en togen na Cyprus; dit was het einde der Kristenen zaken in Syrien, en de vrucht van de tweespalt die de Kristenen zoo dikwils om geringe insichten aangeregt hadden, en waarom zoo veel bloed gespilt was. Niet lang hier na wierd Aiton, Koning van Armenien, door sijn tweede broeder in 't Ryksbestier ontruft, waarom hy sijn toevlucht tot de Tempelier-Ridderschap nam, met welkers hulp hy ook die hōek in 't kort te boven kwam; zy gingen ook een verbond met Cassan, Koning der Tarraren, aan, die met twee hondert duizent mannen afkwam, en zich meester van gants Syrien en de H. Plaatzten maakte; herstelde ook de Riddereschappen weer in haar goederen, maar moesten na zyn dood, door overwigt der vyanden, die nieuwe herwinningen weer verlaten, en trokken andermaals na Cyprus ontrent het jaar 1343, daarze met de Joanniter Riddereschap, op hoop van eens weder in Syrien te komen, een geruime tyd bleven, en ter zee noch eenige voordeelen behaalden, tot op die tyd dat de Joanniters het Eiland Rhodus in besit namen, als wanneer de Tempeliers na Parijs trokken, en daar haar zetel vestte, om dat zy daar haar meeste en beste inkomsten hadden. Hier zaten zy ondertussen niet stil, maar maakten een verbond met Karel II Koning van Napels, en bragten een vloot in zee, die door Rogier, een Tempelier-Ridder, bestiert wierd, waar mede zy na Grieken zeilde, Thessalonica innamen, verders de Kusten van Morea, Tracia en de Hellepont langs zeilende bragten een getal afgescheurde landen weer tot de gehoorzaamheid der H. Kerk, en keerden zegepralend met een groote buit in Vrankryk. Paus Klemens V wilde aan deze Riddereschap werk verschaffen als hy een nieuwe Kruistogt na Syrien uitschreef, en Himbert Blanc, Groot-Prior van den Tempel in Auvergne, met sijn onderhoorige Riddereschap gevoegt, en Pierre de Lugres van Marseille tot geleider van dezen togt verkoor; doch dit liep door eenige staatkundige insigten der Vorsten te leur. De groote rykdommen, inkomsten, onafhankelijkheid, en 't Ko-
nink-

ninklijk hofhouden van Jacob de Molay, om dees tijd Grootmeester, waren d'oorfaken dat zy de haar des Konings van Vrankryk. Philips de Schoone, op de hals haalde; hy bedagt voor eerft om haar in zijn Rijk te verdelgen, maar door dien zy van zulk een groote uitgestrektheid en magt waren, door 't befiten van zoo veel Landen, Kasteelen, Sterktens en Steden door gants Kristenryk, was hier geen kans toe. Hy maakte dan Paus Klemens de V op zijn hand te krijgen, tot het bereiken van zijn oogwit. Het eerste was dat den Koning een groote fchatting ftelde op de eigendommen van deze Ridderfchap, waar tegen den Grootmeester, volgens zyn voorregten, zich aankante, en de gantfe Ridderfchap fprong hem by, dit verwekte ontrent haar kerk en hof een groote oproer, die van den Koning als gekwetste hoogheid opgenomen wierd; waar op den Grootmeester, fijn Raad, en den *Prior* van Montfaucon in Toulofe, fchuldig aan fchelmftukken en ketteryen verklaert wierden, en broeder Maffe van Florence, tot een eeuwige gevankenis verwefen: zy geen kans ziende om uit dese elenden te geraken, namen haar toevlugt met gefchriften tot den Koning; waar op zy niet anders verworven als een vraag, of de Ridderfchap geen heimelijke kennis met d'ongelovige hield, en of zy d'ondergang der Kristenen in 't Oosten niet veroorfaakt had? ook of den Grootmeester en de gantfe Order niet na kettery helde? en oneyndige fchelmeryen en ondeugden wierden haar te laft geleid: dit waren d'eerfte beginselen van haar ondergang. Nog ging men verder, en befchuldigde den Grootmeester en de Ridders van d'Order, datze afgodery bedreven, de Kristelyke naam afgefwoeren, het beeld onfes Zaligmakers gefchonden, befpoegen; een afgod, fchoon van gedaante, met gekrult goud haar gemaakt en dat om grooter rykdommen te verkrijgen, aangebeden hadden, en andere groote misdryven meer. 't Viel Filips niet fwaar het oor aan eenige menfchen, die niet anders als de ondergang van deze Ridderfchap zогten, te leenen, en die door zijn bedienden gefterkt wierden; waar door 't zoo ver kwam dat den Koning een gefant na Romem met

een gantse lyst van beschuldigingen zond, waar op Clemens daadlyk het vonnis uitsprak, en verklaarde alle renten en inkomsten deser Ridders verbeurt; dit liep aanstonts gants Europe door, en men taste over al haar goederen aan, terwyl den Grootmeester met sestig der voornaamste Ridders gevangen zat, die op den 13 October 1308 nog veel verstaart wierd; andere die dit onweer sagen opkomeh, begaven haar op de vlugt. Ondertussen maakte den Koning met zijn bediende zich meester van des Orders schatten; en den Paus dee het regtsgeding voortgaan, waar in alle geweldige en onlijdelijke pijnigingen geoeffent wierden. Van d'andere kant gebruikte men schoone beloften van vergiffenis, indien sy d'opgetigte saken beleden, waar door eenige tot die swakheid vervielen, en die men weer gebruikte als getuigen om d'andere t'overwinnen, tot dat sy eindelijk in handen van den wereldlijken regter gestelt, en ter dood gevonnist wierden, die haar op den 9 Mey 1310, ten getale van vijftig te Parijs, op de plaats S. Antoine en S. Louis, buiten aan staaken deed vast binden en verbranden. Niet een was'er of hy herhaalde zijn belijdenis, en verklaarde aan de opgeperste misdaden onschuldig te zijn, en sturven in 't Rooms Katholijk geloof. Terwyl had den Paus door gants Europe sijn Bullen ter onderzoeking afgeschikt. Den Bisschop van Pisa had noch in Lombardien, Toscanen, Istrien, of Dalmatien, eenige de minste schuld in haar konnen ontdekken. In Boulonje van gelyken In Duitsland sat het Synodus te Maints, maar konden haar van geen misdaad overtuigen; gelijk ook te Maagdenborg. In 't jaar 1311 belaste Clemens aan den Aartsbisschop van Toledo om dezelve regts-vordering tegen deze Ridders in 't werk te stellen; hier gaven de Ridders haar zelf vrywillig in de gevangenis, en na veel pleitens over en weer, wierden sy in 't *Conclie* van Salamanca onnosel, en vry van d'opgetichte misdaden verklaart. Des Paus onderzoeker tot in Arragon en Catalonien komende, wierden sy op Koninklyk bevel ontboden om haar te verantwoorden, maar bleven uit vrees van 't Paryse voorbeeld agter, namen de wapenen tot haar verwering aan, en maakten haar

sterk

sterk in haar Bevelhebbery die zy te Serra en op den berg van Cantavia hadden; dit vergramde den Konink Jacob II sodanig dat hy haar ging belegeren, 't geen aan d'een en d'andere kant vry wat bloed koste; eindelijk waren zy gedwongen haar op te geven en deden haar verschooning zoo wel dat zy mede onschuldig verklaart wierden. In 't jaar 1312, op den 21 Maart, vergaderde Clemens V een geselschap van Kardinalen, waar in hy zogt uit te werken dat de gantse Order gedoemt wierd, dat toenmaal niet door ging. De Historie-schryvers verzekeren dat op het hard aandringen van den Koning den Paus in 't Concilie te Vienne eindelijk dit besluit nam: *Cum gravi cordis amaritudine, & dolore, non per modum definitiva sententia; cum eam super hoc secundum inquisitiones, & processus predictas non possemus fere de jure, sed per viam provisionis, & ordinationis Apostolicae praefatum quondam Templi Ordinem, ac ejus statum, habitum atque nomen sustulimus, removimus, & cessavimus, ac perpetua prohibitione subjecimus, Saero Concilio approbante, personas, & bona ejusdem Ordinis ordinationi, & dispositioni Sedis Apostolicae reservantes &c. Dat. Vienna 11 Non. May. an. VII. Pont.* Hier in kan geen schuldigheid of vonnis ter wereld bespeurt worden. Tot nog toe was den Grootmeester Jacob de Moley van de vlam gespaart, als hy na een gevangenis van vyf jaren na Lyons vervoert wierd in 't jaar 1313, daar zy hem ook 't zelve van de voorgaande, op hoop van een algemene vergiffenis, deden belyden. Hier op schiktemen hem weer na Parys, en in de Hoofdkerk van onze Lieve Vrouw de affweering sullende volbrengen, geknielt leggende, terwyl d'Aartsbiffchop de beschuldiging las, rees overend, verklaarde hard op dat dezelve vals en kwalyk uitgeleit was, dat hy nog geen van zyn Ridderfchap aan diergelyke misdaden schuldig waren, dat sy haar Godsdienst volgens de Katholyke Leering altyd ongeschonden onderhouden hadden, dat het gene hy of zy bekend hadden vals, en uit vrees der pyn, of door misleiden, geschied was, en diergelyke; waar mede den Kardinaal en d'andere Prelaten ophielden te lezen, en overleiden wijders met den Koning wat men in deze zaak best doen zou, die sonder 't Concilie, den Paus of yemant anders te kennen, den Grootmeester met zyn drie gesellen ten vuure doemde. Dit is het bedroefd einde van deze heerlijke Ridderfchap geweest, na dat zy door vroomen daden, 't storten van zo veel bloed, de Kristtenheid, byzonder in Syrien, sulke groote diensten gedaan hadden, en die in der waarheid wel een beter lot waardig waren; alsoo de meeste Schrijvers aantekenen en verskeren datze onnozel sturven, en die opgetigte misdaden, door aansienlijke magten ondersteunt, maar een kunstje geweest is om achter haar goederen en middelen, die geweldig groot waren, te komen,

XXXII. RIDDERS VAN S. BLASIUS EN DE MAAGD MARIA.

Nder de Palestijnsche Ridderſchappen heeft mede die van S. Blasius en de H. Maria geen van de onedelſte geweest, die in twee zoorten, als krijgs en geestelijke Ridderſ gedeeft, veel proeven van kloekmoedigheid en godsvrucht, zoo wel met het ſwaard als gety-boek, gegeven hebben. De Hiſtorien wyzen ons den netten dag van haar inſtelling niet aan, maar wel dat zy ontrent met de Joanniters en Tempeliers moeten opgekomen weſen. Het kenteiken dat zy gebruykte, was een rood kruis, daar de gedaante van S. Blasius in het midden op verbeeld was, het geen zy in haar vergaderingen en uittochten over een wit kleed op de borst droegen. 't Was haar voornaamſte oogmerk het Katholijk geloof te verbreiden, en den H. Stoel te beſchermen, onder den Regel van den H. Bafilus, en wierden op de zelfde wijs als de Malthezers tot Ridderſ geſlagen.

XXXIII.

Eques S^t. Blasii.

XXXIII. RIDDERS VAN 'T H. GRAF IN ENGELAND.

Als Henrik II, Koning van Engeland, na 't Heilige Land trok, daar hy met groote verwondering de bewaring die de geloovigen ontrent het H. Graf oeffenden, nevens soo veel andere godvruchtige instellingen zag, wierd hy (naderhand weer in zijn Rijk gekomen zijnde) door een godvruchtige begeerte gedreven om een Ridderfchap in te stellen tot bescherming dier H. Plaats, en heeft in 't jaar 1174, of volgens andere Schryvers 1177, des Order ingesteld, en Ridderf gewapent, die hy voor teken een groen Kruys gaf. Zommige zijn van meining dat het een Patriarchaal Kruys was, aan de einden met bloemen. Onder de Engelse staatzy-klederen vind ik een Ridder van 't H. Graf afgebeeld met een swarte mantel, en een wit onderkleed, waar een Kruis dat zig aan de einden verdikt, en eenigzints puntig is, gelyk dit nevensgaande printje is. Andere weer dat de einden tweepuntig waren, gelyk het Malthees Kruis is; onder voorwaarden, dat alle die tot deze waardigheid begeerde te komen, moesten eerst te Jerufalem het Heilig Graf twee jaren bewaken, en de bescherming der Heilige Plaats beloven, gelyk zy ook, volgens die zelve infettingen die in 't H. Graf gebruykelyk waren, moesten leven. Zy waren van goede Inkomsten en rijke bevelhebberyen door des Konings mildheid zeer wel bezorgt. Paus Alexander III heeft deze Krijgs-Ridderfchap onder den Regel van den H. Basilius goedgekeurt. Haar Standaarden voerden aan d'eene zy het Kruis van d'Order, en aan d'andere zy de wapens van Frankryk en Engeland. Maar met het veranderen der Godsdienst in dat Rijk is deze Ridderfchap te niet gegaan, en onder die van Malta geschikt.

Eques S^t. Sepulcri in Anglia.

XXXIV. RIDDERS VAN DEN BERG DER BLYDSCHAP.

Buiten Jerufalem is een berg die men den Berg der Blijdschap noemt; Hier wast dat deze Rid- ders haar eerste verblijf-plaats hadden, die op 't spoor der andere voorgaande Ridderfchappen in Syrien mede een gefelfchap, ter befcherming van de Katholijke Godsdienst en van 't Heilige Land, oprechte. Alexander III heeft in 't jaar 1180 deze inferting onder den Regel van den H. Basilius bevestigd, en waar by hy haar veel Landen en Kasteelen die zy in 't H. Land als in Spanjen hadden, toewees, als Alhambra, Malve- cino, Escoriala, Fuentes, Perales de Sufo, Villaruvio, en Miravento; waar by schier blijkt dat zy te gelyk en in Spanjen en in Syrien landen bezeten hebben. Zy droe- gen een wit kleed met een rood Kruys, van gedaante als dat der Tempeliers; armoede, zuiverheid en gehoor- zaamheid moesten zy boven 't voorgaande beloven. Zy zyn in Spanjen gekomen, daar zy 't geluk hadden van door veel heerlijke overwinningen op de Moren, van Koning Alphonfus IV, en andere Vorften rykelyk be- fchonken, en met inkomsten voorsien te worden. Zy wierden naderhand van Koning Alphonfus IX met meer goederen vereert, daar zy Ridder van Mofrac, een plaats in Kastilien, genoemd wierden, ter oorzaak dat zy die Stad in bezit hadden. In Valentiaen Catalonien wierden zy Ridder *de Mongioa*; dat Berg der Blydschap betekent, genoemd Ten tyde van Ferdinand, die men de Heilige bynoemd. zyn zy, met zyn goed- vinden, om dat deze Ridderfchap ten naaften by uitge- storven was, met de Calatravenser Ridder vereenigd. Ten tyde van oorlog voerden zy in haar veldtekenen het beeld der Maget Maria aan d'eene, en 't Kruys van d'Or- der aan d'andere zyde; en zy wierden op deze zelve wys als de Kouftantiniaanse Ridder ingekleed.

Eques Montis. Gaudi

3990

